

DE PROFEET DANIEL.

Het Boek der profetieën van Daniël, een der ballingen in Babel, bevat niet alleen wat God, de Heere, hem geopenbaard heeft omtrent de lotgevallen van zijn volk en der Kerk, maar ook, wat hem zelve wedervoer, zowel aan het Babylonische als aan het Medische hof.

Zelf van aanzienlijke geboorte, werd hij, onder de regering van den koning Jójakim, met andere koninklijke jongelingen gevankelijk naar Babel weggevoerd.

Aldaar ontving hij den naam van Beltsazar, en werd onder dien naam aangesteld tot een der wijzen aan het koninklijke hof.

Door Gods bijzondere genade hield hij steeds vast aan zijn geloof en ontving hij op bijzondere wijze de gave der wijsheid.

Tot in hogen ouderdom heeft hij onder die heidense hoven uitgeblonken als een man des geloofs en der wijsheid, zodat Ezechiël hem als een voorbeeld vermeldt, en, gedreven door den Heiligen Geest, heeft hij zijne Godspraken geopenbaard tot heil en bemoediging van zijn volk en de navolgende geslachten.

Zijn Boek laat zich in twee delen splitsen, die beide bijna van gelijken omvang zijn: in een historisch en in een profetisch gedeelte.

Het eerste deel (Hoofdst. 1-6) begint met de mededeling van het verschijnen van Daniël aan het hof van Nebukadnezar, verhaalt verder zijne verhouding tegenover den koning, en eindigt met den dood van Beltsazar en zijn eigen redding uit den leeuwekuil onder Darius.

Het tweede deel (Hoofdst. 7-12) bevat de gezichten, welke de Profeet ontving, die van de vier dieren, de openbaring van de 70 jaarweken, en eindelijk die van de worstelingen van de anti-goddelijke wereldmacht tegen de komst van het Godsrijk.

Beide delen hangen inwendig te zamen, en doen ons zien, welke talrijke en zware lotgevallen Israël, en in Israël de Gemeente Gods, nog wachtten, maar ook, hoe God; de Heere, staat boven het woelen en werken der volken, Zijn einddoel bereikt, n. l. de eindelijke voltooiing van het Godsrijk.

HOOFDSTUK 1.

DANIEL EN ZIJNE DRIE VRIENDEN IN BABEL.

In Hoofdst. 1-6 hebben wij vooreerst een boek der geschiedenis, dat ons in de levensgeschiedenissen van Daniël inleidt, voor zoverre die voor zijne profetische roeping en het doel daarvan van betekenis zijn. Is nu het conflict (vijandige aanraking) van het volk Gods met het rijk der wereld een conflict, dat met de overwinning van het eerste over het laatste eindigt, hetgeen Daniël in zijn persoon moet voorstellen en in zijne voorzeggingen uit elkaar leggen, zo vernemen wij vooreerst (Hoofdst. 1 en 2), hoe Daniël er toe kwam, de voorsteller en Profeet van dit conflict te worden; daarop (Hoofdst. 3-5) karakteriseert zich voor ons de gehele gezindheid en geest van de macht der wereld als de geest van zelfverheffing en van zelfvergoding, en dit haar karakter verloochent de macht der wereld, gelijk verder (Hoofdst. 6) aangewezen wordt, zelfs dan niet wanneer de tijdelijke drager of vertegenwoordiger daarvan, een den God van Israël en Zijnen vereerders vriendelijk gezind heerser is. Hare gezindheid drijft haar met geweld daartoe, om den God van Israël Zijne aanspraak, om de alleen ware God van hemel en aarde te zijn, te bestrijden, en diegenen, die Hem met getrouwheid dienen, te vervolgen; toch weet de Heere altijd de overwinning te verkrijgen, en de Zijnen te redden.

I. Vs. 1-21. Daniël, een jong Israëliet van edele afkomst, wordt aanstonds bij den eersten inval van Nebukadnezar in Juda, met andere voorname jongelingen naar Babel gevoerd, en daar aan het hof van den Babylonischen koning, onder den naam van Beltsazar, in Chaldeeuwse wijsheid en wetenschap voor den dienst aan het hof opgevoed. Getrouw aan den God zijner vaderen en aan de wet van zijn volk, onthoudt hij zich met zijne drie medegevangenen, die de namen van Sadrach, Mesach en Abed-nego ontvangen hebben gedurende dezen tijd van voorbereiding, gestreng van alle ontreiniging van het heidendom; hij wordt door den Heere ter beloning voor zijne vroomheid met hoge wijsheid begiftigd. Hij wordt om die wijsheid door den koning onder de Magiërs opgenomen, en beleeft nog het einde van de zeventigjarige dienstbaarheid van Israël onder Babel, met wier begin hij in ballingschap was weggevoerd.

1. In het derde jaar des koninkrijks, der regering van Jojakim, den koning van Juda, d. i. in het jaar 606 v. C. (2 Kon. 24:1), kwam Nebukadnezar, de koning van Babel, toen nog wel niet alleen koning, maar mederegent van zijnen vader Nabopolassar, te Jeruzalem, en belegerde haar (volgens ene andere berekening in het vierde jaar van Jojakim (Jer. 20:1 vv.).

2. En de Heere gaf, volgens een rechtvaardig vonnis over Juda en het huis van David den zo even genoemden Jojakim, den koning van Juda, in zijne hand, en een deel der vaten van het huis Gods (2 Kron. 36:6 v.). en hij bracht ze in het land van Sinear, in Babylonië (Gen. 10:10; 11:2), in het huis zijns gods Bel of Baäl (Hoofdst. 4:2 en de vaten bracht bij in het schathuis zijns gods (Ezra 1:7). Jojakim daarentegen, hoewel hij hem eerst eveneens naar Babel wilde voeren, liet hij tegen het stellen van gijzelaars en onder oplegging van een jaarlijksen cijns weer vrij, zodat hij nog langer in Juda mocht regeren.

Ene overwinning over een vreemd land was volgens de mening der heidenen tevens ene overwinning over den god van dat land, gelijk Jojakim een vazal van Nebukadnezar geworden was, zo was de God van Israël nu een vazal van den god van Nebukadnezar, van Bel geworden; daarom gaat een gedeelte van de aan Jehova gewijde tempelvaten in het bezit van Bel over.

Deze vaten zonden echter later voor het koninklijk huis van Babel van grote gevolgen worden (Hoofdst. 5).

Jeruzalem word voor de eerste maal aan de volken overgeleverd, en de wereldheerschappij, die het volk Gods toekwam, werd overgebracht op de heidenen, die haar ontvingen uit de hand van den Heerser over de ganse aarde, in den persoon van hun eersten koning Nebukadnezar (Dan. 2:37, 38. Ezra 1:2) Toen begon het tijdvak, dat de tijden der heidenen genoemd wordt (Luk. 21:24). Dat zijn de tijden, gedurende welke de grote machten der aarde over de beschaafde wereld heersen, en het volk Gods meer of minder dienstbaar houden. De koningen van Israël zijn alsdan niet anders dan vazallen. De tijden der heidenen, begonnen met de inneming van Jeruzalem door koning Nebukadnezar, zullen eerst eindigen, wanneer Jeruzalem zal opgehouden hebben door de heidenen vertreden te worden; alsdan zullen de tijden van Israël hunnen loop hernemen. Van den oorsprong af tot aan het einde houden de tijden der heidenen enen gelijken tred met de vernedering van de stad Gods. (E. GUERS).

3. En de koning Nebukadnezar, toen hij de door Jojakim overgeleverde gijzelaars met de overige krijgsgevangenen naar Babel zond, voordat hij zijnen veldtocht naar Egypte, bij welke gelegenheid hij naar Jeruzalem was gekomen, verder vervolgde, zei tot Aspenaz, den overste zijner kamerlingen, dien hij te huis gelaten had, en voor wien hij nu een schriftelijk bevel mede gaf, dat hij voorbrengen zou, enigen uit de kinderen Israëls, uit het getal der jeugdige gijzelaars en de overige krijgsgevangenen, te weten uit het koninklijke zaad en uit de prinsen, uit de kinderen van het koninklijk huis (2 Kon. 20:18) en van de voornamen.

Als twee der aanzienlijkste ambten bij de Babyloniërs als ook bij de Perzen, komen in den Bijbel voor 1) de hofmeester, of gelijk wij zouden zeggen, de hofmaarschalk (1 Kon. 4:6; 17:3 Jer. 22:15; 36:3) d. i. die beambte, die het opzicht over het huis des konings, over zijne goederen, uitgaven, klederen en meubelen had (gelijk aan den magister palatii in de middeleeuwen); vervolgens 2) de overste der kamerlingen, of der gesnedenen, wien eigenlijk slechts het oppertoezicht over den harem of het paleis der vrouwen toekwam, doch ten gevolge daarvan, daar hij bestendig den persoon des konings omgaf, en zich groten invloed kon verschaffen, het hoofd der overige aan het hof fungerende beambten, waarom wij hen ook bij oorlogen in het gevolg des konings en zelfs als veldheren zien (Jes. 36:2. Jer. 39:3).

4. Jongelingen van ongeveer 14 jaren, aan dewelke geen gebrek ware in gezondheid of gedaante, maar schoon van aangezicht, en vernuftig in alle wijsheid, en ervaren in wetenschap, en kloek van verstand, met bijzondere geestesgaven, ene snelle bevatting; en leerzaamheid in elk gebied van kennis, en in dewelke volgens hun eigenschappen naar lichaam en geest, bekwaamheid ware, na een tijd van drie jaren voorbereid te zijn, om te staan

in des konings paleis als edelknaben; en dat men hen onderwees in de boeken en spraak der Chaldeënen 1) in de Chaldeeuwse literatuur en conversatie.

1) Aan 't koninklijk hof werd Chaldeeus, de taal van den Medo-Perzischen stam gesproken, in plaats van het Aramees en Syrisch, die daar te huis behoorden; bovendien moesten zij ingewijd worden in de wijsheid en wetenschap der Magiërs (Matth. 2:1), waarin de jongelingen zouden worden opgenomen en die eigene inrichtingen voor onderwijs te Babylon, Borsippa en Hipparene had. "Daniël werd met de wijsheid der Chaldeënen toegerust opdat de Chaldeeuwse wijzen niets boven hem, den pleitbezorger der goddelijke wijsheid zouden vooruit hebben. " .

5. En de koning verordende hun, die Aspenaz volgens den gegeven last zou uitkiezen, opdat zij lichamelijk des te meer zouden vooruitgaan (Esth. 2:9) wat men ze dag bij dag geven zou van de stukken der spijs des konings, en van den wijn zijns dranks, en dat men hen drie jaren alzo optoog, opvoedde, en dat zij ten einde derzelve jaren zouden staan voor het aangezicht des konings.

6. Onder deze nu waren uit de kinderen van Juda, terwijl de andere jongelingen (vs. 15) uit andere stammen van Israël waren, Daniël 1) (= mijn God is rechter), Hananja (= de Heere begenadigt, Misaël (= wie is aan God gelijk) en Azarja (= de Heere helpt).

1) Volgens Josefus was Daniël uit koninklijk bloed en een aanverwant van koning Jojakim. Daar de opleiding tot een stand in Perzië bij voornamen jongelingen met hun 14e jaar begon, en de intrede in den dienst des konings in het 17e jaar geschiedde (Plato Aleib ö 37 Xen. Cyrop. 1, 2 ö 8 vv.), zo kan men hieruit tot den toenmaligen ouderdom van hem en zijne medegezellen besluiten. Met alle recht heeft men Daniël met Jozef vergeleken. De een leefde in het begin, de andere aan het einde van de Israëlietische openbaringsgeschiedenis, doch beide waren aan het hof van een heidensen koning als vertegenwoordigers van den waren God en Zijn volk, beide als voorbeelden in zuiverheid van zeden voor het aangezicht des Heeren wandelende; beide met de bijzondere gave toegerust om het vermoeden der waarheid in het heidendom tot klaarheid te brengen door hun uitleggingen van goddelijk ingegevene dromen; beide begaafd met ene bijzondere mate van wijsheid en verlichting en daarom ook door de wereldmacht met ere overladen. Alzo stellen zij de roeping van Israël ons voor ogen, om te midden van de volkeren een heilig een priesterlijk volk te zijn. De algemene bedoeling der Oud-Testamentische theokratie treedt in hen duidelijk te voorschijn; daarom zijn zij typen en van Christus, den waren Israëliet, en van de nog toekomstige bestemming van het volk van Israël, om een licht der heidenen te zijn, wanneer eenmaal vervuld zal worden Rom. 11:12-15. Gelijk bekend is, heeft Hegel in zijne filosofie der geschiedenis er schoon en geestig op gewezen, hoe de beide jongelingen Achilles en Alexander, de een aan het begin, de ander aan het slot der Griekse geschiedenis staan en hoe in deze twee gedaanten de gehele aard en het leven van het heidense volk wordt afgespiegeld. Alzo is het ook op den heiligen bodem van de geschiedenis van Israël met Jozef en Daniël. Deze vooral, in elk opzicht nog rijker gezegend dan gene, een Alexander tegenover een Achilles, is de schitterendste gedaante en het grootste karakter uit de laatste eeuwen des Ouden Verbonds, de voornamen uitdrukking van een echt Israëliet. Zulk een man werd geroepen tot den Apokalypticus des Ouden

Verbands (Hoofdst. 7:1) en wanneer wij nu verder weten, dat de Nieuw-Testamentische Apokalypticus de discipel was, dien Jezus lief had zo moet ons reeds de omstandigheid met eerbied voor de beide Apokalypsen vervullen, dat God twee der beste mannen uit het Oude en uit het Nieuwe Verbond verkoren heeft, om haar te ontvangen en neer te schrijven.

7. En de overste der kamerlingen gaf hun, in plaats van de zo even genoemde Hebreeuwse, andere, Chaldeeuwse namen, opdat zij hun land en hun afkomst te eer zouden vergeten, en Daniël noemde hij Beltsazar(= vorst van Bel, ons Balthazar), en Hananja Sadrach (aanblazing van de zon), en Misaël Mesach (Van Sach. (de Romeinse Venus)), en Azbrija Abed-nego 1) (dienaar van den god Nego of Mercurius).

In drie opzichten moet dus Daniël, die voortaan als het hoofd van deze vier voorkomt, verandering ondergaan; zij moesten heidense wijsheid leren; zij moesten van de tafel eens heidensen konings eten, zij moesten heidense namen dragen. Niet alleen overdacht hij dit met ernst, maar ook helder en juist nam hij zijn besluit. Wat het laatste betrof, daarover sprak hij niet, hij was naar Gods raad in de macht van deze nieuwe meesters overgegeven, en hoe deze hem wilden noemen, dat was hun zaak; hij verdroeg dien naam, doch behoefde daarom gene heidense persoonlijkheid aan te trekken. Ook deed hij gewillig en vlijtig het eerste. Zeker wanneer wij de uitkomst opmerken, was het Gods besturing, dat Daniël, even als Mozes, in den toestand kwam, dat hij heidense wetenschap en beschaving moest deelachtig worden; de heidense wijsheid moest hem het materiaal bezorgen en de Geest van God gaf het rechte begrip; zo verkreeg hij inzicht in den aard van de macht der wereld. Daniël doorzag dezen raad, dien God met hem had en ging vlijtig in de hem aangewezen school; hij behoefde daarom niet inwendig zich over te geven aan het leugenachtige in deze wijsheid. Anders was het echter met den eis dat hij van des konings tafel eten en drinken zou.

Dus, ofschoon zij haar niet noodzaakten om van den godsdienst hunner vaders, tot den godsdienst van hun overwinnaars over te gaan, evenwel deden zij, wat zij door zachte middelen konden doen, om hun omgeving van den eersten te spenen en hen den laatsten in te scherpen. Zie nochtans hoe gunstig er voor hen gezorgd werd. Ofschoon zij in lijden waren, om de zonden hunner vaders, zij worden evenwel geacht om het goede, dat in hen was. En het land hunner gevangenis werd voor hen zo vergenoegelijk gemaakt, als het land hunner geboorte op dien tijd zou geweest zijn.

8. Daniël nu nam voor in zijn hart, 1) toen de tijd van voorbereiding begon, en bewoog ook zijne drie vrienden daartoe, dat hij zich niet zou ontreinigen met de stukken van de spijs des konings, noch met den wijn zijns dranks; daarom verzocht hij van den overste der kamerlingen, dat hij zich niet mocht ontreinigen 2), maar eenvoudig van het gezaaide (vs. 12) mocht eten, dat niet tot afgodenoffer gebruikt was en daarom zonder bedenking kon gegeten worden.

1) Zij mochten zijn naam veranderd hebben, zijn hart konden zij niet veranderen. Ook met zijn heidensen naam blijft hij een gelovig Israëliet. Hij liet zich onderwijzen in de kunsten en wetenschappen der Chaldeëen, maar het ging hem ook als Mozes, die niettegenstaande zijne

geleerdheid, liever met het volk Gods kwalijk wilde behandeld worden. Hij weigerde van de tafel des konings te eten, om der conscientie wille.

2) Het genot van de van des konings tafel hen aangewezen spijsen, was voor hen verontreinigend, also naar de wet ongeoorloofd, niet zozeer dewijl de spijs niet naar de Levietische wet was bereid, wellicht ook uit vlees van dieren, die voor de Israëlieten onrein waren, bestond, want in dit geval hadden de jongelingen niet nodig gehad om zich ook van den wijn te onthouden, maar de oorzaak lag daarin, dat de Heidenen bij de gastmalen een deel van de spijs en drank den afgoden offerden en daardoor den maaltijd godsdienstig wijdden, waardoor niet slechts de deelname aan zulk een maal een deelname aan den afgodendienst was, maar de spijs en wijn afgoden-spijs werd, iets werd, welke, naar de uitspraak van den Apostel (1 Kor. 10:20 enz.) in de gemeenschap der demonen zette.

9. En God gaf Daniël genade en barmhartigheid (1 Kon. 8:50. Ps. 106:46) voor het aangezicht van den overste der kamerlingen. 1) Gemakkelijk had deze het voor ene belediging kunnen houden, God bestuurde het echter zo, dat hij niet toornig werd, maar dat hij hem om zijne getrouwheid aan den voorvaderlijken godsdienst liefkreeg, en hij het hem gaarne toestond, zo hij dit zonder gevaar zou kunnen toelaten.

1) Hoe veel beter is niet de staat van dezulken, die onder den last der verdrukking aan hun oprechtheid vasthouden, dan van degenen, die hun ongerechtigheid behouden, in het toppunt van voorspoed.

10. Want de overste der kamerlingen zei tot Daniël: Ik vrezevoor mijnen heer, den koning, die ulieder spijs, en ulieder drank verordend heeft; want waarom zou hij, wanneer gij hem zult worden voorgesteld (vs. 18), ulieder aangezichten droeviger, bleker zien, dan der jongelieden, die in gelijkheid van leeftijd met ulieden zijn, hetgeen toch bij minderen kost het geval zou moeten zijn? also zoudt gij mijn hoofd bij den koning schuldig maken; ik zou gestraft worden, omdat ik zijn bevel niet volbracht had. Alles is mij echter wel, indien gij, slechts voorspoedig toeneemt.

Daniël vindt bij Aspenaz genade, maar niet bij verschillende Christelijke uitleggers; zij zien in zijn verlangen het teken van een overdreven angstigen geest, gelijk zij den Makkabesen tijd karakteriseren, en plaatsen dan den Schrijver van dit Boek in dien tijd. (2 Makk. 5:27), De plaats die men ten bewijze van die Makkabese angstvalligheid aanhaalt, is slecht gekozen, want wanneer daar Judas Makkabeüs in de wildernis vlucht, om niet onder de onreinen te leven, dat hij slechts zou hebben kunnen doen, wanneer hij zelf heidense zeden had aangenomen, zo dringt hem daartoe alleen de getrouwheid, die hij aan zijn God verschuldigd is, Wanneer hij zich daar met kruiden voedt, zo is dit niet uit angstvallige nauwgezetheid, maar omdat hij daar gene andere voedingsmiddelen vond. Het is echter nog veel minder overdrevene angstvalligheid, wanneer Daniël zich voorneemt, niets van de spijs en den wijn des konings te genieten. Van de kostbare spijsen der koninklijke tafel, als ook van den wijn, werd een gedeelte den goden gegeven (Hoofdst 5:4), om daardoor het overige te consacreren (wijden); men bracht zelfs bij de gastmalen afgodenbeelden, zodat daardoor de maaltijd zelf het karakter van een afgodenoffer aannam, terwijl het den Israëliet verboden was daarvan te

eten (Ex 34:15). Bovendien werden volgens Lev. 11 ene menigte dieren door de Joden onrein gehouden, die het bij de heidenen niet waren. Wanneer nu Daniël zich met zulk ene spijs niet wilde verontreinigen, staat hij daardoor wel niet op het standpunt der moderne verlichting, maar even zo min op dat der overdrevene angstvalligheid, integendeel juist op dat van Joodsch-wettische vroomheid, waarvan men alleen het recht heeft den godvruchtigen Jood te beoordelen. Zulke Joden zijn er reeds lang vóór den Makkabesen tijd geweest.

11. Toen Aspenaz geen ander bezwaar had zei Daniël met toestemming van hem tot Melzar (den Melzar, den spijsverzorger, opperkeukenmeester), dien de overste der kamerlingen gesteld had over Daniël, Hananja, Misaël en Azbaja, om hen te verzorgen.

12. Beproof toch uwe knechten tien dagen lang, want in dezen tijd zal de koning zeker niet naar ons vragen, en men geve ons van het gezaaide, veld- en tuinvruchten, als erwten, bonen enz. te eten, en water te drinken 1).

1) Daniël geloofde het woord Gods, dat de mens bij brood niet alleen zal leven, maar bij alle woord, wat uit den mond des Heeren uitgaat (Deut. 8:3). Hij was er van overtuigd, dat God machtig was om ook het water en het gezaaide, genoten in gehoorzaamheid aan Gods wet, dezelfde kracht, zo niet meer te doen uitwerken, als de kostelijke en meest voedzame spijzen des konings.

En zijn geloof is niet beschaamd gemaakt.

13. En men zie, daar men in tien dagen wel enigszins over de uitwerking der voeding kan oordelen, voor uw aangezicht onze gedaanten, en de gedaante der jongelingen, die de stukken van de spijs des konings eten; en doe daarna met uwe knechten, naardat gij zien zult, geef hun vervolgens de door den koning voorgeschrevene of de door mij gevraagde spijs, naardat gij in vergelijking met de anderen bij ons zult opgemerkt hebben.

Ene ongelooflijke kracht des geloofs, niet alleen ene meerdere welgedaanheid des lichaams te beloven, maar zelfs den tijd te bepalen, binnen welken dit zichtbaar zou zijn! .

De vroomheid dezer vier jongelingen was misschien ten dele ene vrucht van het onafgebroken prediken van Jeremia, dat in Jeruzalem zo vruchteloos scheen, en in hen werd die voorzegging van de goede vijgen vervuld, waarvan wij in Jer. 24:4 vv. lezen. De Heere leidt het alzo, dat juist die, in welke het woord zijner dienaren gezegd wordt, niet in hun nabijheid blijven; dikwijls weten zij van hen niet.

14. Toen hoorde hij, de Melzar, (vs. 11), begerig om te zien, hoe de proef zou aflopen, misschien ook overleggende, hoe die bespaarde spijs tot zijn eigen voordeel kon aangewend worden, hen in deze zaak, en hij beproefde ze tien dagen.

15. Ten einde nu der tien dagen, toen de in vv. 13 doorgeslagene proef genomen werd, zag men, dat door Gods genade, die hun geloof zegende, hun gedaanten schoner waren, en zij vetter waren van vlees, dan al de jongelingen, die de stukken van de spijs des konings aten.

Gods zegen over geringe spijs geeft dikwijls meer gezond voedsel en sterkte, dan kostelijke spijs aan diegenen, die het vette eten en het aangename drinken.

16. Toen geschiedde het, dat de Melzar (vs. 11) de stukken hunner spijs ook voor 't vervolg wegnam, mitsgaders den wijn huns dranks, en hij gaf hun voortaan niet anders dan van het gezaaide (vs. 12) en water.

Daniël ondervindt hier, dat de leden van het volk Gods, wanneer zij onder de heerschappij van de macht der heidenen gekomen zijn, in gewetensbezwaren kunnen komen, maar dat dan ook, wanneer zij in zulke gevallen getrouw zijn en op God vertrouwen, Hij ter hunner redding handelt, daar Hij zelfs de harten van de mensen met wereldse macht bekleedt, ten hunnen gunste beweegt en hun lotgevallen zo bestuurt, dat zij het kunnen dragen.

17. Aan deze vier jongelingen nu gaf God niet alleen voorspoed in 't lichamelijke, maar ook wetenschap en verstand in alle boeken, en wijsheid der Chaldeën (vs. 4), zodat zij deze spoedig leerden en zelfs hun leermeesters overtroffen (vs. 20); maar Daniël gaf Hij, als ene nog aan hem bijzonder toegedachte gave, verstand in allerlei gezichten en dromen, om die uit te leggen en den daarin geopenbaarden wil van God bekend te maken.

Daar de Chaldeën zeer veel van droomgezichten hielden, gaf God aan Daniël de gave, om de vreemdste droomgezichten te verklaren. De Chaldeën moesten door dit middel overtuigd worden, dat de God, dien Daniël aanbad, de ware God was, dat Hij de verborgenste gedachten der mensen doorzag, en dat Hij door Zijne macht en wijsheid de lotgevallen der mensen leidde.

Daniël en zijne vrienden verwierven grote kennis, maar alle hun vorderingen worden aan God toegeschreven. Hij gaf hun kennis en bekwaamheid om te leren in wijsheid, want alle goede gaven en volmaakte giften zijn van Boven, van den Vader der lichten. Godvrezende jonge mensen moeten zich ernstig toeleggen om hun medeleerlingen te overtreffen in elke nuttige poging, niet om van de mensen geprezen te worden, maar ter ere van het Evangelie en opdat zij in staat gesteld worden om nuttig te zijn. .

Duidelijk wordt hier gezien op de boeken der Chaldeën, gemeld in het 4de vers, welke boeken deze jongelingen naartig moesten lezen, om den inhoud daarvan zich eigen te maken; en buiten twijfel werden hun ook door bekwame lieden nodige onderrichtingen meegedeeld, tot recht verstand daarvan en om daarvan het beoogde gebruik te maken. En door die boeken en dat onderwijs moesten zij trachten te verkrijgen de wijsheid, welke de koning wilde, dat zij zouden bezitten en die bij de Chaldeën in achting was; in zaken van wijsbegeerte, geschiedkunde en anderzins. Om nu deze boeken te verstaan, was buiten twijfel gene kleine schranderheid nodig, zo wegens de zaken zelf, die hun ongewoon, en sommige daarvan in haren aard verheven en duister waren, als ook wegens den verschillenden stijl en de ongewoonheid der taal zelf, welke zij eerst met het begin hunner oefening in die boeken moesten leren. Nochthans verkregen zij met veel voorspoed wetenschap en verstand, zelfs in allerlei boeken van die soort, en om allerlei wijsheid daaruit te halen. Zij verstonden die boeken, en hadden begrip van hunnen inhoud, en daarbij verkregen zij een schrander

doorzicht in de zaken zelf, zodat zij bekwaam waren om met grond daarover te spreken, en het ene uit het andere af te leiden, tot meerdere kennis en vordering daarin. En dit gaf hen God zelf; hun verstand door ene bijzondere verlichting opscherpende, hun vermogens versterkende, om met de nodige aanhouding zich te oefenen, en door diepe overdenkingen in het pit der zaken in te dringen, en daarbij ook hun geheugen sterkte gevende, om het aangeleerde wel te bewaren, en dus te eerder en met dubbelen voorspoed, tot het leren en wel begrijpen van meer andere zaken voort te varen. Trouwens, het is in het algemeen waar, dat alle onze bekwaamheid uit God is, als de Apostel zegt (2 Kor. 3:6). Dus konden zij zonder Zijnen zegen in dezen niet voorspoedig zijn, maar die kon dan ook dien voorspoed op ene uitnemende wijze vermeerderen. Maar in het bijzonder was het ook ene grote goedheid van God voor deze jongelingen, dat Hij door dezen zegen den arbeid, dien zij moesten aanwenden, in het leren van die wetenschappen, zo veel lichter maakte, dit gevolg van hun dienstbaarheid dus gunstiglijk verzachtte, en hen in staat stelde om die goede gunst en achting te verkrijgen, welke zij door middel van deze bekomene wetenschap naderhand verkregen hebben. (J. A. VOS).

18. Ten einde nu der dagen, waarvan de koning gezegd had, die hij bepaald had (Hoofdst. 2:1). dat men hen zou inbrengen, in het paleis, na hen behoorlijk te hebben voorbereid, zo bracht ze de overste der kamerlingen, tegelijk met de overige Israëlietische jongelingen, die hij verkoren had (vs. 3 vv.), in voor het aangezicht van Nebukadnezar.

19. En de koning sprak met hen, om te onderzoeken welke vorderingen zij gedurende dien tijd van leren gemaakt hadden, doch er werd uit hen allen niemand gevonden, gelijk Daniël, Hanßnja, Misaël en Azàrja, en zij stonden van nu af (604 vóór C.) voor het aangezicht des konings, terwijl de andere jongelingen nog een langeren tijd van lering moesten doorgaan.

20. En in alle zaken van verstandige wijsheid, die de koning hun afvroeg ook later bij verschillende gelegenheden, zo vond hij hen tienmaal in verstand verheven boven al de tovenaars en sterrekijkers, die in zijn ganse koninkrijk waren, want naar den raad van God moesten zij de wijsheid dezer wereld door de verborgene Goddelijke wijsheid te schande maken.

21. En Daniël bleef, nadat hij aan 't begin der ballingschap naar Babel was gekomen (vs. 1 vv.) tot aan het einde daarvan, namelijk tot het eerste jaar van den koning Kores toe (2 Kron. 36: 22, zelfs nog langer (Dan. 10:1 vv.) de Schrijver wil echter slechts te kennen geven, dat Daniël een Profeet was zowel der ballingschap als der verlossing, vgl. Jer. 1:3).

De Profeten moesten altijd iets van hetgeen zij omtrent een ver verwijderden tijd voorspelden, aan zich zelf en in hunnen tijd ondervinden, gelijk David van het lijden van Christus veel aan zich zelve ondervonden heeft also werden zij tevens voorbeelden, en hun profetieën werden recht pathetisch (vol diep gevoel) en niet maar zo koud uitgesproken en neergeschreven, want de aanvechting leerde om op het woord te letten, dat hun van toekomstige dingen gezegd werd.

Het Goddelijk woord heeft altijd een geschiedkundig aanknopingspunt dat in hem, aan wien het ten dele valt, een geschikt voorwerp vindt om het op te nemen en te bevatten. De openbaring valt niet uit den hemel als een geschreven boek, dat men slechts op te nemen en te lezen heeft, maar, opdat zij overeenkomstig de behoefte en den gezichtskring der mensen zou wezen, moet een mens, door den Geest bruikbaar en levend gemaakt, haar ontvangen en opschrijven. En opdat hij daartoe in staat zij, moet zijne plaatsing historisch, zodanig wezen, dat hem het woord van boven niet geheel vreemd is, maar dat zijn gehele standpunt als het ware een menselijk vragen wordt, op hetwelk de openbaring van boven het Goddelijk antwoord brengt. Hier toch handelt de openbaring niet meer zo als bij de vroegere Profeten: "over Israël en zijne verhouding tot de wereldheerschappij, " maar nu is er veel meer sprake: "van de wereldheerschappij en hare verhouding tot Israël. " Daarom kon de Godsmen, die deze profetie ontving, niet onder zijn volk leven; neen, hij moest bij den troon der wereldheerschappij geplaatst zijn: want slechts dñr alleen kon bij het recht geofende oog voor haren gehelen aard en hare ontwikkeling bekomen, waaraan voor de Goddelijke openbaring een aanknopingspunt gevormd was. Alzo vinden wij den profetischen wachttore van Daniël naast den troon van Babel geplaatst. Hij staat in en boven de wereldmonarchie en overziet van daar met een door Gods Geest verlicht profetisch oog de wisselende gedachten en lotgevallen van hun toekomstige koninkrijken in hun betrekking tot het volk van God, zelfs tot in de verste tijden.

Daniël is die Israëliet, die de ballingschap van het begin tot het einde doorleefd heeft, en door wien het der wereldmacht, zo dikwijls zij het wilde vergeten, herinnerd werd, dat er iets bijzonders was aan dat volk en iets bijzonders aan den God van Israël.

Daniël leerde om de bevrijding van zijn volk uit de ballingschap te zien, en hun terugkeren naar hun eigen land. Ene jeugd, doorgebracht in matigheid en vroomheid, als die van Daniël, strekt tot blijvend nut en brengt later voldoening te weeg. Dat jonge mensen nauwkeurig acht geven op de voorbeelden van dit hoofdstuk; dat wij alle dingen schade achten om de uitnemendheid van de kennis van Christus en de ervaring van Zijne redding, en ons altijd herinneren, dat God eren zal, die Hem eren, maar dat zij, die Hem verachten, licht geacht zullen worden. .

HOOFDSTUK 2.

DANIEL LEGT NEBUKADNEZARS DROOM UIT.

II. Vs. 1-49. Nauwelijks heeft Daniël de plaats bereikt, van welke hij zijne profetische roeping vervullen kan, als de Heere hem reeds gelegenheid geeft, om daarmee een begin te maken. Door Goddelijke besturing wordt namelijk Nebukadnezar in enen nacht, als hij onder verhevene ontwerpen voor de toekomst in geslapen is, een droom gegeven, dien bij zich bij zijn ontwaken niet meer kan herinneren, maar van welken de indruk achtergebleven is, daar die een sterken schok heeft veroorzaakt. Hij gevoelt, dat hem in dit beeld de gehele geschiedenis van hetgeen te wachten staat, en het lot van het rijk, welks stichter hij is, te aanschouwen is gegeven. Nu roept hij de kunst der Magiërs, opdat zij hem den droom in herinnering brenge; vermag zij dit, zo zal het haar ook gemakkelijk zijn, de verklaring te geven; voor hem zelven zal het een bewijs zijn van de juistheid der verklaring, wanneer zij in staat is dien eersten eis te vervullen. Op dezen eis dringt hij aan, ondanks alle hare voorstellingen, dat hij iets voor een mens onmogelijks begeert. Hij geeft het bevel alle Magiërs in Babel om te brengen, als aan zijnen eis niet voldaan wordt. Dan zal de beurt der ombrenging ook aan Daniël en zijne drie vrienden komen, doch Daniël bewerkt bij den koning een uitstel, verenigt zich met zijne drie vrienden tot gebed, en ontvangt van God in een nachtgezicht ene openbaring, die hem hetzelfde beeld, dat Nebukadnezar voor zich had, doet aanschouwen en hem tevens de betekenis verklaart. Zo toegerust met alles, wat hij nodig had, treedt hij voor den koning, de ere voor hetgeen hij te zeggen heeft alleen aan Hem gevende, wien alle eer toekomt, Hij verhaalt eerst den droom en verklaart dien dan van de vier heidense wereldrijken, die na elkaar zullen komen en van het Godsrijk, dat zo wel in zijn ontstaan als in zijn bestaan een geheel ander is dan die alle, en ze vernietigt, om op hun puin zegerijk tot in alle eeuwigheid te staan. De koning, eerst met bewondering voor Daniël vervuld, als voor ene zichtbare verschijning des Allerhoogsten Gods, legt, door dezen over den waren toestand van zaken ingelicht, ene ootmoedige belijdenis af van de macht en grootheid van Israëls God, maakt Daniël tot een overste van de Magiërs en tot stadhouder van de provincie Babel; hij stelt hem op zijne bede zijne drie vrienden als onderbestuurders ter zijde.

1. In het tweede jaar 1) nu des koninkrijks van Nebukadnezar, nadat hij na den dood van zijnen vader Nabopolassar tot zelfstandige regering was gekomen, d. i. in het jaar 604 vóór Christus (2 Kon. 25:27), droomde Nebukadnezar dromen 2) enen gewichtigen droom; daarvan werd zijn geest verslagen en zijn slaap werd in hem gebroken, hij ontwaakte met zulk een indruk, dat het hem onmogelijk was weer den slaap te vatten, te meer daar hij zich onmogelijk meer herinneren kon, wat het was, dat hem zo diep had geschokt.

1) De beide tijdsbepalingen in Hoofdst. 1:2 en op onze plaats veroorzaken den uitleggers veel moeite, daar zij niet geheel en al met Jer. 25:1 schijnen overeen te stemmen. Volgens Jeremia toch zou het jaar der wegvoering naar Babel niet het derde, maar vierde jaar van den koning Jojakim zijn, en zou dit 4e jaar van Jojakim overeenkomen met het eerste van Nebukadnezar. Nu liggen tussen Daniëls wegvoering naar Babel en de geschiedenis in ons hoofdstuk de drie jaren van Daniëls leren en het intreden in den dienst van Nebukadnezar (Hoofdst. 1:5, 18 vv.);

dus moest hier eerder van het vierde dan van het tweede jaar der regering van Nebukadnezar sprake zijn. Intussen wordt de schijnbare tegenspraak met Jeremia eenvoudig daardoor opgeheven, dat Daniël gestrenger rekent namelijk van het definitief aanvaarden der regering, zowel door Jojakim (609 v. Chr. zie Jer. 22:19 als door Nebukadnezar (605 v. Chr. zie 2 Kon. 23:27), terwijl Jeremia ook den vroegeren tijd, toen beide zo als koningen waren mede rekent. Ten opzichte van den driejarigen leertijd daarentegen, moet men vasthouden, dat die tijd wel regel was (vgl. Hoofdst. 1:5), maar bij Daniël en zijne vrienden niet ten volle is gebleven. De koning had gelijk Hoofdst. 1:18 uitdrukkelijk zegt, een bepaald, waarop hij zich persoonlijk van de vorderingen der Joodse jongelingen wilde overtuigen, en toen hij nu bij de in het jaar 604 genomene proef, den uitslag ten opzichte van deze vier (1:19) zo bijzonder gunstig bevond, verhief hij hen reeds nu Doven den stand van leerlingen en stelde hij ze in zijnen dienst. Hun wetenschap en kennis van allerlei boeken. hun wijsheid was toch ene gave Gods; dat zij dit was niet het gevolg van het onderwijs bij van nature begaafde jongelingen, moest volgens 's Heeren raad en leiding aanstonds daaruit blijken, dat de leertijd nog lang niet ten einde was. Overigens sluit zich ons Hoofdstuk onmiddellijk aan hetgeen in Hoofdst. 1:18-20 verhaald is; naar alle waarschijnlijkheid volgde Nebukadnezars droom in den nacht op dien dag, op welken hij Daniël in zijnen dienst en in de orde der Magiërs had opgenomen.

2) Zeer opmerkelijk en eigenaardig is het, dat niet de Profeet Daniël, maar de wereldheerser Nebukadnezar, in een droom de gehele toekomstige ontwikkeling der wereldrijken ziet. Aan den eersten vertegenwoordiger der wereldlijke macht, die aan de godsregering onder Israël een einde gemaakt had, moest bekend worden, hoe eenmaal door het Godsrijk zijn bestaan en alle wereldlijke macht zou vernietigd worden. Bevreemdend moge het ons toeschijnen, dat hier de wereldheerser zelf het werktuig der openbaring wordt; doch hoewel, van het standpunt der eeuwigheid beschouwd, de wereldheerschappij een niets is, en zij dus aan het einde der dagen spoorloos zal vergaan, zo is toch, van de andere zijde bezien (voor de wereld-historische volvoering van het Goddelijk raadsbesluit, een koning, die de wereldregering in handen heeft, een zó belangrijk persoon, dat God, de Heere, zelf hem met denzelfden naam noemt, als den aanvanger en voleinder van het theokratisch koninkrijk, David en den Messias: "Mijn knecht, Mijn werk volbrengt, wiens rechterhand Ik heb gevat (Jer. 25:9. Ezech. 28:12-15. Jes. 44:28; 45:1). Hierom het begrijpelijk, waarom juist aan een koning, die als zodanig den luister der majesteit draagt, ene hemelse openbaring gezonden wordt (zie Ps. 82:1, 6. Rom. 13:1 vv.). Een droom was voor een heerser, buiten de vreze en kennis des Heeren levende, de beste en enig mogelijke vorm van openbaring; wij hebben de voorbeelden reeds vroeger bij een Abimelech, Faraö en zo vele anderen (Gen. 20 en 41) daarbij moeten wij in gedachten houden, hoe de dromen onder het heidendom geëerbiedigd werden, en ook niet nalaten op te merken, dat de heidense vorst wel den droom ontvangt, doch dien niet vermag uit te leggen, evenmin als zijne wijzen en waarzeggers; integendeel, hij wordt ten hoogste verontrust en gekweld, en kan gene bevrediging vinden voordat de door Gods Geest verlichte Israëliet hem den sleutel tot de rechte uitlegging geeft. Aan de zijde des heidendoms vindt men dus de afhankelijkheid en het lijdelijk afwachten (passiviteit), terwijl bij Israël in goddelijke zaken de bedrijvigheid (activiteit) bestaat; zodat de God des hemels en der aarde ook hier ten slotte met Zijne openbarings-bedeling alleen de ere ontvangt.

Het was een algemeen aangenomen gevoelen in de vroege tijden der wereld, dat dromen, als zij vergezeld waren door enige buitengewone omstandigheden, zekere toekomstige gebeurtenissen betekenden of voorspelden. Cicero behandelt dit onderwerp breedvoerig (de Divinatione I) en brengt verscheidene opmerkelijke voorbeelden daarvan bij. Homerus geeft ons het algemeen gevoelen van zijn eigen tijd, als hij zegt: kai t inar ek Diov estin. "Zelfs een droom komt van God. " Het gezag van Jozef is nog ouder. welke zegt: "Komen niet de uitleggingen (der dromen) van God (Gen. 40:8)? Elifaz spreekt van een nachtgezicht, dat hij zelf gehad had (Job. 4:2), en Job 32:14, 15 verzekert Elihu, dat God, tot enen mens spreekt, eens, ja tweemaal-in enen droom en een gezicht des nachts. " Deze was inderdaad de wijze, waardoor God Zijnen wil bekend maakte aan de aartsvaders van ouds en naderhand aan de profeten. Om op latere tijden neer te komen, de zoon van Sirach, als hij redeneert van de ijdelheid der dromen, maakt echter deze uitzondering, tenzij zij van den Allerhoogste gezonden worden (Jez. Sirach 34:1-6).

Het menselijk geheugen is van dien aard, dat het soms ontvangene indrukken zich niet van zelf kan herinneren, maar aanstonds bij het verhalen door een ander, erkent, of zij met de verduisterde herinnering overeenkomen of niet. Zo was het toen bij Nebukadnezar; zijn droom werd later door Gods openbaring geheel Daniëls eigendom, en werd tevens de grond, op welken alle zijne latere gezichten en voorspellingen rusten.

Men moet hierbij tevens opmerken, dat de droom, dien Nebukadnezar van God toekwam, ook volgens Gods wil aan zijne gedachten ontsnappen moest, opdat door de openbaring van dezen de heerlijkheid van God tegenover het onvermogen der Chaldeeuwse goden des te duidelijker aan het licht zou komen.

De meest verhevene mensen staan dikwijls het meeste bloot voor zorgen en onrust, terwijl de slaap van een arbeider zoet en verfrissend is. Wij kennen den last niet van menigeen, die in grote pracht en, zoals men ten onrechte meent, altijd in genoegten leeft. .

2. Toen zei de koning, dat men roepen zou 1) alle de klassen der Magiërs, de tovenaars), en de sterrekijkers en de guichelaars, en de Chaldeënen, om den koning zijne dromen, zijnen gewichtigen droom, den inhoud daarvan, het beeld zelf en de betekenis te kennen te geven: zij nu kwamen en stonden voor het aangezicht des konings overeenkomstig zijn bevel.

1) Dit vers toont te duidelijker, dat de droom zodanig is geweest, dat de koning gevoelde, dat God er de Auteur van was. Want het was niet zijne eerste droom, maar de schrik, welken God zijn gemoed had doen indringen, drong hem, om alle Magiërs te roepen, dewijl hij niet kon rusten, ook al wilde hij tot zijn slaap terug keren. Hij gevoelde derhalve als het ware een brandijzer in zijn gemoed, dewijl de Heere niet duldde dat hij tot rust kwam, maar wilde dat hij bewogen van gemoed zou zijn, totdat hem de droom was verklaard.

2) De algemene benaming, waarmee de Bijbel de Magiërs (een Perzisch woord, zoveel als "groot, uitstekend") invoert, is wijzen (Jes. 44:25. Jer. 50:35. Dan. 2:12, 18, 24, 27. 4:3; 5:7, 8 en 15 De derde benaming Chaldeënen wijst oorspronkelijk de eigenlijke priesterkaste in Babylonië aan, en komt eerst later van de Magiërs voor, toen het eigenlijke wezen van die

kaste te niet ging. Wat nu de boven en in vs. 27 even als in Hoofdst. 4:4 en 5:11 genoemde verschillende klassen der Magiërs aangaat, zo bedoelt de uitdrukking Chartumim (St. Overz. : tovenaars), volgens de meest waarschijnlijke afleiding van het woord (van cheret, griffel), de klasse van heilige schrijvers en van de kenners van het beeldenschrift (ierogrammateiv); want even als de Egyptische priesterkaste haar geheim beeldenschrift had, dat uit de tijden vóór de uitvinding van het letterschrift afstamde, als ook hare mannen, die daarin kundig waren, zo hadden dit ook de Magiërs. De Aschaphim (St. overz. : de sterrekijkers) zijn de bezweerders (van aschaph = bedekken, verbergen, bezweren), gelijk er bij de Babyloniërs vele bezweringskunsten in zwang waren (Jes. 47:9, 12). De Mechaschphim (St. overz. : guichelaars), waren degenen, die Magische en Theïrgische kunsten verrichten, en de Gosrim (vs. 27) zijn de eigenlijke waarzeggers, de verkondigers van het lot uit de beschouwing der sterren (Jes. 47:13), of sterrekijkers. De hoofden der bijzondere klasse (Hoofdst. 3:2, 27) hadden aan hun hoofd enen overste, die behalve dit ambt, nog een wereldlijk konden bekleden. Hij was tevens de vorst van het landschap Babel, behoorde tot de medeleden van den Staatsraad en vergezelde als zodanig den koning in het veld (Jer. 39:3, 12). Wij zien later Daniël tot deze waardigheid verhoogd, terwijl de werkzaamheden van het wereldlijk ambt op zijn bijzonder verzoek zijnen drie vrienden werden opgedragen (vs. 48 vv.). Gewoonlijk had er ene erfelijke opvolging onder de leden van de orde der Magiërs plaats; toch konden er ook vreemden, wanneer de koning dit beval, in haar worden opgenomen, of ten minste in de school der Magiërs onderricht verkrijgen.

3. En de koning zei tot hen in ene plechtige vergadering: Ik heb enen droom gedroomd, en mijn geest is ontsteld, om dien droom te weten, kunt gij mij dien droom te kennen geven en zijne uitlegging?

4. Toen spraken de Chaldeënen tot den koning in het Syrisch, in het Aramees, in de spraak van het gewone verkeer, terwijl de Chaldeeuwse taal de taal der wetenschap was (Hoofdst. 1:4): O koning, leef in eeuwigheid! 1) God verlene u een lang leven (1 Kon. 1:31. Neh. 2:3)! Zeg uwe knechten den droom, zo zullen wij de uitlegging te kennen geven, want dit slechts is de zaak der wijzen, niet den droom te weten.

1) Een gewone uitdrukking in den mond der hovelingen om daarmee den wens uit te spreken, dat de koning lang mocht leven. Eeuwig leven heeft de betekenis van, zo lang mogelijk.

Het was om daarmee te kennen te geven, dat zij den koning zeer genegen waren en zich onder zijne regering gelukkig gevoelden.

Of het altijd gemeend werd, is een andere vraag.

5. De koning antwoordde en zei tot de Chaldeënen: De zaak is mij ontgaan die ik gedroomd heb: indien gij mij den droom en daarna zijne uitlegging niet bekend maakt, gij zult in stukken gehouwen worden 1) (1 Sam. 15:33. Ezech. 16:40. Dan. 3:29), en uwe huizen zullen tot enen drek hoop, een puinhoop (Ezra 6:11) gemaakt worden. 2)

1) Deze straf was een zeer wrede en onmenselijke straf, bij de Chaldeënen in gebruik, waarbij alle delen van het lichaam werden afgehouden.

En dit zonder enige billijkheid, dewijl de koning van hen niet kon vergen, wat boven de menselijke macht gaat.

God, de Heere, beschikte dit echter zo, opdat tegenover de valselyk gewaande wetenschap der Chaldeënen de wijsheid Gods in en door Daniël geopenbaard, heerlijk zou uitblinken.

Calvijn tekent dan ook aan: "waarom bedreigt hij hen met den dood? Maar, immers, dewijl God op die wijze het wonder wil tonen, wat zij later zouden zien. Want indien de koning de Chaldeënen van zich had laten gaan, zou ook terstond die zorg verdreven zijn, die hun ziele beangstigde en pijnigde. Ook zou de zaak minder bij het volk bekend geworden zijn. God derhalve kwelde aldoor het gemoed des konings, zodat hij in woede uitbarstte. Vervolgens deze zo scherpe en woeste bedreiging moest allen opwekken. Want er is geen twijfel aan of hoger en lager hebben gebeefd, toen zij hoorden dat de hitte van des konings toorn zo groot was.

Dit is derhalve de hoofdzaak en het doel van de Voorzienigheid Gods om aan te merken, waarom Hij gewild heeft, dat de koning zonder enige matiging zou uitbarsten in toorn.

2) Volgens ene gewoonte bij de Oosterlingen werden vijandelijke huizen of woningen, die aan misdadigers toebehoorden, zelfs tempels en heilige plaatsen, ten teken der hoogste beschimping, niet alleen nedergeworpen, maar ook uitdrukkelijk tot mesthopen, modderkolken, vilplaatsen, drekhopen en andere ontterende onreine doeleinden gebezigd.

6. Maar indien gijlieden den droom en zijne uitlegging te kennen geeft, zo zult gij geschenken en gaven, en grote eer van mij ontvangen; daarom geeft mij den droom en zijne uitlegging te kennen.

De mensen zijn begeriger om hun nieuwsgierigheid te voldoen en de toekomst in te zien, dan om den weg van verlossing en het pad der deugd te leren. (HENRY EN SCOTT).

7. Zij antwoordden ten tweeden male (vs. 4), daar zij niet konden geloven dat het den koning, met zijnen eis ernst was, en zeiden: De koning zegge zijnen knechten den droom, dan zullen wij de uitlegging te kennen geven.

8. De koning antwoordde en zei: Ik weet vastelyk, dat gij lieden den tijd uitkoopt dat gij tijd zoekt te winnen, dewijl gij ziet, dat de zaak mij ontgaan is, gij meent, dat zolang mij den droom niet weer invalt, gij vrij zijt van de uitlegging te geven.

9. Maar gij vergist u. Indien gijlieden mij dien droom niet te kennen geeft, ulieder vonnis is enerlei, het blijft hetzelfde als ik uitgesproken heb (vs. 5); daarom hebt gij een leugenachtig en verdist woord voor mij te zeggen bereid, gij zoekt mij met nietige voorwendsels en ijdele woorden op te houden, totdat de tijd verandere, totdat ik geen belang meer in de zaak zal

stellen en er, om zo te gras over gegroeid is; daarom, wilt gij vonnis ontgaan, zegt mij den droom, dan ik weten, dat gij mij deszelfs uitlegging zult te kennen geven, dan heb ik een bewijs van de juistheid uwer verklaring.

10. De Chaldeëen antwoordden voor den koning, en zeiden: Er is geen mens op den aardbodem, die des konings woord zou kunnen te kennen geven; daarom omdat men erkend heeft, dat er grenzen aan het menselijk weten zijn, die niemand kan overschrijden, is er geen koning, grote of heerser, die zulk ene zaak begeerd heeft van enigen tovenaars of sterrekijker, of Chaldeër. 1)

1) De Chaldeëen verontschuldigen zich weer dat zij den koning zijn droom niet konden verhalen. Zij zeggen in hoofdzaak, dat dit niet in de macht staat van hun kunst of wetenschap. Vervolgens dat er geen voorbeeld is geweest, dat het gebeurd is dat de wijzen op die wijze werden ondervraagd.

Zij pochen er wel op, dat zij uitleggers van dromen zijn, maar zij konden hun gissingen niet uitstrekken tot de dromen zelf, maar slechts naar de uitlegging zochten zij. Deze verontschuldiging was wel juist, maar zij werd door den koning niet toegelaten, die in woede uitbarstte en dit niet zonder hogere aandrijving Gods, opdat het zou blijken, dat de Magiërs guichelaars en sterrekijkers niets minder dan bedriegers waren, die het volk misleidden. En het doel is altijd wel daarvan in het oog te houden, dewijl God zijn knecht Daniël wilde te voorschijn brengen en hem boven den gewonen hoop doen uitblinken.

11. Want de zaak, die de koning begeert, is te zwaar; en er is niemand anders, die dezelve voor den koning te kennen kan geven, dan de Goden, welker woning bij het vlees niet is, die geen verkeer met de mensen houden.

Deze belijdenis is overeenkomstig aan die, welke de Egyptische tovenaars (Exod. 8:19) voor Faraö afleggen: "dit is Gods vinger!" De Magiërs moesten juist tot de belijdenis gedreven worden, dat zij met de hoogste Godheid in gene gemeenschap stonden, en slechts met de mindere goden, de demonen te doen hadden, daarom had de Heere den droom uit de ziel van Nebukadnezar weer weggenomen, nadat hij zijne eerste werking gedaan, 's konings gedachten op de toekomst gericht en zijn hart daarvoor met vrees vervuld had.

12. Daarom werd de koning toornig en zeer verbolgen, daar hij nu te meer verlangde naar hetgeen hem ontzegd werd, en hij zei, dat men al de wijzen te Babel zou ombrengen, zo niet allen in het rijk, toch allen, die in de stad Babylon waren en aan deze vergadering hadden deelgenomen (vs. 2).

Des konings gramschap was niet geheel zonder reden, vooral om hun zeggen, dat de goden met de mensen geen verkeer hielden, daar zij toch steeds hadden voorgegeven met de goden in gemeenschap te staan, of althans zulke dingen te weten, die behalve aan hen, slechts aan de goden bekend waren.

13. Die wet dan ging uit, en de wijzen werden gedood 1) men zocht ook Daniël en zijne metgezellen, die eveneens tot de orde der Magiërs behoorden, hoewel zij eerst den rang van novitii bij hen innamen, en daarom bij de vergadering (vs. 2 vv.) niet tegenwoordig geweest waren; men zocht hem om gedood te worden 2), daar des konings bevel geen onderscheid maakte tussen leermeesters en leerlingen.

1) Dit wil niet zeggen, dat alle wijzen in het ganse rijk van Babel worden gedood, maar voornamelijk die welke in Babel zelf verblijf hielden. Het is dan ook zelfs meer dan waarschijnlijk, dat de uitvoering van het toen gestuit is, door hetgeen Daniël later zegt (vs. 14), zodat met de slachting van de Chaldeënen werd opgehouden, nadat Daniël, uitstel had verkregen.

2) Het is ongegrond, te beweren, dat Daniëls verbinding aan het instituut der Magiërs in tegenspraak is met de verering van den waren God, want het heidendom, wanneer het niet door bijzondere, feitelijke benadeling geprovoceerd werd, stond den dienst van Jehova toe als van enen, misschien ook zeer machtigen uit de menigte der goden. Daniël kon echter alle bezigheden der wijzen in den zin van den God der zogenaamde goden (Deut. 10:17. Ps. 136:2) overbrengen, om daardoor van zijn standpunt de verhevenheid van zijnen God tot verheerlijkende erkenning te brengen.

Die met zijne vrienden zich de lekkernij van 's konings tafel ontzei, omdat hij zich niet wilde verontreinigen, zal wel geweten hebben, hoe hij in die orde kon leven, zonder met den afgodendienst des lands zich te verontreinigen; en wanneer hij later (vs. 48) tot overste over de hoofden der Magiërs verhoogd werd, zo is dit hetzelfde als wanneer heden een minister van eredienst met de hoogste leiding belast wordt van zodanige kerkgenootschappen, wier belijdenis hij niet deelt. vgl. het opgemerkte bij Gen. 41:46, tweede helft).

14. Toen bracht Daniël enen raad en oordeel 1) in, aan A'rioeh, den overste der trawanten des konings, die uitgetogen was, om de wijzen van Babel te doden.

1) In het Chald. Metw aje byth laynd Kydab (Bedajin Daniël hatib eta oeteëem). Beter: toen trad Daniël tegen met raad en verstand, d. i. met woorden van raad en verstand. Niet in gramschap om het hard besluit, maar zo, dat A'rioeh moest luisteren naar zijn voorslag, naar wat hij hem tegenvoerde. Ook daaruit blijkt dat God hem op bijzondere wijze met verstand en wijsheid had begaafd, maar ook het hart van A'rioeh en straks van den koning neigde.

15. Hij antwoordde en zei tot A'rioeh, den bevelhebber des konings: Waarom zou de wet van 's konings wege zo verhaast worden; zou de uitvoering van dit vonnis niet kunnen worden uitgesteld? Toen gaf A'rioeh aan Daniël de zaak te kennen 1).

1) Met dit tweede gedeelte komt meer overeen de vertaling, die de Chaldeeuwse tekst eveneens toelaat en door Luther, v. d. Palm enz. gevolgd wordt: "Waarom is toch zulk een hard vonnis van den koning uitgesproken?" Hieruit blijkt te meer, dat Daniël niet bij de vergadering tegenwoordig was en eerst nu van de zaak verneemt.

16. En Daniël ging in het paleis des konings, tot hetwelk A'rioeh hem toegang verschaft, en verzocht van den koning, dat hij hem enen bestemden tijd wilde geven, dat hij den koning de uitlegging te kennen gawe.

Hier is ook opmerkelijk, hoe vast Daniël vertrouwt, dat hem van God zal gegeven worden, wat hij van Hem zal bidden (Hoofdst. 1:12). Hem zou ene dubbele straf getroffen hebben, wanneer hij de verwachting des konings, die nu op 't hoogst gespannen was, bedroog, doch zie 1 Kon. 17:24 .

17. Toen ging Daniël, nadat het door hem gevraagde uitstel was toegestaan en de volvoering van het vonnis over de wijzen uitgesproken, was uitgesteld, naar zijn huis, en hij gaf de zaak aan zijne metgezellen Hananja, Misaël en Azarja (Hoofdst. 1:6) te kennen;

18. Opdat zij van den God des hemels, onder wiens heerschappij de gehele wereld ook met de hemelse machten en krachten staat (Hoofdst. 4:34), barmhartigheden 1) verzochten over deze verborgenheid, dat Daniël en zijne metgezellen met de overige wijzen van Babel niet omkwamen.

1) Wij behoren in het bidden te zien op God, als den God des hemels. Een God boven ons, die heerschappij heeft over ons, aan Wien wij dienst en gehoorzaamheid schuldig zijn. Een almachtig God, die alles doen kan. Onze Zaligmaker heeft ons geleerd, God te aanbidden als onzen Vader in de hemelen. En om welk goed wij ook bidden, ons betrouwen moet zijn op de barmhartigheden Gods; en wij moeten zoeken deel te hebben aan deze barmhartigheden. Want wij kunnen niets bij wege van vergelding voor onze verdiensten verwachten, maar alles als een gave van Gods barmhartigheid.

Alles wat een ziele nodig heeft, mag zij van God vragen. Alles gaat naar den bepaalden Raad Gods, en die Raad is voor ons verborgen. Dies hebben wij God, den Heere, onze noden en behoeften bekend te maken en van Hem te begeren, dat, indien het met Zijn Raad in overeenstemming is, Hij die begeerten vervulle.

19. Toen werd aan Daniël in een nachtgezicht de verborgenheid geopenbaard; de Heere verhoorde zijn gebed en Nebukadnezars droom trad voor zijne ogen en tevens de betekenis daarvan; toen loofde Daniël den God des hemels.

Dit nachtgezicht is niet zonder meer met den droom gelijk te stellen, wel kunnen ook dromen als middel van Goddelijke openbaring droomgezichten zijn en als zodanig nachtgezichten heten (Hoofdst. 7:1, 13), maar op zich zelf is een nachtgezicht een visioen, dat iemand gedurende den nacht in wakenden toestand ontvangt.

20. Daniël antwoordde en zei: De naam Gods zij geloofd 1) van eeuwigheid tot in eeuwigheid, want Zijne is (Jes. 27:1) de wijsheid en de kracht 2) (Job 12:13

1) Uit zijn dankzegging blijkt, dat Daniël verzekerd is van zijn gebedsverhoring. Hij heeft zijn nachtgezicht den koning nog niet meegedeeld. Hij kon dus wat hem geopenbaard was nog

niet vergelijken met wat de koning had gedroomd. En toch is hij verzekerd van zijn gebedsverhoring, en daarom looft hij den Heere God, den God, die van eeuwigheid tot eeuwigheid is.

2) De Schrift, wanneer zij aan God wil toekennen wat Hem eigen is, verenigt deze twee ontegenzeggelijk. Dat God alles voorziet, omdat niets voor Zijn ogen verborgen is, vervolgens, dat Hij zelf vaststelt, wat geschieden zal, de wereld naar Zijn wil bestiert, er niets bij toeval gebeurt, maar alles naar zijn leiding.

21. Want hij verandert door Zijne wijsheid en sterkte de tijden en stonden 1), de gelegenheden, daar Hij aan elk wereldrijk zijnen bepaalden tijd geeft, en wanneer die is voorbijgegaan een nieuwen te weeg brengt; Hij zet de koningen af, en Hij bevestigt de koningen, stelt hen aan (vs. 37 vv.): Hij geeft den wijzen wijsheid, en wetenschap dengenen, die verstand hebben, zodat degenen, die werkelijk dezen erenaam verdienen, alleen door Zijne genade zijn, wat zij zijn (vs. 23).

1) Daniël verklaart hier nu duidelijk, wat verborgen kan zijn. Hij leert also dat God is de bron van wijsheid en kracht, zodat Hij niet bij Zich achterhoudt, wat alleen bij Hem berust, maar over heel de aarde uitstort.

Wij vatten derhalve de bedoeling van den Profeet zo op, dat God als het ware in beelden de bewijzen van Zijn macht en wijsheid voor onze ogen daarheen werpt, waar de dingen op de wereld zich wentelen, waar de mensen in wijsheid uitmunten, wanneer sommigen in de hoogte worden verheven, doch anderen naar beneden zinken, zoals de ervaring leert, dat er niets kan geschieden of menselijke, of door enige gelijkmatigen loop der natuur en de machtigste koningen vallen alzo, dat anderen de hoogste eerampten bereiken.

Tijden en standen zijn aldus te onderscheiden, dat door de eerste de grotere tijdvakken, door het andere de gelegenheden en tijdstippen in die tijdvakken aangeduid worden. God bestuurt, wil de Godsman zeggen, de wisseling der wereldgebeurtenissen, waardoor bestaande vaak op eenmaal ene andere gedaante bekomt. Eerst het Chaldeeusch-Babylonische rijk, schitterend als het goud van het hoofd, overwinnaar van Jeruzalem, van Ninevé, van Spanje zelfs en Afrika's kusten. Straks dat der Meden en Perzen, minder in macht dan het overige, maar toch nog altijd glansrijk als zilver, aan twee uitgespreide armen gelijk, die als in ene gruwzame omhelzing de macht van Babel verstikken. Daarna het Grieks-Macedonische, het rijk van Alexander den Grote, kopersterk, zo lang het ongescheiden bestaat en als de gevleugelde luipaard in het zevende hoofdstuk, zijne triomfen voortzet tot de oevers van Indus en Ganges. Eindelijk de macht van Rome, waarvoor Griekenland op zijne beurt zwichten en wegvlugten moet, onbuigzaam als het ijzer, zo pas aan de aarde ontgraven, en toch, bij innerlijken tweespalt, zo zwak en broos als het leem, waaraan het ijzer niet hecht. Zij gaan allen in den droom voor het aangezicht van koning en ziener, allen in de werkelijkheid voor het oog der wereld voorbij; daar komt ten laatste het Godsrijk, schijnbaar onaanzienlijk als de ruwe steen, uit den vasten berg van Gods verbond en beloften gehouwen, en evenmin te weerstaan als de rotsklomp, die alles verbrijzelt, waarmee hij in aanraking komt. Gij ziet in uwe verbeelding hem voortrollen, dien wondersteen, zo groot als een heuvel, als een berg, als den hoogsten

aller bergen geworden. Gij vraagt niet eenmaal, waar deze Nebukadnezar, die het ook zag, met zijne bedwelmend grote macht is gebleven, de opgravingen van het oude Babylon geven nog in onze dagen op die vraag een weergaloos antwoord. Maar waar gij dan het goud even onherroepelijk als het zilver en koper vermalen vindt, en even weinig het leem als het ijzer gespaard door den alles verpletterenden, maar ook alles vervangenden en vervullenden Steen, zegt mij, begint daar niet steeds dieper het woord des Zieners te peilen: "God verandert ze, maar met Zijne eigene hand en naar Zijnen heiligen wil, maar op den juisten tijd en met het aanbiddelijkst doel, maar zonder dat de waarheid van Zijn woord en de vastigheid van Zijn troon wordt veranderd.

22. Hij a) openbaart diepe en verborgene dingen, die de mensen met al hun wetenschap en vlijt niet kunnen doorgronden; Hij weet, wat in het duister is, en heeft niet nodig, dat een ander Hem daarvoor licht geeft; want het licht woont bij Hem, het is bij hem enkel licht (Ps. 139:12).

a) Job 32:8.

23. Ik dank en ik loof U, o God mijner vaders, van wiens genade en trouw reeds mijne vaders konden zingen, omdat Gij mij, gelijk aan hen, zo ook gaan mij verheerlijkende, wijsheid en kracht uit de diepte van Uwen rijkdom (vs. 20) gegeven hebt, en mij nu bekend gemaakt hebt, wat wij van U verzocht hebben (vs. 18), want Gij hebt ons (zie bij vs. 36) des konings zaak, wat den droom en zijne verklaring, die hem zozeer ter harte gaat betreft, bekend gemaakt.

Daniël weet, dat hij wijs en sterk is, maar hij weet ook, dat wijsheid en sterkte alleen van God komen en Gode daarvoor alleen ere toekomt, en hij geeft gaarne de ere aan God alleen. Dat is de ootmoed der zelfkennis bij degenen, die door Gods genade werkelijk iets zijn.

Wat de Heere eens door den mond van Jesaja (2 Kon. 20:17 vv.) als ene straf bekend maakte, dat werd, dewijl Daniël onder de weggevoerde jongelingen was, tot ene genade. Daniël was bestemd om, in Babylon een voorspraak, beschermer en redder van het gevangen Israël te worden, dat hem moest navolgen. Juist daarom was hij onder de eersten, die weggevoerd werden; hij werd als het ware het volk vooruit gezonden, om het ene plaats te bereiden. Als het vervolgens zelf kwam, moest reeds ene grote, zeer wonderbare openbaring door hem plaats gevonden hebben, welke de verachting verminderde, die de der wereld en der heidenen tegen hen opwekte (Gen. 45:7).

Hier heeft hij op God, als den God zijner vaders het oog. Want alhoewel de Joden thans in Babel gevangen waren, zij waren evenwel geliefd om der vaders wil. Hij looft God, die de Fontein is van wijsheid en kracht, van de wijsheid en kracht, die Hij hen heeft gegeven.

Ook daarom noemt Daniël den Heere God zijn of liever den God zijner vaders, dewijl Hij zich als de levende, als de wijze, genadige God heeft geopenbaard, in tegenstelling van de afgoden der heidenen, die hun dienaren geen wijsheid en kracht konden verlenen.

24. Daarom ging Daniël, toen hij alzo in staat gesteld was om de belofte aan den koning gegeven te vervullen, tot Arioch, dien de koning gesteld had, om de wijzen van Babel te brengen (vs. 13 vv.); hij ging henen en zei aldus tot hem: Breng de wijzen van Babel niet om; het vonnis behoeft niet ten uitvoer gebracht te worden, de Heere heeft mij den droom geopenbaard; maar breng mij in voor den koning, en ik zal den koning de uitlegging te kennen geven.

25. Toen bracht A'rioch, vol vreugde, dat hij het bloedig bevel niet verder behoefde te volbrengen, met haast Daniël in voor den koning, en hij sprak alzo tot hem: ik heb enen man van de gevankelijk weggevoerden van Juda gevonden 1) die hetgeen alle Chaldeeuwse wijzen niet vermochten, den koning den droom met de uitlegging zal bekend maken.

1) Hoe kan A'rioch zo zwetsen van hetgeen hij gevonden heeft, alsof hij hem met veel moeite had gezocht en door een gelukkig geval ontdekt had! Het is de gewoonte van hovelingen, zeer gediensstig te willen zijn en hun eigene bedrijven breed voor te doen, om zich bij hun vorsten te doen gelden en noodzakelijk te maken. (POOLE en LOWTH).

26. De koning antwoordde en zei tot Daniël, wiens naam aan het koninklijke hof (Hoofdst. 1:7) Beltsazar 1) was, toen die nu voor hem stond: Zijt gij machtig) mij bekend te maken den droom, dien ik gezien heb, en zijne uitlegging?

1) Ook in Hoofdst. 10:1 wijst Daniël zelf (overigens doen het altijd slechts anderen Hoofdst. 4:14 vv. 5:12) op zijnen Babylonischen naam; dit heeft beide malen zijne reden in den aard der aan Nebukadnezar te geven openbaring, zo als in 't algemeen van Daniël, die thans aanvangen. "Het is altijd het conflict van de wereldmacht met het volk van God, waarom die openbaringen zich bewegen, en dat hier enigzins later uitvoerig ter sprake komt. Daniël is juist door zijn dubbel standpunt geschikt om dit conflict te doorzien, aan de ene zijde toch is hij lid van het volk van God, aan de andere behoort hij tot het wereldrijk, waarvan hij later grootwaardigheidsbekleder wordt. Op dat dubbel standpunt wijst hij door de beide namen, van welke de ene hem als Israëliet, de andere als dienaar van den Babylonischen wereldbeheerser aanwijst.

Op dit oogenblik beschouwde de koning Daniël niet meer als een wijze in den zin van zijn wichelaars en sterrekijkers. Het is daarom dat hier er bijgevoegd wordt: "Wiens naam was Beltsazar. "

2) In den zin van: zijt gij waarlijk machtig, zijt gij inderdaad in staat? Het is niet een vraag uit onbekendheid met den persoon van Daniël, maar voortgebracht uit twijfel aan zijn macht. Het is daarom dan ook dat Daniël voor den koning openlijk belijdt, van wien de droom is en van wien zijne uitlegging is. Namelijk van den levenden God, en niet van de stomme afgoden.

27. Daniël antwoordde voor den koning, allen lof van zich afkerende en Gode gevende, en zei: De verborgenheid, die de koning eist, kunnen de wijzen, de sterrekijkers, de tovenaars en de waarzeggers den koning niet te kennen geven, gelijk zij den koning zelf bekend hebben (vs. 10 vv.).

29. Gij, o koning! op uw leger zijnde klommen uwe gedachten op, toen gij op uw leger waart in dien nacht (vs. 1), rezen er gedachten in u op omtrent datgene, wat hierna geschieden zou, of het rijk, dat gij gesticht hebt en tot een wereldrijk hebt verheven, zou blijven bestaan en welke de lotgevallen daarvan zouden zijn (Gen. 40:5 en 19); en Hij, die verborgene dingen openbaart, de God van Israël, dien gij niet kent, heeft u, om u te tonen, hoe Hij alle dingen, zelfs de machtigste koningen in Zijne hand heeft (Ps. 139:1 vv.), te kennen gegeven, wat er geschieden zal, terwijl gij dat nooit door eigen nadenken zoudt hebben kunnen uitvinden.

30. Mij nu, mij is de verborgenheid geopenbaard, 1) niet door de wijsheid, die in mij is boven alle levenden (Gen. 41:16); maar daarom opdat men den koning de uitlegging zou bekend maken, en opdat gij de gedachten uws harten zoudt weten; 2) hoe God gedacht heeft over alle uwe meningen en plannen.

1) Hier nu komt Daniël een tegenwerping tegen, dewijl Nebukadnezar deze hem maakt, dat indien het alleen in de macht van God stond het verborgene te openbaren, hoe komt het dan heden dat gij dit kunt doen, dewijl gij een sterveling zijt? Daniël komt dit derhalve voor en geeft weer alle eer aan God en bekent weer, dat van hem niets is in deze uitlegging, welke hij te voorschijn brengt, maar dat hij als het ware door de hand Gods er toe geleid wordt, en Zijn uitlegger is, dat hij niets heeft van zijn eigen doorzicht, maar dewijl het God behaagd heeft hem tot bedienaar in dezen rol aan te stellen en zijn arbeid te gebruiken.

2) God, de openbaarder der geheimen wil Nebukadnezar antwoord geven op zijne vragen, maar zo, dat hij er niet aan kon twijfelen, wie hem die verleende; daarom mocht de droom als zodanig hem niet reeds de toekomst ontsluiten-wat zou dan den koning zekerheid hebben gegeven, of het niet maar een voortbrengsel zijner fantasie was? De droom mocht hem slechts in raadselachtige verborgenheid een beeld van de toekomst aanbieden, terwijl hem door anderen de verklaring moest worden gegeven. Maar wederom had nu Daniël of iemand anders hem de verklaring gegeven, wie zou hem voor de waarheid hebben ingestaan? Kon het niet de verdichting van een slim hoofd zijn? Daarom moest Nebukadnezar den droom weer vergeten, en wie dien verklaren wilde, dien moest hij eerst zelf geopenbaard worden; daar nu God alleen dit vermag, zo is Daniël, daar hij den koning zijnen droom kan bekend maken, tevens als diegene gewettigd, die de ware verklaring weet te geven, en Nebukadnezar heeft een bewijs, dat de droom, zowel als de uitlegging, van Israëls God tot hem gekomen zijn.

De Heere wilde den hoogmoedigen koning van de dwaasheid van zijnen overmoed overtuigen en hem tonen, hoe gemakkelijk en snel al het menselijke afwisselt. Daartoe stelt Hij hem den droom voor, en verdeelt de delen van het beeld in verschillende stoffen, om daarmee de voortdurende opvolging van andere koningen te leren en hun allen te betuigen, dat Hij alleen bij voortduring macht heeft en een koninkrijk zonder begin en zonder einde, met één woord, een eeuwig koninkrijk.

31. Gij, o koning! zaagt, en ziet, er was een groot beeld als eens mensen beeld, dit beeld was treffelijk en zijn glans was uitnemend, staande tegen u over; en zijne gedaante was bij die grootheid en dien glans, door de groteske en zeldzame wijze van samenstelling schrikkelijkm aan te zien.

32. Het hoofd van dit beeld was van goed goud; zijne borst en zijne armen van zilver. zijn buik en zijne dijen van koper;

33. Zijne schenkelen onder de lenden van ijzer zijne voeten, van de knieën af, eensdeels van ijzer, en eensdeels van leem.

"Het beeld verenigt in zich, wat op aarde kostbaar en duurzaam is, het edele en sterke in de wereld: goud en zilver, koper en ijzer. Het edelste is de stof, waaruit het hoofd van het beeld gevormd is, het is van zuiver goud, het borststuk met de armen daarentegen van zilver. Het daalt dus af van het edelste tot het mindere. Buik en lendenen volgen uit koper, dat minder is dan zilver, maar sterk, even als het volgende, het ijzer, waaruit schenkelen en voeten gevormd zijn; onder aan komt de zwakke zijde van het beeld te voorschijn. De voeten zijn deels uit ijzer, deels uit leem; ijzer en leem vermengen zich niet met elkaar, maar elk blijft op zichzelf, en leem is nog daarenboven gemakkelijk te verbreken. De geweldige kolos staat dus op zwakke voeten; hoe verschrikkelijk de eerste indruk is en hoe dreigend zijn aanzien-zodra men op den grond ziet, waarop hij staat, bemerkt men, dat hij, hoe sterk hij schijne, in enen nacht ineen kan storten. Wat wordt er nu van dat beeld? .

34. Dit zaagt gij, totdat er van den berg (vs. 45) een steen afgehouwen werd zonder handen, zonder dat gij handen zaagt, die hem afhieuwen, die sloeg dat beeld aan zijne voeten van ijzer en leem, en vermaalde ze.

35. Toen werden, terwijl het kolossale beeld nederstortte te zamen vermaald het ijzer, leem, koper, zilver en goud, en de overblijfselen bleven niet liggen, om van de vorige grootheid aan het nageslacht getuigenis te geven, maar zij werden gelijk kaf van de dorsvloeren des zomers, en de wind nam ze weg (Jes. 41:16. Jer. 13:24), en er werd gene plaats voor dezelve gevonden (Ps. 1:4); maar de steen, die het beeld geslagen heeft, werd tot enen groten berg, alzo dat hij de gehele aarde vervulde.

36. Dit is de droom, dien ik u in de eerste plaats in de gedachte moest roepen; zijne uitlegging nu, zullen wij, om ook het tweede deel van deze opdracht te volvoeren, voor den koning zeggen.

Reeds boven (vs. 23) heeft Daniël zijne drie vrienden mede genoemd, als die de Goddelijke openbaring ontvingen, hoewel zij hem alleen ten dele werd; zij hadden echter door hun voorbede tot het ontvangen medegewerkt en wat hem ten dele werd, kwam ook hun ten goede (vs. 47).

37. Gij, o koning! zijt in den tegenwoordige tijd een koning der koningen, daar gij zo vele koningen tot uwe vazallen hebt (Ezech. 26:6); want de God des hemels, de eigenlijke Koning der koningen en Heere van alle heren (1 Tim. 6:15) heeft u een koninkrijk, macht en sterkte en ere gegeven;

38. En overal waar mensenkinderen wonen, heeft Hij tot zelfs de beesten des velds en de vogelen des hemels in uwe hand gegeven, alles, waarover bij de schepping de mens als heer

gesteld is (Gen. 1:26, Ps. 8:7 vv.), en Hij heeft u gesteld tot een heerser over al dezelve (Jer. 27:6; 28:14); 1) gij zijt dat gouden hoofd 2) van het beeld, dat gij in den droom gezien hebt (vs. 32).

1) Daniël verklaart hier dat het gouden hoofd van het beeld was het Babylonische rijk. Wij weten dat de Assyriërs geheerst hebben vóór de monarchie overging op Babel. Maar dewijl zij niet zo in aanzien stonden, dat zij geacht konden worden in geheel het oosten monarch te zijn, daarom wordt hier in de eerste plaats de Babylonische regering genoemd. Vervolgens is het de moeite waard op te merken, dat God niet gewild heeft hier te melden alles wat reeds vroeger had plaats gehad, maar liever dat het hem zou worden voorgesteld, opdat het volk voor het vervolg zou hangen aan de godsspraak en ook aan dezelve zich vasthouden. Daarom was het overbodig wat ook te verhandelen van de Assyriërs, dewijl die regering reeds was vervallen. Maar de Chaldeënen waren tot op zekeren tijd nog heersers ongeveer zeventig of zestig jaar op zijn minst. Daarom wilde God de gemoederen zijner knechten gespannen houden op het einde van deze monarchie. Vervolgens met nieuwe hoop bezielen totdat de tweede monarchie zich zou oplossen, opdat zij naderhand ook rustig zouden verkeren onder de derde en vierde monarchie en eindelijk weten, dat de tijd rijp was voor de komst van Christus.

Als hier van Babylon en in vs. 39 van het Griekse rijk gezegd wordt dat het heersen zal over de gehele wereld wil dit niet zeggen, dat er geen volk van zijne heerschappij zal uitgesloten worden. Immers Babel heerst niet ongehinderd over heel de wereld en Griekenland had geen heerschappij over Rome, maar dit, dat het over alle machtige volken heerschappij voerde, dat het de economie over de volken als één geheel gedacht uitoefende, dat het aan spitse stond van alle andere volken, en bij machte was om alle andere volken zijn wil te doen kennen.

2) Het is niet genoeg, van het gouden hoofd te zeggen, dat het een zinnebeeld is van het Chaldeeuwse rijk (zie 2 Kon. 20:12 en 25:27), men moet ook reden kunnen geven, waarom eerst met dit en niet met het Assyrische rijk (2 Kon 15:20), het begin ener eigenlijke wereldmonarchie gerekend wordt. Het is duidelijk, dat, gelijk het hoofd tot het overige des lichaams, zo ook het Chaldeeuwse rijk inderdaad tot alle wereldmachten van dien tijd af in verhouding staat. Vóór Nebukadnezar waren er ook wel machtige koningen, die in het gebied hunner naburen invielen, plunderende en verwoestende, tot schatting en leendienst dwingende, en in 't bijzonder hadden de krijgstochten der Assyrische koningen naar Syrië en Egypte geheel dezen aard en dit karakter; maar de gedaante ener wereldmonarchie, in welke de volken te zamen zijn, om zich aan ééne gemeenschappelijke levensorde te onderwerpen, nam eerst het rijk van Nebukadnezar aan. Tussen de heerschappij der Assyrische koningen en die van Nebukadnezar bestaat een dergelijk onderscheid als tussen het Arabische rijk en den Frankischen Karel; in zijne verhouding tot de overige rijken, die zich op zijne puinhopen verhieven, is het Chaldeeuwse rijk het opmerkelijkste, het verhevenste, en gelijk het, wat den tijd aangaat, het eerste is, zo imponeert het ook het meest door het vroege van zijne glinsterende hoogheid. Is nu Nebukadnezar degene, die het eerst wereldheerschappij geleerd heeft, en zijne gedachte dat gehele beeld van de geschiedenis der mensheid geschapen, dat uit de vier wereldrijken bestaat, zo is ook hij inderdaad het hoofd; daarenboven staat zijn even zo eenzaam en in zich zelve afgesloten, als het hoofd op het lichaam.

Babel was een rijk van goud. Thans is de weelde fijner en fraaier, maar van dat massieve goud, van die ontzettende pracht, als die van een rijk van Babel, hebben wij thans gene voorstelling meer. Babel was het gouden hoofd van het beeld; de voorspelling van de opvolging der wereldrijken door een beeld was eigenaardig voor een volk, dat, als het Babylonische, van afgodsbeelden omringd was. Te midden van al die menselijke beelden liet God den koning nu eens een ander beeld zien, waarin hij zich zelf kon aanschouwen, en de macht van dien God, die hem en al zijne opvolgers kon en zou vermalen tot stof, dat de wind meevoert. Daarom vreesde dan ook Daniël, als de dienaar des almachtigen Gods, niet voor den machtigen gouden koning, maar zei tot hem vrij uit, dat het alleen de God des hemels was, die hem het koninkrijk, de macht de sterkte en de ere gegeven had. En dan voegt God het soms zo, dat zulk een groot koning voor een eenvoudig gelovige nedervalt als voor een zoon der goden (vs. 40) .

39. En na u zal een ander koninkrijk opstaan, lager dan het uwe, gelijk het zilver, waaruit borst en armen van het beeld bestonden (vs. 32), geringer is dan goud; daarna een ander, het derde koninkrijk van koper, dat afgebeeld is door den koperen buik en de koperen lendenen, hetwelk heersen zal over de gehele aarde, over Azië en Afrika en Europa,

Door borst en armen van het beeld wordt een rijk aangewezen, waarvan de samenstelling ten nadele zijner eenheid op te merken is, en dat reeds daarom geringer is dan het eerste, hoewel het uitwendig een groteren omvang heeft; daarbij komt nog, dat het ene natie (de Grieken), die te dier tijd aan het hoofd der beschaving staat, niet kan ten onder brengen, terwijl zowel het eerste als de beide laatste rijken, wat de oecumeniciteit (algemeenheid), die een wereldrijk behoort te bezitten, aangaat, iets veel hoger bereiken. Er kan nu geen twijfel aan zijn, dat hiermede het Medisch-Perzische rijk bedoeld is, dat eerst als Medisch door de verovering van Babylon in de plaats van het Chaldeeuwse rijk trad, totdat het vervolgens, doordat Cyrus het van zijnen oom Cyaxares I erfde tot een Perzisch werd (zie 2 Kron. 36:20 en Ezra 1:4), Meden en Perzen nu zijn de beide zijden der borst, en wel de Perzen die tot welke het hart, het middelpunt van den bloedsomloop behoort; want de Pers Cyrus was het, die Babylon veroverde. Is echter reeds de borst, bestaande uit twee zijden, en deze ongelijk aan elkaar, terwijl het hoofd een afgesloten geheel was, zo gaan de armen wel van de borst uit, maar zijn toch van haar afgezonderd. Op gelijke wijze strekten zich aan het Medisch-Perzische rijk Fenicië en Egypte naar de ene, het gebied van het Lydische rijk met de Klein-Aziatische Grieken naar de andere zijde uit, wel van het middelpunt des rijks uit beheerst, maar steeds geneigd om zich afhankelijk te maken en in de pogingen daartoe meermalen gelukkig. Alexander de Grote, voordat hij op zijn veroveringstocht (1 Makk. 1:4) de borst van het rijk aantastte, maakte zich eerst van de beide armen meester, welke de Perzische eens zo dreigende tegen Griekenland had uitgestrekt.

Het derde, het Griekse wereldrijk was zamengesteld uit ongelijksoortige bestanddelen, als buik en lendenen, namelijk uit de vurige en krachtige volken van Griekenland en Macedonië aan de ene zijde (de lendenen) en uit de trage menigte van het Oosten aan de andere zijde (de buik) (vgl. 1 Makk. 1:4 slot); de lendenen van Griekenland hielden den buik van Azië tussen zich, zonder dien van zijn levensvermogen te kunnen mededelen, en even als het bewegelijkste deel des lichaams, waardoor zich dit draait en wendt, in de naaste nabijheid is

van dat, dat slechts wil gedragen zijn, zo was het in het rijk van Alexander met het drukste en schranderste volk ten opzichte van het zich slechts passief gedragende Oosten. Daarbij is nog opmerkingswaardig, dat Alexanders monarchie later werkelijk, ten minste wat de voor het rijk van God gewichtig gewordenen rijken zijner opvolgers (de zogenaamde Diadochen) aangaat, in twee lendenen uitliep, wij verwijzen op de beide rijken der Ptolemeïssen in Egypte en der Seleuciden in Syrië, waarover wij bij Hoofdst. 11 nader moeten spreken. Wat de verschillende metalen aangaat, uit welke de beide delen van het beeld bestaan, merken wij nu op, nadat drie wereldrijken voor ons oog zijn voorbijgegaan, dat het goud het duurzaamste metaal is en tot bewerking het geschiktst, zilver is buigzaam en minder geschikt ter bewerking dan het goud, zijn glans is echter zachter dan van het goud, het buigzaamste van alle metalen is het koper daarbij echter even zo geschikt ter bewerking als het ijzer, zijn diepere glans heeft daarentegen iets afschrikkends, ietwat stotends, Zo gaf ook het Perzische rijk aan weerstrevende werking van buiten gemakkelijker toe dan het Chaldeeuwse, dat tot op het ogenblik van den ondergang schijnt te zamen gehouden te hebben en nog gemakkelijker het rijk van Nebukadnezar het onvoorwaardelijkste, minder reeds aan dien van Cyrus en van Darius Hystaspes, het allermint aan dien van Alexander gelukte, ene zelf gelukte, ene zelf gekozene gedaante van zijn rijk uit te drukken. Nebukadnezar in den glans van een heerser, Cyrus in dien van een rechtvaardige vader, Alexander in dien van een demonisch gedreven krijgsheld!

De aan Nebukadnezar toevertrouwde macht, die als zodanig kostbaar, in hare soort volmaakt en van elke andere macht afhankelijk was, uitgenomen van de macht van Hem, die haar geschonken had, werd voorgesteld door het goud. Het zilver verbeeldde het Medisch-Perzische, het aristocratische wereldrijk. De heerschappij van Alexander, den stichter van het derde rijk, was uitgestrekter dan die der Perzen, en toch werd het afgebeeld door een metaal van minder waarde, het koper; het was ene militaire oligarchie (regering van weinigen); het gezag hing meer of min af van de generaals, die gevormd waren in de school van het democratisch Griekenland. (E. GUERS).

40. En het vierde koninkrijk zal hard zijn ijzer; aangezien het ijzer alles vermaalt en verzwakt; gelijk nu het ijzer, dat zulks alles, dat alle dingen verbreekt, alzo zal het al die andere metalen of rijken vermalen en verbreken.

41. En dat gij gezien hebt de voeten en de tenen, ten dele van pottebakkersleem, en ten dele van ijzer, dat betekent, dit koninkrijk dat in zijn begin enkel ijzer was, zal in latere tijden een gedeeld koninkrijk in zichzelf verscheurd rijk zijn, doch daar zal van des ijzers vastigheid, van zijn aard en karakter in zijn, ten welken aanzien gij gezien hebt ijzer vermengd met modderig leem.

42. En de tenen der voeten, ten dele ijzer en ten dele leem; dat koninkrijk zal ten dele hard zijn, en ten dele broos.

43. En dat gij gezien hebt ijzer vermengd met modderig leem, zij zullen zich wel door menselijk zaad vermengen, maar zij zullen de een aan den ander niet hechten, gelijk als zich ijzer met leem niet vermengt.

Gelijk aan het lichaam de lendenen in de schenkels overgaan en deze weer in de voeten hun voortzetting hebben, zo is geschiedkundig het Griekse rijk door het Romeinse vervangen, onder welke heerschappij dan ook werkelijk de oprichting van het rijk Gods volgde (vs. 34 vv.); dit rijk nu, geluk het de oude wereld sluit (schenkels), reikt het aan de andere zijde in de nieuwe wereld (voeten) en zal het in zijne verschillende einden (de tenen), d. i. in de menigvuldige uit Romeinse en ingedrongen barbaarse volksbestanddelen vermengde rijken, blijven tot aan den dag, dat het door het Rijk der heerlijkheid geheel zal vernietigd worden, gelijk als het reeds als bij wijze van een voorbeeld eens door het rijk der genade vernietigd is geworden. De beginselen van het Romeinse Rijk waren zeer sterk; het versloeg alles met de kracht van het ijzer; van het verscheurde rijk van Alexander lijfde het ene deel na het andere zonder veel strijd en bezwaren in zijn gebied in-even als de lendenen aan het lichaam onmerkbaar en van zelf in de schenkels overgaan. En gelijk nu reeds de onwederstaanbaar zware en meedogenloze arm van den Romein zeer nauwkeurig op het ijzer, onder hetwelk alles verpletterd wordt, zo is het ook het gehele aanzien van het Romeinse rijk duister en ernstig, gelijk de kleur van het ijzer; daarbij was het ook, om het beeld der twee schenkelen aan te vullen, dadelijk van den beginne af, toen het zich vormde, in het Latijnse en Griekse, Westerse en Oosterse rijk gescheiden, en deze scheiding heeft sedert voortbestaan, gelijk het eens van elkanders verdeelde lichaam niet weer aaneen gesloten wordt, maar in voeten en tenen uitloopt.

Zeer opmerkelijk is het, dat de voeten met de tenen aan het beeld eensdeels van leem zijn. Toen de Duitsers en Slaven ten tijde der volksverhuizing in het Romeinse rijk inrukten, deels op hunnen grond, deels ook in de plaats, die het in de wereldgeschiedenis innam, verzwagerden zich hun vorsten met Romeinse families. Keizer Karel stamde uit een Romeins huis af, en bijna ter zelfder tijd hebben zich de Duitse keizer Otto II en de Russische grootvorst Wladimir met dochters van Oost-Romeinse keizers verbonden. Dit was van grote betekenis voor de verhouding der nakomende volken in 't algemeen; zij hebben geen nieuw rijk gesticht, maar slechts het Romeinse voortgezet, en tot op den tegenwoordigen dag ligt aan alle staatsinrichtingen het ijzer, het Romeinse ten grondslag. Zo blijft het tot aan het einde van de gehele wereldmacht, totdat zij eindelijk uitloopt in tien heerschappijen, die, gelijk Hoffman zich voortreffelijk uitdrukt, men evenmin nu reeds zou kunnen aanwijzen, als wanneer men de wederkomst van Christus op morgen of overmorgen wilde stellen; intussen zullen wij later zien, hoe de geschiedenis van den tegenwoordigen tijd op dat einde heenwijst.

De tien tenen der voeten van het beeld zijn nog niet gevormd, de tien koninkrijken van het vierde rijk moeten nog komen. Deze zullen ongetwijfeld zich weer op ene gelijke wijze verdelen tussen de twee grote afdelingen, waaruit het op nieuw, maar onder ééne heerschappij zal bestaan, tussen het Romeinse Oosten en Westen, afgebeeld door de twee benen het metalen beeld. De benen van het standbeeld waren van ijzer, zonder bijmengsel van enige vreemde zelfstandigheid; maar de voeten zijn van ijzer en van leem tevens. Dit verdient opgemerkt te worden. Tot nu toe hebben wij slechts de ontaarding der metalen gezien; thans vertoont zich de vervalsing aan ons oog. Het metaal was metaal gebleven; thans vermengt het zich met leem. Waarom? Waarschijnlijk om aan te tonen, dat het herstelde rijk het verbond van twee ongelijksoortige bestanddelen zal vertonen-van de oude oorspronkelijke macht, voorgesteld door het ijzer, het blijft metaal in de ogen des Heeren, en van ene nieuwe macht,

die voor Hem slechts leem is. Het zal de keizerlijke of vorstelijk oppermacht met de oppermacht des volks of de volksregering verenigen. In zijn oorsprong zuiver goud, vervolgens zilver, daarna koper, daarna ijzer, zal de macht in de handen der heidenen, in hun tien koninkrijken en in hun laatste uur, niets meer zijn dan ene onzamenhangende ineensmelting van ijzer en leem; ik zeg ene onzamenhangende ineensmelting want men zal er evenmin in slagen om de koninklijke macht met de macht des volks in overeenstemming te brengen, als men er in slagen zou, om door middel van smelting ijzer en leem met elkaar te vermengen, het komt alleen den Messias toe, om de onverenigbare bestanddelen, die reeds zo lang in den boezem der Romeinse maatschappij gistende zijn, en die haar voortdurend met ene algehele overstroming dreigen, met elkaar in overeenstemming te brengen. (E. GUERS).

44. Doch in de dagen van die koningen van dit vierde rijk, dat al de vooraangaande in zich bevat, zal de God des hemels een koninkrijk verwekken, a) dat in der eeuwigheid niet zal verstoord worden; en dat door God zelven opgerichte koninkrijk zal aan geen ander volk overgelaten worden, gelijk elk der drie eerste onder de vier wereldrijken steeds tot een ander volk gekomen is, het zal al die koninkrijken vernalen, en te niet doen, maar zelf zal het in alle eeuwigheid bestaan.

a) Dan. 4:3, 34; 6:27. 7:14, 27. Micha 4:7. Luk. 1:33.

45. Daarom hebt gij gezien, dat uit den berg een steen, zonderdat er handen bij werkzaam waren, afgehouden is geworden, die het ijzer, koper, leem, zilver en goud vermaalde; de grote God heeft den koning bekend gemaakt, wat hierna geschieden zal; de droom nu, dien gij gedroomd hebt, is gewis, en zijne uitlegging, die ik u gegeven heb, is zeker.

Het rijk van den laatsten wereldbeheersers, dat geen einde neemt, treedt niet, gelijk het tot hiertoe steeds het geval was, in de plaats van het naast voorgaande, maar het vernietigde de aardse macht geheel en al. Het stamt ook niet af, waar de vorige rijken afstammen, maar het is Gods eigen, onmiddellijk werk, en de berg, van welken het afgehouden wordt, is de berg Zion, gelijk geschreven staat (Ps. 50:2): "Uit Zion, de volkomenheid der schoonheid, verschijnt God blinkende. " "De beschrijving van het keerpunt der dingen in vs. 34 vv. #Da "zegt Auberlen: "is in hare eenvoudigheid zo goddelijk groot, heilig en verheven, dat men gevoelt: dat kan niet van mensen verdicht zijn, het moest uit het hemelse heiligdom geopenbaard zijn. Wanneer wij ook alle dichters en geschiedschrijvers van vroeger of later tijd doorzoeken, waar vinden wij iets in majesteit en eenvoudigheid met deze woorden te vergelijken? De wereldlijke macht is in haar hoogsten glans geschilderd, maar het metalen beeld staat op zeer zwakke voeten van leem. Ja, de gehele heerlijkheid der mensen, die eerst zo kostbaar en zo vast scheen te zijn, is toch in waarheid verstuvende als kaf en zonder enige waarde. Het rijk Gods daarentegen schijnbaar zo onopgemerkt als een steen, die op den grond ligt, is evenwel in zich zelf vast en onveranderlijk tegenover de wereldlijke macht, die reeds in hare veelvoudige verwisseling een bewijs van kwijning en oplossing oplevert en met zich voert, en in het laatst der dagen, in enen ook voor ons nog toekomstigen tijd zal het Godsrijk een einde maken aan al het geweldig drijven, en zelf op aarde plaats nemen, alles met zijne heerlijkheid vervullende (vgl. 2 Thess. 2:8. Matth. 5:5. Openb. 11:15 en 20:4).

Uit het zooveen gezegde is reeds duidelijk, dat de voorzegging der beide voor ons liggende verzen slechts middellijk en op ondergeschikte wijze op de eerste verschijning van Christus in het vlees toepasselijk is. Zij is tot op zekere hoogte vervuld daardoor, dat Christus onder den Romeinsen keizer Augustus geboren werd en Zijne kerk het gebied van het vroegere wereldrijk in bezit genomen heeft. Maar de eigenlijke en volkomene oprichting van Zijn rijk en de schitterende vernietiging van de aardse wereldmacht, wachten wij bij de tweede komst des Heeren, waarbij wij de vraag over het zogenaamde duizendjarige rijk nog buiten beschouwing laten. Voor het tegenwoordige bestaat nog het Romeinse rijk voort, zowel van het gezichtpunt der Schrift als volgens de uitspraak der geschiedenis. Zelfs het Germaanse rijk kende gene grotere eer, dan die: het heilige Roomse rijk der Duitse natie te zijn. Voordat het opgelost werd, had reeds Napoleon de idee van het Roomse keizerschap tot de zijne gemaakt, zijne universeel-monarchie was in werkelijkheid en met name van Rooms en aard; zijn zoon heette koning van Rome. Zo is het Roomse rijk nog altijd het ideaal, dat den beheersers dezer wereld met betoverende kracht voor den geest staat, dat zij steeds weer zoeken te verwezenlijken, en dat zonder twijfel nog eens verwezenlijkt zal worden. Gelijk dit aan de ene zijde op de voortzetting van het Westelijk-Romeinse rijk betrekking heeft, zo hebben wij aan de andere zijde ook ene voortzetting van het Oosterse-Romeinse in het Russische rijk, welks beheersers zich naar den Romeinsen Cesar "Czaar" noemen en wier politiek het oog heeft op Konstantinopel en de wederoprichting van het Byzantijnse keizerrijk. De tijd zal dan ook zeker komen, dat het uit elkaar gaan van het vierde wereldrijk in tien afzonderlijke rijken als in de tenen van den Kolossus vervuld wordt. "Nu hebben wij veel meer dan tien rijken, die alle van het Oud-Romeinse afstammen, maar toont niet de geschiedenis van den laatsten tijd onwedersprekelijk, dat de tijden der kleine staten voorbij is en dat die nog overig zijn, bestemd zijn, langzamerhand door de grotere geannexeerd te worden? Hoe menige kleine staat is niet in de laatste decennien (tientallen van jaren) van de kaart verdwenen, en van hoe menig oude zijn de dagen reeds geteld. De tijd wijst er op, dat de grotere staten zich consolideren, zich afronden; en, gelijk de loop der geschiedenis tot hiertoe de profetie van Daniël bevestigde, zo zal hij ook daarin haar bevestigen, dat wij nog ten laatste 10 staten zullen hebben, waarin het Romeinse rijk uitloopt, en hoe meer wij dit tental naderen, des te meer naderen wij het einde. " .

Wat is de steen, zonder handen afgehouden, die het beeld slaat en vermaalt? Is dat de gemeente, of een gedeelte der gemeente, zo als beweerd wordt? De steen is, naar onze overtuiging, de Heere Jezus, die de tegen Hem op de Romeinse aarde opgestane volken oordelen, en eindelijk het lange tijdvak der heidenen sluiten moet. Hij zal die volken slaan rechtstreeks, plotseling, zonder enig middel der Voorzienigheid te gebruiken (Openb. 19:15. Ps. 110:2. Jes. 63 enz.) Met een enkelen schok zal de Steen, die door de bouwlieden verworpen werd en die thans verheven is aan de rechterhand Gods (Ps. 118:22. Jer. 8:14; 38:16. Matth. 21:43, 44. 1 Petr. 2:4, 6 de geestelijke steen, het trotse beeld verbrijzelen, hij zal het tot gruis maken, hij zal het vernietigen, hij zal daarvan geen spoor laten overblijven. Daarna een grote berg geworden, zal hij weldra de ganse aarde bedekken (Micha 5:3) en heersen van de ene pool tot de andere. Dit is de algemene heerschappij van den Zoon des mensen. Merk wel op, wanneer die Steen valt: "in de dagen van die koningen" staat er, dat is van die, welke voorgesteld worden door de tien tenen der voeten. En merk eveneens op, op welk gedeelte van het beeld hij valt, namelijk op "de voeten van ijzer en leem; " die voeten nu

behoren tot het vierde rijk, waarvan zij den laatsten toestand vooraf schaduwen. Door den steen zal dus getroffen worden het vierde rijk, dat hij in zijn laatsten vorm (de tien koninkrijken) zal aantreffen; hij zal het verbreken als een pottbakkersvat (Ps. 2), staatkundige, burgerlijke en maatschappelijke instellingen, godsdienstige en kerkelijke inrichtingen, voor zoveel zij nog op dit laatste oogenblik zijn overgebleven, al wat slechts enigermate in verband staat met het Romeinse heidendom, al wat van zijnen geest van goddeloosheid, van opstand tegen den Heere, van haat tegen Zijn Evangelie, van vervolging tegen Zijn volk doordrongen is, zal onder de handen van den oppersten Rechter in den vreselijken vloed vergaan; en dit woord van Jezus zal dan zijne volkomene vervulling erlangen: Een iegelijk, die op dien steen valt, zal verpletterd worden, en op wien hij valt, dien zal hij vermorzelen (Luk. 20:18). De steen zal niet alleen het ijzer en leem vermalen, hij zal met denzelfden slag vermalen het goud, het zilver en het koper, hij zal tot zelfs het laatste spoor daarvan verdoen; al de macht en al de heerlijkheid der heidenen zullen alsdan als een droom van den nacht voorbijgaan, zo als de droom van den koning van Babel voorbijging. Het bestaan der volken zijne perken, maar de vorm der hun toebetrouwde macht, hun regeringstelsels, hoewel gewijzigd, overleven hen. De staatkundige instellingen en wetten van Chaldea hebben zekere beginselen in die van Perzië overgegoten. Perzië heeft op Griekenland teruggewerkt, en Griekenland op Rome, Rome zal op zijne beurt in de tien koninkrijken herleven. Menige eerst in Chaldea afgekondigde wet en inzetting werkt nog heden in de Romeinse wereld, haar geest wordt nog door die bezielde, zij zullen niet eer vergaan, dan op den dag, waarop het heiligdom zal vallen onder de almachtige hand van Jezus Christus. (E. GUERS).

Wie zich ergeren kan, dat de loop der wereldgeschiedenis hier voor het eerst aan een heidensen Nebukadnezar kon bekend gemaakt worden, ziet aan de ééne zijde de hoge betekenis van dezen vorst in de geschiedenis, bepaaldelijk van Israël, voorbij, en vergeet aan den anderen kant, hoe daardoor tegenover de ijdelheid der sterrenwichelarij, de naam van Jehova werd geopenbaard en verheerlijkt in het hart der heidense wereld. Is het daarbij niet treffend, dat God aan den machtigsten werelddwinger zijner eeuw, als met eigen oog doet aanschouwen, wat het einde is van stoffelijke kracht hier beneden? Ook hij wordt hier, niet minder dan een David of Cyrus, een dienaar van Gods eeuwigen raad. Toch kan hij, de heiden, het gezicht, dat hij ontvangen heeft, niet uit zich zelven verklaren; de afgezant van den enig Waarachtige moet den sleutel hem toereiken van het raadsel, hem van verre getoond. Voor Daniël zelf biedt het woord, hem hier door den Geest des Heeren op de lippen gelegd, ongetwijfeld de ruime stof van voortgezet eerbiedig nadenken aan. Zonder het te weten, werd hij te dier ure reeds voorbereid voor ene nadere openbaring, die hij zelf ettelijke jaren later aangaande de opvolging en het lot der voornaamste wereldrijken ontvangen zou. Heeft hij wellicht thans nog de betekenis niet ten volle doorgrond, van wat hij op hoger last aan zijnen gebiedster moest melden, later onder de regering van Belsazar-onverschillig welke opvolger van Nebukadnezar door deze benaming wordt aangeduid-is ook voor hem het licht uit het duister verrezen. Het is hem toen mogen gebeuren, in profetische verrukking den koning zelven te zien, wiens aanstaande heerschappij hij reeds aan den laatstgenoemden monarch had aangekondigd.

Het koninkrijk van Christus zal alle andere koninkrijken verderven, het zal ze overleveren, ja het zal bloeien, wanneer zij door hun eigene zwaarte zinken en in dien trap verwoest worden, dat hun plaats hen niet meer kent. Alle de koninkrijken, die zich tegen het koninkrijk van Christus aankanten, zullen verstoord en met een ijzeren scepter als een pottbakkersvat verbroken worden. En in de koninkrijken, die zich aan het koninkrijk van Christus onderwerpen, zal tyrannie en afgoderij en alles wat hen verachtelijk maakt, zover als het Evangelie van Christus veld wint, verdreven worden.

Dat Daniël zegt dat de droom gewis is en zijne uitlegging zeker is, om daarmee den koning op het hart te binden, dat zeker zal gebeuren wat voorspeld is, maar ook om hem er toe te dwingen, dat hij aan den levenden God al de ere geve, en zich afkere van de afgoden, waarvoor hij zich tot nu gebogen heeft.

46. Toen viel de koning Nebukadnezar op zijn aangezicht, nadat hij met toenemende bewondering het verhaal van zijnen droom had gehoord, dien hij zich weer geheel herinnerde, en door de verklaring hevig getroffen was, en hij aanbad Daniël, in wien hij ene zichtbare verschijning van den hoogsten God meende te zien (Hand. 14:11 vv.); en hij zei, dat men met spijsoffer en liefelijk reukwerk een drankoffer doen zou. 1) Daniël heeft dit echter zonder twijfel met nadruk afgewezen, en den koning doen verstaan, dat hij niets dan een sterfelijk, een gering dienaar van den God van Israël was, en dat het deze God was, die Zich aan Nebukadnezar had willen verheerlijken en antwoord geven op de gedachten en vragen van zijn hart (vs. 29).

1) Dat gezegd wordt dat de koning van Babel op zijn aangezicht is gevallen, kan hem eensdeels tot lof worden toegekend, anderdeels ook tot schuld toegerekend worden. Het was toch een teken, zowel van vroomheid als van bescheidenheid, dat hij zich neerboog voor God en Zijn profeet. Wij weten hoe hevig de trotsheid der koningen is, ja, wij zien, dat zij gelijk zijn aan de waanzinnigen, dewijl zij niet menen dat zij behoren tot het getal der stervelingen, zozeer zijn zij verblind door den glans van hun grootheid. Nebukadnezar was toen de grootste monarch. Moeilijk derhalve was zijn gemoed zo in te richten, dat hij God de eer gaf, terwijl de droom, welken Daniël had uitgelegd, hem toch niet aangenaam was. Hij zag toch zowel dat zijn monarchie bij God vervloekt was, alsook dat deze met smaad zou vergaan, dat de andere, welke zouden voortleven, in den hemel waren verordineerd. En ofschoon hij enigen troost kon scheppen uit den ondergang van de andere rijken, zo was het toch zeer hard voor verwende oren te vernemen, dat een rijk, hetwelk toen zeer bloeiende was en naar aller mening eeuwigdurend; geen vastigheid bezat, en zeer zwak was. Dat hij derhalve zich voor Daniël neerboog, was een teken van vroomheid, zodat hij God daarmee eerbied bewees en de godsspraak omhelsde, hetwelk overigens zwaar en moeilijk kon zijn, maar het is ook een teken van bescheidenheid, omdat hij zich daarbij neerboog voor den Profeet Gods. Maar niet geheel kan hij verontschuldigd worden, dewijl, ofschoon hij erkent dat de God Israëls de enige God is, hij echter dien eredienst overbrengt op een sterfelijk mens. Wie dit verontschuldigen letten er niet genoeg op dat de ijdele mensen hemel en aarde vermengen, dewijl zodra zij rechte aandoeningen hebben terstond terugvallen tot hun bijgelovigheden.

Wij lezen niet dat Daniël deze eerbewijzing heeft aangenomen en evenmin dat hij ze geweigerd heeft.

Het ligt echter voor de hand, dat Daniël deze geweigerd heeft, dewijl hij een man was, die God vreesde, en wist dat zulke eerbewijzen alleen God, den Heere, toekomen.

47. De koning antwoordde Daniël, op hetgeen deze hem van de Majesteit en heerlijkheid zijns Gods gezegd had, toen hij de goddelijke eer voor zichzelf afwees, en zei: Het is de waarheid, dat ulieder God, dien gij Joden vereert, een God der goden is (Ex. 15:11. 11 Ps. 136:2) en een Heere der koningen (Hoofdst. 8:25), en die de verborgenheden openbaart, terwijl mijne sterrekijzers en wijzen van hun goden moesten zeggen: zij wonen niet bij mensen (vs. 11); ik erken daarvoor uwen God, dewijl gij deze verborgenheid hebt kunnen openbaren, den droom, dien ik had met zijne verklaring.

Deze goede en ware belijdenis zou een teken van ware bekering en zinsverandering kunnen schijnen, maar onheilige mensen worden soms tot bewondering van God gedrongen, en dan bekennen zij met een overvloed van woorden, wat men meer van de ware vereerders van God zou kunnen verlangen. Dit is echter slechts een ogenblikkelijke indruk; intussen blijven zij daarna, even als te voren, in hun dwalingen verward. Het is dus God, die hun de woorden afperst, wanneer zij zo vroom worden; inwendig behouden zij hun zonde, zodat zij weer spoedig in hun vorigen toestand wegzinken, gelijk ook in het voor ons liggende geval daarvan een merkwaardig voorbeeld in het volgend hoofdstuk wordt meegedeeld. Hoe het echter zij, God wilde den mond van den onheiligen koning Zijnen roem laten verkondigen en hem tot enen heraut van Zijne macht en heerlijkheid maken.

Daarentegen kan ook gezegd worden: dat Nebukadnezar de onverschrokken belijdenis van Daniël over Gods heerlijkheid en gericht zo hoog eerde, dat hij ditmaal werkelijk slechts waarheid, gene vleierij wilde, en dat hij de waarheid, ook die hem verootmoedigde, wist te erkennen en te waarden. God had hem echter ook door de wijze, waarop deze openbaring tot hem kwam, daartoe voorbereid; hij had te voren in zijn hartstochtelijk gemoed den honger naar deze waarheid opgewekt en tot een grenzeloos ongeduld doen stijgen.

De vertegenwoordiger der eerste wereldmacht is het die hier plechtig de superioriteit (meerderheid) van Israëls God erkent en zich voor Hem buigt. Hoe geheel anders zullen wij het bij den vertegenwoordiger der laatste wereldmacht, den Antichrist, vinden, die zich zelf tot God maakt! Ook hier heeft het eerste en hebben de eerste wereldrijken een voorrang boven het laatste.

De overwinning van de wereldheerschappij door het Godsrijk, niettegenstaande de eerste zo groot, het laatste zo zwak schijnt, trok ook bijzonder de aandacht van den man, die aan 't begin dezer eeuw, gelijk eertijds een Nebukadnezar, van ene algemene wereldheerschappij scheen te dromen, van Napoleon. De graaf van Montholon verhaalt: "het Brits Bijbelgenootschap gaf den keizer op St. Helena een prachtigen Bijbel ten geschenke. Hij las dien dikwijls, sprak met eerbied over dat Boek, en in zijn lijden zweefde dikwijls den naam des Heilands op zijne lippen. Onder anderen zei hij: 't is niet één dag of één gevecht, die den

Christelijken godsdienst hebben doen zegevieren over de wereld. Neen, het is een oorlog, een strijd der eeuwen, aangevangen door de Apostelen en voortgezet door hun navolgers en den stroom der Christelijke nageslachten. In deze strijd staan van de ene zijde alle koningen en krachten der aarde, en tegenover hen zie ik geen leger, maar ene geheimzinnige kracht, enige mensen, hier en daar, in alle delen der aarde verstrooid, en die geen ander verenigingsteeken hebben, dan het gemeenschappelijk geloof in de verborgenheden des kruises. Ik sterf vóór mijnen tijd en mijn lichaam zal ook aan de aarde wedergegeven worden. Dit is het noodlot, dat weldra den groten Napoleon zal nederwerpen. Welk een onderscheid tussen mijne diepe ellende en het eeuwig rijk van Christus, dat gepredikt, bemind, aanbeden wordt, dat over de ganse wereld zich uitstrekt. Is dat sterven? is het niet veeleer leven? De dood van Christus, hij is de dood Gods. " Hierop zweeg Napoleon. Toen echter de generaal Bertrand niets antwoordde, zei de keizer: "Begrijpt gij niet, dat Jezus Christus God is, dan heb ik verkeerd gehandeld, toen ik u tot generaal benoemde. " .

48. Toen maakte de koning naar zijne belofte (vs. 6) aan hem, die den droom en zijne betekenis zou te kennen geven, Daniël groot (vgl. Gen. 41:38 vv.), en hij gaf hem vele grote geschenken, gelijk dit in het Oosten bij eervolle onderscheidingen de gewoonte is, en hij stelde hem tot een heerser over het ganse landschap van Babel, de provincie Babylon, de voornaamste in het gehele rijk, en tot enen overste der overheden over al de wijzen van Babel, zodat de gehele orde der Magiërs voortaan onder zijne leiding stond, waarvan deze groten zegen had tot in de verste tijden (Matth. 2:1 vv.).

In enen tijd, toen God Zich niet aan het gehele volk kon verheerlijken, was Daniël voor de ogen van Babels vorst, die zich voor almachtig hield, geroepen, om in zijn persoon het volk van God en de uitwendig aan de macht der Chaldeënen prijs gegevene Theokratie voor de heidenen, aan de hoogste plaats der heidense wereldmacht te vertegenwoordigen. Daardoor moest de bewaring en de wederherstelling van hen of het terugkeren van het volk Gods naar zijn land voorbereid worden. Om indruk te maken op de machtige dragers van het heidendom, moesten nu de wonderen, die aan Daniël en zijne vrienden of voor deze geschieden, een machtig indrukwekkend karakter aannemen. Dat zij dit doel werkelijk bereikten, bewijst het eindigen der ballingschap, namelijk het edict van Cyrus (Ezra 1:1 vv.), dat niet alleen beperkt was op de toestemming voor de Joden om terug te keren, maar uitdrukkelijk den God des hemels ere geeft en beveelt Zijnen tempel te bouwen (Vgl. het bij 2 Kron. 35. 23 gezegde).

49. Toen verzocht Daniël van den koning, om over de bijzondere districten van het landschap intendanten, of onder den stadhouder staande commissarissen aan te mogen stellen, en hij stelde, daar hem dit verzoek werd toegestaan, Sadrach, Mesach en Abed-nego, zijne hem gelijkgezinde en eveneens met hoge wijsheid begaafde drie vrienden (Hoofdst. 1:17; 2:17 v.) over de bediening van het landschap van Babel; maar Daniël bleef, daar hij tevens hoofd van de orde der Magiërs was, aan de poort des konings 1), zodat hij met de bezigheden van het stadhouderschap voor zijn eigen persoon niets verder te doen had (Hoofdst. 3:12).

1) Deze wijze van spreken is bij de Turken steeds behouden, daar volgens hen, het paleis van den groten heer te Konstantinopel, gewoonlijk bij ons genoemd wordt de porte d. i. porta of poort.

Hoewel de koning erkent, dat de God van Israël de God der goden was, heeft hij einigen tijd daarna Zijnen tempel beroofd en verwoest.

De wijze en heilige oogmerken, welke de allerhoogste God gehad heeft in de bestiering van deze gebeurtenis, zijn ons reeds onder het overwegen der zaken zelf openbaar geworden. De Heere wilde dus al aanstonds in den beginne van de Babylonische gevangenis, onder de Chaldeënen, op ene doorluchtige wijze betonen Zijne opperhoogheid en alwetendheid, en hen daardoor verplichten, om te erkennen hetgeen Nebukadnezar ter ere van den God Israëls beleed, dat Hij namelijk groter was dan alle goden, en een Heere der koningen, en die de verborgenheden openbaart. Te krachtiger straalde dit door, als God dit deed in ene zaak, die den persoon van den koning zelven aanging, in welke Hij toonde, hoe ook die in zijne hand was, en hem deed weten, dat hij al zijne macht aan Hem te danken had; ten bewijze dat hij ook over Israël, het volk des Heeren, niets meer vermocht of vermogen zou, dan het Hem behaagde toe te laten. En zo veel te meer moest het gehele hof van den koning, en allen, die er kennis van kregen, met de uiterste verbazing de hoogheid van Israëls God hierin erkennen, dewijl de Heere al de wijsheid van hun wijzen op ene zo ongemene wijze geheel en al beschaamde, en deze zelf verplicht werden om te erkennen, dat het alleen het werk van de Godheid was, zulke verborgene dingen te openbaren, hetgeen zij nochtans niet zagen te verkrijgen van hun goden, daar het Daniël verkreeg van zijnen God.

HOOFDSTUK 3.

STANDVASTIGHEID EN GODSVRUCHT VAN DANIELS VRIENDEN.

III. Vs. 1-30. In het midden zijner regering, als hij op het toppunt van zijne macht en van zijn geluk staat, laat Nebukadnezar in de Babylonische vlakte Dura een kolossaal gouden beeld oprichten. Alle hogere beambten van het rijk werden geroepen tot inwijding. Door een heraut wordt het bevel bekend gemaakt, dat op een gegeven teken de gehele vergadering voor het beeld moet nedervallen en het aanbidden. Die aan dit bevel niet voldoen, worden bedreigd met de straf van verbranding in den gloeienden oven. Daniëls drie vrienden, die als staatsbeambten van het Babylonische rijk de plechtigheid bijwonen, weigeren standvastig de aanbidding van het beeld, daar zij den god van Nebukadnezar niet kunnen dienen. Zij worden in hun klederen gebonden, in den oven geworpen, terwijl de hitte zo sterk mogelijk gemaakt is. Zij blijven echter ongedeerd, zodat later zelfs geen spoor van brand, noch enige reuk bij hen op te merken is. Een Engel des Heeren vergezelt hen, zodat zij midden in den vurigen oven wandelen als in den koelen morgendauw. Als de koning van buiten af hen ziet wandelen, wordt hij door ontzetting aangegrepen; hij laat hen er uit komen, overtuigt zich met zijne staatsraden er van, dat zij volkomen ongedeerd zijn gebleven, en prijst nu niet alleen met ene enkele belijdenis de macht van hunnen God, maar verbiedt ook in een manifest den volken van zijn rijk, dezen God te minachten, onder bedreiging van ene smadelijke doodstraf. Gelijk hier uit het voorbeeld van Sadrach, Mesach en Abed-nego blijkt, dat men de wereldmacht niet positief mag huldigen door aanbidding van het wereldbeeld, zo zal later (Hoofdst. 6) in Daniëls voorbeeld gezien worden, dat men haar ook niet negatief mag huldigen door het niet aanbidden van God.

1. De koning Nebukadnezar maakte 1) (liet maken) een beeld van goud, in den vorm van een obelisk, of van ene hoge spitse zuil, inwendig van hout en van buiten met goud overtoegen, welks hoogte was zestig ellen, zijne breedte zes ellen; hij richtte het op in het dal Dura, niet ver van de stad Babel (Hoofdst. 4:2), in het landschap van Babel.

1) Wanneer dit feit heeft plaats gehad is niet juist aan te geven. Wat sommigen beweren dat het zou hebben plaats gehad bij de verwoesting van Jeruzalem is niet te bewijzen. Meer dan hoogstwaarschijnlijk heeft de koning dit beeld opgericht toen hij op het toppunt stond van zijn macht en zich als den wereldbeheerser wilde doen eren. Dat de Joden zijn gebod niet mochten gehoorzamen, heeft hij niet bedacht. Alle zijne onderdanen moesten den nationalen afgod hulde bewijzen.

2) Andere uitleggers bestrijden de mening, dat het in de grondtaal voor "beeld" gebruikte woord slechts ene zuil of een obelisk zou kunnen aanwijzen, integendeel heeft men zich een beeld als van een mens, met het hoofd, gezicht, armen en borst te denken; naar beneden kon het echter wel bij wijze van ene zuil gevormd of op een hogen piëdestal (zuilen voetstuk) geplaatst zijn. Moeilijkheid geeft daarbij de maat: 60 ellen hoogte en 6 ellen breedte, maar in de 60 ellen hoogte kan ook de piëdestal mede begrepen zijn (bij de menselijke gedaante staat de lengte tot de breedte als 6 tot 1). Het monsterachtige van het gehele beeld komt overeen

met den smaak der Babyloniërs, die behagen hadden in groteske (zeldzame of tegen-natuurlijke) reuzen-vormen.

2. En de koning Nebukadnezar zond boden met uitnodigingsbrieven henen, om te verzamelen de stadhouders, de overheden en de landvoogden, de wethouders, de schatmeesters, de raadsheren, de amptlieden, en al de heerschappers der landschappen 1), dat zij komen zouden tot de inwijding van het beeld, hetwelk de koning Nebukadnezar had opgericht. Door de plechtige erkenning van al de grootwaardigheidsbekleders wilde hij het maken tot hetgeen het zijn moest, een symbool van de wereldmachten en van hare goddelijke grootheid.

1) De buitengewone uitbreiding van het oud-Aziatische rijk maakte het noodzakelijk, dat aan de ene zijde een geëvenredigd getal overheden was, en aan de andere zijde een band, die deze met elkaar verenigde en met den troon verbond. Van de hier genoemde opperbeambten van het Babylonische rijk nu zijn 1) de stadhouders, de bestuurders der provincies, of de eigenlijke satrapen, 2) de overheden de militaire chefs in de provincies, 3) de landvoogden, de hoofden der burgerlijke rechtspleging 4) de wethouders, de regeringsraden, 5) de schatmeesters, de bestuurders der openbare geldmiddelen, 6) de raadsheren, de bewaarders der wet, 7) de amptlieden, de rechters in engeren zin; dan volgen nog 8) de heerschappers der landschappen. d. i. de prefekten, die aan den opperbeambten ondergeschikt zijn.

3. Toen verzamelden zich, tengevolge van deze oproeping, de stadhouders, de overheden, de landvoogden de onderstadhouders, de wethouders, de schatmeesters, de raadsheren, de amptlieden, en al de heerschappers de machthebbers der landschappen, tot inwijding van het beeld, hetwelk de koning Nebukadnezar had opgericht; en zij stonden voor het beeld, dat Nebukadnezar opgericht had.

4. En een heraut riep met kracht: Men zegt u aan, gij volken, gij natiën en tongen!

5. Ten tijde, als gij horen zult het geluid des hoorns, der pijp, der citer, der vedel, der harp, der psalteren, des akkoordgezangs 1), en allerlei soorten van muziek (Num. 10:2), zo zult gijlieden nedervallen, en aanbidden het gouden beeld, hetwelk de koning Nebukadnezar heeft opgericht: 2)

1) De zogenaamde doedelzak, de bekende Italiaanse sampogna.

2) Nebukadnezar staat hier gelijk met alle andere heidense vorsten, die wel duldden en toestonden, dat de vreemdelingen hun eigen godsdienst uitoefenden, maar echter er op stonden, dat zij zich bogen voor den dus genaamden nationalen god of afgod.

6. En wie dan niet nedervalt en aanbidt, die zal te dierzelfer ure in het midden van den oven des brandenden vuurs, die reeds gereed en aangestoken is, geworpen worden.

Gelijk uit Jer. 29:22 blijkt, was het verbranden in ovens ene bij de Chaldeënen gewone doodstraf. Ook de Joden schijnen dien straf gekend te hebben, wanneer men in 2 Sam. 12:31 zich aan de gewone leeswijze houdt. Zodanige vuurovens waren in de hoogte gebouwd en van

boven open, zodat men van daar de misdadigers naar beneden kon storten; aan het benedeneinde bevond zich ene opening om te stoken; deze was van ene deur voorzien, welke degenen, die het verbranden wilden zien, een doorzicht verleende. Op onze plaats was de oven reeds aangestoken, toen de heraut zijne aankondiging deed, om des te meer vrees te verwekken voor elke ongehoorzaamheid aan 's konings gebod, en om de bedreiging tegen degenen, die mochten weigeren, dadelijk ten uitvoer te brengen. gelijk het nog heden in Perzië de gewoonte is.

7. Daarom te dier tijd, als al die volken hoorden het geluid des hoorns, der pijp, der citer, der vedel, der psalteren, en allerlei soorten der muziek, alle volken, natiën en tongen, die aanwezig waren, nedervallende, aanbaden het gouden beeld, hetwelk de koning Nebukadnezar had opgericht.

Het moet de wereldmacht, die Nebukadnezar had opgericht, zijnen onderworpen volken als voorwerp van aanbidding voorstellen. Maar het draagt het teken, dat het niets goddelijks is; want het heeft wel het teken van het getal tien, d. i. de oecomeniciteit (uitbreiding over de gehele wereld) een over de gehele aarde heersend rijk, een wereldrijk is het in elk geval-maar het teken van goddelijke volmaking, het teken van de zeven ontbreekt. In plaats daarvan heeft het het teken van zes; alles wat een mens in de zes werkdagen, die hem gegeven zijn, bearbeiten en verkrijgen kan, dat bezit het, maar tot de volmaaktheid van het goddelijke werk komt het noch met zijne hoogte, noch met zijne breedte. Dat Nebukadnezar de maat van zijn beeld volgens zulke sprekende getallen bepaalde, is wel providentiëel (door de Goddelijke voorzienigheid ook zonder dat de mens het weet, veroorzaakt).

8. Daarom naderden (doch er naderden) even ter zelve tijd tot den koning, die bij het feest tegenwoordig was, Chaldeeuse mannen, die de Joden openlijk beschuldigden dat zij het beeld niet hadden aanbeden.

9. Zij antwoordden en zeiden tot den koning Nebukadnezar, als die hen voor de vraag, wat zij voor te brengen hadden, tot spreken vrijheid had gegeven: O koning, leef in der eeuwigheid (Hoofdst. 2:4), God verlene u een lang leven!

10. Gij, o koning hebt een bevel gegeven, dat alle mensen, die horen zouden het geluid des hoorns, der pijp, der citer, der vedel, der psalteren en des akkoordgezangs, en allerlei soorten van muziek, nedervallen en het gouden beeld aanbidden zouden.

11. En wie niet nederviel en aanbad, die zou in het midden van den oven des brandenden vuurs geworpen worden (vs. 4 vv.).

12. Er zijn Joodse mannen, die gij over de bediening van het landschap van Babel gesteld hebt 1) (Hoofdst. 2:49), Sadrach, Mesach en Abed-nego; deze mannen hebben, o koning! op u geen acht gesteld, uwe goden eren zij niet, en zij bidden het gouden beeld niet aan, hetwelk gij opgericht hebt. 2)

1) Hieruit blijkt zo duidelijk mogelijk, dat de Chaldeënen meer uit haat en afgunst handelen. Het is hun niet alleen te doen om de vrienden van Daniël aan te klagen wegens ongehoorzaamheid aan des konings bevel, maar bovenal om hen van hun ereplaats ontzet te krijgen. Daarom stellen zij de zaak zo in al haar zwaarte voor.

Edoch evenals God van den hemel voor Daniël later waken en de aanslagen van zijne vijanden verijdelen zou, zo ook hier.

Als God waakt en beschermt, wie zal zich dan tegen Zijne kinderen kunnen verzetten?

Deze mannen kwamen op voor de ere Gods, en nu zou God ook voor hun eer zorgen. Wie Mij eren, die zal Ik eren, zegt de Heere en bevestigt het door Zijne daden.

2) Deze Chaldeeuwse mannen kennen de drie Joden van vroeger. Zij weten sedert lang, dat zij gene afgoden aanbidden; maar bij de tegenwoordige gelegenheid, dat hun godsdienst de Joden tot ongehoorzaamheid aan het koninklijk bevel dwingt, brengen zij hun weten aan den man.

De opmerkelijke omstandigheid, dat bij de plechtigheid Daniël niet tegenwoordig was, die anders het beeld ook niet zou aanbeden hebben, is daaruit het natuurlijkste te verklaren, dat hij tot gene van de in vs. 2 v. genoemde klassen van beambten behoorde; in zijnen naam en onder zijn oppertoezicht namen de drie vrienden de bezigheden over het landschap van Babylonië waar; deze waren nu ook verplicht, de plechtigheid bij te wonen, terwijl hij zelf aan het koninklijk hof achterbleef.

13. Toen zei Nebukadnezar in toorn en grimmigheid, dat men Sadrach, Mesach en Abed-nego voorbrengen zou; toen werden die mannen voor den koning gebracht.

14. Nebukadnezar, in plaats van hen zonder meer ter dood te laten leiden, beproefde nog eerst de drie mannen te bewegen tot het voldoen aan het door hem gegeven bevel; hij antwoordde op de beschuldiging, die ingebracht was, en zei tot hen: Is het met opzet, Sadrach, Mesach en Abed-nego, die u anders als zulke getrouwe en gehoorzame dienaren jegens mij gedragen hebt, dat gijlieden mijne goden niet eert, en het gouden beeld, dat ik opgericht heb, niet aanbidt? 1)

1) Het behoeft hem niet te verwonderen, dat hij hoorde, dat deze drie mannen zijne goden nu niet dienden, omdat hem zeer wel bekend was dat zij het nog nimmer hadden gedaan, dat zulks hen verboden werd door hunnen godsdienst, dien zij altijd hadden aangekleefd. Hij had dus geen reden om te denken, dat zij het niet zouden doen uit versmading van zijn gezag, daar zij zich jegens hem als hun vorst in alle gevallen eerbiedig en getrouw getoond hadden.

15. Nu dan, zo gijlieden gereed (bereid) zijt, om uwen misslag weer goed te maken, dat gij ten tijde als gij horen zult het geluid des hoorns, der pijp, der citer, der vedel, der psalteren, en des akkoordgezangs, en allerlei soort der muziek, nedervalt en aanbidt het beeld, dat ik gemaakt heb, zo is het wel; maar zo gijlieden het niet aanbidt, ter zelve ure zult gijlieden

geworpen worden het midden van den oven des brandenden vuurs; en wie is de God, die ulieden uit mijne handen verlossen zou?1) In zulk een vurigen oven u in het leven en ongedeerd te bewaren, gaat zeker boven het vermogen van uwen God.

1) Deze hoon tegen den Heere, den God Israëls, alsof Hij hen, die Zijne geboden houden en op Hem vertrouwen, niet uit alle gevaar zou kunnen redden, is een der belangrijkste punten, waarop in dit verhaal alles aankomt. De drie mannen stellen hun geloofsverklaring daartegenover. De Heere rechtvaardigt hun woord door de meest wonderbare redding (vs. 24-27), en den trotsen koning wordt (vs. 29) de belijdenis afgeperst: "Er is geen ander God, die zo redden kan als deze. " Het wonder geschiedt tot herstelling van Gods ere, opdat Zijn naam, die gelasterd werd, ook wierde geheilgd. Zo was het ook bij den strijd tussen David en Goliath (vgl. 1 Sam. 17:45-47), zo bij de belegering van Jeruzalem door koning Sanherib (Jes. 36:15, 20), ten tijde van Hizkia (Jes. 37:20), volgens de profetie van Jesaja (Hoofdst. 37:23, 29, 33-36).

16. Sadrach, Mesach en Abed-nego antwoordden bij monde van den laatste (vs. 23), en zeiden tot den koning Nebukadnezar. Wij hebben niet nodig u op deze zaak, op de tot ons gerichte vraag (vs. 14) te antwoorden 1); het is overbodig een antwoord daarop te geven, want het is duidelijk genoeg, dat wij God meer moeten gehoorzamen dan de mensen.

1) De Engelse vertaling heeft: "wij zijn niet bekommerd u op deze zaak te antwoorden. " Met andere woorden, zij hadden geen ogenblik nodig om op een antwoord te zinnen, dewijl zij op het woord des konings: wie is de God, die ulieden uit mijne hand verlossen zou, geen ander antwoord hadden dan dit: Onze God dien wij eren, is machtig ons te verlossen.

Daarmee spreken zij het uit, dat al hun vertrouwen is op den Heere, maar ook dat indien Hij het nodig keurt, hen niet te verlossen, zij toch niet zullen gehoorzamen aan des konings bevel, omdat zij niet mogen. Godes eer en woord gaan bij hen boven eigen gemak en veiligheid.

17. En wat uwe bedreiging betreft, zal het zo zijn, dat wij in den oven geworpen worden, onze God, dien wij eren, is machtig ons, zo het Zijn heilige raad en wil is, te verlossen uit den oven des brandenden vuurs, en Hij zal ons uit uwe hand, o koning! verlossen (Jes. 43:2).

18. Maar zo niet, u zij bekend, o koning! dat wij uwe goden niet zullen eren, noch het gouden beeld, dat gij hebt opgericht, zullen aanbidden; wij zijn bereid tot ere van den naam onzes Gods, wanneer het moet zijn, zelfs den vuurdood te lijden (2 Makk. 7).

Men heeft in het woord der drie mannen: "Wij hebben niet nodig u op deze zaak te antwoorden, " ene trotse uitdaging willen vinden. Verplaatsen wij ons echter geheel in den toestand dezer mannen, zo kunnen wij daarin gene trotsheid, maar slechts bedachtzaamheid en wijsheid zien; zij vermijden daardoor een "Neen!" aan het hoofd van hun spreken te plaatsen. Hadden zij dadelijk gezegd: "Neen, wij willen het beeld niet aanbidden!" zo hadden zij zeker geen woord verder kunnen spreken; door het uitstellen van het antwoord hadden zij echter nog ruimte voor de heerlijke belijdenis ter ere van God, die zij in vs. 17 afleggen, en dan volgt in vs. 18 eerst werkelijk het besliste: "Neen!"

Wel hadden deze drie mannen een bepaald woord der Goddelijke belofte, dat zij op hun geval konden toepassen en waarop zij zich verlaten konden, dat de gloeiende oven hun gene schade kon doen, namelijk het woord in Jes 43:2 : "Wanneer gij door het vuur zult gaan, zult gij niet verbranden en de vlam zal u niet aansteken, " toch ware zulk een gebruik van Gods woord een misbruik, en zulk een vertrouwen op lichamelijke redding ene vermetelheid geweest, daar de Heere Zijn raadsbesluit, hoe Hij in hun bijzonder geval die belofte wilde vervullen, door Zijn Geest hun niet openbaren, omdat Hij hen wilde verzoeken. Hun toestand is als die van Abraham in Gen. 22, die ook niet meer mocht weten, dan in het algemeen, wat God kan (Hebr. 11:19), zonder reeds in bijzonderheden te verstaan, hoe Hij Zijne wegen wilde inrichten; en desgelijks gaat het ons in de meeste gevallen. Wij hebben voor elken nood en elke aanvechting in ons leven ene bepaalde belofte, die daarop past, en kunnen van de Goddelijke hulp en van onze zaligheid zeker zijn, alleen dat onze ogen verhinderd worden, den tijd en de wijze der hulp en hetgeen de Heere tot ons welzijn heeft uitgekozen, reeds nu te zien, daar wij moeten leren, ons onvoorwaardelijk en onverdeeld aan Zijne leiding over te geven. In enkele, zeer bijzonder gevallen, wanneer het tot ere van God en tot bevordering van Zijn rijk dienstbaar is, zal den gelovigen bidder aanstonds bij den aanvang een voorgevoel van het door God beslotene gegeven worden, en hem daardoor het recht worden verleend, om van een woord Gods een letterlijk gebruik te maken (zie daarover bij 1 Kon. 17:1).

Het verhaal van den mannelijken moed en de wonderlijke uitredding der drie heilige mannen, of liever helden, is zeer geschikt om in het hart der gelovigen moed en standvastigheid op te wekken tot het getrouw blijven aan de waarheid, zelfs onder dwingelandij en in de zaken des doods. Laat jonge Christenen vooral door hun voorbeeld leren, nooit tegen hun geweten te handelen, noch in zaken betreffende hun godsdienstig geloof, noch bij hun werk. Verlies liever alles dan uwe oprechtheid, en is al het andere verloren, behoud dan toch nog een rein geweten, als het schoonste ereteken, dat de borst eens stervelings kan versieren. Laat u niet leiden door het dwaallicht der staatkunde, maar door de poolster der goddelijke macht. Doe het goede onder alle omstandigheden. Ziet gij geen ogenblikkelijk voordeel: wandel door geloof en niet door aanschouwen. Doe God ten minste de eer aan, Hem te vertrouwen wanneer het er op aankomt, om den wille van beginselen iets te verliezen. Beproof het of Hij uw schuldenaar wil zijn. Beproof het of Hij niet zelfs in dit leven Zijn woord waar maakt: dat "zaligheid een groot gewin is met vergenoegen, en dat dengenen, die eerst het koninkrijk Gods zoeken en zijne gerechtigheid, alle dingen zullen toegeworpen worden. " Mocht het gebeuren dat Gods voorzienigheid wil, dat gij om uws gewetens wil zoudt verliezen lijden, dan zult gij ondervinden, dat zo de Heere het u niet in het zilver van aardsen voorspoed teruggeeft, Hij Zijne beloften aan u vervullen zal met het goud van geestelijke vreugde. Bedenk, dat des mensen leven niet bestaat in den overvloed zijner bezittingen. Een hart zonder bedrog en misdaad, de gunst Gods en Zijne goedkeuring te bezitten, is groter rijkdom dan de mijnen van Ofir zouden kunnen opleveren, of de handel van Tyrus aanbrengen. Beter is een gerecht van groen moes, waar ook liefde is, dan een gemeste os en haat daarbij. Een weinig gemoedsrust is ene ton gouds waard.

19. Toen werd Nebukadnezar vol grimmigheid, en de gedaante zijns aangezichts veranderde, de gehele uitdrukking van zijn gelaat was, in plaats van de vroegere zachtheid, en vriendelijkheid (vs. 14 vv.) onbestemd doorbrekende woede tegen Sadrach, Mesach en

Abed-nego; hij antwoordde en zei, dat men den oven zeven maal (in den zin van ons tien malen Gen. 31:7) meer heet maken zou dan men dien pleegt heet te maken.

20. En tot de sterkste mannen van kracht, die in zijn heir waren, zei hij, aan enige der sterkste mannen onder zijne krijgsknechten gebod hij, dat zij Sadrach, Mesach en Abed-nego binden zouden, om hen te werpen den oven des brandenden vuurs.

"De toorn van den koning, " schrijft Füller, in overeenstemming met de opvatting der overige uitleggers, "is gemakkelijk te verklaren; het was hem misschien nog nooit voorgekomen, dat zijne bevelen zulk een tegenspraak ontmoetten-moet hij niet zijne eigene majesteit voor al het aanwezige volk als beledigde beschouwen? maar nu zal men ook zien, hoe zulk een tegenstander gestraft wordt. " .

Wat nu den koning Nebukadnezar betreft, ook hier weer toont Daniël als in een spiegel, hoe groot de trotsheid der koningen is, en hoe groot hun hoogmoed, wanneer men hun verordeningen niet gezind is. Want een ijzeren gemoed had week moeten worden door dit antwoord waardoor zij hadden gehoord, dat Sadrach, Mesach en Abed-nego hun leven aan God wijdde; vervolgens toen hij hoorde, dat zij niet door de vrees voor den dood konden afgetrokken worden van hun geloof, maar met toorn slechts vervuld werd.

Wat nu die woede betreft, wij moeten er mede rekenen, hoe groot de werkzaamheid van Satan is, wanneer hij de mensen bezit en in beslag houdt. Want in hen is geen matiging, ofschoon zij overigens een grote en uitstekende verwachting en deugd openbaren, evenals Nebukadnezar begaafd was met vele deugden, zoals gezien is. Maar dewijl de duivel hem beheerste werd er niets anders in hem gevonden dan wat zondig en barbaars was. Laten wij ons ondertussen ook herinneren dat Gode onze standvastigheid behaagt, ofschoon zij niet terstond voor de wereld haar vrucht voortbrengt.

21. Toen werden die mannen gebonden in hun mantels, hun broeken, en hun hoeden, en hun andere klederen, met hun onder- en hun bovenklederen, tot hun voet- en hoofddeksels toe, en zij wierpen hen in het midden van den oven des brandenden vuurs (vgl. vs. 27).

22. Daarom dan, dewijl het woord des konings aandreef, en de oven zeer heet was, volgens het bevel (vs. 19), zo hebben de vonken des vuurs die mannen, die Sadrach, Mesach en Abed-nego opgeheven hadden, gedood 1); als zij hen ophieven, om hen van boven af in het vuur te werpen, werden zij door den gloed verstikt.

1) Zo bepleitte God onmiddellijk de zaak van Zijn zo onrechtvaardig behandeld wordende dienstknechten. Hij nam wrake op hun vervolgers in hun plaats. Hij strafte hen niet alleen in het dadelijk uitvoeren van hun zonden, maar door het middel van de uitvoering zelf. Dan deze sterke mensen waren alleen maar werktuigen der wreedheid. Hij die hen daartoe bevel gegeven had, had grotere zonde. Zij nochtans leden rechtvaardig om de uitvoering van een onrechtvaardig bevel. En het is zeer waarschijnlijk, dat zij dit bevel met genoegen hebben uitgevoerd, en verblijd zijn geweest, dat zij tot de uitvoering daarvan zijn gebruikt geworden.

23. Maar als die drie mannen, Sadrach, Mesach en Abed-nego, in het midden van den oven des brandenden vuurs, gebonden zijnde, gevallen waren:

Tussen dit en het volgend vers heeft de Septuaginta ene dubbele bijvoeging, die met recht onder de Apokryfen gerekend zijn, namelijk "het gebed van Azaria" en "het gezang der drie mannen in den gloeienden oven. "

24. Toen hij door de benedenopening van den oven zag en een viertal ongedeerd zag wandelen, ontzette zich de koning Nebukadnezar, die op een troon gezeten het schouwspel bijwoonde, en hij stond op in der haast, antwoordde en zei tot zijne raadsheren: Hebben wij niet drie mannen in het midden des vuurs, gebonden zijnde, geworpen? Zij antwoordden en zeiden tot den koning: Het is gewis, o koning!

1) Hier verhaalt Daniël dat de macht Gods is geopenbaard geweest aan gewone mensen. Zo wel aan den koning zelf als aan zijne hovelingen, die hadden samengezworen tot den dood van deze heilige mannen. Hij zegt dus dat de koning is ontzet geweest over dit wonder, zoals God de goddelozen dwingt om Zijn kracht te erkennen. Hoe zij zich ook verzetten en al hun zinnen verharden, worden zij echter willens onwillens gedwongen de kracht Gods te erkennen. Dit toont Daniël aan dat met den koning Nebukadnezar geschied is. Zij antwoorden hem dit: "Zo is het; " en er is geen twijfel aan of Nebukadnezar werd gedreven van Godswege dat is door Hoger instinct, om dit van zijn hof te weten te komen; vervolgens of hij had de belijdenis hen afgeperst. Nebukadnezar had terstond tot den oven kunnen gaan, maar God wilde dat deze belijdenis Zijnen vijanden werd afgeperst, dat zij zouden bekennen tegelijk met den koning, dat Sadrach, Mesach en Abed-nego niet door enige aardse middelen, maar door de vermogende en geenszins gewone kracht Gods waren gered. Laten wij dan opmerken, dat de goddelozen niet uit eigen beweging getuigen zijn geweest van de macht Gods, maar dewijl God in den mond des konings deze vraag gelegd heeft, vervolgens omdat Hij hen niet heeft toegestaan te ontvluchten of te weigeren, maar te bekennen, wat waar was.

25. Hij antwoordde en zei: Ziet, ik zie vier mannen, hun banden los (vs. 21 en 23) wandelende in het midden des vuurs, en er is geen verderf aan hen; en de gedaante des vierden is gelijk eens zoons der goden, 1) als van een Engel (vs. 28).

26. Toen naderde Nebukadnezar tot de deur van den oven des brandenden vuurs, antwoordde en sprak: Gij Sadrach, Mesach en Abed-nego, gij knechten des Allerhoogsten Gods! gaat uit en komt hier! toen gingen Sadrach, Mesach en Abed-nego uit het midden des vuurs door de deur der opening.

27. Toen vergaderden de stadhouders, de overheden, en de landvoogden, en de raadsheren des konings, de leden van zijn staadsraad (Hoofdst. 4:33) deze mannen beziende, omdat het vuur over hun lichamen niet geheerst had, en dat het haar huns hoofds niet verbrand was, en hun mantels, zowel de boven- als de onderklederen, niet verbrand waren, ja dat de reuk des vuurs daardoor niet gegaan was, alleen waren de banden, waarmee zij gebonden waren, van hen afgevallen.

28. Nebukadnezar antwoordde en zei: Geloofd zij de God van Sadrach, Mesach en Abed-nego, die Zijnen Engel gezonden (Hoofdst. 6:22), en wat ik niet voor mogelijk wilde houden (vs. 15) Zijne knechten verlost heeft, die op Hem vertrouwd hebben, en des konings woord veranderd, een ander gebod dan het mijne gehoorzaamd hebben, en hun lichamen overgegeven hebben, opdat zij genen god eerden noch aanbaden, dan hunnen God.

29. Daarom wordt van mij een bevel gegeven, dat alle volk, natie en tong, die lastering spreekt tegen den God van Sadrach, Mesach en Abed-nego, in stukken gehouwen worde en zijn huis tot een drekhoop gesteld worde (Hoofdst. 2:5); want er is geen ander God, die alzo verlossen kan. 1)

1) Deze bekentenis van den koning van Babel was gevolg van ene ogenblikkelijke bewegings des gemoeds, niet die van een uiting des harten. Hij werd aangegrepen door de wonderlijke bewaring van de drie jongelingen door den God van Israël, en nu vol verbazing moest hij hiervan getuigenis geven. Zijn trotsheid en zijn verzet tegen den levenden God werd er niet door verbroken, gelijk uit zijn verder leven blijkt.

Derhalve was belijdenis geen werk des Geestes in zijn hart, zodat ook dit teken Gods van Zijne macht geen invloed had op hart en leven.

30. Toen maakte de koning Sadrach, Mesach en Abed-nego voorspoedig in het landschap van Babel, daar hij onder bijzondere bewijzen van zijne genade hen weer in hun vroegere ambten liet plaatsen (Hoofdst. 2:48 vv.).

Het is zonder twijfel een goed getuigenis voor Nebukadnezar, dat hij den vroeger door hem gehoonden God van Israël, die hem nu voor aller ogen ene zo gevoelige nederlaag bereid heeft, zo onvoorwaardelijk prijst en Hem zijne luide bewondering laat ten dele worden. Verstokt heeft Nebukadnezar zijn hart niet, gelijk Faraö, daarom heeft hij ook God niet door zijnen ondergang behoeven te prijzen, gelijk gene. En gelijk hij zelf vol verwondering is over de macht van dezen God, die allen, welke op Hem vertrouwen, uit het grootste gevaar weet te redden, zo gebiedt hij onder bedreigingen van zware straf, dat niemand in zijn rijk ene lastering tegen dien God uitspreke, die redden kan als geen ander.

Letten wij op de betekenis van dit verhaal voor de geschiedenis van het Godsrijk, zo leert het, hoe de getrouwe belijders des Heeren onder de heerschappij der wereldmacht in botsingen kunnen komen, die hun leven in gevaar brengen, in botsingen tussen de eisen der heren dezer wereld en de plichten jegens God; doch wanneer zij hunnen God getrouw blijven, worden zij door Hem wonderbaar beschermd, daar Hij Zijne almacht zo heerlijk zal opmerken, dat zelfs de heidense wereldbeheersers genoodzaakt worden Zijne Godheid te erkennen en Hem de ere te geven.

Hoe onbegrijpelijk ons de mogelijkheid van dit wonder moge zijn, de doelmatigheid daarvan ligt duidelijk voor ogen. Terwijl God den koning van Babel als Zijnen knecht gebruikt, om het afvallige volk van God te straffen, terwijl de heilige vaten van den tempel in de schatkamer van den afgod Bel als buit zijn gebracht, bewijst de God van Israël door een

openbaar wonder aan Zijne getrouwen, voor de vergaderde bevelhebbers van het Chaldeeuwse rijk, dat er geen ander God is, die also kan redden als Hij. Nebukadnezar wordt gedrongen dit in een manifest uit te spreken, en de lasteraars des Heeren in zijn rijk met den dood en de vernieling van hun huizen te bedreigen. Dat aan het hof van Babel werkelijk ook bij de verwoesting van Jeruzalem de Majesteit van den God van Israël erkend werd, in zoverre die van een heidens standpunt kon erkend worden, bewijst de uitspraak van Nebuzaradan, den overste der trawanten, in Jer. 40:2 vv.

In hun verheffing zien wij niet alleen eer en voordeel naar de wereld, maar ook beweldadiging en goedkeuring van den hogen God, waaruit het voor elkeen blijkbaar werd, wat Jehova vermag, en welk een loon Zijne getrouwe dienaren te wachten hebben. In hun verheffing bovenal ontdekken wij ene openlijke prediking van het bestaan en de opperheerschappij van den God van Israël, ene zichtbare handhaving van Zijne eer en zaak onder de heidense volken en ene bemoediging voor Zijne kerk, die thans in ballingschap was, daar de Heere met haar bleef en trouwe houdt tot in eeuwigheid. Indien ergens, hier vinden wij aanmoediging tot ene standvastige en onwrikbare aankleving aan Jezus' leer en dienst, en tot een rustig en blijmoedig vertrouwen op Zijne belofte, dewijl Zijne genade ons tot alles genoeg is en Zijne kracht in zwakheid wordt volbracht.

HOOFDSTUK 4.

NEBUKADNEZARS DROOM EN UITLEGGING DOOR DANIEL.

IV. Vs. 1-37. Ongeveer uit het laatste tiental jaren van Nebukadnezar wordt ons ene wonderbare gebeurtenis met dezen koning meegedeeld, waaruit duidelijk blijkt, aan welk een groot gevaar van verdwalen en verderf de wereldmacht hare dragers en leden blootstelt, hoe dezen echter toch van zulk een verderf kunnen gered worden, wanneer zij slechts willen gehoor geven aan de waarschuwing en terechtwijzing, die van de zijde van het Godsrijk tot hen komt, en zij zich oprecht bekeren. Nebukadnezar namelijk, toen hij eens na de ontzaglijke oorlogen, die hij gevoerd had, en den groten buit, dien hij veroverd had, in het koninklijk paleis op zijne lauweren uitrustte en zich aan gedachten en zelfverheffing overgaf, had enen droom. Hij zag enen groten boom, die tot aan den hemel reikte, met grote takken en vele vruchten, onder welke alle dieren op het veld schaduw vonden, op wiens takken de vogelen onder den hemel toevlucht zochten, en van wiens vruchten alle vlees zich voedden. Toen kwam een heilige wachter van den hemel af met het bevel den boom om te houwen en te verderven. Hij had den last alleen den stam met den wortel in den grond te laten, terwijl ook deze zelf aan een zwaar gericht zou worden overgegeven. Geen van de wijzen van Babel kon den koning zijnen droom, die hem beangstigde, verklaren, totdat Daniël kwam, die het vermocht. Gelijk Daniël voorzegde, zo geschiedde het een jaar later-Nebukadnezar verviel in dierlijken waanzin; van welken hij eerst na verloop van den bepaalden tijd genas, daarna werd hij weer in zijn rijk hersteld en eerde hij den Koning des hemels. Hij doet dit in een koninklijk schrift, dat wij in ons hoofdstuk voor ons hebben. Na ene korte inleiding verhaalt hij zelf zijne ondervinding in alle bijzonderheden, zonder de waarheid in enig opzicht te verbergen, en verkondigt luide voor al zijne onderdanen, dat de Allerhoogste macht heeft over de koninkrijken der mensen, en dat Hij, wie trots is, kan verootmoedigen, "Het tweede, derde en vierde hoofdstuk vormen een heerlijken vooruitgang in de openbaring Gods voor Nebukadnezar; in Hoofdst. 2 erkent de koning door de uitlegging van zijn droombeeld, dat de God des hemels het verborgene weet en kan openbaren, en hij bekent dit in zijne kamer, in Hoofdst. 3 ziet hij de wonderbare macht van God, die redden kan, als geen ander God; hij geeft voor de vergadering van zijne rijksbeambten daarvan getuigenis, en verbiedt in den omvang van zijn gehele rijk dezen God te lasteren; In Hoofdst. 4 ondervindt hij door een zwaar oordeel aan zich zelve, dat God de trotsen kan verootmoedigen, en prijst hij in zijn geschrift aan al zijne onderdanen dezen Allerhoogsten God aan als dien, die eeuwig leeft, wiens macht eeuwig is en wiens rijk eeuwig duurt. Nu is hij werkelijk Gods knecht geworden, in zo verre hij dit kon worden zonder zijne afgoden weg te werpen; nu verdwijnt hij echter ook bij Daniël uit de geschiedenis, en heeft hij, waarschijnlijk spoedig daarna, na ene regering van 43 jaren zijn leven geëindigd.

1. De koning Nebukadnezar aan alle volken, natiën en tongen, die op den gansen aardbodem wonen 1); Uw vrede worde u vermenigvuldigd! God geve u rijkdom en vrede (Hoofdst. 6:25. Ezra 4:17. 7:12.

1) Het Chaldeeuwse rijk maakte, evenals later het Romeinse (Luk. 2:1), er aanspraak op, ene de gehele wereld omvattende, algemene monarchie te zijn. Een rechtsgeleerde in Bologna,

Bertolus en Saxoferrot (overl. 1356), bewijst in een commentaar op de Pandecten, dat diegene een ketter zou wezen, die beweerde, dat de Duitse keizer van het Roomse rijk niet zou zijn de monarch en heer der ganse aarde.

2. Het behaagt mij te verkondigen de tekenen en wonderen, die de allerhoogste God aan mij gedaan heeft.

Nieuwere uitleggers hebben het hoogst bevreemdend gevonden, dat Nebukadnezar zelf van zijne krankzinnigheid aan zijne volken bericht zou gegeven hebben, in plaats van alles aan te wenden, om deze treurige geschiedenis te doen vergeten. Maar afgezien daar van, dat de mening der ouden over krankzinnigheid, van de onze zeer verschilde, moeten wij integendeel beweren: openbaarheid was in zulk een geval beter dan verbergen, maar de buitendien reeds bekende zaak kon door openbaarmaking niet slechter maar wel beter worden. Nebukadnezar wil ook niet zijne krankzinnigheid, maar de hem geschonkene hulpe Gods bekend maken; dat hij dit openlijk deed, strekt zijn anders zo hoogmoedig karakter tot ere.

3. Hoe groot zijn Zijne tekenen! en hoe machtig zijn Zijne wonderen! Zijn rijk, gelijk het in Ps. 145:13 heet, is een eeuwig rijk, en Zijne heerschappij is van geslacht tot geslacht¹⁾ (vs. 34).

1) Wij onderwijzen elkaar van tijd tot tijd uit de Brieven der Apostelen, thans moge een brief van den grootsten en machtigsten koning, die ooit op aarde geregeerd heeft, ons onderwijzen. Er zijn vele uitdrukkingen in het vervolg van dien brief, die ons noodzaken aan te nemen, dat de gemoedsverandering van Nebukadnezar niet ene wedergeboorte of bekering tot den waarachtigen God, maar ene volkomene overtuiging van Gods oppermacht en onafhankelijke heerschappij was, zo als wij meermalen in de Schrift bij de vorsten van volken, die buiten Israël stonden, aantreffen. Zo iets kan geheel buiten het geestelijk leven omgaan en ene zaak des verstands en des gevoels zijn. Nebukadnezar althans spreekt nog in éenen adem van God en van de heilige goden. Doch reeds op uitwendige verootmoediging geeft God enen zegen-Nebukadnezar was een instrument in de hand Gods. God schreef op hem Zijne profetieën, die thans nog moeten dienen, om ons de tekenen der tijden te leren kennen, en Hij maakte hem tot een ziener en liet hem dromen dromen, waarin Hij Zijne profetieën voor alle tijden leide.

Hiermede maakt de koning zich nog niet bekend als iemand, die de afgoden heeft afgezworen. Wel als iemand, die boven zijn afgoden den God van Israël erkent als een Hoog verheven Wezen, wiens heerschappij is van geslacht tot geslacht. Vastelijk is hij overtuigd, maar niet hartelijk wedergeboren. Hij belijdt wel dat de macht Gods niet afhangt van menselijke willekeur, wel heeft hij veel van zijn trotsheid laten varen, dewijl hij Gods gezag boven zich stelt, maar verder gaat hij niet. Dit blijkt ons duidelijk uit vs. 8, waar hij spreekt van de heilige goden.

4. Ik Nebukadnezar, na het volbrengen van mijne krijgsgadengerust zijnde in mijn huis, en in mijn paleis groenende, terwijl naar buiten mijne heerschappij gevestigd was en nu alles, wat ik wilde, inwendig gelukt was (vs. 30).

5. Zag enen droom, dien ik verhalen zal (vs. 10 vv.), een droom, die mij vervaarde, en de gedachten, die ik op mijn bed had, en de gezichten mijns hoofds beroerden mij, want, hoewel ik de betekenis van het gezicht nog niet verstond, vermoedde ik toch, dat mij daardoor iets van grote, ongunstige betekenis aangekondigd was.

Na de inneming en verwoesting van Jeruzalem in het jaar 588 v. C. had Nebukadnezar het, gelijk wij bij Jes. 23:1 mededeelden, met de dertienjarige belegering van Tyrus te doen, dat zich eveneens aan zijne opperheerschappij moest onderwerpen. In dien tijd strafte hij ook de stammen in het Oost-Jordaanland, de Ammonieten, Moabieten en Edomieten. Volgens Jozefus zou hij zelfs tot Egypte en van daar verder door Libië tot aan de zuilen van Herkules (aan de straat van Gibraltar), in het noorden en noordwesten tot aan Pontus en Thracië doorgedrongen zijn. Daarna, (ongeveer sedert 572 vóór Chr.) trok hij naar Babylon terug, om zich nu in vrede te verheugen in de heerschappij, die in lange oorlogen verkregen was, en zich door werken van bouwkunst te verheerlijken. Tot deze wendde hij de schatten aan uit den ontzaglijken buit, welken zijne veroveringstochten hem hadden opgeleverd. In de eerste plaats moet onder deze genoemd worden de Medische muur, de bekende. 20 voet dikke en 100 voet hoge beschutting, die hij 10-12 mijlen boven zijne hoofdstad Babylon van den enen stroom tot den anderen tegen invallen uit het noorden bouwde. Wenden wij ons van dezen muur zuidelijk naar Babel, zo vinden wij het oudste gedeelte der stad aan de westzijde van den Eufraat in het ongeveer 2 uren zuidwestelijk van het tegenwoordige vlek Hilleh gelegene Birs Nimrod, d. i. Nimrods toren. Daar hebben wij de oudste ruïne van de wereld voor ons, een berg van puin in de gedaante van ene van 't westen naar 't oosten langwerpige verdieping, bij den grondslag meer dan 2000 voeten in omtrek, geheel uit bakstenen bestaande, die deels in de zon gedroogd (binnen in), deels in ovens gebakken waren (de uitwendige bekleding, die enen ongeveer 20 schreden dikken muur vormt). Als op brede trappen kan men op deze onderlaag den gehelen bouw rondgaan en ziet men spoedig, dat er van het terrasvormig opstijgend gebouw slechts 3 verdiepingen zijn blijven staan, terwijl de bovenste vier met hun puin op de ondersten nederstortten en den omtrek vergrootten; op het laatste 200 voet hoge bolwerk verheft zich een solide pilaar van 28 voet breedte en 35 voet hoogte. Er is geen twijfel aan, of wij bevinden ons hier, gelijk het verhaal der Arabieren luidt (Gen 11:8), aan de puinhopen van Babels toren; dit is zeker, nadat Oppert uit Hamburg op last der Franse regering zeer belangrijke onderzoekingen gedaan heeft. Hij, die dit gebouw uit zijne oorspronkelijke puinhopen opgebouwd en tot een tempel van Bel, den hoogsten god der Babyloniërs op ene schitterende wijze heeft ingericht, om daar ook de vaten uit den tempel van Jeruzalem onder te brengen (Hoofdst. 1:2), is Nebukadnezar, wiens naam bijna elke tichel der ruïnen in Babylonisch spijkerschrift draagt, en die op enen te Borsippa gevonden cilinder zich op dit zijn werk met deze woorden beroemt: "Het gedenkteken uit den oudsten tijd van Babylon heb ik, Nebukadnezar, koning van Babylon, de dienaar van het eeuwige Wezen, de getuige der onveranderlijkheid van Nerodach, den hoogsten heerser, die den Nebo verheft. enz. (vgl. Jer. 50:2. Jes. 46:1) hersteld en voltooid, in tichelen en koper heb ik zijnen top opgericht-het gedenkteken van den oudsten tijd van Borsippa, dat een koning uit den ouden tijd bouwde (men telt 42 menschenleeftijden?), maar hij richtte zijnen top niet op; van den dag van den zondvloed af verlieten zij hem, daar zij in verwarring hun woorden voortbrachten. " Treffend is het gezicht rondom van de hoogte van dezen Nimrodstoren; de geheel omtrek, dien het oog van deze hoogte af overziet. vertoont niets dan de "woestijn aan

de zee" (Jes. 21:1), woeste velden in het oosten, noorden en westen, zonder gras, kruid of geboomte, alleen aan den langzaam voortvloeienden Eufraat en hier en daar aan de kanalen tamarisken bosjes, aan de zijde het grote Hindija-meer, dat in de moerassen van Bahr-Redschef en Chor-Allah ongeveer 35 geografische mijlen ver en 3-10 mijlen in de breedte tot aan Samavah zich uitstrekt en in de ontzaglijk uitgestrekte lage landen van deze Babylonische moerassen die voor Alexander den Grote zo gevaarlijk ontelbare kleinere eilanden. Ruim 2 geografische mijlen zuid-oostelijk van Birs-Nimrod bevindt zich ene rivier en ene rij van heuvelen, die den naam van Dura draagt en op een van welke Oppert een carré van 6 meter hoog en van 14 meters aan de basis ontdekt heeft, waarin hij een overblijfsel van het gouden beeld van Nebukadnezar (Hoofdst. 3:1) ziet. Ongeveer 3 geografische mijlen zuidelijk ligt een sterk dorp, Kisil, grotendeels door Joden bewoond, die hier het grafteken van den Profeet Ezechiël in ere houden, hetwelk de koning Jojachin (2 Kron. 24:8 vv. # Ch) hem in ballingschap zou hebben laten oprichten. Tegenover deze oudere stad aan den oostelijken oever van den Eufraat, waar reeds zijn vader zich een paleis had gebouwd, legde Nebukadnezar de nieuwe stad aan, die een kwadraat van 9 geografische mijlen in den omtrek vormde. Een ontzaglijke muur, zo breed, dat op de schansen achter de tinnen twee vierspannen zeer goed voor elkaar kunnen uitwijken, waarboven 250 torens uitsteken, door ene breedte en diepe met water uit den Eufraat gevulde gracht beschermd (Jer. 51:32, 58) omgaven de stad, tot welke 100 poorten met posten, vleugels en dorpels van erts den toegang openden (Jes. 44:2) en welke tegen de overstromingen van den Eufraat nog door een bijzonder bolwerk gedekt was; ene brug van stenen pilaren met ene beweegbare bedekking van cederen en palmhouten balken, die des nachts worden weggetrokken, verbond beide delen der stad met elkaar. Naast het paleis van zijnen vader bouwde Nebukadnezar zijn koninklijken burg; de ruïnen daarvan heten el Kasr d. i. slotberg, en bestaan uit een groep stukken van muurwerk, 70 voeten hoog, 2400 voeten lang en 1800 voeten breed, uit de sierlijkste tichelstenen, dikwijls met blauw, rood en zwart verglaassel, in den regel echter helder geel gevormd. Een bepaald plan der gebouwen kan men niet meer opmaken, daar het voornamelijk deze Kasr is, welks muren voor de latere hoofdsteden Seleucia, Ktesiphon enz. stenen moesten leveren; wij weten echter, dat de burg ene ruimte van 3/4 mijl innam terwijl zich ook, behalve de gebouwen van het paleis tuinen en vijvers binnen de hoge muren bevonden. Daartoe behoorden de zo beroemde hangende tuinen een terrassenbouw van 400 voet lengte en van dezelfde breedte, en zo hoog aangelegd, dat het boven den 130 voet hohen burgtoren uitstak; het had den aanleg van tuinen en lustbossen op de oppervlakte en werd door pompen van water uit den Eufraat voorzien. Deze tuinen moesten aan de Medische echtgenoot van Nebukadnezar, aan Amytis, gelijk zij gewoonlijk genoemd wordt (dochter van Cyaxares (zie 2 Kon. 21:12 en 22:2) enen blik in de vlakte van Babel verschaffen, gelijk zij van de bergen in haar land gewoon was; van de hoogte der terrassen kon men dan den gehelen der oude en nieuwe stad overzien-ginds de oude koningsburg en den groten Belustempel, hier het nieuwe paleis, daar tussen het gewoel op de brug en op de straten-men kon zelfs over de stadsmuren uitzien in de vruchtbare vlakte. Dit is zonder twijfel de plaats waar de koning de woorden uitsprak (vs. 30): "Is dit niet het grote Babel, dat ik gebouwd heb tot een huis des koninkrijks, door de sterkte mijner macht en ter ere mijner heerlijkheid. " De vlakke ruimte binnen de stad was rechthoekig: met zo vele straten doorkruist, dat er 625 kleine vierhoeken ontstonden, die echter niet alle met huizen bedekt waren, maar voor een groot deel ook tuinen en bebouwde velden bevatten. Onder de in Kasr gevondene oudheden is het merkwaardigste

een basreliëf, dat een leeuw voorstelt, die zich over enen op den grond liggenden man verheft, misschien ene voorstelling van Daniël in den leeuwekuil (Hoofdst. 6).

6. Daarom is er een bevel van mij gesteld, dat men voor mij zou inbrengen al de wijzen van Babel, (Hoofdst. 2:2) op mijnen koninklijken burg; opdat zij mij de uitlegging van dien droom zouden bekend maken.

7. Toen kwamen in volgens mijn bevel de tovenaars, de sterrekijkers, de Chaldeën, en de waarzeggers; en ik zei den droom voor hen, maar zij maakten mij zijne uitlegging niet bekend:

Bij den eersten droom in Hoofdst. 2 beweerden de wijzen enen droom te kunnen verklaren, maar te weten wat een ander gedroomd had, konden zij niet, nu wordt het duidelijk, dat zij ook het verklaren niet kunnen, hoewel Nebukadnezar zijnen droom niet weer, gelijk toen, vergeten heeft, maar dien in zijn geheel mededeelt.

Het ware mogelijk, dat de, Chaldeeuwse wijzen, overeenkomstig hun eigene voorschriften van droomverklaring, in 't algemeen ene gedachte hadden, dat de droom een groot onheil voor Nebukadnezar inhield, hoewel zij, zonder de Goddelijke ingeving, waarmee Daniël verwaardigd werd, de juiste strekking niet konden verstaan. Onder deze onwetendheid omtrent de juiste betekenis, hebben zij misschien gewenst zich zelve te beschermen, want weinigen zouden den moed hebben, een oosters heerser bekend te maken, dat zijn droom een groot onheil voor hem zelve bevatte.

8. Totdat ten laatste Daniël, de gevangene uit Juda (Dan. 2:25), voor mij inkwam, wiens naam Beltsazar is, naar den naam mijns gods Bel (Hoofdst. 1:7), in wien ook, gelijk nu ten tweeden male bekend is geworden, de geest der heilige Goden is, om dromen te kunnen verklaren (Hoofdst 2:11, 28; 5:11, 14. Gen. 41:38), en ik vertelde den droom voor hem, zeggende:

Gelijk Nebukadnezar niet heeft opgehouden een heiden te zijn, zo heeft ook Bel niet opgehouden, voor hem de hoogste god te zijn, toch moeten wij in aanmerking dat hij bij het uitvaardigen zich nog geheel geschikt naar het heidens standpunt zijner onderdanen, om hen eerst door volledige mededeling van het voorval nader tot de kennis der waarheid te brengen.

Waarom, zo gevoelt men zich gedrongen te vragen, heeft Nebukadnezar zich niet aanstonds tot Daniël gewend, maar eerst de wijzen laten roepen, van wier onvermogen hem toch de geschiedenis van zijnen vroegeren droom overtuigd had? Intussen zijn sedert dien ongeveer 32 jaren voorbijgegaan; Daniël had dus in langen tijd gene gelegenheid om als openbaarder van Goddelijke geheimen bij den koning bevestigd te worden, terwijl voor dezen door den overvloed van zijn geluk de vroegere openbaring steeds meer verduisterd werd, ook zelfs het wonder voor ongeveer 16 jaren aan de drie mannen in den vurigen oven geschied (Hoofdst. 8), steeds meer uit zijn hart verdween. Bovendien komt in aanmerking, dat Nebukadnezar misschien vermoedde, dat zijn droom hem zelve betrof en iets kwaads voor hem betekende; en de mens is toch inderdaad zo, dat hij ene hem onaangename waarheid zoveel mogelijk uit den weg gaat, al zou hij ook gaarne tot de kennis der waarheid komen, en dat hij eerst nadat

hem de omwegen op het dwaalspoor geleid hebben, den rechten weg inslaat. "Vorsten en heren, en de mensen in het algemeen, hebben niet gaarne te doen met mensen, die boven hen verheven zijn, in wie de Geest Gods is, behalve wanneer zij hen bepaald nodig hebben. "

9. Beltsazar, gij overste der tovenaars (Hoofdst. 2:2)! Dewijl ik weet, dat de geest der heilige Goden 1) in u is, en gene verborgenheid u zwaar is, zodat de uitlegging voor u zou moeilijk zijn, zo zeg de gezichten mijns drooms, dien ik gezien heb, te weten zijne uitlegging, daar ik den droom zelven nog herinner.

1) Hij behoudt de taal en de uitspraak van zijn afgodendienst en daarom is het te vrezen, dat hij tot het geloof en den dienst van den levenden God niet bekeerd is. Hij is een afgodendienaar en zijn spraak verradt hem. Want hij spreekt van vele goden, en hij verklaart zich niet om in een God als algenoegzaam te berusten, neen, niet in Hem, die algenoegzaam is.

Bovendien prijst hij Daniël niet als een dienstknecht des levenden Gods, maar als een overste der tovenaars. Hij erkent daarom wel, dat deze zijn heidense tovenaars in trappen, maar niet in wezen overtreft. Den God van Israël stelt hij dus als op één lijn met de afgoden van zijn land.

10. De gezichten nu mijns hoofds, mijner verbeelding op mijn leger waren deze: ik zag, en ziet er was een boom in het midden der aarde, en zijne hoogte was, reeds van den beginne af, groot.

11. De boom werd hoe langer hoe meer groot en sterk, en zijne hoogte reikte ten laatste aan den hemel (Gen. 11:4), en, wat zijn omvang betreft, hij werd gezien tot aan het einde der ganse aarde.

De allegorische voorstelling is groots en verheven, tot in de kleinste delen treffend doorgevoerd, uit gemengde beelden tot een zeldzaam groots geheel zamengevoegd. Zij gelijkt met recht, volgens het voor de allegorie gebezigde beeld van enen vernuftigen onderzoeker (Creuzer) aan de in de breedte slingerende takken van ene welig groeiende plant- de vrijheid en de lust tot spelen, die aan de fantasie eigen is, omzweeft de gedachte, eer de geest zich van haar heeft meester gemaakt. Het beeld is echt oosters en het symbool van den boom even zo min zonder betekenis als het de koeien zijn, die Faraö in den droom zag; wij kunnen hier meer zeggen, het is op Babylonische grond gewassen, daarheen wijzen ons de gezichten van Ezechiël, die daar gezien zijn (Ezech. 17:22 v. 19:10 vv. 31:3 vv. en de inkleding van die in merkwaardige overeenstemming met het onze.

12. Zijn loof aan de uitgestrekte takken was schoon, en zijne vruchten, die hij droeg, vele, en er was spijs aan denzelven voor allen, die in zijn bereik leefden; onder hem vond het gedierte des velds schaduw, en de vogelen des hemels woonden zijne takken, en alle vleesde dieren des velds en de vogelen des hemels, werd daarvan gevoed.

De toepassing van dit vers op den koning blijft achter vs. 22 weg, en de lezer kan die nu zelf maken; men verklare echter de uitdrukking, dat van den boom zich alle vlees voedt, niet van des konings rijkdom, die vele (maar niet alle!) mensen voedt, maar omtrent de voorstelling, dat eigenlijk alles aan hem toebehoort, ieder zijn eigendom van den koning ter leen heeft, en dus van hem zijn voedsel ontvangt.

13. Ik zag verder in de gezichten mijns hoofds, mijner verbeelding op mijn leger (vs. 7), en ziet, een wachter, namelijk een heilige, een van de heilige engelen, die steeds waakzaam zijn en bereid tot het volbrengen van den Goddelijken wil, kwam af van den hemel.

14. Roepende met kracht gelijk een heraut (Hoofdst. 3:4), en aldus zeggende: Houwt dien boom af, en kaptdoor dat gehele afhouden zijne takken af, stroopt zijn loof af, en verstrooit zijne vruchten, zodat zij niet te vinden zijn, dat de dieren van onder hem wegzwerfen, tengevolge dier verwoesting van schrik vervuld, en de vogelen van zijne takken.

Wie zij zijn, wien de Engel het bevel omtrent het afhouden van den boom toeroept, zal men moeilijk kunnen vragen. Het moet slechts aan Nebukadnezar bekend gemaakt worden, welk een vonnis den boom treft; daartoe moet hij slechts het bevel horen, niet degenen zien, wien de volvoering is opgedragen.

15. Doch laat den stam met zijne wortelen (de stam zijns wortels) in de aarde, en met enen ijzeren en koperen band, hem, die door dat beeld bedoeld is, in het tedere gras des velds, daar de krankzinnigheid hem zijne vrije beschikking over zichzelf ontnemt en zijnen geest met donkerheid omgeeft (Ps. 107:10), zonder dat eigen vermogen of menselijke kunst ooit weer zulke banden kan losmaken, en laat hem in den dauw des hemels, even als een dier, dat in de open lucht zijn verblijf heeft, nat gemaakt worden, en zijn deel zij met het gedierte in het kruid der aarde, tot welke hij in dien toestand zal nedergestoten zijn.

Men kan den boom en den stam zijns wortels niet zo onderscheiden, dat men onder den om te houden boom Nebukadnezar zelve en onder den stam zijn huis, zijne familie verstaat. Nebukadnezar is de boom met den stam, maar wanneer de boom Nebukadnezar wordt omgehouden, zal toch zijn stam in de aarde blijven, opdat hij weer kan uitspruiten en tot een boom Nebukadnezar opwassen, of, gelijk Hitzig het opvat, de koning Nebukadnezar zal in krankzinnigheid ten onder gaan, maar de mens Nebukadnezar zal blijven, opdat hij weer tot koning Nebukadnezar kan worden.

Ongetwijfeld betekent dit dat zijn koningschap vast en zeker zou zijn gedurende den tijd, dat hij beroofd van zijn verstand zou zijn. Nebukadnezar ondervindt hier nog dat God in Zijn oordelen des ontfermens nog gedachtig zou zijn, ja, dat Hij steeds wegen van uitkomst en redding heeft, voor hen, wier zaak hopeloos en reddeloos schijnt te zijn.

16. En om het nog nader aan te wijzen, hoe diep hij vernederd zal worden, zijn hart worde veranderd, dat het geens menschen hart meer zij, en hem worde eens beesten hart gegeven, zodat hij zich voor een dier houdt en zich als zodanig gedraagt, en laat zeven tijden (volgens

Hoofdst. 7:25; 12:7 zeven jaren) over hem voorbijgaan, laat hem zolang in dien toestand blijven.

Over het algemeen levert het oude evenmin als het tegenwoordige oosten vele voorbeelden van psychische of zielziekten op; dan beide hoofdvormen, de melancholie en de kranzinnigheid komen twee bijzonder interessante gevallen in de Heilige Schrift voor en wel daar en hier bij enen koning. Wanneer in het algemeen kan worden aangenomen, dat psychische ziekten tot psychischen basis hebben ene ontstemming van het zenuwgestel, zo is de melancholie voornamelijk verbonden met ziekelijke aandoening van het ganglien-(onderlijfs-zenuwen-) systeem. Zij gaat, vooral waar psychische opwellingen, bijv. eergierigheid ijverzucht enz. mede oorzaak is, periodiek uit de passieve, de vorm van het in droefheid verzonken zijn tot den aktieven vorm van manie over en wordt tot razernij, gelijk bij Saul (1 Sam. 16:23, 23, 18:10). De uitzinnigheid daarentegen, voornamelijk met ene ziekelijke affectie van het hersenleven verbonden, is een in den war zijn van den geest. Zij openbaart zich als gek zijn, als waanzinnig, of zij zoekt zich, wat in 't bijzonder bij individuen, wier geest krachtiger is, het geval is, den geest te fixeren door ene inbeelding, ene idee fixe in betrekking op zijne plaats in de objectieve wereld, met welke hij zich in tweespalt bevindt, Deze inbeelding kan zijn of alleen omtrent het stoffelijke, omtrent de intellectuele en ethische zijde van het menselijk wezen, bijv. op den stand van het individu in het maatschappelijk leven in de wereld, in de rij der schepselen; de uitzinnige is dan verbijsterd, houdt zich bijv. voor God, een koning, een dier, een glas enz. Die vorm van krankzinnigheid, waarin het zelfbewustzijn geheel verkeerd voorkomt, het "Ik" zich zelf geheel verloren heeft, en iemand zich voor een geheel ander wezen houdt, vindt men enigzins bij een Herodes Agrippa (Hand. 12:22), Nebukadnezar is echter een bijzonder merkwaardig voorbeeld van dezen vorm van gehele verbijstering met een Latijns woord insania metamorphosis of zoanthropica genoemd. Zij was bij hem beide, natuurlijk gevolg van een goddelijke straf voor zich zelf vergodenden hoogmoed, Hij, die zich zelf in zijn hart had verheven boven alle mensen, werd tot de dieren vernederd, zonk in een dierlijken toestand weg, en hield zich zelf in zijne waanzinnigheid voor een dier, at gras, bleef onder den vrijen hemel en duldde niet, dat hem haren en nagels werden gesneden, Overigens worden voorbeelden van zulke ziekten uit alle tijden verhaald; zo van een boer, die zich verbeeldde, dat hij een wolf was (Lykantropie), met dit onderscheid, dat het vel omgekeerd, en de haren inwendig waren, van een meisje, dat om de epidemie te verdrijven, kattenbloed gedronken had, en uit afkeer daarvan in ene krankzinnigheid verviel, waarbij zij zich inbeeldde ene kat te zijn, enz.

17. Deze zaak (vs. 11-13) is in het besluit der wachters; en deze begeerte 1), deze aangelegenheid is in het woord der heiligen, is door de heiligen bevolen en zal dus zeker volvoerd worden, opdat de levenden de mensenkinderen op aarde (Jes. 53:8) bekennen, dat de Allerhoogste heerschappij heeft over de koninkrijken der mensen (Hoofdst 2:21), en geeft ze aan wien Hij wil, ja zet daarover den laagste 2), den geringste onder de mensen; een mens is dus slechts zoveel, als de Allerhoogste hem wil doen zijn,

1) In het Chald. atlav (Scheëelta) Beter: deze aangelegenheid. Onder de heiligen moeten hier de Engelen verstaan worden, die het besluit Gods hebben goedgekeurd en ondertekend. In de H. Schrift komt meermalen voor dat de Heere God het besluit den Engelen voorlegt. (Jes. 6:8.

1 Kon. 22:20 Niet omdat God, de Heere hen van node heeft of hun toestemming behoeft, maar omdat Hij hun dienst gebruikt in de uitvoering van Zijn plannen.

2) Deze uitdrukkingen vinden volkomene verklaringen uit de Babylonische godsdienstbegrippen, met welke noodzakelijk de goddelijke, aan Nebukadnezar ten dele gewordene openbaring in zijne ziel moest zamensmelten. Diodorus Sicardus bericht van die godsdienstige voorstellingen; "Aan den loop van deze sterren (5 planetengoden) zijn, gelijk zij (de Babyloniërs) zeggen, 30 andere ondergeschikt, welke zij raadgevende goden noemen, van welke de ene helft het opzicht heeft over de landen onder de aarde, de andere echter ziet op datgene, wat op de aarde onder de mensen en in den hemel voorvalt. Alle tien dagen werd een van deze als bode der sterren van de bovenste naar de benedenste, en eveneens een ander van de onderste naar de bovenste gezonden. " Deze plaats werpt een bijzonder licht op de onze; hier even als daar een senaat van ondergoden of engelen, die het bestuur over de aarde heeft, over hetgeen daar voorvalt bericht geeft en de hogere goedkeuring voor zijne voorstellen gaat halen. Ook op een beeld bij Kazwini komt Bel voor, terwijl genieën (geesten) rondom hem zweven, die bereid zijn zijne bevelen te volbrengen.

Volgens de leer der Schrift bepalen de Engelen het lot der mensen niet, maar alleen God, rondom Wien de Engelen slechts als dienende geesten staan, opdat zij Zijne bevelen volbrengen, Zijnen raad den mensen bekend maken; de Engel betekent voor den Babylonischen koning het Goddelijke besluit ten opzichte van het over hem te komen gericht van verootmoediging voor zijnen hoogmoed, als besluit der wachters, om hem dit op de voor hem meest verstaanbare wijze als een Godsgericht aan te kondigen.

Hier hoort gij, wie de macht heeft over troon en kroon, en dat uit den mond van een absoluut souverain en machtig heidens koning, die door een tijdelijk verlies van zijn koningschap en van zijn verstand alzo geleerd had te getuigen en te belijden. Laat ons daarom de godslastering der Fransen niet nazeggen: "de macht is uit het volk. " Neen, de macht is uit God. God toont ook van tijd tot tijd en vooral in onzen tijd, waarin de soevereiniteit des volks van de daken gepredikt wordt, dat de macht uit Hem is, en dat niet het volk, maar dat Hij de koninkrijken geeft aan die Hij wil, ja, dat Hij daarover den laagste onder de mensen zet.

De uitdrukking van den tekst is ene zinspeling op de handelwijze van aardse vorsten, welke hun besluiten maken in overeenstemming met hun eerste ministers. Zo wordt God beschreven als het heir der engelen bijeenroepende, en besluiten makende met hun goedvinden (1 Kon. 22:19). En Christus wordt voorgesteld als omringd van Engelen en heiligen, als bij hem zittende in den dag des oordeels (zie Hoofdst. 7:22, 1 Kor. 6:2 en 3. 1 Tim. 5:21, 1Co 1Ti 1 Openb. 20:4) .

18. Dezen droom, zo ging ik tot Daniël voort, heb ik, koning Nebukadnezar, gezien; gij nu Beltsazar! zeg de uitlegging van dien, dewijl al de wijlen mijns koninkrijks mij de uitlegging niet hebben kunnen bekend maken, maar gij kunt wel, dewijl de Geest der heilige Goden in u is.

19. Toen ontzette zich Daniël, wiens naam Beltsazar is, daar hij de betekenis van den droom aanstonds doorzag, bij een uur lang¹⁾ (liever een poos), en zijne gedachten beroerden hem, daar hij den koning toegenegen was en hij hem toch een zware straf moest aankondigen. De koning, die wel bemerkte waarom hij zo nedergeslagen was, antwoordde en zei): Beltsazar! laat u den droom en zijne uitlegging niet beroeren, spreek vrijmoedig en zonder iets te verbergen (1 Sam. 3:15 vv.) Beltsazar antwoordde en zei: Mijn heer! de droom wedervare niet u maar uwen hateren, en zijne uitlegging, in plaats van u, uwen wederpartijders, van zulk ene droevige betekenis is hij!

1) Het woord in den grondtekst heeft wel bij de Rabbijnen de betekenis van uur; in het Bijbelse Chaldeeus betekent het echter: een kleine tijd, "een kort ogenblik. " .

2) In 't oog vallend is de afwisseling van persoon; uit het vorige zou men verwachten, dat de koning ook verder in den eersten persoon van zich zou spreken. In dergelijke dokumenten komt dit echter meermalen voor: Ezra 7:13 vv. Esth. 8:7 vv. 1 Kon. 1:33.

20. De boom, dien gij volgens uwe mededeling gezien hebt, die groot en sterk geworden was, en wiens hoogte tot aan den hemel reikte, en die over het ganse aardrijk gezien werd;

21. En wiens loof schoon, en wiens vruchten vele waren, en waar spijs aan was voor allen, onder wien het gedierte des velds woonde, en in wiens takken de vogelen des hemels nestelden;

22. Dat zijt gij, o koning die groot en sterk zijt geworden; want uwe grootheid is zo gewassen, dat zij reikt tot aan den hemel, en uwe heerschappij aan het einde des aardrijks.

23. Dat nu de koning vervolgens in zijnen droom enen wachter, namelijk enen heilige, gezien heeft, van den hemel afkomende, die zei: Houwt dezen boom af en verderft hem, doch laat den stam met zijne wortelen in de aarde, en met enen ijzeren en koperen band in het tedere gras des velds en in den dauw des hemels nat gemaakt worden, en dat zijn deel lij met het gedierte des velds, totdat er zeven tijden over hem voorbijgaan;

24. Dit is de beduiding, de betekenis, o koning! en dit is een besluit des Allerhoogsten, hetwelk over mijnen heer, den koning, komen zal.

25. Te weten, men zal u van de mensen verstoten (zie bij vs. 33). en met het gedierte des velds zal uwe woning zijn, en men zal u kruid, als den ossen te smaken geven; en gij zult van den dauw des hemels nat gemaakt worden, en er zullen zeven tijden over u voorbijgaan, totdat gij bekent, dat de Allerhoogste heerschappij heeft over de koninkrijken der mensen, en geeft ze wien Hij wil.

Opmerkelijk is de onverschrokkenheid van den knecht Gods, dat hij niet op verbloemde wijze den koning te kennen geeft, wat hem wacht, maar met omstandige woorden hem openlijk zegt, welk een smadelijke en ellendige toestand hem wacht, uitstoting uit de zamenleving, wonen bij de dieren des velds, gelijk voedsel met hen en even als zij zonder deksel.

27. Daarom, o koning! laat mijn raad u behagen, en breek uwe zonden af door gerechtigheid, en uwe ongerechtigheden door genade te bewijzen aan de ellendigen 1), of er verlenging van uwen vrede mocht wezen (of: zo zal uw geluk bestendig zijn en de gedreigde straf niet komen) 2)

1) Het is niet twijfelachtig of Daniël heeft den koning tot boete willen vermanen. Maar slechts één soort heeft hij aangehaald, zo als wij weten dat dit zeer gebruikelijk is bij de Profeten. Want wanneer zij het volk tot den weg terugroepen, vatten zij niet altijd samen wat boete is, noch bepalen zij het nauw, maar roeren of de uitwendige plichten van de boete aan of een deel er van. Deze wijze van handelen volgt Daniël. Indien men vraagt wat berouw is, is het de bekering van den mens tot God, van wien hij vervreemd was. Doch deze bekering bestaat die slechts in handen en voeten en tong? Eerder begint zij van het verstand, vervolgens van het hart, daarna gaat zij over tot de uitwendige werken. Derhalve een waar berouw heeft haar begin in het verstand van den mens, zodat hij, die al te zeer wijs heeft willen zijn, afstand doet van zijn wijsheid, of afstand doet van het dwaze vertrouwen op eigen rede, vervolgens, dat hij zijn boze hartstochten ten onder brengt en deze Gode onderwerpt; eindelijk zal het uitwendige leven volgen.

De Rabbijnen zetten deze woorden over. "Maak uwe zonden weer goed door aalmoezen, en uwe overtredingen door weldaden aan de armen. " Dien overeenkomstig heeft de Vulgata: "peccata tus eleëmosynis redime, et iniquitates tuas misericordiis pauperum. " Onze plaats wordt dan ook in de Katholieke kerk voor een hoofdbewijs gehouden van de verdienstelijkheid der goede werken. Daartegen verheft zich de Apologie der Augsburgse confessie in het 3de artikel: van de liefde en de vervulling der wet aldus: Dit is een korte inhoud van ene gehele prediking; het is zoveel als: "Bekeer u!" Het is waar, wanneer wij ons bekeren, worden wij van de zonde bevrijd, daarom zegt hij: "maak los" (breek af). Daaruit volgt echter niet, dat wij van onze zonden kunnen bevrijd worden om onzer werken wil, of dat onze werken de betaling zijn voor de zonde. Ook stelt Daniël niet alleen de werken. maar zegt: "door gerechtigheid. " Nu weet ieder, dat "gerechtigheid" in de Schrift niet alleen "uitwendige werken" betekent, maar het geloof inhoudt, gelijk Paulus zegt: "de rechtvaardige zal door het geloof leven. " Daarom vordert Daniël in de eerste plaats geloof, als hij "gerechtigheid" noemt en zegt: "breek uwe zonden af door gerechtigheid, " d. i. door geloof in God, opdat gij gerechtvaardigd wordt; voeg daarbij ook goede werken, namelijk, volbreng uwe roeping wees geen tiran, maar zie toe, dat uwe regering voor land en volk nuttig zij, bewaar den vrede en beschermt de armen tegen onrechtvaardig geweld, dat zijn vorstelijke aalmoezen. " .

Daniël geeft hier aan den koning den raad, om zijn hoogmoed te laten varen, te bestrijden, om af te laten van het verdrukken der ellendigen, en tegenovergesteld zich aan God te onderwerpen, van wien hij alle macht had ontvangen, en zich Gode onderwerpende, de armen en ellendigen tot een hand en voet te zijn, d. w. z. hen te ondersteunen en de behoeftigen te helpen.

Nebukadnezars hoofdzonde was hoogmoed en verdrukking van de ellendigen.

Van eeuwig leven en van eeuwige zaligheid is hier geen sprake in den eigenlijken zin van het woord, wel van een zich bekeren op zijn uitwendige wegen tegen God en zijn volk.

2) Hier is geen sprake van eeuwig leven en zaligheid, maar daarvan hoe Nebukadnezar wellicht de gedreigde straf zou kunnen ontgaan, daartoe wil Daniël, dat hij de zonden van zich doe, door welke hij zich dat vonnis op den hals haalde.

Gerechtigheid en ontferming zijn de koninklijke hoofddeugden. (Jes. 11:4 vv.), die hij aan Nebukadnezar ter beoefening aanbeveelt.

Wanneer de koning uit vrees voor de gerichten des Allerhoogsten over zijne zonden en misdaden berouw gevoelde en ze naliet, zo hij er zich op toelagde om gerechtigheid jegens ieder, zachtheid jegens de armen te bewijzen, zo was dit zeker nog gene volledige bekering, maar toch een zeker teken van die bekering, waarvoor hij na zijne erkenning van God bekwaamheid bezat.

Daniël kent geen heidens fatum, maar weet, dat Gods gericht zich maar den zedelijken toestand des menschen richt, en de gedreigde straf door bekering kan worden afgewend (Jer. 18:7. vv. Jon. 3:5 vv. Jes. 38:1 vv.). Deze weg om het gedreigde vonnis van zich af te wenden, stond ook voor Nebukadnezar open, te meer daar de tijd, op welchen de droom zou vervuld worden, niet bepaald was, en hem dus nog tijd tot bekering was gelaten.

Zich van zijne zonden losmaken door gerechtigheid betekent niets anders dan ze afleggen, zodat men gerechtigheid in hare plaats stelt, gerechtigheid aangrijpt en uitoefent. Als een gevolg nu der gerechtigheid, die de koning zich moet toeëigenen, wordt het weldoen aan de armen genoemd, daar dit ene gelijke gezindheid veronderstelt, als zij bezitten, die men zich aantrekt, namelijk als die der lijdende vromen; hier deze vermaning te geven, was des te meer gepast, daar zij tot enen koning was gericht, die geroepen was de gerechtigheid van God af te beelden, welke den ellendigen onder het volk recht verschaft en de armen helpt.

28. Dit alles overkwam den koning Nebukadnezar, die den hem gegeven raad niet ter harte nam.

29. Want op het einde van twaalf maanden, juist een jaar na de in vs. 1 vv. medegedeelde gebeurtenis, toen hij op het koninklijk paleis van Babel was wandelende op de hoogte der terrassen in el Kasr (vs. 3).

30. Sprak de koning en zei: Is dit niet het grote Babel, dat ik gebouwd heb tot een huis des koninkrijks, tot een koninklijken zetel, door de sterkte mijner macht, en ter ere mijner heerlijkheid!

31. Dit woord nog zijnde in des konings mond, viel er ene stem uit den hemel: U, o koning Nebukadnezar! wordt gezegd, dat daar gij u niet bekeerd hebt, maar in uwen hoogmoed tot het uiterste zijt voortgegaan (vs. 27), aan u zal vervuld worden, wat door den droom bedreigd is: het koninkrijk is van u gegaan.

32. En men zal u van de mensen verstoten, en uwe woning zal bij de beesten des velds zijn; men zal u gras te smaken geven, als den ossen, en er zullen zeven tijden over u voorbijgaan, totdat gij bekent, dat de Allerhoogste over de koninkrijken der mensen heerschappij heeft, en dat Hij ze geeft aan wien Hij wil (vs. 16).

33. Ter zelve ure werd dat woord volbracht over Nebukadnezar, daar ene krankzinnigheid hem overviel in den vorm van boanthropie, zodat hij zich voor een rund hield, want hij werd uit de mensen verstoten 1), daar men gedurende den tijd zijner krankzinnigheid niets anders kon doen, dan die te laten uitwoeden, en hem zelve aan de blikken der mensen onttrekken, en hij at gras als de ossen), en zijn lichaam werd van den dauw des hemels nat gemaakt, totdat zijn haar wies als der arenden vederen, en zijne nagelen als der vogelen 3).

1) Dat men zijn verstoten niet te denken heeft, als ware dit door zijn onderdanen geschied, maar dat het zijne ziekte was, die hem uitdreef, blijkt daaruit, dat voor hem de heerschappij werd bewaard. De zijnen wisten het van Daniël zowel als van den koning zelve, die van zijn droom geen geheim maakte, dat zijne ziekte zich slechts over zeven tijden zou uitstrekken; toen begon met zijne ongesteldheid ene waarneming van de regering, totdat men na zijne herstelling hem zelve de teugels der regering weer in handen kon geven.

2) Dit is ook nu nog iets, dat soms bij krankzinnigen wordt waargenomen. Rösch meldt van ene vrouw, in het krankzinnigengesticht in Würtemberg, die ditzelfde deed.

3) Hier is in aanmerking te nemen, aan de ene zijde, dat de haren, hoe meer zij aan invloed van het ruwe weer en aan de zonnestralen zijn blootgesteld, ene des te grotere hardheid verkrijgen en hierin als het ware den vederen der vogelen gelijk worden, aan de andere zijde, dat soms bij psychische ziekten de nagels enen bijzonderen, monsterachtigen, onnatuurlijken vorm verkrijgen.

Zie hier, hoe God de hoogmoedigen wederstaat. Nebukadnezar wilde meer dan een mens zijn. God maakte hem juist minder dan een mens. .

34. Ten einde dezer dagen nu, dezer zeven tijden, hief ik, Nebukadnezar, mijne ogen op ten hemel, want mijn verstand kwam weer in mij 1), en ik loofde den Allerhoogste, en ik prees en verheerlijkte den Eeuwiglevende, omdat Zijne heerschappij ene eeuwige heerschappij, en Zijn koninkrijks van geslacht tot geslacht (Hoofdst. 7:14).

1) "Ene schone schilderachtig uitdrukking voor het herleven van het menselijk bewustzijn in Nebukadnezar! Het dier richt den blik ter aarde, de mens ten hemel; also is dan het opheffen der ogen naar den hemel het begin en het eerste teken, dat het dierlijk hart den koning verlaat, en de menselijke geest in hem weer de wiken verheft. Het verstand keert in hem terug en de blik naar boven wordt tot een gebed; uit dit gebed nu zien wij, dat de goddelijke bedoeling met hem bereikt is; niet meer aan zich zelve, maar den Allerhoogste en Eeuwiglevende geeft hij de eer. " Bij 1 Sam. 16:14 hebben wij reeds opgemerkt, dat de toestand van krenking der geestvermogens de mogelijkheid ener bekering niet uitsluit, want krankzinnigheid, razernij en

alle valselijk zogenaamde zielsziekten zijn volgens het eenparig resultaat der nieuwere onderzoeken gene ziekten der ziel, maar van de fijnere, lichamelijke organen der ziel.

35. En al de inwoners der aarde zijn als niets geacht, en Hij doet naar Zijnen wil met het heil des hemels, en de inwoners der aarde, en er is niemand, die Zijne hand afslaan of tot Hem zeggen kan: Wat doet Gij?(vgl. bij Hoofdst. 2:33).

Hoe aandoenlijk is deze schildering! Ach, dat de wijzen en groten dezer wereld het toch meer bedachten, dat zij eigenlijk over niets meester zijn, zelfs niet over hun eigen verstand! Hoe spoedig kan het hun ontnomen worden. Ga in de gestichten voor krankzinnigen, daar zult gij mensen vinden, zelfs van de edelste families en van hoge geboorte, en van hogen rang in de maatschappij, ja, die op de gestoelten der ere hebben gezeten, en van wie niemand zou gezegd hebben, dat zij eenmaal onder de ellendigste der ellendigen zouden nederzitten, en toch, zij zitten daar nu, en wie vrijwaart mij en u voor zulk ene bezoeking? Och, dat wij toch nederig zijn voor God en mensen en ons niet verheffen op iets, dat enkel ene gave Gods is, en dat Hij ons ieder ogenblik weer ontnemen kan.

36. Ter zelfde tijd kwam mijn verstand weer in mij; ook kwam de heerlijkheid mijns koninkrijks, mijne majesteit en mijn glans weer op mij; en mijne raadsheren en mijne geweldigen, die intussen de regering hadden waargenomen, maar ook in mijnen toestand het oog niet van mij hadden afgewend, zochten mij 1), en ik werd in mijn koninkrijk bevestigd; en mij werd groter heerlijkheid toegevoegd 2), dan ik te voren had (Job. 42:10 vv.).

1) Volgens Jer. 39:13 vormden de raadsheren en de geweldigen des konings een college; even als zij reeds vroeger eens, gedurende Nebukadnezars afwezigheid, ten tijde van den dood zijns vaders gedaan hadden (2 Kon. 24:1), zo verzekerden zij ook nu voor hem de regering en namen zij zijne plaats in. Dat men iemand, die krankzinnig was geweest, weer liet regeren, veroorzaakt, bij de zachte beoordeling van de krankzinnigheid in de oudheid, en de plaats, die Oosterse heersers innamen, gene bezwaren.

2) Nebukadnezar heeft dus nog enigen tijd na zijne herstelling geregeerd, hoewel door die woorden niet gezegd wordt, dat hij nog grote zaken heeft ten uitvoer gebracht; veel meer is het wel de ondervinding er van, tegelijk met zijn zo heerlijk einde zelf, die hem des te grotere heerlijkheid ook in de ogen zijner onderdanen verschafte.

37. Nu ik dit in mijn leven ondervonden heb, prijs ik, Nebukadnezar, de grote aardse koning, en verhoog, en verheerlijk den Koning des hemels, omdat al Zijne werken waarheid, en Zijne paden gerichten zijn, (Jer. 9:23 vv.), en Hij is machtig te vernederen degenen, die in hoogmoed wandelen, 2) gelijk Hij mij vernederd heeft, toen mijn hart zich trots verhief (Hoofdst. 5:20).

1) Dit is de ware wijze van God te prijzen, niet slechts wanneer wij bekennen dat wij niets zijn, maar ook wanneer wij onze zonden bekennen. Vervolgens dat wij niet slechts bij ons zelve bekennen, dat wij schuldig zijn en gezondigd hebben voor Hem, maar ook dat wij dit met onzen mond voor de stervelingen belijden, waar dit nodig is. En waar hij het woord van

vernederen stelt, daar moet dit terug gebracht worden tot de uitwendige verootmoediging. Want Nebukadnezar was vernederd geworden, toen God hem in de bossen had geworpen, opdat zijn leven gemeen zou zijn met de landdieren. Maar vervolgens ook om een andere reden werd hij vernederd, zoals als een uit de kinderen Gods. Waar er derhalve een dubbele vernedering is, daar heeft Nebukadnezar de eerste hier willen uitdrukken, dat God namelijk de hoogmoedigen verstrooit en vernedert. Dit is één wijze van vernedering. Maar de ware vernedering ontbreekt, indien God niet later ons regeert door den Geest der zachtmoedigheid. En zo heeft Nebukadnezar hier niet omhelsd de genade Gods, die echter waardig was een niet gemene verheerlijking en lofverheffing. Maar hij heeft in dit edikt niet beschreven wat geëist kan worden van een godvruchtig mens, een die onderwezen was in de school Gods. Maar toch heeft hij getoond dat hij wel is vooruitgegaan onder de kastijding Gods, waar hij Hem de hoogste macht toeschrijft. Vervolgens verenigt hij met den lof over de waarheid, die over de gerechtigheid, en bekent zich zelve schuldig te zijn, en getuigt dat zijn straf rechtvaardig was, die van Gods wege was opgelegd.

Het blijft bij den koning van Babel in de oppervlakte hangen. Wel is hij gedwongen om Gode eer te geven, en dit zegt reeds veel voor zulk een heidens despoot, maar van een ware hartgrondige bekering, die gepaard ging met een vaarwel zeggen van de afgoden, lezen wij niets.

2) Bij de oprichting van het beeld van Dura (Hoofdst. 3) bezweek Nebukadnezar voor de verzoeking van hoogmoed en zelfvergoding die voor hem in het bewustzijn zijner stelling als beheerser van het Babylonische wereldrijk lag; hier bezwijkt hij voor dezelfde verzoeking ten tweeden male. Het goddelijk ingrijpen is nu daar veroorzaakt door het gevaar, waarin de eis des konings de drie Joodse mannen bracht, terwijl in ons hoofdstuk zulk ene uitwendige aanleiding niet bestaat; daarom komt echter het ingrijpen Gods niet ongemotiveerd voor. Wij staan niet meer in de bewogen eerste helft Nebukanezars regering, toen de gedachten van vergroting en bevestiging van zijn rijk, zowel als de oorlogen met de vijanden daarvan hem geheel innamen, maar wij bevinden ons in de laatste vreedzame periode, toen de koning op zijne lauweren rustte. Wanneer vroegere gedachten van hoogmoed in zijn hart opstegen, zo had dit niet zó veel te betekenen, daar weer andere deze kruisten en des konings kracht en tijd bezet hielden. Wanneer wij daarentegen nu hij in goede rust leeft, zien, hoe zijn hoogmoed stijgt en zich bevestigt, zo wordt het gevaarlijk; de hoogmoed wordt tot een systeem, volgens hetwelk geregeerd en geleefd wordt. Dat zien wij duidelijk uit de vermaning van Daniël, dat de koning voortaan gerechtigheid en ontferming mocht uitoefenen. Hij was dus tot willekeur en hardheid vervallen, onder welke zijn volk veel had te lijden, en voor welke Daniëls invloed hoe langer hoe meer moest wijken. De koning, die zich zelve vergoedde, kon geen behagen meer vinden in den man, die hem te voren de heerlijkheid van den God des hemels gepredikt had. Zo was het nu de vraag, of de wereldmacht de wending tot zelfvergoding en daarmee de richting tegen God reeds nu zou nemen, welke zij volgens de profetie zeker nemen zou, maar eerst in lateren tijd. Nu grijpt God in en weerhoudt haar in haren loop, en legt den wereldbeheerser als een wild dier een ring in den neus, dat hij tam wordt en de ontvangene les zijn gehele leven niet meer vergeet.

Treffend slot! laat ons er uit leren in nederigheid te wandelen. Hoogheid en grootheid zijn gevaarlijk, niemand kan er zich op den duur in staande houden; niet alleen Nebukadnezar niet, maar ook Daniël niet. Geen hoogmoed of de val volgt vroeg of laat; daarentegen gene nederigheid, of de eer volgt er op, zij het ook eerst in den hemel; want daar is met den Satan de hoogmoed buitengeworpen en zit de nederigheid op de allerhoogsten troon in Hem, die niet kwam om gediend te worden, maar om te dienen, en daarom met eigen hand zijnen discipelen de voeten wies. Laat ons aan Zijne voeten alles nederleggen, ook ons zelve, in de houding der diepste aanbidding, en wij zullen uit Zijne hand de kroon der ere ontvangen.

De geschiedenis van Israël stelt ons in een kort bestek een hoofdinhoud van de gehele wereldgeschiedenis voor; in haar zien wij het verborgen besturen van den persoonlijken God in de leiding en opvoeding der volken duidelijk; het voorhangsel van menselijke voornemens en menselijke werken wordt daar opgeheven, en de hand, die alles beweegt en bestuurt, wordt openbaar van Hem (Efeze. 1:11), van wien geschreven staat, dat Hij alle dingen werkt naar den raad Zijns wils. O, aanbiddenswaardige nederbuiging Gods, om welke Hij, om de zwakheid van ons geloof te hulp te komen, eens aan een uitverkoren volk de geheimen van Zijne verhevene, alles besturende Voorzienigheid op de aanschouwelijkste wijze voor onzen gezichtskring wilde brengen! Ons mag voortaan geen schijnbare chaos van tijdelijke voorvallen meer verbaasd of twijfelmoedig maken, nadat ons ene tweeduizendjarige (?) leiding van dat volk een overvloed van aanleidingen tot de waarneming biedt, dat ook de meest verwarde draden, die door ons leven heengaan, zich naar enen hogeren wil moeten voegen en eindelijk tot een weefsel moeten zamengeknoopt worden, dat nader beschouwd, slechts het Apostolische: "O diepte des rijkdoms, beide der wijsheid en der kennis Gods!" ons op de lippen dringt.

Wat de wereldse geschiedschrijvers aangaat, weet geen enkel schrijver der oudheid iets van deze buitengewone gebeurtenis in de geschiedenis van Nebukadnezars regering. De Griekse schrijvers, die in de tijden van het diepste verval hunner natie en letterkunde in het algemeen over de geschiedenis der oude rijken in Midden-Azië gehandeld hebben, zijn ten opzichte der oudere geschiedenis van Azië zonder waarde en maken van Nebukadnezar met geen enkel woord melding, zelfs de oudere en meer geloofwaardige Herodotus geeft over hem geen bericht. Josefus, die alles opzocht, wat tot opheldering der Chaldeeuse geschiedenis kon dienen, en Eusebius noemen in den gehelen rijkdom der ongewijde letterkunde slechts zes schrijvers, die van Nebukadnezar melding maakten; van deze komen er vier in 't geheel niet in aanmerking, daar door hen alleen de inname van Fenicië en de betrekking van Nebukadnezar tot het land van den schrijver vluchtig vermeld wordt. Er blijven dus slechts twee, Abydenus en Berosus over, bij welke enige sporen van het hier vermelde voorval gevonden worden, al is het ook duister en met omkering van het eigenlijke feit. In een fragment van den laatsten vinden wij: "nadat Nebukadnezar den vroeger vermelde muur voltooid had, verviel hij in ene ziekte en stierf na ene regering van 43 jaren." Abydenus schrijft: "hierna, gelijk men bij de Chaldeëen vertelt, werd hij, toen hij op het koninklijk paleis gestegen was, door den éénigen God aangegrepen en sprak hij: "Ik, deze Nebukadnezar, o Babyloniërs, verkondig u het lot, dat u wacht, dat noch mijn vader Bel, noch de koningin Beltis door overreding der schikgodinnen hebben kunnen afwenden. De Perziër, de muilezel (Cyrus, die uit Medisch-Perzisch geslacht afstamde) zal komen met behulp van uwe

demonen; hij zal slavernij over u brengen, waarbij een medeschuldige zal zijn de Mediër, die de trots van Assyrië was. O dat hij, voordat hij zo mijne opvolgers te niet doet, zelf in ene charybdis of in ene diepe zee viel en omkwam, of dat hij op andere wegen geleid door de woestijn gevoerd werd, waar noch steden zijn, noch enig spoor van mensen. maar waar de dieren hun weiden hebben en de vogels ronddwalen, alleen gevangen te midden van rotsen en afgronden, en dat ik voordat dit in zijne gedachte gelegd wordt, een beter einde deelachtig worde!" Nadat hij dit voorzegd had, verdween hij plotseling! Het is duidelijk, dat Abydenus het bericht van Daniël gebruikt heeft, maar er evenzo mede gehandeld heeft, als met de Bijbelse geschiedverhalen van de schepping, den zondvloed, den torenbouw van Babel en het tot ene mythe misvormd heeft, uit welke het nauwelijks meer mogelijk is, den historischen kern te vinden.

HOOFDSTUK 5.

MAALTIJD EN VAL VAN DEN GODDELOZEN KONING BELSAZAR.

V. Vs 1-31. Uit de slechts korte regering van Nebukadnezar's zoon, Evil-Merodach en de op dezen volgende heerschappij van Neriglissar, den zwager van den laatsten, wordt ons verder gene gebeurtenis uit het leven van Daniël meegedeeld (vgl. echter de beide gezichten in Hoofdst. 7 en 8), Aanstonds worden wij nu verplaatst op den laatsten dag der 31 jarige regering van Nebukadnezar's kleinzoon Laborosoarchod (met een anderen naam Belsazar geheten). Met dezen zou volgens Gods voornemen (Jer. 27:7) de heerschappij der Chaldeënen in Babylon te niet gaan. Deze ondergang komt in de voor ons liggende geschiedenis voor als een rechtvaardig vonnis van God over enen bekleder der wereldmacht, die zich in misdadigen overmoed niet alleen op zijne koninklijke hoogheid verheft, maar zelfs doorgaat tot ontwijding van 's Heeren heiligdommen en tot lastering van zijnen hoog-heiligen Naam. Terwijl in het vorige hoofdstuk Nebukadnezars zelfverheffing slechts met ene zware straf bedreigd wordt, opdat hij zich bekere, en hij die ook werkelijk ondervindt. is die van Belsazar in haar gehele bestaan zo ongeneeslijk slecht, dat hij zonder enig uitstel aan het verderf wordt prijs gegeven. Deze Belsazar namelijk geeft zonder dat daartoe ene bepaalde aanleiding bestaat, aan de geweldigen van zijn rijk een groot gastmaal en hoont, in dronken overmoed voor de aanwezige gasten en in gemeenschap met hen, den God van Israël. Nu verschijnen vingers aan den muur der eetzaal, die zijn vonnis ter neer schrijven, Dit schrift kunnen de Chaldeeuse wijzen niet lezen of ontcijferen; Daniël, die daarbij geroepen wordt, verklaart het schrift, en wat hij verkondigt, dat wordt nog in denzelfden nacht vervuld. Belsazar vindt zijnen dood, en de heerschappij der Chaldeënen moet voor die der Meden wijken.

1. De koning Belsazar 1), die, wanneer men gelijk Daniël doet, de plaatsvervangende regering van zijn vader Neriglissar mederekent, van 560-556 vóór Chr. regeerde, maakte, nadat hij negen maanden te voren tot zelfstandige regering gekomen was, een groten maaltijd voor zijne duizend geweldigen, en hij dronk wijn voor die duizend 2).

1) De naam bevat de beide bestanddelen van den naam, dien Daniël aan het Babylonische hof verkregen had (Hoofdst. 1:7), maar zonder de T (Hebr.) waardoor hij zich van den anderen onderscheidt. Het is de vraag, welke Babylonische koning hier bedoeld is. Wij volgen bij onze voorstelling der geschiedenis van het Babylonische in 2 Kon. 25:27 het bericht van Berosus in een fragment bij Josefus, dat aldus luidt: "Op Nebukadnezar volgde zijn zoon Evil-Merodach; hij regeerde slecht en werd door den echtgenoot zijner zuster, door Neriglissar gedood, nadat hij twee jaren geregeerd had. Na hem regeerde deze Neriglissar vier jaren; diens zoon Laborosoarchod regeerde daarna nog een knaap zijnde, negen maanden, en werd, daar hij vele bewijzen van een slecht karakter gaf, door de vrienden vermoord. Zijne tegenstanders droegen nu volgens een gemeenschappelijk besluit de regering op aan Nabonnedus, een uit de Babyloniërs, die mede tot de zaamgezworenen behoorde. Er is ene andere mening, dat Nebukadnezars zoon en naaste opvolger Evil-Merodach, deze Belsazar zou zijn, van wien Daniël hier en in Hoofdst. 7:1 en 8:1 spreekt; deze vinden wij reeds in Baruch 1:1 vv. zij berust op verschuiving van tijden en omstandigheden in den geest der latere Joodse schrijvers, en is ook in den laatsten tijd verdedigd. Wij kunnen haar niet

aannemen, en wel reeds om reden, dat men op ene zeer gedwongene wijze het 34ste vers van ons hoofdstuk van den inhoud van het 30ste vers moet losrukken, en als iets moet beschouwen, dat ongeveer 22 jaren later geschied is. Wij sluiten ons aan die uitleggers aan, die aan Nebukadnezars kleinzoon, Laborosoarchod, denken, die wel niet de zoon van zijnen zoon, maar van zijne dochter is; dit nietig verschil komt bij de plaats Jer. 27:7 gewis niet in aanmerking, dewijl het daar slechts te doen is om het begrip van enen kleinzoon, onverschillig of hij dit is door manlijke of door vrouwelijke afstamming (vgl. 2 Kron. 30:20).

2) De maaltijd was dus voorbij en het drinken zou beginnen; de koning maakte volgens de Oosterse gewoonte daarmee een begin tegenover zijne gasten, terwijl hij aan ene bijzondere tafel op ene hoge plaats, waarschijnlijk aan den enen muur (1 Sam. 20:25) zat. Het aanleggen van zulk een gastmaal komt overeen met den lust der Babyloniërs in zwelgerij, op welken ook in Jes. 14:11; 47:1. Jer. 51:39 bedoeld wordt; het had echter hier zijne bijzondere aanleiding daarin, dat Belsazar, nadat hij voor weinige maanden de regering zelfstandig begonnen had, zijn huwelijksfeest met de vrouwen en bijwijven, die hij voor zijnen harem had uitgekozen, hield, daarmee tevens een prachtig feest ter viering van het begin zijner regering verbond. De duizend geweldigen, die hij als gasten genodigd had, zijn, gelijk het schijnt, nieuwe gunstelingen, die hij zich koos in de plaats van die, welke zijn vader had. De laatsten maakten uit gekrenkte eergierigheid ene zamenzwering tegen hem, en ontnamen hem, gelijk wij uit vs. 30 vernemen, nog in den op dezen dag volgenden nacht troon en leven; zij verhieven uit hun midden Nabonnedus tot de heerschappij. Spoedig nadat hij den ondergang van de Chaldeeuse dynastie vernomen had, deed de Medische koning Cyraxares II de rechten zijns rijks op de regering over Babylonië gelden, die gedurende de regering van Nebukadnezar en zijne opvolgers gerust hadden (2 Kon. 22:2); hij vertoefde een tijd lang te Babel, totdat hij vervolgens Nabonnedus als zijn vazal erkende en zich weer in zijn rijk terugtrok. In den tijd, toen hij te Babel was, valt de geschiedenis van het zesde hoofdstuk, van Daniëls gebeden, de profetie der 70 weken in Hoofdst. 9; de Profeet gaat de regering van Nabonnedus als een vazal geheel voorbij; ook de Medische heerschappij van Darius heeft bij hem slechts het karakter van overgang; het rijk is voor hem nu reeds als dat der Meders en Perzen (Hoofdst. 6:8, 12, 15), en komt tot zijn eigenlijk doel, de heerschappij der Perzen (op deze doelt volgens vs. 28 van ons hoofdstuk ook het Upharsin (vs. 25), met het begin der regering van Cyrus (Hoofdst. 6:28) .

Op deze prachtige maaltijd nu versmaadde hij de Voorzienigheid Gods, en daagde derzelver oordelen uit. De stad was thans belegerd, er was een machtig vijand voor hare poorten, zijn leven en koninkrijk was in gevaar. In alle deze was de hand des HEEREN tegen hem uitgestrekt, en daarom werd hij geroepen tot treuren en tot wenen en om zich met een zak te omgorden. De stemme des HEEREN riep in de stad, gelijk Jona in Ninevé: noch veertig dagen en minder, dan zal Babel verwoest worden. Hij had daarom, evenals de koning van Ninevé, een vasten behoren uit te roepen, maar hij, als iemand die zich voorgenomen had zich tegen God te verzetten, roept een feest uit, alsof hij den Almachtige durfde uittarten en zeggen: ik vrees niet, om te tonen, hoe weinig hij bevreesd was, om zich wegens gebrek aan voorraad over te geven, maakte hij zijne verkwisting overdadig.

2. Als Belsazar, nadat het feest reeds tot in de nachtelijke duisternis voortduurde, den wijn geproefd had, door den wijn bekoord was d. i. begon dronken te worden, zei hij in den overmoed des wijns (Spr. 20:1), dat men de gouden en zilveren vaten voortbrengen zou; die zijn grootvader Nebukadnezar uit den tempel, die te Jeruzalem geweest was, weggevoerd had 1) (Hoofdst. 1:2. Jer. 52:17 vv.), opdat de koning en zijne geweldigen, zijne vrouwen en zijne bijwijven uit dezelve dronken. 2)

1) Hiermede maakt Babels koning zich rijp voor den ondergang, dewijl hij hiermee zich op buitengewone wijze den toorn Gods op den hals haalt.

Deze vaten waren voor heilig gebruik bestemd, voor Zijne heilige personen, in den tempel, en nu maakt een heidens koning, er een onheilig gebruik van, om daarmee den God van Israël te tarten, in zijn overmoed.

Het is dan ook daarom, dat hij het licht van den volgende morgen niet meer zal zien.

2) In Babylonië nemen ook (anders dan bij de Macedoniërs, Grieken en Romeinen, wier zeden het niet veroorloofden) de vrouwen aan de gastmalen en drinkgelagen deel.

3. Toen bracht men voort de gouden vaten, die men uit den tempel van het huis Gods, die te Jeruzalem geweest was, weggevoerd had, en de koning en zijne geweldigen, zijne vrouwen en zijne bijwijven dronken daaruit.

4. Zij dronken den wijn, en prezen de gouden en de zilveren, de koperen, de ijzeren, de houten en de stenen goden.

Was reeds de wegvoering der tempelvaten naar Babel en hun plaatsing in den tempel van Bel volgens de mening der Babyloniërs ene overweldiging van den God, wien zij waren gewijd, door de heidense goden, nu moest der Joden God nog dieper vernederd en de roem der Babylonische goden als onwederstaanbare overwinnaars op het hoogst geprezen worden. Daarom wendde men de vaten van Zijn heiligdom aan de ene zijde aan tot profaan gebruik bij een drinkgelag, aan de andere zijde bracht men ook onder het zingen van liederen ter ere van die goden aan de laatste libatieën uit de vaten. Dit was des te meer een misdadig honen van Jehova, daar gene toornige stemming tegen de Joden daartoe aanleiding gaf, integendeel de God van Israël reeds meermalen door tekenen en wonderen den Babylonischen koning de erkenning Zijner Almacht had afgeperst, en door Zijnen knecht Daniël het Babylonische rijk gezegend had (vgl. Hoofdst. 2-4). De overigens boze zoon van Nebukadnezar, Evil-Merodach, was zijne regering begonnen met ene daad van genade jegens den gevangenen koning der Joden, Jojachin, (2 Kon. 25:27 vv.), en zelfs onder Neriglissar, den moordenaar van zijnen zwager, schijnt men eerbied voor den God van Israël behouden te hebben en Zijn volk met ene zekere verschoning te hebben behandeld. Daar openbaart zich nu de nog zo kort geleden tot zelfstandige heerschappij gekomen Laborosoarchod aanstonds bij dit eerste feest, dat hij aan het land geeft, hoe hij ten opzichte van Israëls God staat. Let men er op, hoe in de "gouden, zilveren, koperen, ijzeren, " enz. goden ons nauwkeurig dezelfde stoffen genoemd worden, onder welke in Hoofdst. 2:32 vv. de verschillende rijken der aardse

wereldmacht worden afgebeeld, zo kan men wel zeggen: in hem beproeft reeds de wereldmacht tot antichristelijke lastering van den Naam Gods voort te gaan, en deze moet, omdat zij als het ware nog te vroeg komt, dadelijk in de kiem verstikt worden. Nog op den dag van zijn feest gaat, gelijk wij in vs. 30 lezen, Laborosoarchod en met hem de Chaldeeuwse dynastie tot in de laatste spruiten te niet. God laat echter niet eenvoudig, zonder enige tussenkomst van Hem zelve Belsazar door moordenaarshand vallen, gelijk vroeger Evil-Merodach gevallen was, maar het moet voor alle Chaldeënen duidelijk worden, dat Zijne hand hier heeft ingegrepen. Deze is de betekenis, welke de volgende geschiedenis heeft.

5. Terzelve ure, toen het drinken en het prijzen der afgoden ten toppunt was gestegen, kwamen er plotseling vingers van eens menschen hand voort, die schreven tegenover den kandelaar, de lampenkroon, die boven 's konings hoofd hing, op den kalk van den wand van het koninklijk paleis 1), en de koning zag het deel der hand), die daar schreef, juist tegenover zich, hoewel hij het schrift niet kon lezen, veel minder den inhoud der woorden kon verklaren 3).

1) Hier begint Daniël te verhalen, dat de rollen verwisseld werden, dewijl op hetzelfde oogenblik de koning erkende dat hem iets treurigs en droevigs te wachten stond. Hij begreep niet terstond wat het was. God toonde hem slechts enige tekenen, als een onheilspellend voorteken, zoals de profanen toen zeiden. God gaf hem een voorspel op die wijze, waar Hij zag dat de koning zo verhit was door een onzinnige begeerte met zijne aanzienlijken. Er verscheen, zegt de Profeet een hand als van een mens, Hij noemt die hand als van een mens wegens den vorm of de gelijkenis. Want het was niet de hand van een mens, maar dewijl hij den vorm er van had, daarom wordt die aldus genoemd. En de Schrift gebruikt ook dikwijls deze uitdrukking, voornamelijk wanneer zij spreekt van uiterlijke tekenen. God nu heeft door Zijne macht zelf geschreven. Hij toont den koning Belsazar een figuur, alsof de een of andere mens op den wand schreef.

"God schreef zelf in de kracht Zijner almacht, die geen middel nodig heeft, een beeld, alsof enig mens aan den wand schreef. " Het verschijnen van vingers, die schreven en toch geen persoon achter zich hadden, tot wien zij behoorden, moest aanstonds de gedachte doen ontstaan aan een bovennatuurlijk persoon, die het schrift teweeg bracht, en den koning uit zijne bedwelming wakker schrikken. De vingers waren duidelijk genoeg te zien, want zij vertoonden zich tegenover den kandelaar aan die tafel, aan welke de koning zat, en zij schreven op den wand tegenover hem, die door dien kandelaar verlicht werd. "De wand was niet van marmer, maar van gebakken steen, die overpleisterd was. De houten of ivoren bekleedsels der koninklijke wanden reikten slechts tot de halve hoogte van den muur. "

Zulke aangepleisterde kamers worden ook in de paleizen te Nimrod en Khorsabad gevonden (2 Kon. 15:20).

2) D. i. alleen de hand met de vingers, doch zonder arm, die anders menigmaal mede door het woord "hand" wordt aangeduid.

3) Alleen door bovennatuurlijke verlichting wordt het Daniël later mogelijk het schrift te lezen en te verklaren, en slechts, omdat de koning geloofde, dat hij in het bezit van zulk ene verlichting was, werd hij tot dit doel er bij geroepen; het moet daarom geheel ongewoon geweest zijn en zonder Goddelijke verlichting niet te ontcijferen.

Toch waren de woorden zelf, die door de tekenen waren uitgedrukt (vs. 25), gewoon en op zich zelf verstaanbaar; zij droegen slechts het raadselachtig karakter van een orakel, en alzo was er van deze zijde ene Goddelijke verlichting tot hun verklaring nodig.

6. Toen veranderde zich de glans des konings, zodat hij bleek als een lijk uitzag, en zijne gedachten verschrekten hem, en de banden zijner lenden werden los, en zijne knieën stieten tegen elkaar aan, want zijn geweten ontwaakte en gaf hem aanstonds een voorgevoel dat hem straf wachtte.

7. Zodat de koning met kracht 1) riep, dat men de sterrekijkers, de Chaldeënen en de waarzeggers (Hoofdst. 2:2; 4:3) inbrengen zou; en de koning antwoordde en zei tot de wijzen van Babel: Alle man, die dit schrift lezen, en zijne uitlegging mij te kennen zal geven, die zal met purper bekleed worden, met ene gouden keten om zijnen hals, en hij zal de derde heerser in dit koninkrijk zijn. 2)

Juist dat met kracht roepen toont een bovenmate vrees van den koning. Hij moest dadelijk weten, wat die zonderlinge hand op den wand heeft geschreven. Zijn ziel is diep geschokt, zijn hart is bovenmate beroerd. Hij gevoelt dat die hand iets onheilspellends heeft ter neergeschreven, hoewel hij nog hoopt dat hij zich zelve bedrogen heeft.

2) Bekleding met purper was een teken der installering of inleiding tot het ambt van een hoofdamtenaar (Esther 8:13); de gouden keten aan den hals behoorde tot de dracht der voornaamsten en werd ten teken van koninklijke genade verleend; het "de derde heerser zijn in het koninkrijk", is te verstaan in den zin, dat hij als derde met twee anderen (Jes. 19:24) de hoogste macht in handen zou hebben; er is dan aan een driemanschap te denken van hoogste rijksambtenaren, waarin de uitlegger van het geschrift zou worden opgenomen (Hoofdst. 6:2).

8. Toen kwamen al de wijzen des konings in, maar zij konden dit schrift niet lezen, noch den koning zijne uitlegging bekend maken.

Men verschilt in de opgave der redenen, waarom de Babylonische wijzen het schrift niet konden lezen. Sommigen menen dat het een geheimzinnig cijfer of karakterschrift (Steganographie) geweest is; anderen dat het Alphabeth was omgekeerd (Ath basch). Doch het is veel eenvoudiger te verklaren; in het oosten is een soort van sierlijk schrift bekend, Diwani geheten, waarin de letters op ene kunstige wijze door elkaar gevlochten en als geslingerd worden, zodat men in dit schrift kundig moet zijn, om het te kunnen lezen, maar ook wanneer men het door een kundige voorgelezen is, terstond zien kon, dat het gelezene er werkelijk staat

De Rabbijnen zeggen, dat het gene Chaldeeuwse letters waren, ofschoon de woorden Chaldeeus waren, maar oude Hebreeuwse, Kanaänietische, Fenicische en Samaritaanse letters.

Anderen hebben verondersteld, dat de Magiërs dit schrift niet konden lezen, vanwege de verwarring, waarin hun geest gebracht was. .

9. Toen verschrikte de koning Belsazar zeer, nog meer dan vroeger; daar het onoplosbare van het raadsel hem des te dieper deed gevoelen, dat hij als een machteloos mens tegenover den arm van den Almachtigen God stond, die reeds tegen hem opgeheven was, en zijn glans werd aan hem veranderd en zijne geweldigen werden eveneens verbaasd 1).

1) In de woorden van den grondtekst: "geraakten in verwarring" ligt niet alleen het begrip van ontzetting, maar ook van een warren door elkaar. Niemand bleef meer op zijne plaats; alles kwam in oproer, er vormden zich groepen en radeloos liep men heen en weer. De hier bij den koning verzamelde geweldigen werden, gelijk het schijnt door hetzelfde lot als hij getroffen, zij werden tegelijk met hem omgebracht door de zaamgezworenen tegen Belsazars leven (vs. 1), welke gebruik maakten van de in de eetzaal ontstane verwarring.

10. Om deze woorden des konings en zijne geweldigen, ging de koningin-moeder 1) (2 Kon. 25:27), die in hare afgezonderde kamer van het voorgevallene in de eetzaal vernomen had, in het huis des maaltijds, om de ontstelden uit hun verlegenheid te helpen. De koningin sprak en zei: O koning, leef in eeuwigheid (Hoofdst. 2:4)! laat u uwe gedachten niet verschrikken, noch uw glans niet veranderd worden, alsof het onmogelijk ware, de betekenis van het schrift te verklaren.

1) Onder koningin verstaan de uitleggers met recht, de moeder van den regerenden koning, de weduwe zijns vaders Nebukadnezar, dewijl de gemalinnen van den koning aan het drinkgelag deel namen en de "koningin" met een zo achting afgedwongen waardigheid voor den koning optrad, zoals het slechts de moeder doen kon.

Keil is van mening, dat onder Belsazar Evil-Merodach moet worden verstaan. In elk geval is het de weduwe van Nebukadnezar geweest, die hier sprak tot haar kleinzoon, dewijl zij van Daniël sprak, zoals Nebukadnezar over hem gesproken had.

11. Er is, gelijk ik mij uit den tijd der regering van Nebukadnezar herinner, een man in uw koninkrijk, in wien de geest der heilige goden is (Hoofdst. 4:5), want in de dagen uws vaders, van Nebukadnezar, is bij hem gevonden licht, en verstand, en wijsheid, gelijk de wijsheid der goden is (1 Kon. 3:28); daarom stelde hem de koning Nebukadnezar uw vader tot een overste der tovenaars, der sterrekijkers, der Chaldeëen en der waarzeggers, uw vader 1), o koning (Hoofdst. 2:48).

1) Vgl. over het gebruik van het woord "vader" in den zin "grootvader", Gen. 28:13.

Bij de verovering van den troon was Daniël uit zijn ambt ontzet en leefde nu ver van den troon. Dat hij echter bij dezen koning een niet onbekend persoon was, blijkt uit vs. 13. Deze koning had echter vergeten, wat Daniël voor Nebukadnezar was geweest, en spreekt hem dus aan als een der gevankelijk weggevoerden uit Juda.

12. Omdat een voortreffelijke Geest, en wetenschap, en verstand van enen, die dromen uitlegt, en der aanwijzing van raadselen, en van enen, die knopen ontbindt, die verborgene zaken weet te openbaren, gevonden werd in hem, in Daniël, dien de koning den naam van Beltsazar gaf. Laat nu Daniël geroepen worden, die zal de uitlegging te kennen geven 1).

Reeds bij het begin der regering van Evil-Merodach, of zeker van Neriglissar, had Daniël zijne plaats als hoofd der Magiërs verloren en een ander ambt ontvangen (Hoofdst. 8:27). Eerst nadat de koningin-moeder hem als een man gekarakteriseerd heeft, die ook zeker dat raadsel kan oplossen, noemt zij zijnen naam. Over den invloed, dien ene koningin-moeder in de Oosterse konings-harem pleegde uit te oefenen, zie 1 Kon. 15:10 .

13. Toen werd Daniël voor den koning ingebracht. De koning antwoordde en zei tot Daniël: Zijt gij die Daniël, een uit de gevankelijk weggevoerden van Juda, die de koning, mijn vader, uit Juda gebracht heeft?

14. Ik heb toch van u gehoord, dat de Geest der Goden in u is, en dat er licht en verstand en voortreffelijke wijsheid in u gevonden wordt.

15. Nu, zo zijn voor mij ingebracht de wijzen en de sterrekijkers, om dit schrift op den wand te lezen en deszelfs uitlegging mij bekend te maken, maar zij kunnen de uitlegging dezer woorden niet te kennen geven, noch zelfs het schrift lezen.

16. Doch van u heb ik gehoord, dat gij uitleggingen kunt geven, en knopen ontbinden, nu, indien gij, gelijk ik reeds den wijzen en Chaldeënen beloofde, die dit konden (vs. 7) dit schrift zult kunnen lezen, en deszelfs uitlegging mij bekend maken, gij zult met purper bekleed worden, met ene gouden keten om uwen hals, en gij zult de derde heerser in dit koninkrijk zijn.

17. Toen antwoordde Daniël, en zei voor den koning: Heb uwe gaven voor uzelf 1), en geef uwe vereringen aan een ander. ik zal nochthans, ook zonder op de mij aangebodene onderscheiding en ereplaats aanspraak te maken, het schrift voor den koning lezen, en de uitlegging zal ik hem bekend maken.

1) Daniël begint zijne rede, zonder de gewone begroetingsformule (Hoofdst. 2:4), en zonder een woord van deelneming, gelijk hij dat eens tot Nebukadnezar gesproken had (Hoofdst. 4:16), want hij weet, dat Belsazars uren geteld zijn, en Gods gericht nabij is. Dit is ook de reden, waarom hij dadelijk van den beginne af de hem gedane aanbiedingen afwijst; hij wilde van den verachter zijns Gods niets aannemen, hij was ook niet zozeer gezonden om hem te dienen, als wel om Gods onherroepelijk vonnis hem nog in het laatste uur te openbaren.

Hij sprak als een boodschapper van den Allerhoogste tot Belsazar als een veroordeeld misdadiger, wiens vonnis dadelijk zou worden uitgevoerd. .

Hier verwerpt Daniël in de eerste plaats de hem aangeboden geschenken. Wij lezen niet dat hij dit vroeger ook heeft gedaan. Ja hij schijnt aangenomen te hebben, wat hem door den koning Nebukadnezar was gegeven. Men vraagt naar de reden van dit verschil. En dan is het niet waarschijnlijk, dat de Profeet verschillend van hart, of van plan, of van gemoed is geweest. Wat is dan de reden dat, waar hij te voren had toegestaan, dat hij door den koning Nebukadnezar werd versierd, hij nu de hem aangeboden eer verwerpt? Vervolgens is er nog een andere kwestie. Want aan het einde van dit hoofdstuk zullen wij zien, dat hij bekleed is met purper, en vervolgens dat door een heraut het edict is afgekondigd, dat hij de derde in de regering zou zijn. De Profeet schijnt dus of zich vergeten te hebben, toen hij het purper aannam, hetwelk hij grootmoedig veracht had, of er is een andere reden, waarom hij nu zo sprak en vervolgens niet geweigerd heeft met de koninklijke eretekens versierd te worden. Wat nu de eerste kwestie betreft, ik twijfel niet, of hij heeft te scherper met den goddelozen en wanhopigen koning Belsazar gesproken. Dewijl toch in den koning Nebukadnezar nog enige vroomheid heerste en hij voor hem nog enige hoop had, heeft hij met hem zacht gehandeld. Maar wat den koning Belsazar betreft, het was onmogelijk dat hij hem te hard behandelde, dewijl hij tot het uiterste gedreven was. Ik twijfel niet, dat dit een oorzaak was van het verschil, dewijl de Profeet standvastig voortschreed op zijn loopbaan, maar hij moest overeenkomstig zijn ambt onderscheid maken tussen verschillende personen en dewijl de hardnekkigheid en het driest verzet tegen bij den koning Belsazar groot was, daarom toont hij dat deze hem minder weegt dan zijn grootvader. Waarbij nog komt dat de tijd der onderwerping weldra zou eindigen, met inachtneming waarvan hij te voren de Chaldeeuse monarchie had geëerd. Wat nu betreft de weigering, welke uit zijn antwoord blijkt, en de daad waarvan straks sprake is, het moet ons niet ongerijmd toeschijnen, omdat de Profeet in den beginne getuigenis heeft willen afleggen, dat de geschenken des konings hem niets konden schelen, ja, dat hij ze veeleer afsloeg, en echter niet al te heftig op zijn stuk stond, dewijl men geloofd zou hebben, dat hij dit slechts deed om het gevaar te ontvluchten.

18. Wat u aangaat, o koning! de allerhoogste God heeft in vroegeren tijd uwen vader Nebukadnezar, den stichter van het Babylonische wereldrijk, het koninkrijk, en grootheid, en eer en heerlijkheid gegeven (Hoofdst. 2:37 vv. 4:19).

19. En van wege de grootheid, die Hij hem gegeven had, beefden en sidderden alle volken, natiën en tongen voor hem; dien hij wilde, doodde hij, en dien hij wilde, behield hij in het leven, en dien hij wilde, verhoogde hij, en dien hij wilde vernederde hij.

20. Maar toen zich zijn hart verhief, en zijn geest verstijfd werd, zich verstokte ter hovaardij, werd hij van den troon zijns koninkrijks afgestoten, en men nam de eer van hem weg.

21. En hij werd van de kinderen der mensen verstoten, en zijn hart werd den beesten gelijk gemaakt, en zijne woning was bij de woudezelen; men gaf hem gras te smaken gelijk den ossen, en zijn lichaam werd van den dauw des hemels nat gemaakt, totdat hij bekende, dat

God, de Allerhoogste, Heerser is over de koninkrijken der mensen, en over dezelve stelt, wien Hij wil(Hoofdst. 2:31-4 :34).

22. En gij, Belsazar! zijn zoon in het tweede lid! hebt uw hart niet vernederd, alhoewel gij dit alles wel geweten hebt. 1)

1) Het is grote zonde tegen God, wanneer ons hart niet vernederd is voor Hem, om Hem te gehoorzamen, beide in Zijne geboden en in de wegen van Zijn Voorzienigheid, wanneer het niet vernederd is door boetvaardigheid, gehoorzaamheid en lijdzaamheid.

23. Maar gij hebt u verheven tegen den Heere des hemels, 1) en men heeft de vaten van Zijn huis voor u gebracht, en gij en uwe geweldigen, uwe vrouwen en uwe bijwijken hebben wijn uit dezelve gedronken, en de goden van zilver en goud, koper, ijzer, hout en steen, die niet zien noch horen, noch weten (Ps. 115:4 vv.), hebt gij geprezen; maar dien God, in wiens hand uw adem is, en bij wien al uwe paden zijn, hebt gij niet verheerlijkt, maar hem integendeel op 't schandelijkst onteerd 2).

1) Daniël verklaart hier dat het drinken uit de vaten des Heeren een oorlogsverklaring was aan den Heere God. De koning had God als het ware uitgedaagd, en nu zou God hem tonen, dat niemand, die zich tegen Hem verzet heeft, vrede heeft gehad.

2) Daniël houdt den koning zijne zware schuld voor ogen, vóór hij het vonnis uitspreekt; hij spreekt daar als Profeet en als gezant van God. Hier zien wij het grote doel van het wonderbare Schrift, dat den koning verschrikt had, want zou hij met zijne geweldigen, zich dit hebben laten zeggen, wanneer God niet te voren hun harten verpletterd had.

24. Toen is dat deel der hand (vs. 5 2) van Hem gezonden, en dit schrift, daar aan den wand, getekend geworden.

25. Dit nu is het schrift 1) dat daar getekend is: MENÉ, MENÉ, TEKÉL, UPHARSIN; geteld, geteld, gewogen, verdeeld.

1) Deze vier woorden legt Daniël uit, welke aan den wand waren ingeschreven. De koning had of van angst deze niet kunnen lezen, of dewijl God alle zijne zinnen in de war had gebracht en hij als het ware zijne ogen bad verloren, En het zelfde is ook te zeggen van de Magiërs en de sterrekijkers. Zij hadden het toch kunnen lezen, tenzij zij van Gods zijde waren verblind. In de eerste plaats leest Daniël die vier woorden voor: Mené, Mené, Tekel, Upharsin. Dan geeft hij de uitlegging er bij, Tweemaal wordt het eerste woord herhaald: Mené. Sommigen leraren alzo: omdat de jaren des levens des konings waren geteld en vervolgens de tijd van het rijk geteld was, maar deze beschouwing schijnt mij niet vast te zijn. Ik voor mij meen, dat het tweemaal is geschreven om het te bevestigen, alsof de Profeet zeggen wilde dat het geheel reeds vervuld was. Opdat derhalve Belsazar zou verstaan, dat het met zijn leven en zijn rijk gedaan was, bevestigt God, dat het geheel vervuld was, alsof Hij zeggen wilde, dat er zelfs geen spanne tijds bij de voorgeschreven termijn kon gevoegd worden. Nu volgt de uitlegging van het woord Tekel. Tekel, zegt hij, dewijl gij in de

weegschaal gewogen zijt en te licht bevonden. Hier toont Daniël dat God zo naar de maat te werk gaat met Zijne oordelen, alsof Hij in Zijn hand een weegschaal houdt. De gelijkenis is van de gewoonte der mensen genomen. Wij weten welke het gebruik is van de weegschaal, namelijk om zeker van de verdeling te zijn. Zo ook wordt hier van God gezegd, dat Hij naar maat en gewicht handelt, dewijl Hij in niets in het wilde handelt, maar die maatregel gebruikt opdat men nooit meer of minder zou krijgen, zoals men in het algemeen zegt. Om deze reden zegt Daniël, dat God Belsazar in de weegschaal heeft gewogen, omdat God nl. niet zich heeft gehaast in het straffen van hem, maar naar Zijne gewoonte en eeuwigdurende regelen, op rechtvaardige wijze straf over hem brengt, dewijl hij nl. te licht is bevonden, dat is, omdat het gebleken is, dat hij als het ware geen gewicht had; alsof Hij zeggen wil: Gij meendet dat men u moest sparen om uwe waardigheid. Want dewijl allen u eren, meendet ge die eer waardig te zijn. Gij bedriegt u, zegt Hij, anders is het oordeel Gods. God gebruikt niet een gemene weegschaal, maar heeft zelf Zijn eigen. Eindelijk voegt hij er bij: Upharsin. Ik betwijfel niet, of God heeft met dit woord de oplossing van zijn rijk aangeduid, die aanstaande was.

26. Dit is de uitlegging dezer woorden: MENE God heeft uw koninkrijk geteld, en Hij heeft het voleind, de duur daarvan is bij dagen bepaald, en het getal van deze is nu ten einde.

27. TEKEL: gij zijt in weegschalen gewogen, en gij zijt te licht bevonden.

Indien zulk een woord van den hogen, onfeilbaren en waarachtigen God ontzettend is voor des mensen ingebeelden eigenwaan, waardoor men gewoonlijk met zich zelve ingenomen is, zich zelve beter dunkt dan men waarlijk voor God is en aan zich zelve genoeg, heeft; indien zulk een woord nog veel ontzettender wordt, wanneer het in de oren klinkt te midden van de verdartelingen des levens, gelijk het bij Babels koning was; indien bovenal dat woord ontzettend luidt, wanneer men tot de beslissende ure des stervens genaderd is, en men voor den Heilige en Rechtvaardige verschijnen moet, worden wij dan door deze gedachten niet ten ernstigste geroepen, om tot ons zelve in te keren en ons zelve af te vragen: Als de Heere mij op de weegschalen der gerechtigheid weegt, zal ik dan ook te licht bevonden worden? Is dit niet gewis en zeker, en zal niet het opschrift van al onze daden ongetwijfeld zijn: "licht gewicht!" zo lang de zoenverdiensten van Christus Jezus niet de onze zijn, en het hart niet door den H. Geest is vernieuwd? Moeten wij ons dan aan Belsazars voorbeeld niet spiegelen, die in dienzelfden nacht in zijn paleis gedood werd, dewijl Cyrus het water van den Eufrat, welke de stad bespoelde, had weten af te leiden, sommige krijgsknechten door de waterleidingen waren binnengeslopen en de poorten geopend hadden, en alzo Babel met zijn vorst overweldigd en ten onder gebracht? Geve de goede God, dat onze zielen er indruk van hebben mogen, en dat niemand, dit lezende, den zondaarsdood immer alzo sterven moge.

28. PERES: uw koninkrijk, dat gij achterlaat, is verdeeld, en het is den Meden en den Perzen gegeven, zodat het van een Chaldeeus tot een Medo-Perzisch rijk wordt.

In elk der drie woorden ligt een dubbelen zin, die bij de verklaring wordt genoemd. Het eerste woord: mene, dat vooreerst een parallelismus, om twee leden van een vers, en voor elke twee woorden te hebben, en aan de andere zijde om den tweërlei zin van elk woord dadelijk aan te wijzen, verdubbeld wordt en zoveel als geteld betekent, omvat den tweevoudigen zin, dat de

dagen van het koninkrijk van Belsazar 1) geteld, of wat den duur betreft, bepaald, en 2) zo geteld en bepaald zijn, dat het getal daarvan ten einde loopt. Het tweede woord: tekēl kan zowel van takal = wegen, " als van tahal = " licht zijn" worden afgeleid: "gij zijt in weegschalen gewogen, maar te licht bevonden. " Het derde woord: upharsin eindelijk, dat "verdelende" betekent (Gen. 10:25; 38:29), is in zoverre van dubbelen zin, dat het in klank overeenkomt met den volksnaam der Perzen. Het eerste woord heeft betrekking op Belsazars regering-waarvan God de dagen geteld heeft en nabij het einde gebracht; het tweede op zijn persoon-God heeft gewogen en te licht bevonden; het derde op het rijk, dat hij zal achterlaten en het lot daarvan-het wordt verdeeld, en wel zo, dat het den Meders en Perzen wordt gegeven, terwijl eerst gene, daarna deze de opperheerschappij daarover zullen hebben, nadat zij het in gemeenschap met elkaar veroverd hebben.

Welk ene kortheid! Hoe majestueus is dat Schrift van God, na de lange waarschuwingen en bedreigingen, die Hij door Zijne profeten liet voorafgaan. De hand is het beeld der uitvoerende macht. Gods hand schrijft hier het vonnis: door Zijn Schrift kondigt Hij het oordeel aan. O, lazen ook wij de Schrift, als door Gods eigen hand tegenover ons aan den muur geschreven.

Hier ligt een innerlijk bewijs voor de echtheid van ons Boek, dewijl eerst Babel kwam aan de Meden onder Darius en daarna aan de Perzen.

29. Toen beval Belsazar, overweldigd door den indruk, dien het woord van den Profeet had gemaakt, en zoekende den toorn van dien God te verzoenen; en zij bekleedden Daniël met purper, met ene gouden keten om zijnen hals, gelijk hij beloofd had, en zij riepen overluid van hem, dat hij de derde heerser in dat koninkrijk was 1) (vs. 7).

1) Daniël weigert nu niet, dewijl hij getoond had, dat hij niet bevreesd was voor den toorn den konings, alhoewel hij hem een schrikkelijk vonnis moest aankondigen

Het nu te weigeren zou een bewijs van verzet tegen de door God gestelde machten geweest zijn, dewijl, al had God den koning verworpen, hij tot op dit oogenblik nog Daniëls soeverein was.

Het was dus niet een beloning, maar een eer voor den dienstknecht Gods.

30. In dienzelven nacht werd Belsazar, der Chaldeen koning, door degenen, die tegen hem hadden zamengezworen in het jaar 556 vóór Chr. gedood.

Men spreekt in de poëzie van een treffend, indrukmakend slot; doch wat staat gelijk met dit slot? Daniël zegt niet hoe het geschiedde, dit zou een niet geïnspireerd schrijver gedaan hebben, die als zodanig altijd nodig heeft zich te rechtvaardigen, die nooit zeker is, die altijd denkt dat men hem zal mistrouwen en dus altijd met bewijzen komt. Doch aan zo iets denken de heilige schrijvers niet. Daar alles volkomen zekerheid voor hen is, bewijzen zij niet, maar zeggen zij eenvoudig: zo is het! Daarom achtte ook Daniël het onnodig de verdere bijzonderheden van dien gedenkwaardigen nacht en de wijze der vervulling van Gods

voorspelling te beschrijven. En eigenlijk ware dit ook beneden de waardigheid der Schrift: hare profetie is hier voldoende, is bij haar zo goed als de vervulling. Nochthans meldt zij met een enkel woord des konings dood, en laat nu het bericht van de wijze hoe Babel viel, en Belsazar gedood werd, aan de ongewijde geschiedschrijvers over, en deze (Herodotus en Xenophon) verhalen ons dan ook, dat Cyrus, de Eufraat afgeleid hebbende, met zijne krijgsheren, de stad Babel bij nacht over de bedding der rivier indrong en overrompelde, en dat toen twee overlopers, met name Gadata en Gabryus, door de Perzen geholpen, de wacht voor het koninklijk paleis aanvielen en nederstieten, en vervolgens doordrongen tot in het vertrek des konings, dien zij vonden, staande met het zwaard in de hand; doch schoon hij zich nog verdedigde, spoedig werd hij en die bij hem waren, gedood. Welk een ommekeer in ééne nacht! Straks nog in brooddronkenheid aan den maaltijd en nu reeds nederliggende onder de verslagenen. En welke is de geestelijke toepassing voor ons? Slechts een enkel woord hiervan. De Heiland komt op tweeërlei wijze: als een dief in den nacht, en dan heet het: "geteld, gewogen, te licht bevonden, veroordeeld!" En Hij komt als de Bruidegom, die Zijne bruid afhaalt, Hoe willen wij nu, dat Hij tot ons komt? Nog is het tijd te kiezen. Zullen wij niet de goede keuze doen? .

HOOFDSTUK 6.

DANIELS VERLOSSING UIT DEN LEEUWEKUIL ONDER DARIUS.

VI. Vs. 1-28, Even als de geschiedenis in Hoofdst. 5 zeer na verwant is aan die in Hoofdst. 4, zo is nu weer het voor ons liggende Hoofdstuk 6, wat zijn inhoud aangaat, verwant aan Hoofdstuk 3. In beide verhalen komen leden van het Godsrijk voor, door de wereldmacht onderdrukt en vervolgd en toch tegenover hen behouden en voor een ogenblik haar overwinnende, met dit onderscheid, dat het in Hoofdst. 3 te doen is om de erkenning van de wereldmacht in hare grootheid en heerlijkheid, en hier om verlooehening van God en van de geloofsgemeenschap met Hem, Toen namelijk Darius, de Mediër het Babylonische rijk had ingenomen en nu tot betere regeling der inkomsten 120 Satrapen in het land stelde, over welke weer drie opperstadhouders werden gesteld bemerkte hij spoedig dat onder deze drie Daniël de bekwaamste en vertrouwbaarste was, zodat hij er over dacht hem tot den tweeden naast zich, of tot Grootvizier te maken (Gen. 41:33, 43). Daardoor wekte hij den jijd op der overige hoofdamttenaren tegen dezen zijnen gunsteling, en deze zochten nu naar ene gelegenheid om hem te doen vallen, Op een misslag in 's konings dienst konden zij hem bij zijne trouw en nauwgezetheid niet betrappen, alzo bleef hun niets over, dan hem van de zijde van den godsdienst een strik te leggen. Zij verkrijgen vervolgens van Darius een in den Vorm van ene onherroepelijke wet uitgevaardigd edikt, hetwelk voor den tijd van dertig dagen elk gebed tot enig God of mens behalve tot den koning op straf des doods verbiedt. Toen Daniël, gelijk zij listig berekend hadden, op zijne gewone wijze voortging tot zijnen God te bidden, dringen zij er bij den koning op aan, hoe gaarne die hem ook had gered, dat hij de straf doe voltrekken, en hem in den kuil der leeuwen late werpen. De Heere houdt echter door Zijnen Engel den leeuwen den muil toe, zodat zij Zijnen trouwen knecht niet kunnen aantasten. Darius, die den volgenden morgen vroeg zelf naar den kuil komt, daar ene schemering van hoop voor den hem zo dierbaar geworden man zijn verontrust gemoed verhelderd, vindt zijne hoop vervuld, Laat den zo wonderbaar bij het leven bewaarde uit den kuil ophalen, en zijne tegenstanders en aanklagers met vrouw en kind daarin storten; in een nieuw edikt beveelt hij aan alle volken van zijn rijk den God van Israël te eren, en hij verheft Daniël tot hoge waardigheden, in welke hij ook onder Cyrus, den Pers, blijft.

1. Darius, de Meder, nu, met zijnen gewonen naam Cyraxares II (2 Kron. 36:20) genoemd, ontving het koninkrijk, omtrent twee en dertig jaren oud zijnde (vgl. Hoofdst. 9:1).

Van Nabonnedus, een uit de Babyioniërs, dien volgens de boven (vs. 2 1) medegedeelde berichten van Berosus, de zamengezworenen op den troon plaatsen, verhaalt deze berichtgever: "Onder hem werd de muur van Babylon nog beter opgebouwd; toen echter zijne regering in het 17dejaar was, kwam Cyrus uit Perzië met ene grote macht, en greep, nadat hij het overige van Azië onder zijne macht gebracht had, ook Babel aan. Nabonnedus trok hem te gemoet bezweek in den slag, vluchtte met een klein geleide en werd in Borsippus ingesloten. Cyrus, nadat hij Babel veroverd en de werken geslecht had, trok tegen Borsippus op en belegerde Nabonnedus, deze moest zich overgeven, maar Cyrus behandelde hem goed; hij verwijderde hem wel van Babel, maar wees hem toch in Karmanië ene eervolle woonplaats aan, waar hij ook later gestorven is. Dit bericht van Berosus moeten wij uit de Cyropaedie van

Xenophon nader aanvullen, zowel ten opzichte van Cyrus als van Nabonnedus, in wiens persoon twee heersers van dien naam (vader en zoon, de eerste een goed man de tweede daarentegen een boos mens) tot één persoon verenigd zijn (ook Herodotus spreekt van Labynetus I en Labynetus II, hoewel de Babylonische geschiedenis door hem zeer verward wordt voorgesteld): "De Medische koning Astyages (regeerde 593-558 voor Chr. zie 2 Kon. 22:2), zoon van Cyraxares I, gaf zijne dochter Mandane aan den Perzischen koning Kambyses, die onder Medisch opperbestuur stond, ter vrouw. Deze baarde hem (ongeveer in het jaar 574 v. C.) Cyrus, Nadat deze zich van zijn 12e tot 16e levensjaar aan het Medische hof had opgehouden, en pas weer in het ouderlijk huis teruggekeerd was, stierf Astyages en volgde hem zijn zoon Cyraxares II, broeder van Mandane en oom van Cyrus op. Nu sloot verder de Lydische koning Kroesus met den koning der Assyriërs, (onder dezen koning is zonder twijfel Nabonnedus I te verstaan), een verbond tot onderwerping van Meden en Perzen. Over het verenigde leger der laatsten kreeg Cyrus het opperbevel. Toen nu een zegerijken slag, in welken Nabonnedus I het leven verloor, Cyraxares verder aan den oorlog geen deel meer wilde nemen, zette Cyrus, met toestemming van zijnen oom, den strijd tegen Nabonnedus II, den zoon en opvolger van den vorigen Nabonnedus, zo gelukkig voort, dat hij het leger des verbondene vijanden vernietigde. Cyraxares, die zich intussen aan zwelgerij had overgegeven, geraakte in toorn tegen zijn neef, en kwam met hem in tweespalt; deze liet zich echter niet terughouden; om zijne overwinnaarsloopbaan verder voort te zetten, hij wist door enen zekeren Gobryas heimelijke verbintenissen met Babylon aan te knopen, en drong Nabonnedus tot in zijne hoofdstad terug. Nu zond Cyrus ene boodschap aan Cyraxares, dat hij kon komen, om het veroverde in bezit te nemen en den oorlog te besluiten. Deze verscheen ook werkelijk in het leger, waar hij zich van de macht van zijnen neef overtuigde, van hem overvloedig middelen uit den gemaakten buit ontving, om zijn overdadig leven voort te zetten, en bij de oorlogsberaadselingen den voorrang als koning te hebben. Nadat intussen de Babylonische koning de verbintenis met Croesus vernieuwd had, liet Cyrus zijnen oom met het derde deel van het leger ter bewaking van het land achter; hij zelf wendde zich tegen Croesus, veroverde diens hoofdstad Sardus, en nam Croesus gevangen. Toen vervolgens ook Vóór-Azië onderworpen was, ging hij tot de belegering van Babel over en nam hij de stad in den nacht, gedurende een gastmaal, in (2 Kron. 36:20), de koning werd gedood (het is moeilijk te beslissen, of dit bericht van Xenophon boven dat van Berosus moet gesteld worden, of omgekeerd, in elk geval ontbreekt voor de gewone opvatting van vs. 30 (zie Hoofdst. 5:30), waarbij men aan het doden van Nabonnedus door Cyrus denkt, een genoegzaam bewezen feit der geschiedenis, vgl. Jes. 14:19 2). Het leger behandelde van nu aan Cyrus reeds als koning, en deze begon zich ook reeds in Babylon koninklijk in te richten; evenwel liet hij aan Cyraxares zijne eer, plaatste zich voor hem, die bij de laatste ondernemingen niet tegenwoordig geweest was in Medië, bracht hem rijke geschenken, en toonde hem aan, dat in Babylon een huis en paleis voor hem bestemd was, om daarin te wonen, wanneer hij daarheen kwam. Cyraxares nu gaf hem zijne dochter ter vrouw en aan haar geheel Medië als gift, daar hij geen zoon had; het kwam ook tot de bruiloft (nadat Cyrus nog te voren bij zijnen vader in Perzië geweest was) en later tot het in bezit nemen van het verenigde Medisch-Perzische rijk; Cyrus is echter gestorven bij een tweede oponthoud in Perzië, in het zevende jaar zijner regering, " Het grootste gedeelte der uitleggers van Daniël, dat onder Belsazar, den zoon van Nebukadnezar, Evil-Merodach, verstaat, die door zijnen zwager Neriglissar vermoord werd, neemt tussen de gebeurtenissen in vs. 30 van het vorige

hoofdstuk en het onze, een tussentijd van ongeveer 20 jaren aan. Terwijl het daar als in het jaar 560 geschied gehouden werd, zouden wij hier aan het jaar 538 moeten denken, in hetwelk Cyrus Babylon innam en het rijk zijnen oom Cyraxares ter besturing overgaf. Wij van onze zijde daarentegen, die onder Belsazar, den kleinzoon van Nebukadnezar, Laborosoarchod verstaan, dien de Babylonische groten ombrachten. twijfelen geen ogenblik, of de in ons hoofdstuk medegedeelde geschiedenis valt nog in den tijd, onmiddellijk na het vermoorden van Belsazar, toen Darius, de Meder zijn recht als opperbestuurder over Babylon deed gelden en de des betreffende schikkingen maakte, dus nog in het jaar 556 vóór Christus. Cyraxares II komt daar voor, geheel overeenkomstig zijn van elders bekend karakter. Even als hij later Cyrus liet handelen en besturen, terwijl hij zelf in zinnelijk genot zwelgde, zo laat hij ook hier zich door de groten, van zijn rijk tot het uitgeven van een edict bewegen, zonder dat hij duidelijk weet welke de beweegredenen daartoe zijn; hij laat zich tot de uitvoering daarvan dringen, hoe smartelijk hem ook de toepassing op Daniël zij. Wij plaatsen ons dus in onze opvattingen, tegenover het grootste gedeelte der uitleggers, die, over de aanleiding tot het gezicht in Hoofdst. 9 gene bevredigende verklaring kunnen geven, en plaatsen dat gezicht in het jaar 555 vóór Christus, dus onmiddellijk na Daniëls verlossing uit den leeuwekuil, en de opening van ene nieuwe, gelukkige loopbaan voor hem, ook in het Medo-Perzische wereldrijk (Hoofdst. 6:23 Ondanks al zijn voorspoed, is het den man Gods toch niet wel bij den zetel van de macht der wereld, en zijne persoonlijke verlossing van den druk en van de vervolgingszucht dezer wereldmacht, doet hem het verlangen naar de verlossing van zijn volk uit de dienstbaarheid van Babel niet vergeten. Hoe nu juist het jaar 556 vóór Christus, dat schijnt te zijn, waarmee de Babylonische dienstbaarheid moest eindigen, hoewel de toestanden nog in het geheel niet aan Israëls verlossing deden denken, hebben wij bij 2 Kon. 25:27 2 reeds uit elkaar gezet. Toen spoedig na dit gezicht, Darius, de Meder zich weer uit Babylon terugtrok en aan den Babyioniër Nabonnedus, als zijnen vazal, de regering van dat rijk overliet, kwam voor Daniël ook van buiten af de oplossing, dat de 70 jaren van de Babylonische dienstbaarheid nog niet ten einde waren, hoewel de Chaldeeuwse Dynastie reeds was bezweken; er bestond nu toch weer ene Babylonische heerschappij onder dezen zelfden Nabonnedus. De nieuwe tijd was intussen in dezen aanvang reeds begrepen, in zo verre om den wille der Medische opperheerschappij, het Medisch-Perzische rijk reeds begonnen was, en daaruit volgens de openbaringen in Hoofdst. 7:5, eerst een Perzisch-Medisch moest ontstaan, waarop ook het woord Upharsin in vs. 25 van het vorige hoofdstuk doelde (Perez vs. 28), en waarop tevens de voorzeggingen van Jesaja vertroostend wezen. De gehele tijd, van 556-536 vóór Christus, is diensvolgens ene periode van overgang, doch van zeker bepaalden duur: het nieuwe was reeds aanwezig, doch werd nog onder het oude verborgen, gelijk dit zo dikwijls in de geschiedenis van het Godsrijk het geval is.

en voor de ruines van Babel

2. En het dacht Darius goed, toen hij bij het te niet gaan der dynastie van Nebukadnezar zijne rechten op de opperheerschappij van Medië weer had doen gelden, dat hij over het koninkrijk stelde honderd en twintig stadhouders, die over het ganse koninkrijk zijn zouden;

3. En over dezelve drie vorsten, van welke Daniël de eerste zijn zou (een zijn zou); denwelken die stadhouders zelfs zouden rekenschap geven, opdat de koning gene schade leed;

die stadhouders waren over alles gezet, zelfs de rekening nam de koning niet zelf op, hij liet ook dit door hen geschieden, en zo waren zij er toe gesteld, dat alles goed zou bestuurd worden, en die koning in zijne inkomsten gene schade zou lijden.

4. Toen overtrof Daniël die vorsten en die stadhouders, daarom dat een voortrefflijker Geest in hem was (Hoofdst. 5:12), en de koning dacht hem, als den naaste na zich, als eersten minister (2 Kron. 28:7. Esth. 10:3) te stellen over het gehele koninkrijk. 1)

1) De Profeet verhaalt nu, dat er plotseling een beproeving is ontstaan, welke zowel hem als het uitverkorene volk het gemoed in beroering kon brengen. Want ofschoon Daniël alleen werd verwezen naar den kuil der leeuwen, zoals wij later zullen zien, toch zou, indien hij niet bevrijd ware geworden, de toestand van het volk harder en wreder zijn geweest. Wij weten nu dat goddeloze mensen lichtvaardig met de ellendigen en onschuldigen durven spotten, wanneer zij zien dat iets dergelijks aan hun tegenstanders te beurt valt. Indien dus Daniël was verscheurd door de leeuwen, zouden allen zonder enigen twijfel tegen de Joden zijn opgestaan.

God heeft dus niet alleen het geloof en het geduld van Zijn knecht willen oefenen, maar ook alle Joden door dezelfde beproeving beproefd, dewijl zij zagen dat zij in den persoon van één persoon, het ergste zouden hebben te duchten, indien God niet snel hulp had verschaft, zoals Hij heeft gedaan.

5. Toen zochten de beide andere vorsten en de honderd en twintig stadhouders gelegenheid te vinden tegen Daniël van wege het koninkrijk, zij zochten in politiek opzicht iets te vinden, om hem te doen vallen, maar zij konden gene gelegenheid noch misdaad vinden van de zijde van zijn gedrag als rijksbeambte, dewijl hij getrouw was, en gene vergrijping noch misdaad in hem gevonden werd.

6. Toen zeiden die mannen bij hun onderlinge beraadslagingen (Ps. 94:21) tegen elkaar: Wij zullen tegen dezen Daniël gene gelegenheid vinden, tenzij wij tegen hem iets vinden in de wet zijns Gods 1) in zijnen bijzonderen godsdienst, door welken hij nog het gemakkelijkst in een conflict met de wetten van den Staat kan gewikkeld worden.

1) Zij erkennen dus daarmee dat Daniël geheel boven hun blaam verheven is, dat zij niets op zijn handel en wandel kunnen aanmerken. Zij weten ook geen aanmerking te maken op zijn godsdienst, alleen hopen zij daaruit aanleiding te kunnen vinden, om hem uit zijn hohen post te stoten.

7. Zo kwamen, nadat zij ook middelen en wegen bedacht hadden om zulk een conflict te weeg te brengen, deze vorsten en de stadhouders met hopen, in ene grote menigte, tot den koning, hem met stormachtige voorstellen overredende tot hetgeen zij bedacht hadden en zij zeiden aldus tot hem: O koning Darius, leef in eeuwigheid (Hoofdst. 2:4; 3:9; 5:10)!

8. Al de vorsten des rijks, de overheden en stadhouders, de raadsheren en landvoogden (Hoofdst. 3:2) hebben zich beraadslaagd, om uwe erkenning als rechtmatig bestuurder van het

rijk in het gehele land te bevestigen, ene koninklijke ordonnantie te stellen, en een sterk gebod te maken, dat al wie dertig dagen een verzoek doen zal van enigen god of mens, behalve van u, o koning! of ten minste in uwen naam, die zal in den kuil der leeuwen geworpen worden.

1) Volgens ene algemene beschouwing, is de beheerser de zoon, de vertegenwoordiger, de levende manifestatie (verschijning of openbaring) der volksgoden, de wereldbeheerser, dus de manifestatie van alle goden der aan hem onderworpenen volken. Daarom hebben alle heidense wereldbeheersers van de hun onderworpenen heidenvolken verlangd, dat hun op de bij ieder volk gebruikelijke wijze geofferd werd en godsdienstige aanbidding gegeven. Ook de Romeinse keizers eisten eveneens aanbidding en godsdienstige verering van hun beelden. Dit is het nu ook, wat hier verlangd wordt: alle de aan het Medo-Perzische rijk onderworpenen volken moesten niet hun vaderlandse goden en diensten opgeven, maar alleen met der daad erkennen, dat de Medische wereldbeheerser Darius ook de zoon en vertegenwoordiger van hun vaderlandse goden is. Tot dat doel moeten zij de goden van hun landen slechts dertig dagen in hem, in deze manifestatie van hem, in Darius aanroepen. Dat konden al de heiden-volken, zodra zij zich als aan Darius onderworpen erkenden, zonder enig gewetensbezwaar doen, want terwijl zij op hun gewone wijze den Medischen koning als den zoon hunner goden dienden, dienden zij hun goden in hem. Alleen de Joden waren niet in dien toestand, om den koning als ene manifestatie van Jehova te kunnen aanzien; voor hen sloot de wet werkelijk een godsdienstdwang in zich, en deze faktische godsdienstdwang, die voor de Joden in die wet lag, werd nog daardoor gescherpt, dat daarom alles op het gebed gesteld was. Alles had ook op het offer kunnen gesteld worden, het had kunnen geëist worden, dat in dertig dagen niemand anders dan met het oog op den koning mocht offeren; dat zou de Joden niet in verlegenheid hebben gebracht, daar zij (in de ballingschap te Babel) niet offerden, terwijl zij door het bevel, het gebed tot den koning alleen te richten, in den toestand werden gebracht, om of niet te bidden, of het verbod te overtreden, dus om of God of den koning ongehoorzaam te worden.

2) Even als de in Hoofdst. 2:5 en 3:6 vermelde doodstraffen, het in stukken houwen en het verbranden in den vurigen oven bij de Chaldeënen gewoon waren, zo komt bij de Medo-Perzen het werpen in den leeuwenkuil voor. Zulke leeuwenkuilen nu waren onder den bloten hemel vierhoekig in de aarde aangebracht, en van boven met een muur van anderhalve el hoog omgeven, over welken men in den kuil kon nederzien (vs. 20 vv.); in dezen ringmuur bevond zich de deur, die met een groten platten steen moest gesloten worden (vs. 17), door welke de leeuwen in den kuil gebracht werden en ook de oppassers tot deze kwamen. Een beschot verdeelde den kuil in twee afdelingen, in ene van welke de leeuwen gewoonlijk gehuisvest waren; opdat nu de oppassers deze konden reinigen en verder in behoorlijken staat konden bewaren, wierpen zij van boven af stukken vlees in de andere afdeling, boven openden eveneens van boven af de tussen beide afdelingen aangebrachte verbindingsdeur, totdat de leeuwen in de andere afdeling waren gegaan, waarop zij de deur weer sloten en nu zonder gevaar in de eerste afdeling konden afdalen, om na hun bezigheden verricht te hebben, de dieren op dezelfde wijze weer naar den anderen kant te lokken.

Zij komen dus met bedrog en leugen tot den koning, als echte veinsaards. Zij vleien den koning, maar delen hem ook mee, dat zij in hun vergadering als één man tot dit besluit zijn gekomen. Dit was reeds in zoverre niet waar, dat zij Daniël zelve hadden buiten gesloten en dat besluit hadden genomen, zonder hem tot die vergadering te hebben uitgenodigd.

9. Nu, o koning! gij zult een gebod bevestigen en een schrift tekenen, en het daardoor tot een in alle vormen wettig uitgevaardigd edikt maken, dat niet veranderd worde, naar de wet der Meden en der Perzen, die niet mag wederroepen worden 1).

1) Vergelijk Esther 1:19 Zo zegt ons Diodorus Siculus van Darius, den laatsten koning van Perzië, dat hij Cahridemus pardon wilde verlenen, nadat hij ter dood veroordeeld was, maar de wet, die tegen hem gepasseerd was, niet kon veranderen. Men ziet het onderscheid van schrijfwijze tussen deze plaats en Esth. 1:19. Hier zijn die woorden, de wet der Meden en Perzen, ten opzichte van den koning, die een Mediër was, daar is geschreven de wet der Perzen en Meden, omdat de koning van dien tijd een Pers was.

10. Daarom, omdat zijne rijksgrotten, wier bedoelingen hij niet bemerkte, hem daartoe aandrongen, tekende de koning Darius dat schrift en gebod, 1) en liet het van het koninklijk zegel voorzien.

1) Vooreerst is wel degelijk op te merken, dat een koning niet het een of ander edict afkondigde of tot wet verhefte, zonder ernstige en rijpe overweging. Vervolgens in de tweede plaats, dat de koningen zich moeten wachten om niet door list of listige streken te worden verleid, zoals dikwijls pleegt te geschieden. In de koningen derhalve en in hun edicten moet men hun standvastigheid roemen en proeven, zo maar voorzichtigheid en billijkheid voorafgaan.

11. Toen nu Daniël verstond, vernam, dat dit schrift getekend was, ging hij, zonder zich in het minst van de uitoefening der godzaligheid, gelijk hij tot hiertoe, gewoon was, te laten afhouden, in zijn huis (hij nu had in zijn opperzaal, waarheen men ging als men alleen wilde zijn (Deut. 22:8), opene vensters in zuidwestelijke richting tegen Jeruzalem aan, naar de zijde der stad, die hoewel een puinhoop, het heiligdom van zijnen God was (1 Kon. 8:48)), en hij knielde drie tijden 's daags op zijne knieën (Ps. 55:10, Hand. 2:15; 10:9; 3:1 hij bad en deed belijdenis voor zijnen God, ganselijk gelijk hij vóór dezen gedaan had 1).

1) Daniël weet wel, dat men het op zijnen ondergang heeft toegelegd, maar hij vlucht niet, hij trekt niet terug, noch zoekt des konings aangezicht-hij gaat in zijn huis naar boven, om driemaal daags zijn gebed te verrichten. Hoe rijk ook begenadigd, wandelt hij toch niet op de hoogten van het zogenaamd bidden zonder ophouden, dat in het binnenste volbracht, het uitwendige gebed en het vasthouden aan bijzondere tijden, overvloedig zou kunnen maken. Mogen anderen dit of ook de verhinderingen van het aardse beroep, voor hun geweten als reden van verontschuldiging opgeven, waarom zij ten laatste in het geheel niet meer bidden-voor Daniël is de inwendige behoefte des harten aan God juist onder het gewicht van de bezigheden en verstrooiingen der wereld, die hem van alle zijden omgeven, ene vermaning, om gedurig weer tot zich zelve te komen voor 's Heeren aangezicht, en aan de

levende bron zijn geestelijk leven te verfrissen. Gedachtig, dat hij een arm, zwak mens is, en vlees en bloed zo licht worden verzocht, vergeet hij zulk afzonderen bij bepaalde tijden van gebed niet, en houdt hij de laatste van voor zo ver het zijn ambt toelaat, wanneer hij te huis is, ook voor de bezoekers die niet verbergende. En hoe zien wij hem in deze afzondering, hoe hoger God hem in de wereld geplaatst heeft, en met hoeveel glans van in- uitwendigen gaven, Hij hem omgeven heeft, des te dieper zich buigen voor zijnen God; Hij valt biddende op zijne knieën neer. O denk niet, dat het enkel de afstand is van het eindige schepsel van den Oneindige, welke hem zo nederbuigt; het is voor alles ook de tegenstelling van eigene zondigheid en de heiligheid des Heeren. Het alles doordringende licht van de geestelijke zon heeft ook hem, gelijk Sulamith (Hoogl. 1:5 vv.), zwart gebrand. Wat geeft hem echter desniettemin de vreugde, om zich steeds weer te plaatsen in het licht van Gods aangezicht? Wat maakt hem dit naderen tot den Heere, in plaats van ene zaak van tegenzin, zo liefelijk, dat met de stem van het roepen uit de diepte, in zijne bidkamer, de stemmen van lof en dank steeds zich verenigen? O, dat is het geheim zijner vroomheid: zijn geloof aan de verzoening brengt dat te weeg, aan de genade in het dierbaar bloed des Lams. De opene vensters aan zijne bidkamer wijzen daarop, daar zij aan het westen, naar Jeruzalem zien. Houd die vensters voor geen wonderlijken inval, niet voor ene patriottische fantasie; daar waait levenslicht door deze hem te ontmoet. Christus en Zijn offer, nu nog slechts in Oud-testamentisch schaduwbeeld te zien, is de kern en de ster van zijne Theologie. O, dat zij het wilden leren, die het zo veel nader konden hebben! Waarom ligt het biddend geloof van sommigen zo dikwijls in het stof, dat zij, gelijk iemand gezegd heeft, tot het gebed komen, als een misdadiger, die voor zijnen rechter wordt gevoerd, of die er van wegsluipen als een dief, die vreest gevangen te worden? Waarom schrikt anderen de gedachte: "gij zijt onwaardig, u hoort God niet, " geheel van het bidden af? Omdat zij in hun bidkamers gene opene vensters naar Jeruzalem hebben.

Daniël bad en dankte niet zo, dat hij een gedeelte van zijnen dienst afsneed, om den tijd van gevaar korter te maken; hij volbracht die geheel, zonder iets na te laten of te verminderen. In één woord, de plicht van het gebed rust op de algenoegzaamheid van God, als een almachtig Schepper en Verlosser, en onze behoeften als zondige schepselen. Naar Christus moeten wij de ogen wenden. Daniël zag bij zijn bidden naar Jeruzalem; de Christen, biddende in de nieuwe wereld, moet zien naar de nieuwe, geestelijke stad van den levenden God, waar de Heere God en het Lam de tempel zijn, waarvan de grondslagen zijn op de eeuwige heuvelen, die niet kunnen bewogen worden, maar voor eeuwig vaststaan. Laat hem herwaarts zien, derwaarts bidden in dit land der vreemdelingschap.

Van het driemaal bidden op gezette tijden des daags, vinden we reeds sporen in Ps. 55:18. Het was derhalve niet iets nieuws, noch trotsering van den vijand, gelijk sommigen menen, maar het vasthouden aan de gewoonte der vaders, het uiting geven van zijn godvruchtig gemoed. Daniël bracht het woord hier in beoefening, wat eeuwen daarna werd uitgesproken, dat men God meer moet gehoorzamen dan de mensen. Hij wist wat hem wachtte, indien hij volhield, maar hij wist ook dat hij met een machtigen God te doen had, die hem uit de leeuwenmuil kon verlossen.

Ieder gelovige heeft in meerdere of mindere mate zijn Moria. Welnu hier vindt Daniël zijn "berg der beproeving".

12. Toen, al aanstonds aan het begin dier dertig dagen, kwamen die mannen, die het op Daniëls verderf toeleiden (vs. 4 vv.), en hem sedert het uitvaardigen van het edikt beloerden, of hij ook nu nog naar zijne gewoonte zou doen, met hopen, 1) in zijne kamer binnenstormen, en zij vonden Daniël biddende en smekende voor zijnen God.

1) In het Chald. wvgrh (Hargischoe). Beter. binnenstormen, in den zin van, met grote beweging binnenkomen, alsof zij Daniël op iets vreeslijks betrapten. Het is duidelijk dat niet al die ruim honderd landvoogden bedoeld worden, maar het geheel wordt hier voor een gedeelte genomen. Al de landvoogden, die op dit oogenblik in de hoofdstad des rijks en in de omgeving zich bevonden.

13. Toen kwamen zij nader, zij begaven zich aanstonds naar het koninklijk paleis, en spraken voor den koning van het gebod des konings: Hebt gij niet een gebod getekend, dat alle man, die in dertig dagen van enigen god of mens iets verzoeken zou, behalve van u, o koning! in den kuil der leeuwen zou geworpen worden (Gen. 3:1)? De koning antwoordde en zei: Het is ene vaste rede, het is onveranderlijk zo, naar de wet der Meden en Perzen, die niet mag wederroepen worden. (vs. 7 vv.).

14. Toen antwoordden zij, en zeiden voor den koning: Daniël, een van de gevankelijk weggevoerden uit Juda 1) (Hoofdst. 5:13), heeft, o koning! op u geen acht gesteld, noch op het gebod, dat gij getekend hebt, maar hij bidt op drie tijden 's daags zijn gebed tot zijnen God.

1) Met opzet noemen zij niet het ambt van Daniël, maar spreken over hem als den balling, als den Jood, die zijn Joodsen godsdienst stelt boven de bevelen des konings, opdat de koning te gereeder zijn koninklijke goedkeuring gawe op het edict, wat hij heeft uitgevaardigd.

Hadden zij hem genoemd bij zijn ambtsnaam, dan vreesden zij dat de koning nog zwaarigheid zou maken.

Voor een Joodsen balling behoefde geen gratie gebruikt te worden.

15. Toen de koning deze rede hoorde, was hij zeer bedroefd bij zichzelf, dat juist deze man, die hem om zijne bekwaamheid en getrouwheid in zijn beroep zo dierbaar was geworden, de ontzettende straf moest ondergaan, en hij stelde het hart op Daniël om hem te verlossen; ja tot den ondergang der zon bemoeide hij zich gaf hij zich moeite om hem te redden 1) zonder enigen uitweg te zien.

1) Darius heeft hier iets van de Pilatus gestalte, hoewel Pilatus nog minder te verontschuldigen is. Hij vreest het volk, vreest voor zijne hovelingen en mist daarom den moed om Daniël aan hun handen te ontrukken.

16. Toen kwamen die mannen met hopen tot den koning (toen drongen die mannen bij den koning aan): zij bestormden hem met hun voorstellingen, en zij zeiden tot den koning: Weet, o koning! dat der Meden en der Perzen wet is, dat geen gebod noch ordonnantie, die de

koning verordend heeft, mag veranderd worden, en dus ook in dit geval Daniël moet worden gestraft.

17. Toen beval de koning, en zij brachten Daniël voor, ende dienaren, die dat bevel moesten volvoeren, wierpen hem in den kuil der leeuwen, en de koning antwoordde en zei tot Daniël: Uw God, dien gij geduriglijk eert, die verlosse u! ik ben er niet toe in staat, hoezeer ik het ook wil.

Met dit woord treedt de geschiedenis in een geheel nieuw stadium: de koning appelleert op een oordeel Gods. Niet alsof hij een wonder tot redding van Daniël bepaald verwacht had, maar de gedachte aan de mogelijkheid van zodanig iets vervult hem bij de herinnering aan hetgeen hem omtrent het gezicht van Belsazar en de drie mannen in den vurigen oven bekend was geworden, en hij grijpt deze gedachte aan, om het voor zichzelf als een teken te stellen, en Daniëls lot tevens tot ene vraag te stellen of God God is. Voor de oren van Babel, dat in zijne vorsten en geweldigen tegenwoordig is, wordt de eer van Jehova aan de redding van Daniël, Zijnen knecht, uit den muil der leeuwen verbonden. En hoe weet God Zijn volk ter rechter uur te verkwikken zelfs door den meest vreemden mond! Welk ene laken voor Daniël dat woord van den koning! Het klinkt bijna als ene profetische spreuk in zijne ziel, die zich reeds overgegeven heeft om te sterven, als ene belofte: "Gij zult niet sterven maar leven en de werken des Heeren vertellen (Ps. 118:17), Paaslicht schittert hem door het duistere van den kuil, in welken hij moet nederdalen, tegen, en wanneer hij nu geheel geweten had, wat wij weten, op dezen zelfden weg zal het met den groten Paasvorst gaan, wien gij, o Daniël, tot een voorbeeld zijt gesteld! O wonder der Goddelijke wijsheid op aarde, hoeveel juister en zaliger nog, dan zij het weten is de weg der vromen, al is het ook dat die volgens menselijk verstand in een hopeloozen nacht uitloopt.

Dit was niet een erkenning van Israëls God als den enige waren God, evenmin een belijden van Zijn macht. maar het uitspreken van de hoop, dat Daniël voor hem nog behouden bleef. Tegen zijn eigen wil geeft hij Daniël aan den moedwil zijner vijanden over, maar voedt nog een kleine hoop, dat hij uit der leeuwen muil zal worden verlost. Wij lezen niet dat Daniël hem hope geeft, dat deze van zijn geloof belijdenis doet, opdat straks het wonder der verlossing en de blijdschap daarover bij den koning te groter zou zijn.

18. En er werd een steen gebracht, en op den mond aan den deur des kuils gelegd, en de koning verzegelde denzelven met zijnen ring, en met den ring zijner geweldigen, opdat de wil aangaande Daniël niet zou veranderd worden, zodat noch de koning, noch een van Daniëls vrienden iets tot zijne redding zou kunnen doen, noch de geweldigen tot zijn verderf, maar hij geheel in de macht der leeuwen aan de ene zijde en in die van God aan de andere zijde zou zijn (Matth. 27:60 en 66).

Noch de hand van enen Ebed-Melech, den Moor, die den profeet Jeremia uit den kuil hielp, noch de hand van enen moordenaar, die den leeuwentand zal helpen, mag het oordeel Gods voorkomen, tot welke schouwplaats de stomme groeve gewijd is.

Er is geen twijfel aan of het plaatsnemen van den steen was door Gods Voorzienigheid verordend, opdat het wonder van Daniëls bevrijding duidelijker mocht worden. De koning geloofde of hoopte ten minste, dat God Daniël van de leeuwen zou bevrijden, en beval de verzegeling van den kuil, opdat zijne vijanden hem niet met stenen of pijlen zouden kunnen doden. Het doel der groten was, dat de koning zijn vonnis niet veranderde, en van den koning, dat Daniël niet zou blootgesteld zijn aan enige andere soort van dood.

19. Toen ging de koning naar zijn paleis en overnachtte nuchteren zonder den avondmaaltijd te nemen, en liet geen vreugdespel 1) voor zich brengen, en zijn slaap week verre van hem 2) van wege de grote bezorgdheid zijns harten.

1) In het Chal. lenh-al Nwxdw (Wedachawan la-haneëel). Beter: en hij dulde niet, dat bijwijken tot hem gebracht werden. Hij bleef dus den nacht vastende, wakende, en eenzaam doorbrengende, om daarmee zijn leed te kennen te geven, en om daarmee duidelijk te kennen te geven, hoe dierbaar hem Daniël was.

2) Er is nog iets anders dan het lot van Daniël, dat Darius ziel in dezen strijd trekt; zie, het is het oordeel Gods, dat hij over hem heeft ingeroepen; het is de vraag of God God is, O, niet als voor kortswijl heeft hij die vraag opgeworpen, als een wetenschappelijk probleem, welks oplossing ook tot lateren tijd kon worden uitgesteld; niet in een oud boek heeft hij in ledigen tijd, zo als gij, ene geschiedenis van enen zekeren Daniël gelezen, die hem treft en in spanning houdt; neen, hij staat midden in de geschiedenis als een medehandelaar, ach, met een reeds aanklagend geweten, in ene geschiedenis, welker einde wij weten, maar dat voor hem nog geheel verborgen is. Nog nooit is iemand, die daar is nedergegoeden, waar de leeuwen hun krachtige leden uitstrekken, waar zij hun maaltijden houden, waar hun jongen met de beenderen der reeds verscheurde misdadigers spelen, weer levend van daar gekomen. Zal Daniël er uitkomen? Ach, de koning verschrikt onophoudelijk over het woord, dat als afscheidsgroet aan Daniël uit zijn mond is gegaan. En toch ook weer wil de vraag hem niet verlaten; de vraag of God God is, die aan Daniëls lot is vastgeknoopt beweegt zich in zijn hart heen en weer; de tong van de weegschaal gaat nu eens ter rechter dan eens ter linkerhand; tussen ja en neen, tussen hopen en vrezen geslingerd, keert zich de koning op zijn leger om en kan den gehelen nacht den slaap niet vinden.

19. Toen ging de koning naar zijn paleis en overnachtte nuchteren zonder den avondmaaltijd te nemen, en liet geen vreugdespel 1) voor zich brengen, en zijn slaap week verre van hem 2) van wege de grote bezorgdheid zijns harten.

1) In het Chal. lenh-al Nwxdw (Wedachawan la-haneëel). Beter: en hij dulde niet, dat bijwijken tot hem gebracht werden. Hij bleef dus den nacht vastende, wakende, en eenzaam doorbrengende, om daarmee zijn leed te kennen te geven, en om daarmee duidelijk te kennen te geven, hoe dierbaar hem Daniël was.

2) Er is nog iets anders dan het lot van Daniël, dat Darius ziel in dezen strijd trekt; zie, het is het oordeel Gods, dat hij over hem heeft ingeroepen; het is de vraag of God God is, O, niet als voor kortswijl heeft hij die vraag opgeworpen, als een wetenschappelijk probleem, welks

oplossing ook tot lateren tijd kon worden uitgesteld; niet in een oud boek heeft hij in ledigen tijd, zo als gij, ene geschiedenis van enen zekeren Daniël gelezen, die hem treft en in spanning houdt; neen, hij staat midden in de geschiedenis als een medehandeland persoon, ach, met een reeds aanklagend geweten, in ene geschiedenis, welker einde wij weten, maar dat voor hem nog geheel verborgen is. Nog nooit is iemand, die daar is nedergeworpen, waar de leeuwen hun krachtige leden uitstrekken, waar zij hun maaltijden houden, waar hun jongen met de beenderen der reeds verscheurde misdadigers spelen, weer levend van daar gekomen. Zal Daniël er uitkomen? Ach, de koning verschrikt onophoudelijk over het woord, dat als afscheidsgroet aan Daniël uit zijn mond is gegaan. En toch ook weer wil de vraag hem niet verlaten; de vraag of God God is, die aan Daniëls lot is vastgeknoopt beweegt zich in zijn hart heen en weer; de tong van de weegschaal gaat nu eens ter rechter dan eens ter linkerhand; tussen ja en neen, tussen hopen en vrezen geslingerd, keert zich de koning op zijn leger om en kan den gehelen nacht den slaap niet vinden.

20. Toen stond de koning in den vroegen morgenstond met hetaanbreken van het daglicht op, en hij ging met haast henen tot den kuil der leeuwen,

21. Als hij nu tot den kuil genaderd was, riep hij tot Daniël met ene droeve stem; de koning antwoordde en zei tot Daniël: O Daniël, gij knecht des levenden Gods! heeft ook uw God, dien gij geduriglijk eert (vs. 16), u van de leeuwen kunnen verlossen. 1)

1) Israëls God predikt Darius als den levenden God. Maar indien iemand is de levende God, dan sluit hij alle goden van eigen inbeelding uit, nl. welke de mensen zich volgens hun eigen verstand hebben uitgedacht. Het is noodzakelijk, dat er één Godheid is en dit principe geldt ook bij den gewonen mens. Hoe ook later iemand verviel in zijn eigen dromen, toch beleden allen dit, dat er niet meerdere goden zijn. Zij verdelen God wel, maar zij kunnen niet ontkennen, of hij is een enig God. Darius dus, wanneer Hij deze vermelding geeft aan Israëls God, bekent, dat alle goden slechts verdichtsels zijn, maar dit vat hij niet, dat de profane mensen wel dit principe vasthouden, maar daarna in hun overleggingen dwalen. Deze plaats bewijst niet overtuigend, zoals het sommigen toeschijnt, dat de koning Darius tot bekering is gekomen, zodat hij de zuivere vroomheid heeft omhelsd. Want altijd heeft hij zijne afgoden vereerd, maar hij meent, dat dit genoeg is, dat hij de hoogste Godheid toekent aan Israëls God.

Zijn gang is geen gang van zekerheid der overwinning, geen Paasgang, en toch is er geloof in, gelijk ook in het gaan van die vrouwen op den Paasmorgen tot het graf van Christus geloof was, hoewel een geheel bedekt geloof, dat alleen nog in de liefde het bewijs gaf, dat het leefde, terwijl het voor het verstand, wanneer de dwaasheid er van aangetoond wordt, met gene gronden kan worden bewezen. Ja, nog meer! Darius hoopt zelfs op een Paasteken; zonder deze hoop, hoe zwak ook, een hopen tegen hoop, zou het gewis daarbij gebleven zijn. Maar neen! hij komt tot het graf, zijne schreden niet vertragende, maar bespoedigende, daar is de deur, de steen er voor, het zegel ongeschonden. Zwijgen rondom, en zwijgen in den bedekten kuil! O, het is verwonderlijk, dat hij den moed heeft, dit zwijgen af te breken, dat deze heiden met enen man kan spreken, die, wanneer God niet leeft, zonder enigen twijfel dood is, al had hij ook honderd levens gehad.

22. Toen sprak Daniël tot den koning. O koning, leef in eeuwigheid (vs. 6)!

Daniël doet den koning gene verwijten maar ontmoet hem met goede wensen. Des Engels tegenwoordigheid maakte den leeuwekuil tot een paleis. .

23. Mijn God heeft Zijnen Engel gezonden (Hoofdst. 3:28. Hand. 12:7), en hij heeft den muil der leeuwen toegesloten, dat zij mij niet beschadigd hebben (Hebr. 11:32. 2 Tim. 4:17 omdat voor Hem onschuld in mij gevonden is; ook heb ik, o koning! tegen u gene misdaad gedaan. 1)

1) Daniël doet hier belijdenis van zijn geloof in den levenden God, en geeft God alleen de ere van Zijn werk. God heeft, wil Daniël zeggen, uitspraak gedaan, en die uitspraak heeft mijn onschuld aan het licht gebracht, en deze is, dat ik tegen u gene misdaad heb gedaan, d. w. z. de overtreding van het edikt is geen miskenning geweest van den persoon des konings. De koning weet dat ook zeer wel, en had daarom reeds vóór dien tijd alle moeite gedaan om Daniël te redden.

24. Toen werd de koning bij zichzelf zeer vrolijk, en zei, dat men Daniël uit den kuil trekken zou, hij beval de aanwezige leeuwenwachters om hem met touwen uit den kuil op te halen. Toen Daniël uit den kuil opgetrokken was, nadat eerst de grootambtenaren des rijks waren geroepen en de zegels van den steen (vs. 17) waren weggenomen, zo werd er gene schade aan hem gevonden, dewijl hij in zijnen God geloofd had (Ps. 37:40).

25. Toen beval de koning, en zij brachten die mannen voor, die Daniël overluid beschuldigd, aangeklaagd hadden, en zij wierpen in den kuil der leeuwen hen, hun kinderen en hun vrouwen, gelijk het bij de Medisch-Perzischen de gewoonte was met de misdadigers ook hun betrekkingen ter dood te brengen; en zij kwamen niet op den grond des kuils, of dehongerige of bloeddorstige leeuwen, wien de Engel des Heeren tegen Daniël den muil had toegehouden (vs. 22), en die nu des te begeriger hunnen buit aangrepen, heersten over hen, zij vermorzelden ook al hun beenderen.

In corpore (allen op eens), gelijk deze kinderen van den moord den koning tot het doden van Daniël gedwongen hadden, zijn zij nu door de hand des Heeren aangegrepen om den man in het oog te zien, dien zijn God uit het graf, waarin zij hem gesloten hadden, uitgevoerd en gerechtvaardigd had. En nog-in de gehele menigte niet een, die op zij aangezicht valt, om Gode de eer te geven; de geschiedenis zou het anders niet verzwijgen. Zij kunnen voor hun lichaam sidderen, niet voor hun ziel; in het gezicht van dat Paaswonder zouden zij in staat geweest zijn het te voren onmogelijk geachte nu in het rijk der geheel natuurlijke zaken te plaatsen, zelfs den koning in verdenking te brengen en misdadig te beschuldigen, dat hij vóór het instorten van Daniël in den kuil de leeuwen had laten overvoederen of vergiften. Welaan zij zullen het bewijs van het tegenovergestelde leveren. De deur staat open, door welke Daniël is ingegaan en weer uitgegaan; zij worden aangegrepen en met al hun gespuis naar beneden gestoten; nadat het jammergeschrei verstomd is en in den kuil nog slechts het verbreken van schedels en beenderen wordt gehoord, wordt het ingeroepen Godsoordeel gesloten.

25. Toen beval de koning, en zij brachten die mannen voor, die Daniël overluid beschuldigd, aangeklaagd hadden, en zij wierpen in den kuil der leeuwen hen, hun kinderen en hun vrouwen, gelijk het bij de Medisch-Perzischen de gewoonte was met de misdadigers ook hun betrekkingen ter dood te brengen; en zij kwamen niet op den grond des kuils, of dehongerige of bloeddorstige leeuwen, wien de Engel des Heeren tegen Daniël den muil had toegehouden (vs. 22), en die nu des te begeriger hunnen buit aangrepen, heersten over hen, zij vermorzelden ook al hun beenderen.

In corpore (allen op eens), gelijk deze kinderen van den moord den koning tot het doden van Daniël gedwongen hadden, zijn zij nu door de hand des Heeren aangegrepen om den man in het oog te zien, dien zijn God uit het graf, waarin zij hem gesloten hadden, uitgevoerd en gerechtvaardigd had. En nog-in de gehele menigte niet een, die op zij aangezicht valt, om Gode de eer te geven; de geschiedenis zou het anders niet verzwijgen. Zij kunnen voor hun lichaam sidderen, niet voor hun ziel; in het gezicht van dat Paaswonder zouden zij in staat geweest zijn het te voren onmogelijk geachte nu in het rijk der geheel natuurlijke zaken te plaatsen, zelfs den koning in verdenking te brengen en misdadig te beschuldigen, dat hij vóór het instorten van Daniël in den kuil de leeuwen had laten overvoederen of vergiften. Welaan zij zullen het bewijs van het tegenovergestelde leveren. De deur staat open, door welke Daniël is ingegaan en weer uitgegaan; zij worden aangegrepen en met al hun gespuis naar beneden gestoten; nadat het jammergeschrei verstomd is en in den kuil nog slechts het verbreken van schedels en beenderen wordt gehoord, wordt het ingeroepen Godsoordeel gesloten.

26. Toen schreef de koning Darius aan alle volken, natiën en tongen, (vgl. Hoofdst. 2:31-4:34), die op de ganse aarde woonden: Uw vrede worde vermenigvuldigd!

26. Toen schreef de koning Darius aan alle volken, natiën en tongen, (vgl. Hoofdst. 2:31-4:34), die op de ganse aarde woonden: Uw vrede worde vermenigvuldigd!

27. Van mij is een bevel gegeven, dat men in de ganse heerschappij mijns koninkrijks beve en siddere voor het aangezicht van den God van Daniël; want Hij is de levende God, en bestendig in eeuwigheden, en a) Zijn koninkrijk is niet verderfelijk, en Zijne heerschappij is tot het einde toe. (Hoofdst. 2:44).

a) Dan. 4:3; 7:14, 27. Luk. 1:33.

28. Hij verlost en redt, gelijk in Daniëls redding gebleken is, en Hij doet tekenen en wonderen in den hemel en op de aarde; die heeftgedaan wat geen anderen god vermocht, Hij heeft Daniël uit het geweld der leeuwen verlost (Ps. 22:22).

Welk ene geloofsversterking des konings edikt voor de gevangenen uit Juda moest zijn, heeft gene verdere aanwijzing nodig; maar het woord heeft ook betrekking op de heidenen. Babel heeft waarlijk gene reden om te klagen; het is ene zeer bijzondere, zeer uitnemende gunst, dat het nog eens mag horen van den levenden God onder zulke opwekkende tekenen Zijner genade. Als een straal van het eeuwige licht schittert het in zijnen nacht, doorbrekende door de zwarte wolken van het gericht, die reeds over zijne hoofden zijn samengetrokken. De ogen

moesten zich daarvan niet afkeren, maar begerig het licht inzuigen. Wie weet het ook, of het nog niet voor menig een middel tot zijne redding was, die te voren, tot Juda's gevangenen spottende zei (Ps. 137:3): Zingt ons een van de liederen Zions, of het niet menig een het hart heeft gebroken, om met hulp en geschenken de wederkerenden naar Zion: "Vaartwel en gedenkt onzer" (Ezra 1:4 en 6) na te roepen, of niet op het spoor van dit licht nog de wijzen wandelen, die 5-600 jaren later in Jeruzalem naar den geboren koning der Joden vragen (Matth. 2:1 vv). Maar over het algemeen zal het edikt met zijne lezers in Babel zijn gegaan, gelijk het nog tegenwoordig met zijne lezers in Christen-landen gaat, men verwondert zich en vergeet het weer, men leest het en let er niet op; Babel wil zich niet laten genezen; wat zou het naar het rijk van enen God vragen, wiens volk als een handvol gevangenen aan Babels waterbeken weent: "Ik zal koningin zijn in eeuwigheid" (Jes. 47:7)? Daarom moet tot vallen in het stof der verwoesting; de door gene bekering afgekeerde in zovele voorzeggingen letterlijk te voren verkondigde gerichten (Jes. 13:1 vv. 21:1 vv. 47:1 vv. volgen elkaar op. Daar, waar eens Babel in zijne trotse pracht zich verhief, waar de hoofdstad des lands met hare reusachtige tempel en paleizen en hare koperen poorten voor de eeuwigheid scheen gegrondvest te zijn, weergalmende van den klank der harpen en pauken en van het levend gewemel der mensen, daar treedt nu de voet van den wandelaar op een onafzienbare, naakte, verbrande, met puinhopen bezaaide vlakte, waar zelfs geen Bedouïn het waagt zijne tent op te slaan, omdat die schrik van den nacht daar woont en de koningen der woestijn, de leeuwen, die Daniël verschoonden, in plaats van den verworpen koning van Zion het rijk hebben ingenomen.

29. Deze Daniël nu had voorspoed in het koninkrijk van Darius, den Meder daar deze hem zeker wel tot de hem toegedachte (vs. 3) plaats der ere verhief, en ook na ene tussenregering der beide Nabonnedussen gedurende de ongeveer 17 jaren (2 Kon. 25:27), in het koninkrijk van Kores, den Perziaan, onder wien hij dezelfde plaats als onder Darius weer innam, en die hij ten gunste van zijn volk gebruikte (2 Kron. 36:23).

Er moge ene gevaarlijke en dwaze angstvalligheid zijn, een verkeerd en stijfhoofdig strijden voor beuzelingen, die de zaak van waarheid en godsvrucht moet benadelen. Maar wij moeten waken dat het niet ons grondbeginsel wordt alle dingen naar alle mensen te schikken. Wij mogen klagen over sommige ernstige mensen als al te nauwgezet, maar verhardt ons toegeven niet menigen zondaar in zijne kwade praktijken? Indien wij standvastig en onbewegelijk zijn in onze verhoudingen tot God, zullen wij zulke ondersteuning der genade ontvangen, dat onze belijdenis zal bevestigd en versierd worden, wij zullen verkwikt worden met de sterke vertroosting des H. Geestes en nader en nader komen aan het geluk der zaligen.

Op het bij Hoofdst. 1:20 besprokene Apocriefe boek: "de historie van Susanna" volgt verder een toevoegsel, als 14de hoofdstuk van Daniël, het boek "van Bel en den draak" hetwelk hier zou kunnen gelezen worden.

HOOFDSTUK 7.

OVER VIER MONARCHIEN EN HET EEUWIG KONINKRIJK VAN CHRISTUS.

Op het boek der geschiedenis (zie Inl. bij Hoofdst. 1) volgt nu het boek der gezichten. Het eerste Hoofdstuk gelijk het in den grondtekst eveneens in het Chaldeeus is geschreven, staat wat zijn inhoud aangaat in wezenlijk verband tot het droombeeld van Nebukadnezar in Hoofdst. 2. Het voleindigt het algemeen historisch overzicht over de gehele ontwikkeling van de machten der wereld, voordat het volgende Hoofdstuk de ontvouwing dier wereldmachten in hare verhouding tot Israël of tot het rijk Gods in 't algemeen nog in 't bijzonder voorstelt en voor dit doel ook de taal van het volk Gods, het Hebreeuwse in plaats van de taal der wereldmacht, de Chaldeeuwse gebruikt wordt.

1. Vs. 1-14. Was in Hoofdst. 2 van den toenmaligen wereldbeheerser de uitwendige politieke geschiedenis der wereldmacht in algemene trekken door een droomgezicht geopenbaard, waarvoor hij, naar zijn toestand, alleen en ook vooral ontvankelijk was, zo worden nu den Profeet zelven in dit zijn eerste gezicht nog nadere openbaringen gegeven, overeenkomstig zijn toestand en zijn begrip, omtrent het inwendig godsdienstig karakter der wereldmachten. Daniël ziet in het eerste jaar van den koning Belsazar, onder wien het eerste wereldrijk nog in zijn geheel bestond, doch met wien het een einde zou nemen (Hoofdst. 5:30 vv.), ene bewogene zee voor zich, uit welke vier dieren opstijgen, het een na het andere, van verschillenden aard en met onderscheidene karakteristieke kentekenen. Het laatste is het meest van de vorige onderscheiden en zonder een vertegenwoordiger in de werkelijkheid der dierenwereld. Vervolgens begint een plechtig godsgericht over het laatste dier, het wordt gedood, en de heerschappij overgegeven aan ene hemelse gedaante, die den troon des Allerhoogsten nadert.

1. In het eerste jaar van Belsazar, den koning van Babel, toen deze nog onder voogdij van zijnen vader Neriglissar stond. d. i. in het jaar 560 v. Chr. (zie. 2 Kon 25:27), zag Daniël enen droom, en gezichten zijn hoofds (Hoofdst. 4:5) terwijl op zijn leger lag en sliep, toen schreef hij dien droom, zodra hij dien had gehad, daar hij wist, dat deze hem niet voor hem alleen, maar voor de gemeente ten deel was geworden, en hij zei de hoofdsom der zaken, gelijk die in 't volgende beschreven is, nauwkeurig de hoofdtrekken wedergevend, zonder iets voorbij te gaan

Wij hebben reeds bij Hoofdst. 1:7 er op gewezen, dat even als de Apostel Johannes de Nieuw-Testamentische, zo de profeet Daniël de Oud-Testamentische Apokalypticus is. Ene apokalypse (Gr. apokaluqiv Openb. 1:1) is, gelijk reeds de naam te kennen geeft ene openbaring in bijzonderen of in den hoogsten zin des woords, waarbij het omhulsel van de onzichtbare wereld voor den geest van den ziener wordt weggetrokken (apo-kaluptein). Zij komt steeds slechts daar voor, waar de profetie, wanneer zij voor een langen tijd zal verstommen, nog eens al hare kracht verzamelt, om voor de gemeente des Heeren voor de tijden zonder openbaring nog een licht te ontsteken, dat schijnt op ene duistere plaats, en haar op hare reis door deze tijden ene geleidende ster mede op den weg te geven. Overeenkomstig deze hare bestemming, om een licht te laten opgaan over de verhouding van wereld en het

Godsrijk voor de tijden, waarin het licht der onmiddellijke openbaring ontbreekt, moeten apokalypsen aan de ene zijde meer universeel zijn in overzicht dan de gewone profetie, daar zij tevens compendiën of goddelijke zamenvattingen van de gehele vroegere profetie worden, en van het middelpunt van het geheel aan alles in 't bijzonder zijne ware plaats in de gezamenlijke ontwikkeling aanwijzen. Aan de andere zijde moet zij in de schildering der details meer speciaal zijn, daar zij meer wereld geschiedkundige en meer eschatologische (wat op de laatste dingen betrekking heeft) bijzonderheden geven dan de gewone profetie. Daaruit wordt ook verklaard dat de getallen en de daarin uitgedrukte chronologische bepaling met bepaalde betekenis voor den dag treden. Het een zowel als het ander wordt nu daardoor bereikt, dat bij den Apokalypticus de menselijke bemiddeling bijna geheel voor de Goddelijke ontdekking of mededeling terugtreedt, gelijk het woord "openbaring" uitsluitend de Goddelijke werkzaamheid op den voorgrond stelt, terwijl het woord profetie de subjectieve profetische geestverrukking op den voorgrond plaatst (1 Kor. 14:6). De Profeet staat in verbintenis met de buitenwereld; hij heeft het in de eerste plaats met het geslacht van zijnen tijd te doen, waarop hij onmiddellijk moet werken, en spreekt tot vorst en volk woorden, die, de Geest van God, welke zijnen geest krachtig doordringt, hem geeft uit te spreken. De Apokalypticus daarentegen spreekt hoofdzakelijk voor de toekomstige geslachten, voor welke hij tot een profetisch licht dient, en is aan den samenhang der tegenwoordige gemeente ontruikt (Daniël aan het Babylonische hof, Johannes op Patmos). Terwijl nu de Profeet in den Geest spreekt (1 Kor. 12:3), is de Apokalypticus met zijn gehelen persoon in den Geest (Openb. 1:10), De werkzaamheid van ziel en lichaam, waardoor de mens met de buitenwereld in verbinding staat, is bij hem geheel op den achtergrond getreden (2 Kor. 12:2 vv.), en slechts de Geest, waardoor wij met God en de onzichtbare wereld in samenhang staan, is in den Apokalyptischen toestand werkzaam of liever ontvangende. Als het ware alleen gelaten met God, die Zich openbaart, geplaatst buiten de betrekkingen van het geestelijke leven, ontruikt aan de wereld en in den hemel verplaatst, door den Geest Gods als overstroomd, verneemt de Apokalypticus, wat hem van Boven ontfouwd wordt, daar hetgeen de onzichtbare wereld bedekt voor zijnen geest is weggetrokken; de hemel voor hem is opengedaan en hij gezichten Gods ziet. De subjectieve, psychologische vorm, waarin zijne openbaringen hem ten deel worden, zijn de droom en het visioen, in deze ontfouwt zich ene gehele geschiedenis voor zijn inwendig oog; de ekstase of verrukking kan ook in wakende toestand plaats hebben; en alleen treedt daarbij het aardse bewustzijn op den achtergrond, woord en begrip verdwijnen, en de menselijke geest is geheel en al in de goddelijke dingen als weggezonden. Wat nu het voorwerp van den droom en van het zien aangaat, waardoor de waarheden der openbaring worden voorgesteld, zodat zij door de inwendige zintuigen kunnen worden waargenomen, zo bestaat dit in plastische, symbolische gedaanten; in deze wordt het toekomstige belichaamd op gelijke wijze, als in een natuurlijken droom, deze beelden zijn echter, gelijk van zelf spreekt, gene voortbrengselen van eigene fantasie als bij den droom; maar zij worden gewerkt door de Goddelijke openbaring, die zich werkelijk aan den gezichtskring der mensen aansluit. Even als dus de subjectieve vorm der Apokalypse de droom en het visioen is, zo is haar objectieve vorm de symboliek; bij de Profetie daarentegen heeft de Geest van God, die het menselijk openbaringswerktuig bezielt, Zijne onmiddellijke uitdrukking in het woord. Daarbij is toch op te merken, dat deze nieuwe wijze van profetie, de Apokalypse, niet als een Deus ex machina in de rij der manieren van openbaring treedt, maar door de vroegere Profeten gebaad en voorbereid, eerst nu hare volledige vorming verkrijgt

en er dus naar den aard der zaak velerlei overgangen en leden tussen profetie en apokalypse bestaan.

2. Daniël antwoordde en zei, also was de inhoud van het gezicht: Ik lag in mijn gezicht bij nacht, als stond ik aan den oever der onmetelijke wereldzee, en ziet, de vier winden des hemels braken voort op de grote zee, 1) om in hare diepten door te woelen en van daar naar boven op te halen.

1) De grote zee is hier niet zoals elders de Middellandse zee, maar meer in het algemeen de Oceaan. En deze Oceaan is beeld van de zee der volkeren, waaruit de vier dieren, de vier grote wereldmachten, opkwamen.

3. En er klommen vier grote dieren, ten gevolge van die winden, welke de watergolven als in geboorte-weeën brachten, op uit de zee, het ene na het andere en van het andere verscheiden, onderscheiden,

Werd er reeds bij vs. 1 op gewezen, hoe in de profetie de Geest Gods, die het menselijk openbaringsorgaan bezielt, Zijne onmiddellijke uitdrukking in woorden geeft, in de apokalypse daarentegen het woord terugtreedt (om de in 2 Kor. 12:4 opgegevene reden), en wat gezien wordt in plastische, symbolische gedaanten belichaamd wordt, zo moeten wij dezen vorm van openbaring, de symboliek, enigszins nader beschouwen. De symboliek heeft de meeste verwantschap met de paraboliek, of het leren in gelijkenissen, gelijk wij dit bij Christus vinden. Beide wijzen van mededeling maken het mindere tot een zinnebeeld van het hogere, het natuurlijke tot een middel om het geestelijke voor te stellen, en rusten op de veronderstelling, dat de natuur op den lageren trap eveneens ene openbaring van God, van Zijne gedachten en bedoelingen is, als het hemelrijk op den hogeren trap. Beide wijzen van mededeling hebben echter ook het dubbele doel, om aan de ene zijde de Goddelijke waarheid te ontdekken voor zoverre het mogelijk is voor mensen, die naar het heil dorsten en er voor ontvankelijk zijn, aan de andere zijde het te bedekken zo verre het voor de zondige en profane mensen nodig is. Wat de parabolische spreekwijze aangaat, heeft de Heere dit dubbel doel aangewezen in de woorden, Matth. 13:11-15; en even als de parabels, zijn nu ook symbolen heilige raadsels, welke de opmerkzaamheid opwekken, en dien, die opmerken en leren wil, de hemelse geheimen moeten openbaren, zonder daarvan de nieuwsgierigheid te bevredigen, en zonder de menselijke verhouding tot de geschiedenis te verstoren. De mens moet weten en toch ook weer niet weten, wat in de toekomst is, opdat de zaak duidelijk genoeg zij voor dien, die haar met geheiligd inzicht nadert, en tevens verborgen genoeg, om de vrijheid der menselijke handelingen niet te beperken; want "waar bleef de verantwoordelijkheid der mensen, waar alle levendige beweging van hen, waar zelfs moed, hoop en geluk, wanneer de onveranderlijke raadsbesluiten van den Eeuwige in onbedekte trekken ons voor ogen gesteld waren? Men zou tegenover ene ijzeren noodzakelijkheid staan, die op ons de ontmoedigendste, verlamdende werking moest uitoefenen, welke werkelijk soms bij mensen gezien wordt, die aan ene voor hen bestemde waarzegging geloven." Gelijk dit doel van den symbolischen openbaringsvorm ook het doel vervult, dat het aanrakingspunten genoeg aanbiedt om het tegenwoordige te verstaan met zijne verschijnselen, en troost genoeg in den strijd van het naderbij zijnde of meer verwijderde einde, kan men aan de Makkabeën onder

Antiochus Epifanes zien, wier zegenrijke verheffing een vrucht van Daniëls voorzeggingen was; dat kan ook ieder in den tegenwoordigen tijd der kerk aan zich zelf ervaren, die bij ene rechte gezindheid des harten voor de kerk het tot juiste opvatting tot beide Apokalypsen bezit. Bij de zo even verklaarde verwantschap tussen paraboliek en symboliek mag echter het onderscheid tussen beide niet voorbijgezien worden. De paraboliek vinden wij hoofdzakelijk bij den Heere Christus Jezus als de werkelijk Hem eigenaardige leervorm. De gelijkenissen zijn als het ware ene afbeelding van Hem zelf; want gelijk in Hem de Godheid vlees werd, zo kleedt Hij de geheimen van het koninkrijk der hemelen in de gebeurtenissen van het menselijke en natuurleven in, als wilde Zijne macht ter openbaring zich daarin nederleggen. Daarentegen is de symboliek het eigenaardig gebied, waarop zich voornamelijk de man der Apokalypse beweegt, want deze ziet van onderen naar boven, en het is niet zozeer het doel, het geestelijke in het natuurlijke uit te drukken, als integendeel het omkleedsel van het eeuwige, dat door het aardse en natuurlijke heenschijnt, te bevatten, zich boven hetgeen niet met het eeuwige en toekomstige overeenkomt, door bijzondere bijvoegingen en zeldzame samenstellingen te verheffen en de heerlijkheid van hetgeen men uit den lateren tijd gezien heeft, in beelden, die niemand kan tekenen, voor het gevoel nader te brengen; Zien wij nu in de symboliek van het hier voor ons liggende visioen, zo wordt ook elders het gewoel der volken met de zee vergeleken (Jes. 17:12. Jer. 46:7 vv. Openb 13:4; 17:13). wanneer nu de vier winden des hemels tegen de grote zee losbarsten, dan drukt dit de gedachte uit, dat niet van zelf, maar door hemelse machten of goddelijke krachten, die van alle zijden en naar alle richtingen op haar werken, de volken- of heidenwereld zich in beweging stelt. Het produkt of wat deze beweging veroorzaakt, zijn de wereldmachten of rijken, van welke verder zal gesproken worden en die onder de vier dieren symbolisch worden voorgesteld.

In de Schrift heeft alles zijn vaste betekenis. Als gij eenmaal weet, wat de uitdrukkingen betekenen, dan kunt gij ze veelvuldig toepassen en vele anders geslotene deuren gaan u open. Het gaat hiermede als met het leren lezen; als men eenmaal de letters van het alfabet kent, dan kan men alles lezen. De zee is in de Schrift het beeld der wereld. Niets is bewegelijker dan beide. De zee is kalm; hoe lang? daar steekt de storm op, en de zee is in de heftigste beweging. Zo is het ook in de wereld. Ja, zo is het ook in ons hart, dat ook tot de wereld behoort. Ene kleinigheid kan het ontstemmen en in beroering brengen. Een wolkje als eens mans hand stijgt op uit de zee, en de gehele hemel wordt weldra zwart van wolken. Neen, er kon geen eigenaardiger beeld gekozen worden; wat toch is woeliger, bedrieglijker en gevaarlijker dan de zee en de wereld? Men kan soms op de zee gaan spelevaren, maar men wordt op den rug van zijn vijand gedragen. Een ogenblik, en hij werpt ons van zich af in de diepte. Laat de zeeman tot ons zeggen, hoe onstuimig en wild de zee kan zijn, als de orkaan haar zweet, en hoe zij schepen en mensen kan verslinden! In de Openbaring van Johannes, aan het einde, zien wij daarom eerst ene kristallen zee, als het beeld der volkomenste kalmte, en daarna wordt er gezegd, dat er gene zee meer zijn zal, maar enkel rivieren (stromen) en fonteinen-Daniël zag op de grote zee, de wereldzee, de vier winden losbreken; zij stortten zich tegelijk op haar uit en zetten haar in geweldige beweging. Hiermede wordt de omvang en invloed aangewezen der gebeurtenissen, die voorspeld worden: het zouden wereldgebeurtenissen zijn van den meest uitgestreken omvang en gevolgen, gene kleine plaatselijke voorvallen. Nochthans braken de vier winden als uit hun schuilhoeken voort, zich werpende op de zee. Immers alle oproer en omwenteling in de wereld wordt veroorzaakt door

de ene of andere beweging, die de stilte afbreekt en den eersten stoot aan ene doorlopende beweging geeft. De wind moge voortkomen uit welken hoek hij wil, altijd moet hij uitschieten, zal hij de zee in beweging: zetten. Die vier dieren zijn de koninkrijken, die zich uit de beroering der volken met geweld hebben verheven. Is het niet opmerkelijk, dat meest al de volken zich door een dier laten vertegenwoordigen? Zo hebben wij den leeuw. de Engelsen den luipaard, Frankrijk den arend tot blazoen. Die koninkrijken komen op uit de wereld. Het koninkrijk van Christus is niet van, is niet uit de wereld, maar uit den hemel.

Zij namen hunnen oorsprong uit oorlogen en beroerten, welke eindigen door den veroveraar te stellen tot een groten monarch over degenen, welke hij ten onder heeft gebracht.

Het tweede hoofdstuk van Daniël kenschetste de macht, waarmee de vier rijken zouden bekleed zijn; het zevende beschrijft het gebruik, dat zij daarvan zouden maken; het schaduwt den geest hunner heerschappij af en geeft ook de oorzaak op van hunnen val. Vier wilde dieren! Een zinnebeeld van ene bewonderenswaardige juistheid! want de rijken, die zij voorstelden, Chaldea, Perzië, Griekenland en Rome moesten van de hun geschonkene macht hetzelfde gebruik maken als een wild dier van zijne kracht. Wee het volk Gods onder hun heerschappij! (E. GUERS).

Deze vier dieren zijn de aardse, onreine, misvormde tegenbeelden der vier Cherubijnen, die op hun vleugelen den troon Gods dragen (Ex. 1:5 vv.). Zij stijgen op uit de rusteloos onstuimige wateren. Gene bewakende het levende, reinigende vuur van Gods altaar.

4. Het eerste dier was als een leeuw, en het had arendsvleugelen, want het was geroepen om koninklijk over de aarde te heersen, en hoog en gerust in zijne overwinningen over haar heen te vliegen; Ik zag toe, totdat na ene poos zijne vleugelen uitgeplukt waren, en het nu niet meer machtig was om zich op te heffen, maar op den grond heenkroop, en het werd van de aarde opgeheven, en op de voeten gesteld, als een mens, en aan hetzelfde werd eens menschen hart gegeven 1).

1) In het tweede Hoofdstuk waren de beelden aan levenloze metalen ontleend, maar in Hoofdst. 7 zijn het levenademende wezens; het eerste beeld behoefde slechts een uitwendige vorm te zijn, het tweede moest meer dan vorm, moest leven zijn. Daar Nebukadnezar slechts de uitwendige dingen ziet, wordt aan hem de wereldlijke macht en hare heerlijkheid als een prachtig mensenbeeld getoond, en het Godsrijk in zijne nederigheid slechts als een steen; hem schijnt dus de wereldlijke macht veel heerlijker toe. Bij Daniël is juist het omgekeerde het geval, daar hij meer op het inwendige ziet, en erkent, dat de wereldrijken bij al hun zelfverheffing, macht en losmaking van God ene natuur bezitten beneden de menselijke en door hun Gode vijandige gezindheid een dierlijk en beestachtig bestaan hebben, ten gevolge waarvan de wezenlijke mensenwaarde alleen in het Godsrijk aan het licht komt. Door de keur der beelden wordt de verhevenheid van het Godsrijk boven de koninkrijken der aarde in het licht gesteld, want wat natuurlijke krachten betreft, gaan de dieren den mens verre te boven; tegenover hen is de mens zwak, maar hij bezit wezenlijke en geestelijke kracht. Het mag hier niet onopgemerkt blijven, dat ook het metalen beeld van Nebukadnezar ene menselijke gedaante heeft, dat wil doen zien, wat de mensheid in hare eigene macht door de ontwikkeling

van hare natuurlijke krachten vermag-zij brengt het daarmee werkelijke tot ene uitwendige, formele humaniteit, welke voor den tijd der wereldhistorie hare waarde en betekenis heeft. Aan de menselijke ontwikkeling met al haren voortgang op het gebied van beschaving wordt gegeven, wat haar toekomt. Maar aan het Goddelijke woord betaamt het, ook de perken, het ongenoegzame, ja het verderf in die ontwikkeling aan den dag te brengen, hetwelk daarin bestaat, dat in haar de macht der zonde niet gebroken is, maar zich aanstonds mede ontwikkelt. Hoe glinsterend daarom Nebukadnezars mensenbeeld is, zo ziet het er toch slechts uitwendig als een mens uit, volgens zijn inwendig wezen echter is naar Daniëls gezicht de van God losgerukte mensheid tot wilde, verstandeloze dierlijkheid verzonken, aan de verstandeloze natuurmacht vervallen, en slechts in het rijk van God bereikt de mens werkelijk zijn wezen en zijne bestemming, slechts van boven af kan de levende volkomene Mensenzoon komen.

Het eerste dier geleeke aan enen leeuw met adelaarsvleugelen; dit komt overeen met de voorstelling van het eerste rijk door een gouden hoofd in Hoofdst. 2; want wat het goud was onder de metalen en het hoofd onder de leden, dat zijn leeuwen en adelaren onder de dieren. Na ene poos echter ziet Daniël met dit dier ene verandering plaats hebben; de vleugels worden hem uitgerukt, de kracht tot vliegen wordt hem dus ontnomen, zodat hij niet meer zegerijk over de aarde kan vliegen en als heerser daarover zweven; vervolgens wordt het van de aarde opgeheven en als een mens op zijne voeten gesteld en hem wordt een menselijk hart gegeven. Hierin wordt gedoeld op de in Hoofdst. 4 medegedeelde ervaring van Nebukadnezar; daardoor, dat hij ten gevolge van zijnen hoogmoed in waanzin verviel, zodat hij tot de laagte van een dier nederzank, werd ook zijn rijk in zijne vlucht over de aarde gestremd; deze zijne waanzinnigheid was voor zijn rijk het uitrukken der vleugels. Dat Nebukadnezar, toen hij den Allerhoogste de ere gaf, weer tot zijn verstand kwam en nu eerst tot een waar menselijk wezen werd, daardoor werd in hem ook zijn wereldrijk veredeld, hoewel een blijvende invloed dier veredeling bij de in Hoofdst. 5 verhaalde gebeurtenis niet meer is op te merken.

De verandering van den leeuw in een mens moet op iets anders dan op beschaving zien. Zij is niets anders dan de kennis en erkenning des éénigen waren Gods, welke door de verbannen Joden, voornamelijk ook voor Daniël en zijne drie vrienden bevorderd werd, en vooral de (uitwendige) bekering van Nebukadnezar. Hier ziet men wat den mens tot mens maakt. De vreze des Heeren is het beginsel der wijsheid, beschaving en echte menselijkheid, welke zich in vreze Gods uitdrukken, maken het hoofdonderscheid uit tussen mens en dier, Nebukadnezar heeft zelfs na zijne deemoediging heerlijke woorden tot lof van God gesproken, welke vele Christelijke koningen hem mogen benijden (Dan. 4:31-34). (J. M. GÄRTNER).

5. Daarna, ziet, het andere dier, het tweede, was gelijk een beer, en stelde zich aan de ene zijde, hief zich naar de ene zijde in de hoogte, terwijl het naar de andere zijde zich ter rust neigde, en het had drie ribben, of grote stukken vlees van den opgejaagden roof, in zijnen muil tussen zijne tanden; en men zei aldus tot hetzelve: Sta op, eet veel vlees.

De beer is wild, sterk; het dier, dat het naast aan den leeuw komt, maar toch de leeuw zelf niet is, niet de koning der dieren. Alzo geeft ons vers aan dit dier dezelfde plaats, die Hoofdst. 2 aan zijn tweede rijk door de stof van zilver geeft. Ook ontbreekt aan dit dier de adelaarvlucht van het eerste en de vogelvlucht van het derde (vs. 6), en het heet niet van hem, als van het vierde (vs. 23), dat het de ganse aarde zal opeten. Het heeft integendeel ene meer trage natuur, de minder bewegelijke aard van den beer. Zo vinden wij hier weer, dat wij reeds in Hoofdst. 2 vonden, dat aan het tweede rijk de oecumeniciteit (heerschappij over de aarde) niet zo uitdrukkelijk en onbegrensd als den anderen beloofd wordt. Evenzo was reeds in Hoofdst. 2 door de beide armen aangewezen, dat de tweede monarchie van den beginne af een verdeeld rijk zou zijn, daar het noch een Perzisch, noch een Medisch, maar een Medo-Perzisch was. In Hoofdst. 8 zullen wij dit nog duidelijker in de twee hoornen van den ram vinden uitgedrukt, en dewijl daar verder gezegd wordt, dat de ene hoorn later dan de andere wies en dan hoger, wordt er tevens bijgevoegd, hoe van de beide, in het Medo-Perzische rijk verbondene delen de ene zich later tot heerschappij over de andere zou verheffen. Wat nu in Hoofdst. 2 onduidelijker door de beide hoornen wordt voorgesteld, wordt in ons hoofdstuk door het verheffen der ene zijde aangeduid. De Medo-Perzische beer heeft als zodanig twee zijden; de ene, de Medische zijde, bevindt zich na de pogingen om het wereldrijk op te richten, in rustenden toestand, maar de andere, de Perzische zijde, verheft zich, en wordt alzo niet alleen hoger dan de eerste, maar ook tot nieuwen roof toerust. Wat eindelijk de drie ribben aangaat, die het dier als roof tussen de tanden houdt, zo verenigen wij ons met die uitleggers, die dit van de drie door Medo-Perzië onderworpenen rijken: Babylon, Lydië en Egypte verklaren. Naar drie zijden heen zou alzo dit rijk zijne veroveringen maken maar ook de vierde rib, Javan (di. Griekenland) in den muil te krijgen, zal hem niet gelukken (vgl. Hoofdst. 8:4, 21). Het moet zich daarom tevreden stellen met het daarbij behorende vlees en zich vergenoegen met het vet der reeds overwonnene volken te eten, of met andere woorden, met van zijne veroveringen, al gaan ze niet over de gehele aarde, te genieten, zonder op verdere veroveringen uit te gaan. Dit is de zin van het woord: "Sta op en eet veel vlees. "

Cyrus voerde zware en bloedige oorlogen, zodat toen hij in den strijd tegen het rijk der Amazonen was gevallen, men het hoofd hem afhieuw en in het bloed doopte met de woorden: "verzadig u thans aan bloed" (of "drink u nu zat, barbaar!") Is het niet als hoorden wij de woorden van den Profeet herhaald: "eet veel vlees" "drink veel bloed?" .

6. Daarna zag ik, en ziet er was een ander dier, gelijk een luipaard (leopard, leeuw-paard, of panter Jes. 11:6. Jer. 13:23. Hab. 1:8) een sterk, wreed, listig dier, met ene gevlekte huid, en het had vier vleugels eens vogels op zijnen rug; ook had hetzelfde dier vier hoofden, en aan hetzelfde werd de heerschappij gegeven over alle landen (Hoofdst. 2:39).

Men zal moeten bekennen, dat de luipaard, dit wilde en verscheurende dier, welks meest opmerkelijke eigenschappen de snelheid en gemakelijkheid zijner bewegingen en de bonte vlekken zijner huid zijn, zowel door zijn uiterlijk als door zijn karakter, zeer geschikt is om een symbool van het rijk van Alexander te zijn, dat zijn aanvang verkreeg door de voorbeeldeloos snelle veroveringen van dezen demonischen geest en in zijn bestaan de bonte vermenging van den Oosters en Westers aard vertoont. Ook de verdere beschrijving van de luipaard past het best op het rijk van Alexander. De 4 vleugels willen slechts op de

verbazende snelheid wijzen, met welke zich dit rijk naar alle hemelstreken uitbreidde; het is toch bijna een wonder, hoe binnen 13 jaren het kleine Macedonië de wereld veroverde. De vier hoofden van het dier doelen echter op iets anders. Het hoofd is het besturende gedeelte, de beheerser des lichaams een dier met vier hoofden heeft niet meer éénen wil, enen viervoudigen wil te volgen is echter onmogelijk. Zo doelen de vier hoofden van het dier op de vier rijken, in welke Alexanders monarchie na enige slingeren uit elkaar viel; 1) het noordelijke van Lysimachus, dat uit Thracië en Bithynië, 2) het westelijke van Kassander, dat uit Macedonië en Griekenland, 3) het oostelijke van Seleukus, dat uit Syrië, Babylonië en de oosterse landen tot aan Indië, en 4) het zuidelijke van Ptolemeus, dat uit Egypte, Palestina en Arabia Petrea bestond.

Alexander was verbazend snel in zijne marsen en veroveringen, en strekte die zo ver uit, dat er ten laatste niets meer voor hem te veroveren viel, en hij op dertigjarigen leeftijd zich beklaagde, dat er maar ééne wereld te veroveren was! En dit alles deed hij met een klein leger even als Napoleon; doch hoe lang duren de overwinningen van deze wereldoverwinnaars? Alexander stierf reeds in zijn twee en dertigste jaar, en zo duurde de éénhoofdige regering niet lang, en toen hij stierf, was er niemand, die zijn rijk kon voortzetten; daarom werd het verdeeld onder zijne vier veldheren. Ook Napoleon I, al ware hij keizer gebleven, had geen opvolger uit eigen bloede, geen man, die in staat zou geweest zijn, zijn werk op zich te nemen. Trouwens het gebeurde zelden dat iemand, die niet op den troon is geboren bij zijn sterven een zoon nalaat, om den last zijner kroon te dragen.

7. Daarna zag ik in de nacht-gezichten, van welke nu het gewichtigste en belangrijkste gedeelte begon, en ziet, het vierde dier, dat zich aan mijn oog vertoonde, was schrikkelijk en gruwelijk, en zeer sterk, en het had grote ijzeren tanden en koperen klauwen (vs. 19), het at, en verbrijzelde, en vertrad het overige, dat het niet opeten kon, met zijne voeten in vernielingswoede; en het was verscheiden van al de dieren, die vóór hetzelfde geweest waren, zodat men in de gehele dierenwereld geen vertegenwoordiger kon vinden, met welks naam het kon gekarakteriseerd worden; en het had tien hoornen.

8. Ik nam acht op de hoornen, en ziet, een andere kleine hoorn 1) kwam op tussen dezelve, en drie uit de vorige hoornen werden uitgerukt voor denzelfden; en ziet in dienzelfden hoorn waren, om te kennen te geven, dat het bij dit koningschap hoofdzakelijk om den persoon des heersers, namelijk om den mens der zonde of het kind des verderfs (2 Thess. 2:3) te doen was, ogen als mensen-ogen, en een mond, grote dingen sprekende (Hoofdst. 11:36).

1) Van het vierde rijk wordt bijzonder melding gemaakt. Eerst in de vreeslijke gedaante van het laatste dier zal de wereldheerschappij en hare Gode-vijandige natuur geheel uitkomen. Hebben wij niet reeds door de achtereenvolgende vermindering van gehalte der metalen (Hoofdst. 2) hare afnemende inwendige waardij duidelijk genoeg aangetoond gezien? De profetie, die de eerste monarchieën slechts aanstipt, legt bijzonderen nadruk op de vierde wereldheerschappij, en haast zich, om dezelfde oorzaak, meer tot beschrijving van haar laatste tijdperk. In het 2e hoofdstuk was volgens het karakter dezer profetie voornamelijk sprake geweest van de nationale en staatkundige ontwikkeling dezer vierde monarchie, waarin duidelijk twee onderscheiden zijn, namelijk dat van ijzer, en dat van ijzer vermengd met

modderig leem. De laatste gestalte dezer monarchie was voor Daniël nog geen punt van bijzondere opmerkzaamheid geworden, en werd voorlopig slechts door de tien tenen aangewezen. Daarentegen vinden wij in het 7de hoofdstuk, waarin het godsdienstige en niet het staatkundige wordt behandeld, den overgang, die in Hoofdst. 2 onderscheiden werd door ijzer en leem, niet bijzonder genoemd; slechts worden in de tien hoornen de tien tenen van hoofdstuk 2 voorgesteld en dit om aan te tonen, dat in het midden van hen een elfde hoorn zichtbaar werd, een koning, in wien de hoogste verbittering en haat zich verenigt tegen God, tegen Gods volk en tegen den godsdienst. In deze profetie vinden wij het eerst melding gemaakt van den Antichrist bij de ontwikkeling der Goddelijke openbaring, nu er voor de eerste maal sprake is van een overzicht der gehele ontwikkeling van de Gode vijandige wereld tot het einde toe. Als hoofdkenmerken van dezen elfden hoorn zijn vs. 8 en 20 opgenomen "ogen als mensenogen (symbool van verstandigheid) en een mond grote dingen sprekende tegen den allerhoogsten God. " Dit alles herinnert ons aan Gen. 3:5, waar de slang aan de vrouw belooft, dat hare ogen zullen geopend worden, en zij als God zijn zal, indien zij zich tegen Gods bevel verzet en het overtreedt. Wat toen door satans list begon, wordt hier bij den elfden hoorn voleindigd gezien: uitwendige beschaving, maar hart en gezindheid in den vermetelsten opstand tegen den levenden God en eindelijk-zelfvergoding.

Het Romeinse wereldrijk was het machtigste en verschriklijkste, welks gruwzaamheid, wildheid en roofzucht geen dier in Gods schepping in staat was af te beelden. Rome schepte er ene vreugde in, en achtte in zijne blindheid het voor zijne roeping, alle volken te vertrappen, hun taal en zeden te ontnemen, hun beste dingen uit te roeien en hun daarvoor den Romeinsen moordgeest in te planten. Hoe gruwelijk hebben zij Carthago vertreden; hoe wreedaardig bij gelegenheid hunner triomfantelijke intochten over de overwonnen en vertrapte volken gejuicht. De woorden: "En het was verscheiden van al de dieren, die vóór dit geweest waren, en het had tien horens" zien op het Nieuwe Romeinse of Pauselijke wereldrijk, hetwelk de tien staten, welke door de volksverhuizing uit het West Romeinse rijk zijn ontstaan, met zich tot ene nieuwe wereldheerschappij wist te verbinden. Gelijk de vier hoofden van het derde wereldrijk op de verdeling daarvan in vier koninkrijken doelen, zo wijzen de 10 horens op den overgang van het Romeinse rijk in het Tien-koningschap, hetwelk met het Pausdom het beest uit de zee in de Openbaring uitmaakt. Het Pausdom is dit van de oude wereldrijken zo onderscheiden wereldrijk. Want het oudheidense Rome verschildte van de drie andere rijken slechts door zijne ruwheid en niet door zijn zamenstel. Een rijk met een man aan het hoofd, die gene geharnaste krijgsknechten met wapenen en adelaren, maar weerloze zendboden met boeken, rozenkransen, crucifixen en aflaten uitzendt, om de wereld te veroveren, zulk een rijk onderscheidt zich geheel van de vier oude wereldrijken. Daniël wijst slechts in het voorbijgaan op het pausdom en vermeldt slechts zijne wereldlijke zijde, namelijk het Tien-Koningschap, de tien tenen van het monarchieën beeld, dewijl deze uit het vierde dier zijn ontstaan. De Hiërarchie komt in de Openbaring te voorschijn. Met het achtste vers staan wij aan den drempel des Antichristendoms. De tien horens beduiden het Tien-Koningschap van Europa, ten tijde van het pausdom, en wederom deze staten ten tijde van het beest uit den afgrond, hetwelk eerst als volksheerschappij optreedt, daarna in de onbepaalde heerschappij van den Antichrist overgaat. Pausdom en volksheerschappij worden door Daniël zeer vluchtig voorgesteld, dewijl deze met zijn volk niet te doen hebben en bovendien in de Openbaring uitvoerig over gehandeld wordt. Nauwkeurig schildert hij dan

den Antichrist, met wien de Joden van nabij in aanraking zullen komen. Volgens Openb. 17:12-13 staan al de tien hoornen, en niet slechts drie daarvan op de zijde van den Antichrist. Daar evenwel de Heilige Geest zich niet tegenspreekt of vergist, schijnen deze tien hoornen of koningen, welke ook hetzelfde betekenen als koninkrijken (Openb. 17:9 op de drie hoofdnatiën van Europa, op Romeinen, Germanen en Slaven te wijzen, welke in ruimeren zin als de drie horens opgevat, insgelijks de Europese Statenfamilie voorstellen, en onder den heerschersstaf van den Antichrist zullen staan. Aan dien kleinen hoorn, aan den Antichrist, bemerkt Daniël ogen als mensenogen, het zinnebeeld van schranderheid, en een mond, welke grote dingen, grove lasteringen tegen God spreekt. De ogen wijzen op ene nabootsing der zeven ogen van het Lam, en zijne lasterlijke woorden op den eredienst, welken hij na de afschaffing des Christendoms zal stichten, wanneer hij door duivelse wonderen den liefhebbers der zonde zal willen bewijzen, dat hij God is (2 Thess. 2). (J. M. GÄRTNER).

Onzes inziens wordt hier aangeduid de ontwikkeling van de anti-christelijke wereldmacht, zoals deze vanaf de vestiging van de Romeinse heerschappij zich zou openbaren, totdat zij hare voleindiging heeft gevonden in den mens der zonde, waarvan de Apostel Paulus in 2 Thess. 2:3, 4 spreekt. Die zich al de eeuwen door geopenbaard heeft in de vervolging van Christus en Zijne Kerk, hetzij in de eerste eeuwen door de Heidense machten, hetzij in de Middeleeuwen door de Roomse macht, hetzij in de volgende eeuwen, die reeds vervlogen zijn, en die nog moeten volgen door de macht, die zich tegen God en Zijn gezalfden Koning stelt, en haar eindvoltooing zal hebben in den mens der zonde.

9. Dit zag ik, en ik beschouwde ene poos vol ontzetting wat de tusschengetredene hoorn te weegbracht, die tegen de heiligen streed, en de overwinning over hen behaalde (vs. 21), en dat zij het waagde tijd en wet te veranderen (vs. 24), totdat er tronen gezet werden tot het houden ener gerechtelijke zitting, en de Oude van dagen 1), die bij het te houden gericht Zelf het voorzitterschap wilde bekleden, Zich zette op den voor Hem bestemden zetel, de Oude van dagen, wiens kleed wit was als de a) sneeuw, en het haar Zijns hoofds als zuivere b) wol; Zijn troon was vuurvonken, deszelfs raderen) een brandend vuur. 1)

a) Mark. 9:3. Ps. 104:2. b) Openb. 1:14.

1) Liever "de Onvergankelijke van dagen. "

2) Men denke aan een door raderen beweegbaar gestoelte, of ook aan Ezechiëls wagentroon. (Ez. 1:13 vv.).

Nu verhaalt Daniël dat hem getoond is een ander beeld, nl. dat van God, zittende op Zijn troon, om het oordeel te houden. Wij zullen naderhand van Christus zien, maar nu slechts zegt Daniël dat God hem verschenen is in den persoon van een Rechter. Dit is de reden geweest waarom vele uitleggers de Godsspraak hebben laten slaan op de tweede komst van Christus, wat echter weinig vast is, zoals ik later op zijn plaats zal uiteenzetten. Maar vooreerst is het hier wel der moeite waard te overwegen, waarom hij zegt dat de "Oude van dagen", dat is God Zelf, die de Eeuwige is, op den troon des gericht's Zich gezet heeft. Dit schijnt toch ongerijmd, dewijl het Gods eigendom is de wereld te besturen. Doch wij weten dat dit niet

kan geschieden, tenzij door een recht oordeel. Volgt derhalve, dat God door de schepping der wereld, een eeuwige Rechter is geweest, maar wie enigszins in de Schrift geoefend zijn, weten dat dit zeer goed sluit, indien het maar tot onze zinnen doordringt. Indien nu de macht Gods ons niet erg duidelijk voorkomt, laten wij dan niet menen dat zij of is opgelost of onderbroken. Vandaar de spreekwijze, die wij nu en dan ontmoeten: "Tot hoelang zwijgt Gij, Heere! Hoelang zult Gij rusten? God beklimt den troon, dewijl wij als het ware niet erkennen dat Hij Rechter is, tenzij Hij het door de zaak zelf en proefondervindelijk Zich als zodanig openbaart.

Dit is de reden waarom Daniël zegt dat God zelf is gezeten.

Deze vorm van spreken is zeer geschikt geweest om de komst van Christus te tekenen. Want toen heeft God het meest uitgeblonken met het hoogste gezag, zoals Paulus uit de Psalmen citeert: "Gij zijt opgevaren in de hoogte" (Efeze 4:8). Want waar hij spreekt van de eerste komst van Christus, daar moet dit niet teruggebracht worden tot de drie en dertig jaren, in welke Hij op de wereld heeft verkeerd, maar dat omvat de verovering en verspreiding van het Evangelie, wanneer Zijn rijk is begonnen. Naar waarheid verhaalt Daniël also dat God gezeten is, waar gehandeld wordt over de eerste komst van Christus, dewijl in den Persoon van Christus de Majesteit Gods heeft geschitterd, om welke reden Hij ook genoemd wordt, het beeld des onzienlijken Gods, en het teken van Zijn roem of zelfstandigheid, d. i. van den Persoon des Vaders.

10. Ene vurige rivier, een stroom vuurs vloeiende en ging van voor Hem, den Onvergankelijke van dagen, uit, nevens Wien de andere leden der rechtbank hun plaatsen innamen; a) duizendmaal duizenden dienden Hem, en tien duizend maal tien duizenden stonden voor Hem; het gericht zette zich nam een aanvang, en de b) boeken werden geopend, welke de akten bevatten, over welke het gericht zou gehouden worden.

a) Openb. 4:5; 5:11. b) Openb. 20:12.

Nooit is er heerlijker beschrijving van het gericht gegeven. Wij hebben hier echter niet de beschrijving van het laatste oordeel, maar van den val van het tegenwoordig statenstelsel: vergelijk Openb. 11:15, het oordeel over de aardse machten der volken met de Christus regering er bij.

De ongeschapene en eeuwige God is in helder stralende heerlijkheid en majesteit op zijnen Cherubswagen (Ez. 1) ten gerichte gezeten, stromen lichts en vuurs, zinnebeelden Zijns blakenden toorns tegen Zijne vijanden, welke Zijn rijk op aarde door het Antichristendom hebben verdrongen, gaan van Zijn troon uit; de menigte der hemelse heirscharen met Michaël aan het hoofd, staan gereed Zijne bevelen met bliksemsnelheid ten uitvoer te brengen; de hemelse gerichtsoorkonden, in welke de wandaden der booswichten staan opgetekend, worden geopend, en het vonnis wordt onmiddellijk voltrokken.

11. Toen zag ik toe van wege de stem der grote woorden, welke die hoorn sprak, want ik kon verwachten, dat deze niet ongestraft zouden blijven, maar een vreselijk oordeel over den

hoorn zouden ten gevolge hebben; Ik zag toe, totdat het dier gedood, en zijn lichaam verdaan werd, en overgegeven om van het vuur verbrand te worden (Jes. 66:24. Openb. 19:20; 20:10).

12. Aangaande ook de overige dieren, men nam hun heerschappij weg, want verlenging van het leven was hun gegeven tot tijd en stonde toe, hoewel zij reeds vroeger geslagen waren, werd nu in den persoon van den drager hunner heerschappij hun vonnis voltrokken ter eeuwige verdoemenis.

Dat deze verschijning des Heeren en van Zijne gerichtszitting niet ene werkelijke afbeelding van God is, maar slechts een zinnebeeld van die heerlijkheid, die geen lichamelijk oog kan zien en die dus slechts in den Geest te bevatten is, spreekt van zelf, maar de zinnelijke voorstelling dient om het geestelijke bevattelijk te maken, terwijl de lezer aanstonds de gelijkenis in het bedoelde overzet. Dit is de aard van de Apocalyptische wijze van voorstelling; ene voorstelling van zulke Apocalyptische gezichten met kleuren en penseel is niet wenselijk, daar zulke afbeeldingen den tederen geestelijken adem der zinnebeelden door te grove verzinnelijking bederven. Het woord is tederder en geestelijker dan penseel of bijtel.

Hier is voor het eerst van den Antichrist sprake, dien het Nieuwe Testament nader beschrijft vooral in de volgende plaatsen: 2 Thess. 2:2 vv. Joh. 2:18, 22. Openb. 19 en 20. Er zijn dikwijls koningen en koninkrijken geweest, die een voorspel en voorafschaduw van het rijk van den Antichrist schenen te zijn. Vooral Antiochus moet als zodanig genoemd worden, de hoorn, die uit het derde rijk opkwam (Dan. 8:9-14; 23-25. 11:21 vv. voor het Godsvolk des Ouden Testaments dezelfde was, die de koning uit het vierde rijk voor de Godsgemeente des Nieuwen Testaments zal zijn. De ganse leer der Schrift aangaande den Antichrist moet ons, kinderen van den laatsten tijd, opmerkzaam doen zijn op de tekenen der tijden, opdat wij nuchteren en wakende in het wezen van den mens der zonde niet verstrikt worden. Daarop moeten wij te meer letten, naarmate ons in vs. 26 en vooral in het Nieuwe Testament geopenbaard is, dat alle macht, die zich tegen Christus verheft, te niet gedaan zal worden, maar de heiligen met den Mensenzoon zullen delen in Zijne heerschappij. Zij wachten totdat de stem zal weerklinken: "Al de koninkrijken der wereld zijn geworden onzes Heeren, en van Zijnen Christus" (Openb. 11:15), dan verheffen ook zij hun stemmen (Openb. 5), en zingen het Lam een nieuw lied, zeggende: "Gij hebt ons Gode gemaakt tot koningen en priesters, en wij zullen als koningen heersen op de aarde. " En de ouderlingen en de tienduizend maal tienduizenden der Engelen juichen als zij: "Het Lam, dat geslacht is, is waardig te ontvangen de kracht en rijkdom en wijsheid en sterkte en eer en heerlijkheid en dankzegging. Amen! .

Met de verschijning van Christus en de verbreiding van het Evangelie is gekomen de tijd van verbreking van de heidense machten, die zich stelden tegen de komst van het Godsrijk. Wat hier dan ook in vs. 11 en 12 gezegd wordt is de uitvoering in beginsel, en de overwinning van de eerste heidense machten, is de profetie van de eindelijke overwinning van den Christus Gods, over alle Zijne vijanden, over den Antichrist, wanneer Hem het lied der overwinning zal worden toegezongen.

13. Verder zag ik in de nachtgezichten ook nog het slot van het zo even voltrokken gericht, en ziet, er kwam een met de wolken des hemels, door deze omgeven en als het ware gedragen,

van den hemel af, als eens mensen zoon, een hemels, een Goddelijk wezen in mensengedaante en aard, en hij kwam tot den Oude van dagen, en zij deden hem voor Denzelven naderen (Matth. 10:23; 16:27; 24:30; 26:64).

14. En Hem werd gegeven heerschappij, en eer, en het koninkrijk, dat Hem, nadat nu alle wereldmacht voor altijd vernietigd en de tijd tot heerschappij van het rijk Gods alleen gekomen was, alle volken, natiën en tongen eren a) zouden; Zijne heerschappij, zo liet zich ene stem horen, is ene eeuwige heerschappij, die niet vergaan zal, en Zijn koninkrijk zal niet verdorven worden.

a) Dan. 2:44. Luk. 1:33.

Het is in overeenstemming met den uitgebreid profetischen gezichtskring van Daniël, dat hij den Messias niet ziet als Davidszoon, maar in 't algemeen als mensenzoon, niet meer als bloot Israëlietisch koning, maar als wereldbeheerser; de profetische gezichtskring heeft hier die zelfde uitgestrektheid als in het prot-evangelie (Gen. 3:15) (vóór-evangelie, eerste evangelie). Daar staat gelijk hier hij Daniël, de gehele mensheid als in één oogstveld (Matth. 13:1). Zo als voorheen in het beeld van den Antichrist de laatst voltooide gestalte lag opgesloten van het zondenbeginsel, ons in Gen. 3 getoond (zie vs. 7), zo wordt in den mensenzoon het aldaar genoemde "zaad der vrouwe" verwezenlijkt; en was nu beloofd, dat dit zaad het in de slang zich openbarende zondebeginsel den kop vermorzelen zou, zo treedt nu hier de mensenzoon als overwinnaar op over de Gode vijandige, aardse heerschappijen, lichamelijk als dier Voorgesteld. Slangenzaad en vrouwenzaad, de beesten en de mensenzoon staan letterlijk tegenover elkaar. De Openbaring van Johannes verenigt de onderscheidene tijdperken, in welke zij het beest, (waardoor zij de vier dieren van Daniël voorstelt) als een afbeeldsel voorstelt van den groten draak, de oude slang, den duivel en Satanas, die de gehele wereld verleidt, geheel in overeenstemming met de Johanneïsche hoofdgedachte omtrent den duivel als de Overste dezer wereld (Openb. 13:1 vv. 12:3, 9. Joh. 12:31; 14:30 vgl. Luk. 4:5 vv.). Achter het beest, dat van beneden uit de zee opkomt en zich oplost in den Antichrist, staat also de duivel, gelijk in het beeld van den menschen-zoon, de Christus of Messias, die van uit de hemelen is, God Zich vinden laat. In de slang nam de duivel ene dierengestalte aan; in den mensenzoon openbaart Zich de Heere God in menselijke gestalte. Sedert de mensheid de slang volgde, en hare lokstem gehoor heeft gegeven, heeft zij het dierlijke in zich toegelaten, en is also vernederd, verdierlijkt. Nu moest de Heere mens worden, opdat de mens zou ophouden beest te zijn; doch wie nu evenwel tot dit dierlijk leven lust toont, of er zich aan verslaaft, die wordt door den Zoon des mensen geoordeeld, juist omdat Hij Zoon des mensen is (Joh. 5:27).

Toen Daniël dit schreef, werd de ware godsdienst slechts in ééne taal verkondigd; in het Hebreeuws, en een weinig in het Chaldeeüws. Hoe kon nu een mens zich met enige mogelijkheid voorstellen, dat alle volken, natiën en tongen enen Joodsen Messias zouden huldigen? Neen, niet een mens, maar de Heilige Geest kon dit weten en zeggen, en Hij zei het door den mond van enen mens, van Zijnen Profeet. In de Openbaring van Johannes vinden wij die volken, natiën en tongen terug.

15.

II. Vs. 15-28. Diep ontroerd over hetgeen het gezicht hem te aanschouwen gegeven heeft, wendt zich de Profeet tot een van de Engelen, die bij de hemelse raadsvergadering tegenwoordig waren, en vraagt om verklaring van hetgeen hij gezien had. Nu verneemt hij als oplossing dat hem onder dat beeld is voorgesteld de geschiedkundige ontwikkeling der wereldmacht naar hare 4 fasen tot aan de eindelijke vernietiging daarvan en de oprichting van het rijk Gods in heerlijkheid. Als hij nog nadere verklaring verlangt omtrent het laatste dier en het gericht, dat daarover gekomen is, wordt ook hierin zijn verlangen vervuld. Hij verneemt, hoe zich uit het vierde wereldrijk 10 koninkrijken zullen ontwikkelen, en nadat zij er zijn, zal er een ander tussen komen, waarin de afval van God haar toppunt bereikt, en waarmee ook na een bepaald afgemeten tijd de wereldmacht voor altijd wordt vernietigd, om voor het eeuwigdurende rijk Gods plaats te maken. Met ene opmerking over den indruk, dien deze Goddelijke openbaring op het gemoed van den Profeet gemaakt heeft, sluit hij zijne mededeling.

15. Mij Daniël werd mijn geest doorstoken in het midden van het lichaam; onzeker omtrent de betekenis der gezichten werd mijn geest ontroerd, en de gezichten mijns hoofds verschrikten mij.

16. Ik naderde daarom tot enen dergenen, die daar stonden; ik wendde mij tot een der Engelen, die Gods troon omgeven (vs. 10), en verzocht van hem de zekerheid over dit alles, en hij zei ze mij, en gaf mij de uitlegging dezer zaken te kennen.

17. Deze grote dieren, die vier zijn, zo zei hij: zijn vier koningen, die uit de aarde opstaan zullen, koningen als hoofden van vier onderscheidene dynastieën of elkaar opvolgende koninkrijken.

18. Maar het ware en eeuwige koninkrijk zal door alle deze geschiedkundige ontwikkelingen toch niet tot stand komen, de heiligen der hoge plaatsen zullen in en met des mensen Zoon, dien zij als koning dienen, dat koninkrijk ontvangen, en zij zullen het rijk bezitten tot in der eeuwigheid, ja tot in eeuwigheid der eeuwigheden (Luk. 22:29 vv.).

19. Toen wenste ik naar de waarheid van het vierde dier (vs. 7), hetwelk verscheiden was van al de andere, zeer gruwelijk, wiens tanden van ijzer waren, en zijne klauwen van koper, het at, het verbrijzelde, en vertrad het overige met zijne voeten.

20. En aangaande de tien hoornen, die op zijn hoofd waren, en den anderen, den elfden hoorn (vs. 8), die opkwam, en voor denwelken drie afgefallen waren, te niet gingen, namelijk dien hoorn, die ogen had en enen mond, die grote dingen sprak, en wiens aanzien groter was, dan van zijne metgezellen, van de drie, die vóór hem waren uitgerukt.

21. Ik had gezien, om hier nog iets aan te voeren, wat reeds in vs. 9 vermeld is, dat diezelfde hoorn krijg voerde tegen de heiligen, en dat hij die overmocht (Openb. 11:7).

22. Totdat de Oude van dagen kwam, en het gericht gegeven werd aan de heiligen 1) der hoge plaatsen, en dat de bestemde tijd kwam, dat de heiligen het rijk bezaten (vs. 9-14).

1) Christus en Zijn volk zijn één. De heiligen, die met Christus medegezet zijn in den hemel, zullen ook met Christus regeren en rechten.

23. Hij zei aldus: Het vierde dier zal het vierde rijk op aarde zijn, het Romeinse (Hoofdst. 2:40 vv.), dat verscheiden zal zijn van al die rijken; en het zal de ganse aarde opeten, en het zal ze vertreden, en het zal ze verbrijzelen.

24. Belangende nu de tien hoornen of koninkrijken; uit dat koninkrijk zullen tien koningen opstaan, in Hoofdst. 2:41 vv. afgebeeld door tien tenen, in welke de voeten van Nebukadnezars rijk uitliepen, en een ander zal na hen na het in tien koninkrijken verdeeld statensysteem, waarin het vierde rijk overgaat, opstaan, en dat zal verscheiden zijn van de vorigen, en het zal drie koningen vernederen, aan zich onderwerpen (Openb. 17).

25. En het zal woorden spreken tegen den Allerhoogste, door welke hij zich zelve god maakt (2 Thess. 2:4), en het zal de heiligen der hoge plaatsen door allerlei verdrukking en geweld verstoren, en het zal menen de tijden en de wet te veranderen, daar het beproeven zal in de plaats van de van God afstammende grondstellingen der menselijke levensorde, zijn eigen willekeur te stellen (Openb. 13:6 vv.). En zij, de heiligen, die door die maatregelen natuurlijk het meest worden getroffen, omdat zij zich aan de Goddelijke grondstellingen vasthouden, zullen in zijne hand overgegeven worden tot enen tijd en tijden (twee tijden), en een gedeelte eens tijds, en een halve tijd (Hoofdst. 11:7. Openb. 12:14).

Hoe krachtiger in de eerste helft van ons vers de schildering van de verdrukking was, die voor het verbondsvolk uit het anti-theokratische principe voortkwam, des te meer is de uitdrukking in de tweede helft bestemd om dezen tijd van lijden als enen bepaalden, enen beperkten tijd, in tegenstelling tegen het eeuwige, oneindige rijk der heerlijkheid te plaatsen: wat Jehova over Zijn volk laat komen, is nauwkeurig en volgens het doel begrensd.

Het laat zich aanzien, alsof de tyrannie van den Antichrist al langer en langer zal duren, eerst één tijd, dan de dubbele tijd, dan de viervoudige (dat ware reeds een zevental) maar neen; zo ver mag het niet komen; plotseling wordt er een einde aan gemaakt, midden in het zevental, zodat in plaats van den viervoudigen tijd, een halve tijd intreedt.

De eigenaardige verdeling der 3 1/2 tijden zó, dat de tijdperken eerst bij verdubbeling stijgen, om vervolgens plotseling af te vallen, toont, dat de macht van den hoorn en zijn druk op Gods volk eerst spoedig zullen toenemen, om dan door een gerechtelijk tussen beide treden een plotseling einde te nemen.

In dit halveren der zeven wordt een toestand aangewezen, waarin de gemeente onder den druk door de wereldmacht onder toelating van God vertreden is, de openlijke eredienst heeft opgehouden, de profetie nog wel getuigt maar verborgen en snel voorbijgaande (Openb. 11:3, 7 vv. 1 Kon. 17:3; 18:4), dus een tijd van beproeving en van wachten (Gen. 7:10; 8:10, 12;

29:18. 6:3 vv. 1 Sam. 10:8. 1 Kon. 18:43. 1Sa 1Ki Job. 5:19), die echter om der uitverkorenen wil afgebroken en verkort wordt (Matth. 25:22).

Tijd is een op zich zelf onbepaalde uitdrukking, door welke ene langere of kortere periode kan bedoeld zijn. Dat het jaren zijn, blijkt uit ons hoofdstuk nog niet, en het is ons niet geoorloofd uit Hoofdst. 12:7 een besluit te trekken; wel geeft ons de Openbaring van Johannes het recht daartoe, wanneer zij in Openb. 11:2 vv. 13:3, de 3 1/2 tijden op 42 maanden of 1260 dagen bepaalt.

Hier wordt gezinspeeld op den tijd van 3 1/2 jaren, toen die ontzaglijke hongersnood en onvruchtbaarheid onder Achab was, toen de hemel al dien tijd geen regen gaf, toen Elia de getuige der waarheid, welke zich ijverig tegen den afgodendienst des volks verzette, door de raven en de weduwe te Zarfath gevoed werd, en dus de ware kerk als in de woestijn verborgen was (1 Kon. 17).

Dezen wereldbeheersenden koning, den Apollyon en Abaddon der Openbaring (Hoofdst 9), schildert ons Daniël nu nader als Antichrist. Hij zal, geheel door de macht des duivels bezeten, vreeslijke letterwoorden tegen God en Zijn Gezalfde uitspreken; de Christelijke godsdienst aan de afschuw der beneden het nulpunt gezonken mensheid prijs geven, het Christendom geheel en al afschaffen, ieder, die hem niet aanbidt, met den dood straffen, en zichzelf, door demonische krachten, wonderen en goochelarijen in de ogen der kinderen dezer wereld, die sinds lang als vijanden der waarheid voor onbevangen onderzoek ongeschikt zijn geworden (Rom. 1:23) als god voordoen (2 Thess. 2). Juist de oprichting van enen nieuwen godsdienst in de plaats van den Christelijken, is de verandering der tijden en van de wet. Hij zal een nieuwen wereldloop van volksgeluk door ene nieuwe ordening der dingen willen daarstellen, en de herinnering aan alles, wat vroeger wet en godsdienst was, trachten uit te wisselen.

Wij hebben de verklaringen laten staan van hen, die deze woorden in verband brengen met de Openbaring van Johannes, maar wij verenigen ons hier met Calvijn, wanneer hij zegt, dat dit volstrekt niet vast is, en zijn eveneens van oordeel, dat hier in het algemeen voorspeld wordt, dat eindelijk aan de rampen, na den door God vastgestelden tijd, een einde zal komen.

26. Daarna zal het gericht zitten, en men zal zijne heerschappij wegnemen, hem verdelgende en verdoende, tot het einde toe.

27. Maar het rijk, en de heerschappij, en de grootheid der koninkrijken onder den gansen hemel zal gegeven worden den volke der heiligen der hoge plaatsen, dat onder den Mensenzoon staat (vs. 13), welks rijk een eeuwig rijk zijn zal, zodat het voor geen ander meer behoeft plaats te maken, en alle heerschappijen zullen Hem eren en gehoorzamen met vreugdevolle onderwerping, zodat de door de winden bewogen woedende zee (vs. 2) nu tot ene spiegelgladde lieflijke vlakte wordt.

Wat God oorspronkelijk met de mensheid voor had, wordt nu vervuld, nadat Hij, niettegenstaande de woelingen van het rijk der duisternis, door het verlossingswerk Zijns

Zoons, ene boven alle schildering verhevene majestueus heerlijke schare van overwinnaars en priester-koningen, als eerstelingen uit de mensen verzameld heeft, welke, als overwinnaars door het bloed van Christus, hunnen groten Godmenselijken Voorganger en Medestrijder, door den Vader om Zijns wil en ter genadige vergoeding van allen uitgestanen jammer in deze wereld, boven de niet gevallen Engelenwereld en alle hemelen verheven worden. (Openb. 4; 7:9-17. Efeze. 1:17-23).

28. Tot hiertoe is het einde dezer rede, der woorden van den Engel en van het gezicht. Wat mij Daniël aangaat, mijne gedachten verschrikten mij zeer van wege de schrikgedaanten, die het gezicht mij had voorgesteld, en mijn glans veranderde aan mij, zodat men de inwendige ontroering nog lang uitwendig opmerkte, doch ik bewaarde dat woord, het gezicht met de ontvangene verklaring, in mijn hart, ik deelde het niet aan de mij omringende vreemdelingen mede, die naar de reden mijner ontroering vraagden, ik overdacht het echter ernstig, omdat alles mijn volk aanging.

Omtrent deze verklaring en mening (dat namelijk onder de vier koninkrijken de Babylonische, Medo-Perzische, Macedonische en Romeinse monarchie moeten verstaan worden) is het de gehele wereld eens, en het werk en de Historieën bewijzen het ook krachtig, " zo schrijft Luther. Het is de gewone uitlegging gebleven tot op den tijd van het Deïsme en Rationalismus, aan het einde van de vorige en het begin van deze eeuw. Men stelde dat het Boek van Daniël niet werkelijk van dezen Profeet, maar van enen Makkabesen Jood onder Antiochus Epifanes was. De Romeinse heerschappij lag buiten den gezichtskring van den schrijver, en men zocht nu de vier rijken op andere wijze te verklaren. De gelovige Theologie van den laatsten tijd is op weinige uitzonderingen na, weer tot de oude opvatting teruggekeerd, en ook wij kunnen deze onvoorwaardelijk als de alleen ware beschouwen. Voor ons, die reeds een groot gedeelte der profetie als reeds vervuld achter ons hebben, heeft het meeste gewicht de kleine hoorn (vs. 7 vv. en 20 vv.) of de Antichrist van het Nieuwe Testament, van wien in 2 Thess. 2 en Openb. 14:19 verder zal gesproken worden.

De zegeningen van Christus komst bestaan niet alleen daarin, dat Hij de gelovigen die op de aarde leven van alle zonden en zorgen verlost, van de zwakheden en beproevingen van hunnen tegenwoordigen toestand, maar daarin, dat Hij allen bijeenvergadert en het gehele huisgezin Gods verenigt, in de heerlijkheid van hun verrezene lichamen, om te zamen te wonen met hun Zaligmaker in het hemelse Jeruzalem. Alzo treedt hier een veel heerlijker toestand in, dan bij den dood. Want alleen de geest van den gelovige gaat naar het paradijs, maar, als Christus komt, verrijzen al de lichamen der heiligen en de gehele kerk van Christus is bijeenvergaderd. Deze heerlijkheid zal spoedig aanwezig zijn. Gelovigen! richt dan uwe hoofden op en verheugt u in de hope der onsterfelijkheid.

Tot recht verstand van het Messiaans gedeelte dezer openbaring, dat boven al het andere opmerkzaamheid trekt, mogen de volgende opmerkingen leiden. Wat vooreerst de vraag betreft, of de gestalte van den Mensenzoon, tegenover die der verscheurende dieren tevens ene zijdelingse aanwijzing van den zachten, vriendelijken aard dezes rijks, tegenover de dwingelandij van aardse overweldigers heten mag? Wij zijn niet ongeneigd het te gissen, schoon men erkennen moet, dat Daniël zelf tot deze verklaring gene rechtstreekse aanleiding

geeft. Maar zeker verdient het vooral onze opmerking, dat hij den koning van dit rijk als een menschen zoon op de wolken des hemels verschijnen ziet. Zo is dan, naast Zijne waardigheid, ook Zijne afkomst geheel onderscheiden van andere vorsten, en, ofschoon in gedaante gevonden als eens menschen, bezit Hij tevens hogeren rang. Gewis, Hij verdient den naam van wereldbeheerser te dragen, terwijl de machtigste monarchen er slechts ten dele in slaagden, om wereldbedwingers te zijn! Ten andere treft ons hier het universele ener Messiasverwachting, die den aanstaanden heilsaanbrenger, niet enkel in betrekking tot één enkele kleine natie, maar tot geheel het Goddelijk wereldplan plaatst, zo als het door de beroemdste volken zal volvoerd worden. Het is als heeft Daniël onder hoger leiding zich weer verheven tot het standpunt van het Paradijs-Evangelie, en den triomf van het rijk des lichts over dat duisternis, daar aangeduid, met brede trekken geschetst. Of, mogen wij ons ene andere vergelijking veroorloven, die slechts ter zijner ere kan uitloopen, op groter schaal ziet hij voor zich, wat Bileam vele eeuwen vroeger als in één punt des tijds had gezien; ene vorstelijke macht, die de kinderen des oproers verstoort, om zelf met overgankelijk luister te schitteren, (Num. 24:19). De komst van den Messias is hier in den volsten zin des woords het grote keerpunt in den loop der wereldgeschiedenis! Maar van waar, ten derde, dat het denkbeeld van een lijdenden Messias hier zo ten enenmale terugtreedt? Op die vraag is het antwoord niet moeilijk. Het zou billijke bevreemding verwekken, wanneer een zo belangrijk bestanddeel der Messiasverwachting, als wij bij Jesaja 53 ontmoeten, bij een zo hoog verlicht profeet als Daniël, ten enenmale gemist werd. Dat hij intussen ook een lijdende Messias verwacht, zal bij de beschouwing van het negende Hoofdstuk ons blijken. Hier echter wordt daarvan, zelfs niet eenmaal in het voorbijgaan, gesproken, omdat dit lijden slechts de weg was tot heerlijkheid, hier met stoute kleuren getekend. Niet de weg, maar het einddoel; niet de strijd, maar de triomf van den Messias; niet zo zeer het woeden van de macht der wereld tegen Hem, als wel zijne overmacht alles, wat Hem weerstaat, wordt hier aan Daniël geopenbaard van den hemel. Maar het leidt ons van zelf tot ene vierde herinnering. Bij het afhouden van den steen uit den berg, en het komen van den Mensenzoon op de wolken des hemels, hebben wij niet gelijk, vele uitleggers willen, aan de eerste grondvesting, maar aan de luistervolle eind-openbaring der Christus-regering te denken, zo als die over allen tegenstand zegeviert. Het eindpunt van Nebukadnezar's en Daniël's nachtgezicht is niet het jaar der geboorte, zelfs niet de ure der hemelverheffing, maar de dag der tweede toekomst des Heeren, wanneer Hij, na door lijden in heerlijkheid te zijn ingaan, persoonlijk weer verschijnt om over alle Zijne haters te zegepralen. Ofschoon toch het komen van den Zoon des menschen een doorlopend komen mag heten, doet de Schrift ons tevens ene eindopenbaring verwachten, waarbij de Zoon des menschen op aarde als Koning heersen en als Rechter vonnissen zal. Op die ure, ook nog heden ten dage in den donkeren schoot der toekomst verborgen, wijst ons Daniël heen met dit woord. Dat zag reeds Luther in, toen hij opmerkte, dat het vierde dier moest blijven tot den jongsten dag. In de Apokalypse zullen wij het andermaal aantreffen, en over veel wat ons in de voorstelling, bepaaldelijk van den "kleinen hoorn, " bij Daniël duister bleef, een verrassend licht zien verrijzen. Eindelijk mag hier allerm minst voorbijgezien worden, dat er, ja, ene persoonlijke heerschappij van den Messias beloofd wordt, maar niet van den Messias alleen. Ongetwijfeld dwaalden die uitleggers, die beweerden, dat hier door "den Zoon des menschen" niet de Messias, maar het Israëlitische volk werd bedoeld, dat op Gods tijd over al zijne bestrijders kon zegevieren. Hoe zou, om gene andere bezwaren te noemen, dit volk kunnen gezegd worden: "op de wolken des hemels" te komen? Neen, het is een

vorstelijk persoon, die hier aangeduid werd, even zeker als het vroeger de persoon van Nebukadnezar was, die als "het gouden hoofd" werd beschreven. Maar, even als daar koning en rijk onafscheidelijk één waren, zo is ook hier in het hoofd tegelijk het lichaam begrepen. Het is dit punt, dat bij de inlichting, die Daniël ontvangt, ter zijner geruststelling aangaande het lot van Israël, inzonderheid op den voorgrond geplaatst wordt. De heiligen der hoge plaatsen zullen het koninkrijk ontvangen en bezitten tot in eeuwigheid der eeuwigheden (zie Hoofdst. 7:18, 22 en 27). Laat het waar zijn dat de vorm der uitdrukking aan Chaldeeuse denkbeelden nopens het verblijf van voortreffelijke geesten, in ene bovenaardse luchtstreek ontleend is, altijd wordt toch hier den Profeet, namens Jehova zelven, de stellige belofte gegeven, dat een Hem geheilgd volk met macht en heerschappij zal bekleed worden, delende also in den luister van dien Zoon des mensen, op wiens hoofd de kroon des hemels gezet is. Zo behaalt deze een triomf, dien Hij zelf, maar niet alleen voor Zich zelven geniet. Aan het volk der heiligen, Zijn volk, wordt "het rijk en de heerschappij de grootheid der koninkrijken onder den gansen hemel" gegeven.

HOOFDSTUK 8.

EINDE VAN DE EERSTE MONARCHIE.

I. Vs. 1-12. Even als de Christus ene meer nabij zijnde of eerste toekomst heeft, zo ook de Antichrist, deze heeft die in zijn voorbeeld, den Syrischen koning Antiochus Epifanes. Over de geschiedenissen van het volk Gods, gedurende de eerste 500 jaren van de ballingschap tot op Christus, die een voorspel zijn van de laatste ontvouwingen van het Godsrijk in den tijd van de uitbreiding der Christelijke kerk onder de heidenen tot op de tweede toekomst van Christus, ontvangt de Profeet, nadat hem in het vorige gezicht het inwendig, religieus karakter der vier wereldmachten ontvouwd is, nadere openbaring in een gezicht, dat hij twee jaren later heeft. Onder de gedaante van enen ram verschijnt eerst aan Daniël de Perzische monarchie, daarna onder het zinnebeeld van een geitebok de Grieksch-Macedonische wereldmacht. De grote betekenis van die laatste voor het volk van God wordt in 't bijzonder op den voorgrond gesteld. Vervolgens ontvangt de Profeet ene onderwijzing omtrent de lijdens- en louteringsperiode der gelovigen, waarbij als werktuig in des Heeren hand Antiochus Epifanes ene zo belangrijke plaats zou innemen. Niet zo dadelijk op den tijd der ballingschap-dit is de kern en het middelpunt van deze openbaring in haren samenhang met de vorige-volgt het rijk, dat in eeuwigheid niet zal kunnen vernietigd worden; integendeel moet er nog eerst ene zeer gevaarvolle, donkere periode doorlopen worden, die echter noodzakelijk is tot verwezenlijking van het plan, dat God ter zaligmaking heeft, ene periode, welke overeenkomt met die, welke het Messiaanse rijk voorafgaat en als type daarvan moet beschouwd worden. Ook hier zal de koninklijke tiran alles op het spel zetten, om den naam van God uit de wereld te bannen, ook hier zal de tempel des Heeren ontwijld worden, en het bloed der heiligen, die hunnen Heere getrouw zijn gebleven, zal in stromen vloeien.

1. In het derde jaar des koninkrijks van den koning Belsazar(in het jaar 557 v. Chr. (zie 2 Kon. 25:27) verscheen mij een gezicht, mij Daniël, na hetgeen mij in het eerste jaar van dezen koning (Hoofdst. 7:1 vv.) verschenen was, niet alleen in tijd, waarop het ontvangen werd, maar ook wat den inhoud aangaat verschilde.

2. En ik zag een gezicht; het geschiedde nu, toen ik het zag, dat ik niet lichamelijk, want ik bevond mij te Babel, maar in den geest in den burg Susan was, welke in het landschap Elam is, dus in het middelpunt van de Perzische monarchie, wier laatste lot mij zou voorzegd worden; ik zag dan in een gezicht, dat ik, zo dacht mij, aan den vloed Ulai of Eulëus was.

Het Babylonische wereldrijk was reeds aan het afnemen, nu zal Daniël het lot der volgende Monarchie vernemen, en hij verneemt het zeer gepast bij de toekomstige hoofdstad daarvan, in Susan.

Hij zag dit gezicht aan de Ulai, waar werkelijk later de ram en de geitebok met een legermacht op elkaar stieten.

3. En ik hief, gedreven door den Geest, die mij een beeld der profetie voor mijne ogen wilde plaatsen, mijne ogen op, en ik zag, en ziet er was een ram in zijn pels en wol, en met zijne tot

stoten geneigde horens, een sprekend beeld van het rijke Perzische rijk, dat gereed is tot het aanvallen van alle volken, welks koning, wanneer hij aan het hoofd van zijn leger verscheen, ook werkelijk in plaats van een diadeem een kop van een ram droeg. Deze ram stond voor dien vloed, die had twee hoornen, gelijk dan ook dat rijk een dubbel, een Medo-Perzisch was (2 Kron. 36:20), en die twee hoornen waren hoog, en de ene was hoger dan de andere, en de hoogste, het zinnebeeld der Perzische macht, kwam in het laatste op (Ezra 1:4) steeg meer in de hoogte.

4. Ik zag, dat de ram met de twee hoornen tegen het westen, tegen Babylonië, Syrië en Klein-Azië stiet, en tegen het noorden, Scythië en Armenië, en tegen het zuiden, Egypte, Libië, Ethiopië, Arabië en Indië, en gene dieren konden voor zijn aangezicht bestaan, en er was niemand, die uit zijne hand verlost, want alle deze landen werden, het een na het ander de Perzische wereldmonarchie ingelijfd; maar hij deed naar zijn welgevallen (vgl. Herod. VII:31), en hij maakte zich groot, zodat het rijk ten laatste 127 provincies telde, maar zich nu ook op zijne grootte sterk verhief (Esth. 1:1 vv.).

5. Toen ik dit overleide 1), in de beschouwing van het raadselachtige en veelbetekenende beeld verdiept was, ziet, er kwam een geitebok, als zinnebeeld der Grieksch-Macedonische krijgsmacht (vs. 21) van het westen, over den gansen aardbodem met lichten voet en snel ijlende, en hij roerde de aarde niet aan, het scheen meer te vliegen (Hoofdst. 7:6) dan te lopen; en die bok had een aanzienlijke hoorn tussen zijne ogen, welke Alexander, den Grote, den aanvoerder dier krijgsmacht, betekende.

1) Of, toen ik hierop acht gaf.

6. En hij kwam tot den ram, die de twee hoornen had, dien ik had zien staan voor den vloed (vs. 3 vv.); en hij liep op hem aan in de grimmigheid zijner kracht (denk hier aan het treffen tussen het Griekse en het Perzische leger bij den Granicus en bij Issus).

7. En ik zag hem, nakende aan den ram, (denk aan den slag bij Gaugamela) en hij verbitterde zich tegen hem, en hij stiet den ram, en hij brak zijne beide hoornen; en in den ram was gene kracht, om voor zijn aangezicht te bestaan, en hij wierp hem ter aarde, en hij vertrad hem (denk aan den ondergang van den Perzischen koning Darius Codomannus in 331 v. Chr.); en er was niemand, die den ram uit zijne hand verlost, het gehele Perzische rijk werd Alexander den Grote, ten buit.

8. En de geitebok, vroeger nog jeugdig en zwak, maakte zich uitermate groot, want het Grieksch-Macedonische rijk breidde zijne heerschappij tot aan Indië uit; maar toen hij sterk geworden was, brak die grote hoorn, daar Alexander in het jaar 323 v. Chr. stierf, en er kwamen op aan deszelfs plaats vier aanzienlijke horens, zinnebeelden van de vier koninkrijken, die uit Alexanders monarchie voortkwamen naar de vier winden des hemels, het Macedonische naar het Westen, het Thracische naar het Noorden, het Tyrische naar het Oosten, en het Egyptische naar het Zuiden.

9. En uit enen van die vier aanzienlijke horens, namelijk uit het door Seleucus Nikator gestichte Grieksch-Syrische rijk (Hoofdst. 11:5) kwam voort, bij wijze van een tand aan een werkelijken hoorn, een kleine hoorn, 1) Antiochus Epifanes, die in 1 Makk. 1:11 een zondige spruit genoemd wordt, welke uitnemend groot werd door gelukkig gevoerde oorlogen tegen het zuiden, tegen Egypte (Hoofdst. 11:21 vv.) en tegen het oosten, Perzië, Armenië en Elymaïs (1 Makk. 3:31, 37; 6:1 vv.), en tegen het sierlijke land, tegen Palestina (Hoofdst. 11:16. Jer. 3:19. Ezech. 20:6).

1) De Profeet zag enen kleinen hoorn, hetwelk een grote vervolger van de Kerk en van het volk van God is geworden, en dit was de voornaamste zaak, die er in de openbaring van dit gezicht aan hem bedoeld wordt, gelijk naderhand Hoofdst. 11:30.

Deze uitdrukking is zeer menigvuldig bij de Profeten der ballingschap, en in hunnen mond tevens bijzonder karakteristiek. Zij gaven daardoor hun verlangen te kennen naar den dierbaren grond, waar hun God onder hen woonde en werkte, en wilden tevens bij hun hoorders en lezers hetzelfde gevoel in het hart doen ontwaken en onderhouden, in 't bijzonder ook bij Messiaanse beloften, door welker vervulling in Kanaän dit het toppunt van schoonheid en sierlijkheid bereikte.

Een kleine hoorn wordt hij genoemd, omdat hij wat zijn opkomst betreft, van geringen aanvang was. Als gevangene, als gijzelaar had Antiochus Epifanes enigen tijd te Rome doorgebracht.

10. En hij, die kleine hoorn, werd groot tot aan het heir des hemels, daar het zelfs waagde aan Israëel, het volk van God, de hand te slaan; en hij wierp er sommigen van dat heir namelijk van de sterren, van de belijders van den waren God, ter aarde neer, en hij vertrad ze; hij pleegde de schandelijkste wreedheden tegen hen, om Israëel geheel van zijnen godsdienst te doen afvallen (1 Makk. 1:25, 30 vv. 2:28; 5:2, 9 vv.).

De Hebreeuwse Theokratie is geen rijk van deze wereld, het stelde tegenover den zichtbaren hemel enen bovenzinnelijken; hare burgers zijn de sterren daarvan.

Israëel was, hoe het ook was, het volk der heiligen. het volk van God, omdat het Gods openbaring en God onder zich had wonen, geheel afgezien van den trap van heiliging bij de bijzondere leden.

11. Ja hij, deze kleine hoorn, maakte zich groot tot aan den Vorst diens heirs, 1) hij beproefde zelfs zich aan den Heere der Kerk, aan den Heere Zebaoth onmiddellijk te vergrijpen, en van denzelfden werd weggenomen het gedurig offer in den tempel te Jeruzalem, en de woning Zijns heiligheds werd nedergeworpen.

1) Tegen den vorst van dat heir of tegen Jehova maakte die hoorn zich groot, wijl Antiochus, na een tweeden veldtocht tegen Egypte ondernomen te hebben, en door een gezant uit Rome van de inneming van Alexandrië teruggehouden te zijn, in verstoordheid daarover, bij zijn terugkeer, op nieuw tegen de Joden woedde, den Joodse godsdienst verbood, het beeld van

den Olympischen Zeus op het altaar Gods liet plaatsen, het offer, dat overeenkomstig de Mozaïsche instelling alle dagen gebracht moest worden, afschafte en het heiligdom der Joden verwoestte. (J. M. GÄRTNER).

"De Vorst diens heirs" is niet, de Hogepriester, zoals sommige uitleggers menen, o. a. Henry en Grotius, maar God zelf, de Koning van zijn volk. Dit zich groot maken tegen den Heere God, wordt nader aangeduid door hetgeen volgt. Antiochus Epifanes ontheiligde den tempel en verbood den Heere het morgen- en het avondoffer te brengen.

12. En het heir werd, gelijk een heilige nader verklaarde (vs. 13), in den afval om Israëls zonde te straffen en het daarvan te reinigen, overgegeven tegen het gedurig offer, om dit af te schaffen en den heidensen afgodendienst daarvoor in de plaats te stellen (1 Makk. 1:57 vv.), en hij wierp de waarheid 1) ter aarde, daar hij de boeken van Gods wet liet verscheuren en verbranden, en hij deed het, en het gelukte wel.

1) Velen namen den heidensen godsdienst gaarne aan en hadden zich reeds vroeger naar de heidense zeden geschikt en den voorvaderlijken godsdienst veracht; toen nu de vervolging uitbrak, gingen zij niet alleen vrijwillig tot het heidendom over, maar werden ook de aanbrenghers hunner eigene landslieden en de verraders der gelovigen. Aldus wierp Antiochus de waarheid ter aarde, zonder dat zich bij den aanvang iemand tegen hem verzette.

Hieronder moet verstaan worden de wet en wat in de wet den volke is geboden: De geopenbaarde, door God geopenbaarde waarheid. Dit is geschied, toen de Syrische koning het volk dwong om zijn eredienst in te ruilen voor de heidense gebruiken en offeranden.

13.

Vs. 13-27. Bij het gezicht, dat den Profeet ten dele werd, zijn hemelse machten werkzaam, om hem dit te verklaren. Hij verneemt, dat, even als den Antichrist (Hoofdst 7:25 vv. die zijn voorbeeld is, de almachtige hand van God bereiken zal, en het vonnis onverwacht aan hem zal worden ten uitvoer gelegd, dat hem slechts een bepaald getal van dagen, gelijk in den raad van God besloten is, macht gelaten is. Maar alle deze openbaringen, die Daniël hier ontvangt, zijn van het begin tot het einde met grote ontroeringen zijner ziel verbonden, en de uitputting, die daarvan voor hem achterblijft, berokkent hem zelf ene ziekte van verscheidene dagen.

13. Daarna hoorde ik enen heilige spreken, enen van de heilige engelen Gods, die in Zijne geheimen met betrekking tot Zijn werk om de mensen te redden een zo levendig belang stellen (Efeze. 3:10. 1 Petr. 1:12 en de heilige, een andere engel zei tot den onbenoemde, 1) tot den eerste, die daar sprak wat in vs. 12 is meegedeeld: Tot hoelang zal dat gezicht van het gedurig offer, dat toch zal worden afgeschaft, en van den verwoestenden afval zijn, van Israëls zonde, die zoveel ellende teweegbrengt, dat zo het heiligdom als het heir het volk van Israël (vs. 10) ter vertreding zal overgegeven worden?

1) In het Hebr. Waëschmeah échaad kadoosj wedabbeer wajomer échaad kadoosj lapalmoni hamdabbeer. Beter: Daarna hoorde ik een heilige spreken, en een andere heilige sprak tot

hem, die zo even sprak. Wat de ene heilige of Engel sprak wordt niet vermeld, maar terwijl deze sprak, valt een ander hem in de rede, met de vraag, tot hoe lang die ellende zal duren, een vraag die gedaan wordt, opdat Daniël het antwoord zou vernemen.

Sommigen zijn van oordeel dat onder den "ongenoemde" verstaan moet worden de Christus, maar o. i. ten onrechte, dewijl er dan niet zou staan een zeker heilige, maar wel degelijk de Engel des Verbonds.

De beide Engelen zijn hier boodschappers Gods, door God onderwezen van de toekomstige dingen, om deze op hun beurt weer aan Daniël te openbaren. Over den Zoon Gods wordt later in vs. 16 gesproken.

14. En hij, de eerste heilige, zei tot mij, en beantwoordde daardoor tevens den eersten heilige, die hem gevraagd had 1): Tot twee duizend en drie honderd avonden en morgens, (Gen. 1:5); dan zal het heiligdom gerechtvaardigd worden 2) door herstelling van den waren godsdienst terug ontvangen, wat het rechtmatig toekomt 2).

1) Hier hebben wij iets van het gesprek der heiligen, waarvan in Hoofdst. 9:14 vermeld is, en het is wel aan het geloof geoorloofd, zich hier van het werkelijk verkeer der zalige geesten onder elkaar iets voor te stellen, daar den enen dit, den anderen dat door den Heere in 't bijzonder geopenbaard is, en zij de vreugde hebben, elkaar wederkerig Gods openbaringen en raadsbesluiten mede te delen. Van dien aard zijn toch ook de zaligste gesprekken der kinderen Gods op aarde.

Terwijl Daniël, door het gezicht als nedergedonderd, in verwondering verzonken was, kwam God door de hulp van enen Engel aan zijne zwakheid te gemoet. Zonder twijfel zou hij zelf omtrent het gezicht gevraagd hebben, gelijk wij later (vs. 15) zijne begeerte vernemen; maar hier wilde God hem voorkomen, omdat Hij den heiligen man zo door schrik overweldigd zag, dat hij niet durfde vragen. Daardoor geeft God geen gering bewijs van Zijne vaderlijke goedheid en tederheid.

2) Deze 2300 kunnen zeker, gelijk Luther gedaan heeft, voor eigenlijke dagen gehouden worden, en de juiste vervulling der voorzeggingen zou in de geschiedenissen der Makkabeën kunnen worden aangewezen, waarvoor een geheel aantal berekeningen is; men moet echter daarbij óf den tijd van het begin aanmerkelijk vervroegen, óf den tijd van het einde der hier bedoelde geschiedenis veel later stellen. Daarom is zeker de voorkeur te geven aan die uitlegging, welke de woorden van den grondtekst zo verstaat; twee duizend en drie honderd avond- en morgen-, namelijk offers. Daar iedere dag zijn avond en morgen heeft, en er 2300 wegvallen, zo zouden het 1150 dagen zijn; inderdaad is het ook die dagelijkse morgen- en avonddienst, over welken hier gesproken wordt.

15. En het geschiedde, toen ik dat gezicht zag, ik Daniël, zo zocht ik het verstand deszelfs, zo begeerde ik het te mogen begrijpen, gelijk ik dan ook in mijn hart om nadere inlichtingen bad, en ziet, er stond voor mij als de gedaante eens mans.

16. En ik hoorde, zonder toch een werkliken persoon te zien, tussen Ulai, van de plaats tussen die beide oevers van de rivier, aan wier westzijde ik mij bevond, eens mensen stem, die eigenlijk niet van een mens maar de stem van den Zone Gods was, die riep en zei: Gabriël! geef deze het gezicht te verstaan.

a) Luk. 1:26.

Eerst verschijnt een Engel zonder eigen naam als een man; hij wordt vervolgens als man Gods (= Gabriël aangesproken, en spoedig is die uitdrukking reeds als een blijvende eigennaam van dezen Engel gebruikt (Hoofdst. 9:21). Zo zijn de Engelen-namen ontstaan, alleen om de behoefte der mensen te hulp te komen, waar het er om te doen is, enen bepaalden bode van anderen, die zijns gelijken zijn, op menselijke wijze te onderscheiden. De Heilige Schrift is echter om goede redenen zeer spaarzaam met zulke eigennamen van Engelen, en in de kanonieke zijn er slechts twee, Gabriël en Michaël, genaamd.

17. En hij, de Engel Gabriël kwam nevens waar ik stond, plaatste zich dicht bij mij, en als hij kwam, verschrikte ik; en ik viel in diepe ontroering mijner ziel op mijn aangezicht. Toen zei hij tot mij: Versta, gij mensenkind! 1) want dit gezicht zal, wat zijne vervulling betreft, zijn tot den tijd van het einde der straffen en der louteringen van het volk door de Gode vijandige macht der wereld, welke de komst van den Messias zal voorafgaan.

1) Zowel Ezechiël alsook Daniël en Zacharia worden, daar zij zich dikwijls te midden van Engelen zien, opdat zij zich niet in trotsheid verheffen en zich Engelenwaarde of natuur toeschrijven aan hun vergankelijkheid herinnerd en mensenkinderen genoemd, opdat zij weten dat zij mensen zijn.

Hoewel Daniël een zeer voorzichtig en kloekmoedig man was, en gemeenzaam was met gezichten van den Almachtige, evenwel brengt de nadering van een buitengewoon gezant, van dien Engel hem dezen schrik aan. Hij viel op zijn aangezicht, niet om den Engel te aanbidden, maar omdat hij den helderen, schitterenden glans zijner heiligheid niet langer dragen kon. Ja ter aarde gevallen zijnde, viel hij in een diepen slaap. Dit kwam niet voort uit minachting van dit gezicht of uit onverschilligheid omtrent hetzelfde, maar het was een uitwerking van zijn zwakheid, dat zijn geest werd neergedrukt door den overvloed der openbaringen.

18. Als hij, de Engel, nu met mij sprak, viel ik, overweldigd door den sterken indruk, die beide, de verschijning en de woorden van den Engel, op mij gemaakt hadden, en uit wier mond ik nu ontzettende zaken meende te zullen horen, in enen diepen slaap op mijn aangezicht ter aarde; toen roerde hij mij aan, en hij stelde mij op mijne standplaats, hij richtte mij overeind (Matth. 17:6 vv.).

19. En hij zei: Zie ik, de Engel Gabriël, zal u te kennen geven, wat er geschieden zal ten einde na den laatsten tijd dezer gramschap, die later, dan de tegenwoordige, die nu nog Op Israël drukt, komen zal, niet lang vóór de dagen van den Messias. Die laatste toorn is echter zo

onverdraaglijk niet, als hij schijnt, want ter bestemder tijd zal het einde zijn 1) hij zal spoedig voorbijgaan.

1) Aan den Profeet wordt het hier duidelijk te verstaan gegeven, dat niet altijd de verdrukking zal duren, dat in den Raad Gods het einde reeds is bepaald, en dat de uitkomst heerlijk zal openbaren, de Barmhartigheid en de Goedertierenheid Gods, zowel als Zijn Almacht in de uitredding van Zijn volk.

20. De ram met de twee hoornen, dien gij gezien hebt (vs. 3), zijn de koningen der Meden en der Perzen.

21. Die harige bok nu, die in zijnen toorn geweldig op den ram aanrende, (vs. 6) is de koning van Griekenland, en de grote hoorn, welke tussen zijne ogen is (vs. 5), is de eerste koning van dit Griekse rijk, Alexander, de Grote.

Josefus verhaalt, dat Alexander tijdens zijne overwinning van Azië, ontevreden was op de Joden, omdat zij hem niet geholpen hadden, en op Jeruzalem aantrok met het doel om het te verwoesten. Jaddua, de toenmalige Hogepriester (Neh. 12:11), was door God in enen droom gewaarschuwd, dat hij, als Alexander naderde, hem met de andere priesters en een gedeelte van het volk zou tegemoet gaan. De overwinnaar trok nader, en ziende den Hogepriester, viel hij neer en verhaalde hij zijnen legerhoofden, dat hij, voordat hij den tocht begon, in enen droom een man gezien had, op dezelfde wijze gekleed, en dat die hem verzekerd had, dat voorspoed op zijnen tocht zou hebben. Jaddua voerde Alexander naar den tempel en toonde hem dit gedeelte van het Boek van Daniël, waarop de koning de Joodse natie onder zijne bescherming nam. .

22. Dat er nu vier aan zijne plaats stonden, toen hij verbroken was (vs. 8), vier koninkrijken zullen uit dat volk ontstaan, doch niet met zijne kracht.

23. Doch op het laatste huns koninkrijks, als het de afvalligen in het Joodse land op het hoogste zullen gebracht hebben, zo zal er een koning staan, met name Antiochus, de edele, of Epifanes stijf van aangezicht, onbeschaamd en raadselen verstaande, listig en ondoorgrondelijk in zijne handelwijze.

24. En zijne kracht zal sterk worden, doch niet door zijne kracht, maar door Gods bestuur; en hij zal het wonderlijk verderven, zodat het met het Joodse land en bijzonder met Jeruzalem jammerlijk zal gesteld zijn, en hij zal geluk hebben, en zal het ten minste voor een groot deel doen, wat hij zich heeft voorgenomen. En hij zal de sterken, andere koningen, mitsgaders het heilige volk het volk Gods verderven.

25. En door zijne kloekheid zal hij de bedriegerij, die hij tegen het heilige volk voorneemt, doen gedijen in zijne hand; en hij zal zich in zijn hart verheffen, en in stille rust 1), terwijl hij zich houdt alsof hij niets kwaads in den zin had zal hij er velen verderven, en zal staan tegen den vorst der vorsten, tegen den Heere Zebaoth (1 Sam. 1:3), doch hij zal zonder hand, zonder menselijk toedoen, alleen door Gods leiding en gericht, verbroken worden 2).

1) In het Hebr. Oebesjalwah jaschit rabbim. Beter: onvoorziens zal hij velen verderven, d. i. letterlijk: midden in de zorgeloosheid, zo dat men het niet verwacht. Van dien machtigen koning wordt gezegd in vs. 24 dat hij het niet zal doen door zijne kracht, d. w. z. dat hij het van God beschikte voorwerp is, om zijn volk te tuchtigen. Ook de vijand doet niets, tenzij hem daartoe van Godswege de kracht is gegeven.

2) Antiochus Epifanes had het plan, dat bij hem tot ene soort van idee fixe geworden was, om in zijn gehele rijk, waartoe ook Palestina behoorde, den dienst van Zeus Olympius in te voeren; en daar hij zich zelf met dezen God identificeerde, wilde hij daardoor zijne eigene aanbidding algemeen maken. Alle andere godsdiensten zocht hij met fanatischen, dikwijls aan waanzin grenzenden ijver uit te roeien. Zo schafte hij ook den godsdienst te Jeruzalem af, en voerde daardoor den afgodendienst in. Deze onderneming was des te gevaarlijker, daar hem in Israël zelf een heidensgezinde richting, ene helleniserende partij tegemoet kwam. Van Antiochus Epifanes dreigden dus het heilige volk en den geopenbaarden godsdienst zelfs het bestaan van een Godsrijk op aarde de allergrootste gevaren. Van alles wat Israël tot de komst van Christus van de macht der wereld zou lijden, is niets te vergelijken bij hetgeen Antiochus Epifanes het volk deed ondervinden. Alle vroegere wereldrijken, aan welke Israël cijsbaar was, hadden het hun godsdienstige vrijheid doen behouden, ja hen daarin zelfs beschermd en geëerd. Zo Nebukadnezar (Dan. 4:31 vv.), Darius de Meder (Dan. 6:27), Cyrus (Ezra 1:2 vv.), Artaxerxes Longimanus (Ezra 7:12 vv. Neh. 2:7 vv.). Zo volgens Josefus, ook Alexander de Grote. Op Antiochus moest dus door de profetie bijzonder worden gewezen, opdat het volk op zijn verleidingsvermogen en zijne aanvallen gewapend ware. En dat deze waarschuwingen niet vruchteloos zijn gebleven, toont ons de roemrijke opstand der Makkabeërs, die in zo verre zij rein en recht was, als ene eerste vrucht van deze profetie mag genoemd worden. Antiochus met zijnen zich zelf vergodenden, dweepleken hoogmoed, en zijne vijandschap tegen God en godsdienst, is het zeer eigenaardig voorbeeld van den Antichrist. In dien éénen trek, dat Epifanes als voorafbeelding van den laatsten vijand verschijnt, ligt voor het volk Gods de volkomenste onderwijzing over dezen, en de nadrukkelijke waarschuwing op de grootheid van het te wachten gevaar en de listigheid des vijands maar van de tegenovergestelde zijde-de onuitsprekelijke troost, dat hij het snel over hem losbrekende oordeel niet zal ontgaan. En even als Israël de in Hoofdst. 8 beschrevene Antichrist eerst recht leerde onderscheiden in zijne verschijning, zo zijn wij, die slechts den laatsten vijand te verwachten hebben, verplicht en geroepen, ons zijn beeld uit de beschrijving van Antiochus duidelijker en aanschouwelijker voor te stellen en er ons te wapenen. De Apostel gaat ons hierin voor in Thess. 2:4, waar hij den mens der zonde met kleuren schildert aan Daniël ontleend.

26. Het gezicht nu van avond en morgen, dat er gezegd is(vs. 14), is de waarheid en gij, sluit dit gezicht toe 1), verberg het, opdat het niet aan ieder bekend worde, dat het voor heden nog niet nodig is, want er zijn nog vele dagen toe, eerst na 387 jaren zal het de tijd der vervulling zijn.

1) Laat het niet openlijk bekend worden aan de Chaldeënen, opdat de Perzen niet misnoegd worden op de Joden, omdat door hetzelfde de val van hun rijk voorzien wordt; welk

misnoegen ontijdig zou zijn, overmits het bevel van hun vrijlating van den koning van Perzië verwacht wordt.

27. Toen werd ik, Daniël, zwak, ten gevolge der buitengewone inspanning, die ik bij het begin dezer openbaring had gehad, en was enige dagen ziek. Daarna stond ik op, en deed des konings werk, daar ik ook onder Belsazar een koninklijk ambt, hoewel van meer ondergeschikten aard had, en ik was ontzet over dit gezicht, maar niemand merkte het 2), ik verbergde het, dat ik dit gezicht had gehad, hoewel het mijne gedachten voortdurend bezig hield, daar ik het gebod in vs. 26 wilde gehoorzaam zijn.

1) Zolang wij in deze wereld leven moeten wij in dezelve het een of andere werk hebben. En dezulken, welke God met zijn weldaden en zegeningen verwaardigd heeft, moeten evenwel niet denken, dat het werk voor hen te gering is. Ook moet het aangename van de verkering met God ons niet afhouden van het waarnemen van ons bijzonder beroep, maar wij zijn verplicht altoos in hetzelfde te blijven bij God. Dezulken inzonderheid, aan welke het bestuur van het algemeen is aanbevolen, hebben wel toe te zien, dat zij zich getrouwelijk en in gemoede kwijten van hun plicht.

HOOFDSTUK 9.

DANIELS GEZICHT EN PROFETIE VAN DE ZEVENTIG WEKEN.

I. Vs. 1-9. In het eerste jaar der regering van Darius, den Meder, dus ten tijde toen de door den Profeet Jeremia voorspelde zeventigjarige ballingschap der Joden onder Babel aan de ene zijde haar einde scheen bereikt te hebben, daar het toch met Babels wereldheerschappij gedaan was, en toch aan de andere zijde Juda's gevangenis te Babel nog voortging en men nog in het geheel niet kon gissen, wanneer en hoe deze ballingschap zou eindigen, maakt Daniël de daarop betrekking hebbende plaatsen van Jeremia tot een onderwerp van navorsen en nadenken. Hij kan de reden, waarom de belofte vertoeft, slechts daarin vinden, dat de zonde van zijn volk niet genoegzaam beleden is; daarom wendt hij zich nu tot God in diepe treurigheid vastende, in een haren gewaad en in as. In den naam der gehele gemeente stort hij zijn gehele hart, dat door smart over de zonde is aangegrepen, en dat naar genade en vergeving verlangt, voor den Heere uit, Hem biddende, dat Hij genadig den smaad van Jeruzalem en van Zijn volk afwende, en over Zijn heiligdom, dat nog verwoest is, zijn aangezicht doe lichten.

1. In het eerste jaar van Darius, d. i. Cyraxares II, den zoon van Ahasveros of Cyraxares I (zie 2 Kon. 22:2), uit het zaad, den stam der Meden, die in het jaar 556 v. Chr. koning gemaakt was over het koninkrijk der Chaldeën (Hoofdst. 5:3)

2. In het eerste jaar zijner regering, sedert het begin van het koninkrijk der Chaldeën met het jaar 626 v. Chr. 70 jaren waren verlopen, merkte ik, Daniël, in de verzameling van de heilige boeken, die ik in afschrift bezat (Nehem. 8:1), dat het getal der jaren, van dewelke het woord des HEEREN tot den Profeet Jeremia (zie Jer. 25:11 vv. 29:10 1) geschied was, in het vervullen der verwoestingen van Jeruzalem, zeventig jaren was, ik bemerkte dat in 70 jaren de tijd vervuld zou zijn, waarin Jeruzalem verwoest zou blijven liggen.

3. Toen verontrustte het mij, dat hoewel het ééne deel van 's Heeren woord vervuld was, het Chaldeeuwse rijk zijn einde had gevonden, echter niets bespeurd werd van de vervulling van het andere gedeelte, namelijk de verlossing van Israël (2 Kon. 25:27), en ik stelde mijn aangezicht tot God, den Heere, ik wendde het aangezicht naar de plaats des tempels (Hoofdst. 6:10 v.) en geestelijk het hart naar den hemel, om Hem te zoeken met het gebed en smekingen, met vasten, en zak en as 1) (2 Sam. 12:16. Ezra 9:3 vv. opdat mij mocht verklaard worden, hoe het eigenlijk met die 70 jaren stond in betrekking tot het beloofde wederkeren des Heeren tot Zijn volk, en het herstellen van stad en tempel.

1) Waar Daniël een zak aan doet en zich met as bestrooit en tegelijk vast, werpt hij zich als een smekeling voor Gods aangezicht om vergiffenis te vragen en te verzoeken dat God, wat Hij beloofd heeft, ook door de daad zelf tot stand brenge. Nu zijn hier twee zaken door ons vast te houden. De eerste is dat ons geloof voortdurend moet geoefend worden door gebeden, vervolgens waar God ons iets uitstekends en uitnemends belooft, wij er ook meer vurig naar moeten verlangen en dat dit als het ware een scherpe prikkel is. Wat nu het vasten in zak en as betreft, dit is in het kort aan te merken, dat de heilige vaders, het gewoon waren, deze

ceremoniën met buitengewone gebeden te verbinden, voornamelijk wanneer zij hun schuld voor Gods aangezicht wilden bekennen en als schuldigen voor Zijn aangezicht zich stelden, die er reeds geheel van overtuigd waren en geheel hun hoop stelden op de bede om vergiffenis.

Ofschoon Daniël een Profeet des Heeren was, achtte hij zich echter daarmee niet verheven boven de Schrift; neen, hij beminde en bestudeerde haar als het levende Woord des Allerhoogsten. De ene Profeet las van zelve den anderen, en verenigde zijne profetie met de voorafgaande; ja, wat zeg ik, de grootste der Profeten en hun Hoofd, Christus, beriep Zich gedurig op de Schrift. Hieruit kan men den hoogmoed afmeten van de ongelovige geleerden van onzen tijd, die de Schrift als verouderd wegwerpen, en hun eigene geschriften tot Schrift maken, als ook de verkeerdheid der gelovigen, die het meer met hun bevindingen dan met de Schrift houden. Daniël bidt om hetgeen God beloofd heeft te doen. Ene vreemde zaak voor het vleeselijk verstand, Men zou zeggen: als God het beloofd heeft, dan behoeft men er niet om te bidden. Het tegendeel is waar. Een gelovige bidt, niet onbepaald, maar overeenkomstig het woord van God. Wij bidden naar Gods wil, en zijn daarom verzekerd verhoord te zullen worden. Daniël belijdt zijne zonden. Ook weer ene vreemde zaak; ene zondenbelijdenis op dit ogenblik, waarop God Zich gaat ontfermen, door een einde te maken aan de ballingschap! Doch juist zulke tegenstrijdige dingen, waarvan de wereld geen begrip heeft, zijn bij de gelovigen gewone zaken. Gods weldaden verootmoedigen hen nog meer dan Gods kastijdingen. Als God ons zegent, ons kroont met goedertierenheid en barmhartigheden, dan in tranen weg te smelten en zich zondaar te gevoelen, dat is genade. Niet alleen beleed Daniël eigene zonden, hij beleed ook die van anderen. Wij klagen dikwijls over gebrek aan verootmoediging onder de broederen; dat wij voorgaan! Een gelovige moet in zijne binnenkamer nooit voor zich zelve alleen staan, maar voor de gehele gemeente Gods. Hij alleen moet op zijne wijze in de bres staan voor allen; dit behoort tot het algemene priesterschap der gelovigen. De Heere, die alleen stond voor ons allen in het oordeel en alleen voor ons allen triomfeerde, heeft ons deze genade gegeven.

Hier is inderdaad een voorbeeld voor ieder Christen. Laat hem desgelijks verstaan door de Goddelijke Boeken, de Schriften van Profeten en Apostelen, dat de tijd nadert, wanneer de kerk zal bevrijd zijn van hare gevangenschap, de slavernij der zonde, en gebracht worden in de heerlijke vrijheid der kinderen Gods. Dat hij daarom als een vreemdeling en pelgrim op aarde afstand doe van vleeselijke lusten, ten allen tijd biddende en zich haastende, dat de dag des Heeren kome.

4. Ik bad dan tot den HEERE, mijnen God, en deed belijdenis van onze zonde, 1) die zeker de oorzaak was, waarom de vervulling Zijner belofte vertraagde, en zei: "Och Heere! Gij grote en verschrikkelijke God, a) die het verbond de weldadigheid houdt dien, die Hem liefhebben en zijne geboden houden 2) (Ex. 20:5 v. Neh. 1:5 vv.).

a) Deut. 7:9.

1) Het belijden is tweërlei, òf een belijden van zonden òf van lof. Wanneer het ons in moeilijke omstandigheden kwalijk gaat, moeten wij onze zonde belijden; wanneer het ons

goed is, bij de overwinning der gerechtigheid moeten wij belijden, dat de Heere groot en goed is, moeten wij Hem loven; zonder belijdenis mogen wij echter nooit zijn.

2) Daniël belijdt hier in den aanhef van zijn gebed zowel de Majesteit Gods en Zijne heiligheid als Zijne barmhartigheid en genade. Hij wend zich tot God, zoals Hij Zich van oude tijden heeft geopenbaard. als tot dien Heere, die uit kracht Zijner heiligheid en rechtvaardigheid, de zonde geenszins kan gedogen, maar ook uit kracht van Zijne barmhartigheid en genade met den zondaar kan te doen hebben in den weg van vergevende genade-

5. a) Wij hebben gezondigd, en hebben onrecht gedaan en goddelooslijk gehandeld, en gerebelleerd, met af te wijken van Uwe geboden, én van uwe rechten 1) (1 Kon. 8:47).

a) Ps. 106:6. Jes. 64:5-7.

1) Hij moet daarmee beginnen, dewijl in het algemeen is aan te merken, dat onze gebeden Gode niet kunnen behagen, tenzij wij als schuldigen voor Zijn aangezicht komen en onze gehele hoop stellen op Zijne barmhartigheid. Maar in het belijden was er bij den Profeet een reden voor, dewijl hij niet gebeden heeft op de gewone wijze, zoals gezegd is, maar al vastende en met zak en as. Dit was dus een plechtige belijdenis, waarin Daniël zich verenigde met het ganse volk.

Ten tijde toen Gij hen (de kinderen Israëls) kastijddet, stortten zij gebeden voor U uit; want zij wisten, dat de verdrukking, die over hen gekomen was in de ballingschap, Uwe straf was en niet een toeval, en dat Gij hen voor hun zonden kastijddet. Daarom loofden zij U en baden zij tot U; zo deden zij gedurende den gansen tijd der ballingschap. (D. KIMCHI).

Daniëls gebed is een van die Bijbelse gebeden, waar men niet verklaren kan, waar men gevoelt, dat de woorden zich zelf moeten verklaren in ons hart, wanneer men de bedoeling en den zin zal vatten. Daniël, de getrouwe en rechtvaardige knecht Gods, verdiept zich geheel in de schuld en de zonde van zijn volk; zijne priesterlijke gezindheid identificeert zich zo geheel daarmee, hij doet zo innig in den naam van gans Israël belijdenis, dat wij hier iets gevoelen van hetgeen in het binnenste omging van Hem, die in onze plaats belijdenis deed, dat wij over Daniël heen zien in het gebedsoffer van Gethsemane en van Golgotha. Daniël stelt als een voorbeeld in zijn biddend lijden ons dien hoogsten Hogepriester voor, die, toen Hij werd uitgeroeid (vs. 26), het slachtoffer en het spijsoffer des Ouden Verbonds deed ophouden (vs. 27), daar Hij zelf de schuld verzoend en de eeuwige gerechtigheid aangebracht heeft (vs. 24); voor deze openbaring des Nieuw-Testamentische hogepriesterschaps moest Daniël juist nu hij zelf als priester gestaan had, bijzonder ontvankelijk zijn.

6. En wij hebben niet gehoord naar uwe dienstknechten, de Profeten, die in Uwen naam spraken tot onze koningen, onze vorsten, de hoofden van stammen en de geslachten, en onze vaders, de familiehoofden, en tot al het volk des lands.

7. Bij U, o Heere! is de gerechtigheid, maar bij ons de beschaamdheid der aangezichten, 1) bij het bewustzijn, dat wij door onze zonden zware straffen verdiend hebben, gelijk het is te dezen dage bij de mannen van Juda, en de inwoners van Jeruzalem, en geheel Israël, die nabij en die verre zijn, in al de landen, waar Gij ze henengedreven hebt, om hun overtreding, waarmee zij tegen U overtreden hebben.

1) De ware boetvaardigen zijn altoos gewoon God te loven, te rechtvaardigen, opdat Hij rechtvaardig zij in Zijn spreken en rein in Zijn handelen, en de zondaar de schuld alleen drage. Hij erkent, dat het de zonde was, die hen in al deze ellende dompelde. Hij erkent de gerechtigheid van God daarin, dat Hij hen, in alles dat Hij over hen had laten komen, geen onrecht gedaan, maar hen naar hun verdienste behandeld had.

8. O Heere! bij ons is de beschaamdheid der aangezichten, bij onze koningen, bij onze vorsten en bij onze vaders, omdat wij tegen U gezondigd hebben.

Een klaar en diep bewustzijn van zonde, van hare snoodheid en van de straf, die zij verdient, behoort ons te verootmoedigen voor den troon. Wij hebben gezondigd als Christenen. Helaas! dat het zo moest zijn. Hoe begunstigd wij ook zijn, hebben wij ons nochtans aan ondankbaarheid schuldig gemaakt; boven de meesten bevoorrecht, hebben wij echter niet naar die mate vruchten gedragen. Wie is er, al heeft hij nog zo lang aan den Christelijken krijg deelgenomen, die niet een bos zijn aangezicht zal voelen bedekken, wanneer hij terugziet op het verledene? Wat onze dagen betreft vóór onze bekering mogen zij vergeven en vergeten zijn; maar sedert dien tijd, hoewel wij niet zondigen als te voren, hebben wij toch gezondigd tegen licht en tegen liefde, licht dat ons gemoed waarlijk had bestraald, en liefde, waarin wij ons hadden verblijd. O, hoe snood is de zonde ener begenadigde ziel! De zondaar, die de vergeving nog niet deelachtig is, zondigt oneindig minder zwaar dan Gods uitverkorenen, die met Christus gemeenschap hebben gesmaakt, en op Zijn boezem hun hoofd hebben neergeveld. Zie op David! Velen spreken over zijne zonde, maar ik bid u, zie op zijn berouw, en naar zijne gebrokene beenderen, terwijl ieder hunner zijne smartvolle belijdenis uitstort; Merk op zijne tranen, hoe zij ter aarde vallen, en de diepe verzuchtingen, die de gedempte tonen zijner harp vergezellen! Wij zijn allen afgeweken, laat ons dan den geest der bekering zoeken deelachtig te worden. Merk wederom op Petrus! Wij spreken veel van zijne verloochening van den Meester. Bedenk, dat er is geschreven: "Hij weende bitterlijk. " Hebben wij gene verloocheningen onzer met tranen te bewenen? Helaas! deze onze zonden vóór en na de bekering, zouden ons gewis naar de plaats van het onuitbluslijk vuur verwijzen, ware het niet om de souvereine genade, die ons onderscheidde, ons rukkende als vuurbranden uit het vuur. Mijne ziel, buig u neer onder het besef uwer natuurlijke zondigheid, en aanbid uwen God. Bewonder de genade, die u behoudt, de goedertierenheid, die u spaart, de liefde, die u geeft.

9. a) Bij den Heere, onzen God, zijn de barmhartigheden en vergevingen (Ps. 130:4) en deze hebben wij thans in bijzondere mate nodig; daarom hopen wij nog, alhoewel onze zonde zwaar is, en wij tegen Hem gerebelleerd hebben.

a) Ps. 130:3, 7. Klaagl. 3:22.

Houdt Daniël zich hier niet enkel en geheel vast aan de genade? Hoe dwalen zij, die zeggen, dat onder het Oude Testament het Evangelie niet bekend was! .

Daniël pleit hier en houdt zich vast aan Gods barmhartigheid en Zijn vergevende genade. Hij weet het, en is er van overtuigd, dat zal Israël uit Babel verlost worden, het enkel zal zijn uit vrije genade en ongehoudene goedertierenheid. Maar Daniël heeft ook een breed inzicht in de liefde Gods. Hij weet het dat er een ogenblik is in Zijn toorn, maar een leven in Zijne goedgunstigheid. Hij weet het, dat Gods verbond vast staat, en dat de trouweloosheid van zijn volk de eeuwige trouw Gods niet te niet maakt. Aan de ene zijde ziet hij een stroom van ongerechtigheid, maar aan de andere zijde een vuur van Gods liefde, hetwelk den toorn verslindt.

10. En wij hebben de stem des HEEREN, onzes Gods, niet gehoorzaamd, dat wij in Zijne wetten wandelen zouden, die Hij gegeven heeft voor onze aangezichten, door de hand van Zijne knechten, de Profeten.

11. Maar geheel Israël heeft Uwe wet overtreden, met af te wijken, dat zij Uwer stem niet gehoorzaamden; daarom is over ons uitgestort die a) vloek, en die eed, die geschreven is in de wet van Mozes, den knecht Gods, wij ontvangen rechtvaardige vergelding, dewijl wij tegen Hem gezondigd hebben.

a) Lev. 26:14 vv. Deut. 27:15 vv. 28:15 vv. 29:20; 30:17 vv. 31:17 vv. 32:19 vv. Klaagl. 2:17.

12. En Hij heeft Zijne woorden bevestigd, die Hij gesproken heeft tegen ons, en tegen onze richters, die ons richtten, hoewel zij veel meer ons verleidden, brengende over ons een groot kwaad, hetwelk niet geschied is onder den gansen hemel, gelijk aan Jeruzalem geschied is.

13. Gelijk als in de wet van Mozes geschreven is, alzo is al dat kwaad over ons gekomen; en wij smeekten het aangezicht des HEEREN, onzes Gods, niet, afkerende van onze ongerechtigheden, en verstandelijk acht gevende op Uwe waarheid

14. Daarom heeft de HEERE over het kwade gewaakt. Hij heeft er acht op geslagen, dat het niet zou uitblijven (Jer. 1:12; 44:27), en Hij heeft het over ons gebracht; want de HEERE, onze God, is rechtvaardig in al Zijne werken, die Hij gedaan heeft, dewijl wij Zijner stem niet gehoorzaamden. 1)

1) Slotsom is dit, dat het volk niet zo zwaar is gekastijd en voor zo veel rampen en ellende is getroffen, dan omdat het de straf Gods had geprovoceerd, en dat dit gemakkelijk uit de bedreigingen kon opgemaakt worden, dewijl God reeds eeuwen te voren had verkondigd, wat toen door de zaak zelf was gebleken, dat het geen scherts was. Vervolgens dat niet alleen de macht Gods in de verliezen van het volk schitterde, maar ook Zijne rechtvaardigheid. Maar dit is ook op te merken, dat de Profeet door deze worden de vele beproevingen tegentreedt, waarmee de gelovigen zonder twijfel werden beroerd, zodat hun geloof bijna schipbreuk leed.

15. a) En nu, o Heere, onze God! b) die Uw volk uit Egypteland uitgevoerd hebt met ene sterke hand, en hebt genen naam gemaakt, gelijk hij is te dezen dage; wij hebben gezondigd, wij zijn goddeloos geweest; toch ligt voor ons in die grote verlossing een bewijs, dat Gij ons niet geheel verwerpen, maar weer in genade zult aannemen.

a) Ps. 105:7; 106:47 b) Exod. 32:11. Num. 14:13 vv.

De uittocht uit Egypte was voor Israël ene opgerichte banier, naar welke alle gelovigen van alle tijden in Israël, als naar het eeuwig monument der getrouwheid Gods terug zagen. Voor ons, gelovigen onder het Nieuwe Testament, is het kruis van Christus zulk ene banier, het nog eindeloos heerlijker monument der Goddelijke genade, want daaraan is onze eeuwige verlossing volbracht. Daarop rusteloos terug te zien, is het werk van ons geloof, de grond onzer hope, de drijfveer onzer liefde.

16. O Heere! naar al uwe gerechtigheden 1), laat toch Uwe toorn en Uwe grimmigheid afgekeerd worden van Uwe stad Jeruzalem, Uwen heiligen berg; want om onzer zonden wil en om onzer vaders ongerechtigheden, zijn Jeruzalem en Uw volk tot versmaadheid bij allen, die rondom ons zijn.

1) Is er dan meer dan ééne gerechtigheid bij God? Ja. er is ene gerechtigheid, die straf eist en ene, die voldaan is. Het is niet, zo als de volgers van Arminius zeggen, dat God van den troon des rechts opstaat en zich op dien der genade neerzet. Neen, God staat niet op van Zijnen troon, maar van den troon der gerechtigheid wordt de troon der genade door het offer, dat geslacht is.

17. En nu, onze God hoor naar het gebed Uws knechts, en naar Zijne smekingen; en doe Uw aangezicht lichten over Uw heilgdom, dat verwoest is; om des Heeren wil 1).

1) "Om des Heeren (Adonai's) wil. " Dit herinnert aan Ps. 110:1 en 2, David zingt: "De Heere heeft gezegd tot mijnen Heer (Adonai) enz. " De Heere, die Davids Heere is, moet meer zijn. dan alleen Davids zoon; de Heere, om wiens wil God Zich over Zijn heilgdom moet erbarmen, moet God gelijk zijn, omdat Hij den naam Gods, Adonai, draagt; maar Hij moet tevens een ander zijn.

18. Neig Uw oor, mijn God! en hoor naar onze smekingen, doe Uwe ogen op, en zie onze verwoestingen, en de stad, die naar Uwen naam genoemd is, want wij werpen onze smekingen voor Uw aangezicht niet neer op onze gerechtigheden, maar op Uwe barmhartigheden, die groot zijn.

Welk een uitdrukking: wij werpen onze smeking neer als een last, die ons op de ziel ligt! zo baden de heiligen; zij baden met kracht; zo bad ook Elia, zeggende: Heere, mijn God! hebt Gij dan ook deze weduwe, bij welke ik herberg, zo kwalijk gedaan, dat Gij haren zoon gedood hebt? Zo bad Luther bij het ziekbed van Melancton, die zijne rechterhand was, zeggende: "Heere! zo Gij hem wegneemt, zo doe ik niets meer. " En Melancton werd beter.

Doch vergeten wij vooral niet, dat niet de stoutmoedigheid het doet, maar het geloof, waaruit zij voortvloeit.

Merkt op hoe zorgvuldig en omzichtig de Profeet is, om tot de genade de toevlucht te nemen en de verdienste te verzaken. Zo doen alle heiligen.

19. O Heere, hoor! o Heere, vergeef! o Heere a), merk op en doe het, vertrek het niet, stel het niet uit! Om Uws zelfs wil, o mijn God! want Uwe stad, en Uw volk is naar Uwen naam genoemd 2).

1) Daniël openbaart hier niet, zoals de hypokrieten gewoon zijn te doen enige welsprekendheid, maar hij leert door zijn voorbeeld, welke de ware wet en wijze van bidden is. Het is hier niet twijfelachtig of hij werd gedreven door een singulieren ijver om anderen mede te slepen. God heeft dat zelf in den Profeet gewerkt door Zijn Heiligen Geest, opdat hij zelf een leermeester voor alle naderen zijn zou van bidden, en opdat zijn gebed een algemeen norm zou zijn voor geheel de kerk. Met dit doel vermeldt Daniël wat hij in zich had opgenomen. Hij had gebeden zonder getuigen, maar nu roept hij geheel de kerk zamen en wil dat zij getuige zou zijn van zijn ijver en eerbied, opdat als het ware allen zouden volgen, wat niet hij zelf hen allen voorschrijft, maar God.

Waarom ook hier wederom juist driemaal: "Heere?" Omdat God Drieëenig is. In de Drieëenheid ligt de volheid der Godheid.

Daniël pleit hier op Gods Naam en op zijn eeuwige trouw. Hij weet het dat zal God genadig zijn, Hij het moet doen om Zijns naams wil. Uit zich zelve moet God bewogen worden om Zijn volk te redden uit 's vijands macht. Niets is noch in hem, noch in een zijner medegelovigen, waardoor God zou bewogen worden om zijn volk genadig te zijn. Hij wijst, als een andere Mozes, den Heere God op Zijn verbond.

2) Het zijn vooral de volgende bijzonderheden, welke ons dit gebed voor Daniëls toenmalige gemoedsstemming en toestand hoogst karakteristiek, en met die als in overeenstemming voorkomen. Vooreerst is er geen nauwkeurig bepaald, logisch gerangschikte gedachtengang op te merken; integendeel keert altijd dezelfde gedachte terug, aan de ene zijde aan Israëls zonde en ellende, en de daardoor veroorzaakte kastijding des Heeren, aan de andere zijde aan de enige hulp en de bijzondere barmhartigheid van God, op ene wijze gelijk het den gelovige betaamt, zodat de laatste de overhand behoudt, dat de genade en het bewustzijn daarvan triumpheert, gelijk dit hier bijzonder in vs. 19 op het krachtigst blijkt. Het eigenaardige van deze omstandigheid ligt juist daarin, dat waar de diepste weemoed over een geliefd voorwerp, de levendigste smart over de zonden de ziel doordringt, wij daar ook aan dat punt van droefheid vasthouden, en daarbij onze tranen overvloedig laten vloeien. De eigenlijke uitwerking der klacht is daarom eentonigheid. Datzelfde merken wij op bij alle boet- en klaagpsalmen, in 't bijzonder ook in de klaagliederen van Jeremia, in welke zelfs de rythmus dat karakter op ene met de gedachte schoon overeenstemmende wijze heeft aangenomen. Vervolgens merken wij op, wat met de eerste beschouwing zamenhangt, hoe de Profeet den eigenlijken inhoud en het onderwerp van zijn gebed slechts kort aanroert, (vs. 17 vv. .), en dat

slechts in 't algemeen aangeeft, biddende om Gods hulpe voor het land, voor Jeruzalem en voor het heiligdom. Ook hierin zien wij dien groten ootmoed, welken de Profeet bezat, ondanks de grote genade, die hij bij God had gevonden: hij stelt alles aan de wijsheid des Heeren voor, wien hij niets wil voorschrijven. Dit kon des te minder in zijne gedachte komen, daar de wonderbare bevrijding der Israëlieten door Cyrus toen de menselijke bevattingsskracht nog verre moest overtreffen, dat het "hoe?" van Israëls verlossing nog slechts aan Gods almacht kon worden voorgesteld. Eindelijk beschouwe men den alleen waren weg der zaligheid, die in ieder gebed van enen waarlijk vrome moet openbaar worden, en dien Melancton zo treffend tekent: "Daniël belijdt de zonden van het volk en geeft Gode den lof der gerechtigheid, dat Hij het volk rechtvaardig gestraft heeft. Daarop vraagt hij om vergeving der zonden en terugvoering van het volk. Dat is dus het ware berouw, Gods toorn tegen onze zonden te erkennen, van wege Gods toorn te verschrikken, te beklagen, dat wij God beledigd hebben, Hem de ere geven, dat Hij ons op ene rechtvaardige wijze straft, en bij Zijne straffen Hem gehoorzaam zijn. Toch is het niet genoeg de zonden te erkennen en op de straffen acht te geven, maar ook de vertroosting moet daarbij komen.

20.

II. Vs. 20-26. Nauwelijks heeft Daniël zijn gebed geëindigd, of de Engel Gabriël ijlt volgens bevel van God tot hem, om hem te openbaren, wat er zal geschieden. Hij blijft echter niet staan bij de 70 jaren der ballingschap, integendeel gaat hij stilzwijgend over dezen tijd henen, die zo spoedig geëindigd zal wezen; welk einde het terugkeren in het vaderland en het weer opbouwen van het altaar en van den tempel ten gevolge zal hebben. Hij laat hem in de verte, in ene tijdruimte van 70 jaarweken zien, en in de gebeurtenissen van de laatste dezer weken de toekomst van het aangename jaar des Heeren. Nauwelijks heeft enige andere plaats der Heilige Schrift er zoveel toe bijgedragen, dat men in den tijd, waarin de Heiland later werkelijk verschenen is, Zijne verschijning algemeen verwachtte; nauwelijks is er ook enige andere plaats zo zeer als deze onderzocht en in het licht gesteld. Dit veroorzaakt dat zij, even als Hij, van wien zij getuigt, zelf tot een val en tot ene opstanding van velen in Israël geworden is.

20. Als ik nog sprak, en had, en beleed mijne zonde, en de zonde mijns volks van Israël, en mijne smeking nederwierp voor het aangezicht des HEEREN, mijns Gods, om des heiligen bergs wil mijns Gods, ten gunste van dien heiligen berg, zijne bewoners en zijnen tempel (vs. 17 vv.);

God heeft zijnen gelovigen beloofd: "Eer zij roepen zo zal Ik antwoorden, terwijl zij nog spreken, zo zal Ik horen" (Jes. 65:24), en de ondervinding der gelovigen bevestigt dit. Wij kunnen dus al de redeneringen der ongelovigen over de onverhoorbaarheid van het gebed veilig als dwaasheden ter zijde stellen. Waar persoonlijke ondervinding bestaat, is alle tegenspraak een bewijs van onkunde. Aan den anderen kant moet deze prediking des ongeloofts ons niet verwonderen, want bij de ongelovigen is werkelijk gene gebedsverhoring. God betuigt, zodanige mensen, als zij tot Hem roepen, niet te zullen antwoorden (Spr. 1:28; vgl. 1 Sam. 28:6, 15. 9:31).

21. Als ik nog sprak in het gebed, zo kwam de man Gabriël in groten haast (Openb. 13:6), de Aartsengel, die de gedaante eens mensen had aangenomen, en dien ik in het begin in een gezicht (Hoofdst. 8:15 vv.) gezien had, snellijk gevlogen, mij aanrakende 1) omtrent den tijd des avondoffers, des namiddags ten 3 ure (zie Num. 28:8 1 Kon. 18:36. Ezra 9:4 vv. Matth. 27:51), hetzelfde ogenblik, waarin Christus eeuwen later uitriep: "Het is volbracht. "

1) In het Hebr. Muaf, biaf nogea' elai. Onze Staten overzetters geven weer, in navolging van de Septuaginta, snellijk gevlogen, mij aanrakende. Beter is de vertaling: Dien ik in het begin in een gezicht gezien had, in den toestand van afgematheid kwam tot mij. Daniël wijst op een vroegere verschijning, (Hfst. 8:17 en vv). Het werkwoord betekent nooit: snel zijn, maar altijd: vermoeid zijn, afgemat zijn.

22. En hij onderrichtte mij omtrent de zaak, die mij zozeer had bekommerd, en sprak met mij, en zei: Daniël! nu ben ik uitgegaan, van God, die mij tot u gezonden heeft, om u den zin te doen verstaan.

23. In het begin uwer smekingen is het woord 1) uitgegaan, en ik ben gekomen, om u dat te kennen te geven, wat gij verlangd hebt, hoe naar Gods raad de zaken zich zullen ontwikkelen, want gij zijt een zeer gewenst man, den Heere lief en dierbaar (Hoofdst. 10:11, 19); versta dan dit woord en merk op dit gezicht 2).

Onder het woord, is niet te verstaan het bevel aan Gabriël door God gedaan, om tot Daniël te gaan, maar wat Gabriël tot Daniël heeft te verkondigen en ons bewaard is in vs. 24-27. Terwijl Daniël begon te smeken, gaf God aan Gabriël het Gods woord, hetwelk hij tot troost en verkwikking van Zijn knecht en van geheel het volk moest verkondigen. Ook hier werd bevestigd: Eer zij roepen zal Ik antwoorden.

2) Wij vinden hier denzelfden Engel, die aan Maria de geboorte van den Messias bekend maakt (Luk. 1:26 vv.) Meer dan een vijftal eeuwen te voren moet hij met de grootste chronologische zekerheid profeteren. Het is alsof de Goddelijke openbaring op dit toppunt der Oud-Testamentische profetie heeft willen tonen, dat zij van hare heilige hoogte af ook het hoogste kan verschaffen, waar de profetie tot aan de grenzen van het waarzeggen gaat, zonder die toch te overschrijden; want ook in de volgende woorden des Engels is voor relatieve omsluiting wel gezorgd, daar zowel het punt van aanvang der 70 weken, als het tijdstip, waarop zij eindigen in een zeker duister gehuld is.

Niet voor zijn persoon alleen, maar als vertegenwoordiger van dat Israël, dat aan Gods verbond getrouw was, wordt Daniël als een kleynood voor God voorgesteld. Israël was dit kleynood in de eerste plaats als het volk, dat God Zich uit alle volken der aarde verkoren heeft, om Zijn eigendom te zijn, dat Hij door alle tijden heen als een edelgesteente bewaart, waarom Hij, ook wanneer het Hem ontrouw is geworden, dingt, gelijk een man om zijn bruid. Thans ligt dit volk onder de kastijdende hand van zijnen God; maar in Daniël ziet de Heere den vertegenwoordiger van het volk, dat vroom is en getrouw aan het verbond; gelijk zich eigenlijk het volk, zoals het moest zijn, in dezen concentreert, zo concentreert zich ook Gods liefde tot Zijn volk op dezen plaatsbekleder daarvan.

24. Zeventig weken (Hebr. "zeventig gezevende" of "zeventig zeventijden, " waaronder gene weken van dagen maar jaarweken d. i. tijdruimten elk van zeven jaren moeten worden verstaan, dus te zamen $70 \times 70 = 490$ jaren (vgl. Lev. 27:8) zijn bestemd, en deze weer in bijzondere afdelingen verdeeld (vs. 25 vv.) over uw volk en over uwe heilige stad, voor welke gij hebt gebeden (vs. 16. vv.), om de overtreding te sluiten, en om de zonden te verzegelen, als het ware in een verzegeld graf te leggen, d. i. te bedekken, uit het oog te verwijderen, en om de ongerechtigheid te verzoenen, en om ene eeuwige gerechtigheid aan te brengen, en om het gezicht, en den profeet te verzegelen, met het zegel der bevestiging te voorzien (de zonde wordt verzegeld wanneer zij vervuld wordt), en om de heiligheid der heiligheden te zalven.

De openbaring, die Daniël hier ontvangt, heeft de bedoeling, om datgene uit elkaar te zetten, wat de Profeten tot hiertoe volgens de wet van het profetische perspectief gezamenlijk gezien hebben: de verlossing van Israël uit de ballingschap en het begin van de gehele Messiaanse verlossing. Dat toch was over 't algemeen in het Oude Testament meer dan eens het geval, dat gedeeltelijke vervullingen van vroegere beloften plaats zonden, bij welke men moest weten, dat het nog niet de hoogste en eigenlijke vervullingen waren, en zo wordt ook in onze voorzegging den Profeet in plaats van de 70 jaren; aan wier naderend einde hij de zaligheid verwachtte, een meer verwijderde termijn van 70 jaarweken genoemd, welke verlopen moest van de meer nabijzijnde vervulling tot aan de meer verwijderde en volkomene, van het bevel tot de herstelling en opbouw van Jeruzalem (vs. 25) tot op den tijd van den Messias. Even als de Heere Petrus op de vraag, of het genoeg was, wanneer hij zijnen broeder zeven malen vergaf, antwoordde: "niet zeven maal, maar zeventig maal zeven maal" (Matth. 18:21 v. 1), zo antwoordt hier de Engel aan Daniël: "niet zeventig jaren, maar zeven maal zeventig jaren zijn over uw volk en uwe heilige stad bestemd. Opdat hij de volkomene vervulling der belofte niet naderbij verwacht, dan God het bepaald heeft, is in den grondtekst Let woord: "gezevende" vóór het telwoord: "zeventig" geplaatst, waardoor duidelijk en bepaald moet worden aangewezen, dat in de plaats der zeventig jaren ene andere tijdruimte, die van 70 jaarweken kwam. Op deze tijdruimte van 70 jaarweken, niet meer gelijk tot hiertoe op die van 70 jaren, moet zich voortaan in Israël de verwachting naar zaligheid richten. Terwijl nu ons vers het fundament vormt van de gehele openbaring, die vervolgens in de drie verzen naar hare bijzondere punten nader wordt uiteengezet, hebben wij hierin ene in elkaar grijpende keten van uitdrukkingen, van welke de ene de andere verbindt en draagt en verklaart, die echter ook in hare afwisselende betrekking op elkaar de Messiaanse verlossing naar hare beide zijden, naar de positieve, zowel als naar de negatieve, verklaren; want 1 en 4, 2 en 5, 3 en 6 komen even zo met elkaar overeen, als de werken der zes dagen in Gen. 1:3 (vgl. vs. 3 vv. met vs. 14 vv. vs. 6 vv. met vs. 27 vv. 9 vv. met 24 vv.): 1 de overtreding gesloten, 4 ene eeuwige gerechtigheid aangebracht, 2 de zonde verzegeld, 5 het gezicht en den Profeet verzegeld, 3 de ongerechtigheid verzoend, 6 de heiligheden gezalfd. Hierbij is tevens op te merken, hoe zeer alle deze uitdrukkingen slaan op hetgeen Daniël in zijn gebed gezegd heeft. Hij had gebeden om vergeving der zonden voor zijn volk-in 70 jaarweken, heet het, zal de volledige verzoening geschieden, en de eeuwige gerechtigheid worden aangebracht. Hij had gebeden om de vervulling van de door Jeremia gegevene belofte-in 70 jaarweken zou de vervulling niet alleen van deze maar van alle profetieën en gezichten volgen. Hij had gebeden om de wederoprichting van het heiligdom binnen 70 jaarweken, zo verkrijgt hij ten antwoord zal een heiligdom der heiligdommen worden gezalfd. Wat de uitdrukkingen in 't bijzonder

aangaat, zo wordt bijzonder nadruk op de verzoening gelegd, en door ene drievoudige uitdrukking als het wezenlijke fundament van allen Messiaansen zegen voorgesteld. "Dat stemt zo juist overeen met het gehele karakter van het gebed van den Profeet, die in de diepte van zijn smartgevoel over de zonde gene woorden genoeg kan vinden ter belijdenis van Israëls schuld. Wanneer hierop bij de drie negatieve uitdrukkingen als positieve aanwijzing van dezelfde gedachte nog de herstelling der eeuwige gerechtigheid komt, zo heeft dit eveneens betrekking op Daniëls gebed in vs. 16 en 18. Is echter eerst de volle verzoening geschied en de eeuwige gerechtigheid aangebracht, zo volgt al het andere. De profetieën der Profeten worden vervuld, en een Allerheilige is er, waarin God in den volsten zin des woords onder Zijn volk woont. De laatste uitdrukking: "de heiligheid der heiligheden te zalven, " komt moeilijk voor, wij behoeven echter slechts te herinneren, dat het eerste heiligdom door zalving met olie tot ene woonplaats van Jehova, tot ene plaats van zijne tegenwoordigheid onder het uitverkoren volk gewijd werd (Ex. 30:22 vv. 40:9 vv. Lev. 8:10 vv.) In werkelijkheid zal nu ook het nieuwe heiligdom met olie, namelijk met den Heiligen Geest, die daarmee wordt bedoeld, worden gezalfd. Dit brengt ons daartoe, dat wij bij het nieuwe heiligdom aan levende personen hebben te denken; niet aan den Messias alleen, maar aan het verbondsvolk des Nieuwen Testaments (Jes. 33:20 v. Jer. 3:16 v. 31:31 vv.) Door de opstanding en hemelvaart van Christus werd Zijn eigen leven in de heerlijkheid des Geestes verhoogd en tot ene volkomene woning Gods gemaakt; door de uitstorting des Heiligen Geestes begon het hoofd zich een lichaam te scheppen, de gemeente, die ene woonstede Gods is in den Geest (Joh. 2:19 vv. Kol. 1:18. Efeze. 2:20 vv. 1 Kor. 3:16. 2 Kor. 6:16. 1 Joh. 2:20 Co 1Jo).

Zo veel blijkt terstond, dat hier ene opeenstapeling van uitdrukkingen ter aanduiding van dezelfde hoofdzaak wordt aangetroffen. Het is onzes inziens evenmin climax, als anticlimax, maar veeleer accumulatie en dat die grote hoofdzaak ene belofte is van geestelijk heil. Bij het "sluiten der overtreding" schijnen wij te moeten denken aan zulk ene inteugeling of insluiting der zonde, waardoor zij in hare vrije ontwikkeling en werking belemmerd wordt; een denkbeeld dat een uitnemend gepasten overgang tot het onmiddellijk volgende aanbiedt. Het "verzegelen der zonden" duidt op symbolische wijze hare verwijdering van voor Gods aangezicht aan. Zaken, die men reeds afgesloten of ter zijde gelegd had, verzegelde men niet zelden tot nog grotere veiligheid (Joh. 9:7. Hoogl. 4:12). Het "bedekken der ongerechtigheid" eindelijk is ene duidelijke zinspeling op de wijze der schuldverzoening, verordend onder het Oude verbond. Gelijk het bloed des geslachten offerdiets zich als het ware tussen Jehova en den offeraar plaatste, zodat Hij niet den schuldige, maar dat reinigend offerbloed aanzag, zo zou Hij thans, gelijk een ander Profeet het had uitgedrukt, alle hun zouden in de diepte der zee werpen (Micha 7:19). "Ene eeuwige gerechtigheid zou worden aangebracht. " De rechtvaardigheid van God, het hoogste, wat zich een vrome Daniël wensen kon, zou uit genade geschonken worden, maar bij tegenoverstelling tegen de kortstondige, telkens weer verbeurde gerechtigheid van den Israëliet, die vruchteloos in zijne werken den grond zijner begenadiging zocht, zou zij ene "eeuwige" zijn. Alzo zou tevens "het gezicht en de Profeet verzegeld, " d. i. besloten worden doordat beiden het eindpunt bereikten, waarop zij van den aanvang af gericht zijn geweest. En waar alzo de profetie veilig als een gesloten boek kan beschouwd worden, daar wordt eindelijk: "de heiligheid der heiligheden gezalfd. " Wie waagt het den gehelen zin dezer uitdrukking beschrijven?

Wat vertegenwoordigde het heilige der heiligen? De tabernakel. En wat vertegenwoordigde deze? Het lichaam van Christus. En wat vertegenwoordigt het lichaam van Christus? Zijne gemeente. Zo is dan de zalving van de heiligheid der heiligheden: de belofte des Vaders, de belofte van de uitstorting des Heiligen Geestes, van den Pinksterdag.

De vlees geworden Joden verwachtten een Messias, die hen van het juk der Romeinen zou verlossen, en hun aardse macht en goederen geven zou, doch hier wordt hun gezegd, dat de Messias tot een ander einde zou komen, zuiver geestelijk en waarom zijn komst des te aangenamer zou zijn.

Het gezicht en den profeet te verzegelen wil niet anders zeggen dan vervullen, volkomen vervullen wat van Hem gezegd was, dus volkomen beantwoorden aan wat van hem geopenbaard was. Hij zou te niet doen den schaduwdienst en alle offeranden overbodig maken, dewijl Hij zelf het eeuwige en volkomen slachtoffer voor Zijn volk zou zijn.

25. Weet dan nog bovendien hoe die zeventig weken verdeeld worden, en versta nog nader de bijzondere gebeurtenissen in die tijdvakken: van den uitgang des woords, van het bevel 1) om te doen wederkeren, en om Jeruzalem te bouwen, d. i. van den tijd van Artaxerxes Longimanus, en wel van het zevende jaar zijner regering of van het jaar 457 v. Chr. (Ezra 7:1 vv.), tot op Messias (= Christus, Gezalfde) den Vorst, volgens den grondtekst Maschiach-Nagid), 1) zijn zeven weken en twee en zestig weken, 2) dus te zamen 483 jaren-dit brengt ons op het jaar 26 na Chr. geboorte, toen Pontius Pilatus landvoogd van Judea werd (zie Luk. 3:1). Wat nu de eerste zeven weken, van 457-408 v. Chr. aangaat, de straten, en de grachten zullen in verloop van dien tijd wederom gebouwd worden, doch in benauwdheid der tijden 3) (vgl. Nehemia).

1) Het tijdstip van den aanvang dier 70 weken is, het bevel om Jeruzalem te herbouwen, niet het verlof tot den terugkeer onder Cyrus. Dit bevel ging volgens Ezra 7:1, 7, 11 vv. Ezr 1, 11 uit in het zevende jaar van Arthasatha, want de beveldschriften van Cyrus en Darius Hystaspes (Ezra 1 en 6) hebben op den tempelbouw betrekking. In het 7de jaar van Arthasatha of Artaxerxes Longimanus (langhand) trok ook Ezra met ene tweede afdeling Joden naar Jeruzalem.

2) De profetie bemint dergelijke splitsing van een zeker tijdperk: men denke aan de uitdrukking: een tijd, tijden en een halve tijd, Dan. 7:26.

3) Het waren benauwde tijden, zowel als de daarop volgende twee en zestig weken. Vooreerst hadden de teruggekeerden met de bewoners des lands te kampen. Later zochten zij, Gods oude volk tot 333, onder de heerschappij van Alexander, nog later, tot 203, onder die der Ptolemeën in Egypte. Vervolgens geraakten zij onder den druk der Syriërs, met wie zij, 63 voor Chr. aan de Romeinse heerschappij ten deel vielen, over welke zij, ten tijde van 's Heilands verschijning op aarde, zo ontevreden waren. Benauwde tijden waren deze jaren ook in geestelijken zin. Gene profeten stonden onder hen op. De Syrische koning Antiochus (170-164) trachte hun het geloof hunner vaders te ontroven, en deed velen den marteldood ondergaan, terwijl anderen gewillig tot het heidendom overgingen. Griekse beschaving, taal,

kleding en denkbeelden, Griekse spelen en schouwburgen kwamen meer en meer in zwang. Het volk zonk al dieper, hoewel het door zijne Heilige Schriften en zijn herstelden godsdienst, zich boven het alom ontbindend en verbasterd heidendom had behoren te verheffen. Hoezeer het onder de vaan van Sadduceën, de voorstanders des ongeloofs en der Farizeën, de aanhangers van het bijgeloof, tot ene licht- en levenloze massa werd, bemerken wij uit 's Heilands onfeilbare getuigenissen.

26. En na die twee en zestig weken, dus in het tijdvak, dat met het jaar 26 na Chr. begint, als Pontius Pilatus landvoogd is, zal de Messias uitgeroeid worden, een geweldigen dood ondergaan, maar het zal niet voor Hem zelven zijn 1), maar ten behoeve van anderen; en een volk des vorsten 2), het krijgsleger des Romeinsen keizers, hetwelk komen zaltot straf van Israël wegens die uitroeiing van den Messias, zal de stad en het heiligdom verderven, en zijn einde zal zijn met enen overstromenden vloed, even plotseling alsof zij door een geweldigen stroom werden weggevoerd, en tot het sinds toe zal er krijg zijn, en vastelijk beslotene verwoestingen³); gedurende de zeven jaren, dat de strijd duurt tot aan het einde der verwoesting van stad en tempel zal er ene ontzettende verwoesting zijn als ene door God beslotene straf⁴).

1) Zo het niet voor Hem zelven zijn zou, voor wien dan? Immers voor ons en allen, die zich zondaar weten, en erkennen te zijn en door het geloof behouden worden. Gij ziet, ook hier is de borggerechtigheid van Christus volkomen uitgesproken. Het is het Nieuw-Testamentische woord des Heeren in anderen vorm: "De Zoon des mensen is gekomen, niet om gediend te worden, maar om te dienen, en Zijne ziele te geven tot een rantsoen, tot een losprijs, voor velen. " .

Geprezen zij Zijn naam, daar was geen oorzaak des doods in Hem. Noch erf- noch werkelijke zonde bezoedelde hem. Daarom ook had de dood tegen Hem geen eis. Niemand had met enig recht Hem het leven kunnen benemen, want niemand had hij enig onrecht gedaan; evenmin had men Hem met geweld van het leven kunnen beroven, indien het Hem niet had behaagd Zich zelven in den dood te geven. Maar ziet, één zondigt en een ander lijdt. De gerechtigheid werd door een beledigd, maar rond hare voldoening in Hem. Beken van tranen, bergen van offeranden, oceanen vol stierenbloed en heuvelen van wierook konden niets baten tot wegneming der zonde, maar Jezus werd voor ons uitgeroeid en met Hem werd de oorzaak der wraak voor altijd verwijderd, omdat de zonde voor eeuwig weggenomen werd. Hierin is de wijsheid, dat de plaatsbekleding, de zekere en gewisse weg ter verzoening werd daargesteld! Hierin is de nederbuigende liefde, die Messias, den Vorst, ene doornenkroon deed dragen en sneven aan het vloekhout. Hierin is de liefde, die den Heiland Zijn leven deed afleggen voor Zijne vijanden. Het is echter niet voldoende het schouwspel te bewonderen van den onschuldige voor schuldigen Zijn bloed vergietende, wij moeten ons verzekeren van ons deelgenootschap daaraan. Het bepaalde doel van des Messias' dood was het behoud Zijner gemeente; hebben wij een lot en deel onder degenen, voor wie Hij Zijn leven ten rantsoen heeft gesteld? Stond Jezus daar als onze vertegenwoordiger? Zijn wij door Zijne striemen genezen? Ontzettend zou het wezen, indien wij geen deel aan Zijne offerande hadden, beter ware het ons dan nooit geboren te zijn geweest. Ernstig doet die vraag zich aan ons voor, maar het is ook ene verblijdende zaak, dat wij een klaar en duidelijk antwoord daarop kunnen

geven. Voor allen die in Hem geloven, is de Heere Jezus een Zaligmaker van nabij, en zij allen zijn met het bloed der verzoening besprengd. Laat allen, die vertrouwen op de zoenverdiensten van des Messias' dood, zich dan ook bij elke herinnering aan Hem verheugen, en laat hun dankbare erkentelijkheid hem tot volkomen toewijding aan zijn dienst leiden.

Behoudt men de vertaling: het zal van Hem zelf niet zijn, dan is de verklaring deze, dat Hij niet om eigen zonde zou sterven maar om de zonde zijns volks.

Een andere vertaling-grammatisch beter is, en aan Hem niets zijn, en dan is de verklaring niet anders dan, dat Hij, hoewel Hij uitgeroeid zou worden door zijn volk, en alzo zou ophouden de Messias der Joden te zijn, Hij toch het wezen van Messias zou behouden, door een Zaligmaker en Verlosser van het geestelijk Israël te zijn.

2) Ieder Romeins burger achtte zich een koning gelijk; het was ook in zijne kracht een volk van koningen, niet zo als Israël bestemd was te zijn, op geestelijk gebied, maar naar de wereld in heerschappij, machtoefening.

Hier is voorzgd, dat het volk des vorsten, hetwelk komen zal, de werktuigen van het verderf zouden zijn, dat is een Romeins heirleger, behorende tot een monarchie, die nog zou opstaan. Christus is de Vorst, die komen zal en dit volk zal door Hem in dezen dienst gebruikt worden.

3) De Romeinse veldheer had vast besloten den tempel te sparen, doch een Romeins soldaat wierp er achteloos den brandfakkel in, en de tempel ging in vlammen op. Men had de Joden als het ware gebeden zich over te geven; ware dat geschied, er zou nog veel gespaard zijn, doch niets kon baten, Gods raad moest vervuld worden. De verwoesting was vast besloten.

4) Het oordeel over de Joden wordt drieledig uitgedrukt, welke uitdrukkingen in vs. 27 bijna woordelijk terugkeren. De stad en het heiligdom werden door de Romeinen verwoest, het Joodse land werd door een vloed van Romeinse krijgslegers overstroomd; de oorlog was geen veroverings- maar een verdelgings krijg, klaarblijkelijk een strafgericht des Allerhoogsten, gelijk ook Titus erkende, toen hij na zijne overwinning uitriep: waarlijk, met God hebben wij overwonnen! God heeft de Joden uit deze bolwerken verdreven, want wat vermochten mensenhanden en belegeringswerktuigen tegen zulke steenmassa's!" .

27. En Hij, de Messias, zal velen, namelijk al die Israëlieten, die in Zijn naam geloven, het verbond met God, dat voor de grote menigte der overigen om huns ongeloofs wil wegvalt, versterken, door het in het Nieuwe of Evangelische verbond te doen overgaan (Jer. 31:31 vv. Ezech. 16:60), ééne week, terwijl de laatste of zeventigste van de in vs. 24 vermelde weken, d. i. in den tijd van het begin Zijner openbare werkzaamheid tot op de stichting en uitbreiding der christelijke kerk in het Joodse land, of van het jaar 26/27-33/34 na Chr. valt; en in de helft der zeventigste week, in de lente van het jaar 40, zal Hij, daar Zijn eigen offerdood ene vervulling is van het gehele Oud-Testamentische offer, dat slechts ene voorafschaduwung was, en dit dus overbodig maakt (Matth. 27:61. Hebr. 9 en 10), het slachtoffer en het spijsoffer in den tempel, wat hun wezen betreft, doen ophouden, hoewel de uitwendige

aanbidding nog een tijd lang zal voortgaan 1), en over den gruwlijken vleugel, over het verfoeilijke Romeinse volk zal een verwoester zijn 2), zal een krijgsoverste wezen, die naar Gods raad die verwoestingen zal te weeg brengen, ook tot de voleinding der gerichten toe, die met de verwoesting van stad en tempel begonnen, en vastelijk besloten zijnde, zal uitgestort worden over den verwoeste, over het verwoeste en nu door de gehele wereld verstrooide volk.

1) Er was nog een tussentijd gesteld tussen de kruisiging van den Messias en de opheffing van den Joodsen staat. Even als ene losgemaakte locomotief nog van zelf enigen tijd voortloopt in het onbepaalde, zonder trein achter haar, zo ook de Mozaïsche eredienst. Naar onze wijze van zien zou het natuurlijk geweest zijn, als God dadelijk na den dood van Christus den Mozaïschen tempeldienst had doen ophouden; doch neen, toen scheurde enkel het voorhangsel des tempels. Het was ene aanwijzing van het vonnis en voor de uitvoering geeft God altijd een tijd van genade. Des Heeren opstanding, hemelvaart en de uitstorting van den H. Geest, de prediking des Evangelies te Samaria, te Antiochië en aan al de beschaafde volken, volgden nog geregeld en geleidelijk op elkaar; eerst op den veertienden Juli van het jaar 70 werd het laatste offer in den tempel geofferd, en sedert dien tijd had Israël geen tempeldienst meer.

2) Liever: op den vleugel (Gr. op den tempel) zal de verwoestende gruwel, misschien de Romeinse adelaar staan; of: op de vleugels op de hoogste en heiligste plaatsen des lands, in den tempel (Matth. 24:15. Mark. 13:14) zullen niet lang daarna, opdat ook de offerdienst, die nog maar als een schijn voortbestaat, ook uitwendig eindigen, staan gruwelen der verwoesting, welke het ongelovige en door God verwoepene volk daar op ontzettende wijze uitoefent, en die ten laatste de gehele verwoesting van het heiligdom ten gevolge hebben (Hand 28:31).

De uiteenlopende meningen aangaande den "gruwel der verwoesting", waaraan de Heere in het Nieuwe Testament spreekt, duiden aan, dat het diep gezonken volk zich zelf had verwoest, eer de verwoestende Romeinen aanrukten. Velen denken bij deze uitdrukking aan de ontheiliging des tempels door de dolzinnige, altijd nog op uitredding hopende Zeloten of Joodse ijveraars bij gelegenheid van Jeruzalems verdediging, anderen aan de Romeinse krijgsbenden, die de heilige stad zouden omringen, anderen aan de Romeinse adelaars, op den tempeltin geplant. Ja zelfs anderen nog, aan den standaard der halvemaan, welke tot op den huidigen dag op Zions kruin wordt gezien. Op de verwoeste stad, dus besluit de Engel, blijft ter oorzake der misdaad door het onheilige volk aan den Heilige gepleegd, de vloek rusten, tot op een door God te voren bepaald eindgezicht. Oordeel op oordeel treft het Joodse volk, totdat ten laatste de vloek zich uitstort over zijne verwoesters zelve.

"Gelijk Jeremia in de voorzegging van 70 jaren ene gehele periode had overzien, van het begin van het wereldrijk van Babel tot aan zijne vernietiging, van het begin der dienstbaarheid van Juda tot zijne herstelling, zo overziet Daniël ene grotere periode van 70 jaarweken, en wel, van het opbouwen van Jeruzalem tot aan ene tweede verwoesting. Jeremia zag een treurig begin en een goed einde; Daniël daarentegen ziet een goed begin en een schrikkelijk einde. " Intussen is hem de vreugde, die boven alle vreugde is, de komst van Christus op enen door God bepaalden tijd verkondigd en tevens gezegd, dat Hij, de Messias,

tot ene opstanding van velen in Israël gezet was (Luk. 2:34); daarom kan het hem wel bedroeven maar niet ten bodem nederslaan, wanneer hij daarnevens moet horen, hoe dezelfde Verlosser voor velen een teken zal zijn, dat zal wedersproken worden, en dat hun ten val verstrekt, ten minste wordt de smart daarover, dat stad en heiligdom in de handen der heidenen zullen worden overgegeven, verzacht door het uitzicht, hetwelk tegelijk geopend is, dat, evenals Christus bereid is tot heerlijkheid van Zijn volk Israël, Hij zo ook een licht zal zijn om de heidenen te verlichten (Luk 2:32). Dit ligt in den naam van Christus: Maschiach-nagid (vs. 25), want met het eerste woord: "Maschiach" is Hij voorgesteld als Israëls koning, als de met den Geest gezalfde, geestelijke vorst van Zijn volk, met den anderen: "nagid" daarentegen, die vervolgens (in vs. 26) voor den Romeinsen keizer wordt gebruikt (doch zo, dat het eigenlijk de Heere zelf is, die in het volk der Romeinse keizers ten gerichte tegen Jeruzalem optrekt), als koning der heidenen, en beheerser der gehele wereld (Ps. 2:2. Jes. 55:4) Eindelijk maken wij er opmerkzaam op, dat achter de donkere wolken, waarmee de openbaring aan het einde van het vers 27, wat Israël aangaat, besluit, er toch nog ene schemering van licht schittert, die met hoop vervult, het is die, welke Paulus ons in Rom. 11:25 vv. noemt. Vers 24 noemt ons 70 weken. "De gehele getallen-symboliek rust op de betekenis van de getallen drie en vier in hun verschillende verhoudingen. Drie is het getal der Godheid, vier der wereld. Te zamen, zeven, het getal der algemeenheid, oneindigheid in God, onbeperktheid in de wereld. Driemaal vier, twaalf, is het getal der geheiligde wereld, dat is der gemeente. Zes, zeven min één, het getal der afgeknotte algemeenheid, het niet voltooide; vandaar wellicht ook het getal 666 als het getal van het dier in de Openbaring van Johannes. Het getal tien heeft tot grondslag het getal der wereld, vier. Het is twee en een halfmaal vier, naar denzelfden maatstaf, als waarin gesproken wordt van tijd, tijden en een halve tijd, of in de Openbaring van de 42 maanden, d. i. 3 1/2 jaar. Het duidt aan, niet de algemeenheid, het onbeperkte, maar de beperkte veelheid, dus de wereld in de verscheidenheid harer levensvormen, met name harer koninkrijken. Het driemaal vermenigvuldigen van 10 met zich zelf geeft het getal 1.000, het getal van het Godsrijk in de wereld, het duizendjarig rijk.

In het getal 70 komt het tiental voor als met het zevental vermenigvuldigd; het menselijke is door het goddelijke bepaald en bestemd. Het getal 70 is dus in de 70 jaren der ballingschap het kenmerk van een tijd, gedurende welken de wereldmacht naar Gods bestel over Israël triomfeert, gedurende welken de Godsgerichten door de wereldmacht aan Israël worden volvoerd. In de zeven maal zeventig jaren, of in de zeventig jaarweken wordt ook nog het wereldgetal tien teruggevonden; het volk Gods staat nog onder de wereldmacht, maar het goddelijk getal is met zichzelf vermenigvuldigd en verkrijgt alzo nog rijker betekenis.

In vs. 24 zijn de 70 weken nog als een gesloten geheel voorgesteld zonder ene aanwijzing, of van het begin van het tegenwoordige of nog te verwachten punt des tijds het begin van die drie weken moet gerekend worden; in de volgende verzen ligt niet zozeer de opgaaf van dat punt van aanvang, maar de zeven weken worden in drie en wel aan elkaar schijnbaar zeer ongelijke delen verdeeld: 7 en 62 en 1 = 70 (zie vs. 25). Aan welk tijdpunt hebben wij nu te denken als wij lezen (vs 25): "van den uitgang des woords enz. ?" De geschiedenis na de ballingschap, gelijk wij die in de Boeken van Ezra en van Nehemia vinden, wordt namelijk verdeeld in twee perioden of grotere tijdvakken: de eerste (Ezra 1:1-6 :22) omvat het terugkeren uit den Ballingschap onder Jozua en Zerubbabel, en den tempelbouw met de

aanvankelijk daaraan verbonden moeilijkheden en den lateren voortgang ten gevolge van Haggai's en Zacharia's profetieën tot aan zijne voltooiing in het 6de jaar van Darius Hystaspes (536-515 voor Chr.); de tweede karakteriseert zich als de periode der herstelling van het volk en van de opbouw der stad en duurt van het jaar van Ezra's komst in het heilige land (475 vóór Chr.) tot aan den tijd van Nehemia's einde (Ezra 7:4-Neh 13 :31), welke tijd niet nader kan bepaald worden. Nu hebben wel Calvijn, Luther en andere Protestantse Schriftverklaarders van den ouderen tijd, of het edikt van Cyrus van het jaar 536, of dat van Darius Hystaspes van het jaar 520 vóór Chr. (Ezra 1:1 vv. 6:6 vv.) onder dat bevel (vs. 25) willen verstaan, het is echter tegenwoordig bijna algemeen erkend, dat die woorden niet op ene gebeurtenis van de eerste maar van de tweede periode wijzen. Wat de laatste mening aangaat lopen de gedachten der tegenwoordige Schriftverklaarders weer in twee delen uiteen. Sommigen houden het twintigste jaar van Artaxerxes Longimanus, waarin Nehemia met de bepaalde toestemming om de stad op te bouwen naar Jeruzalem gezonden werd (Neh. 1:1-2 :8), als het door de profetie bedoelde jaar, anderen houden integendeel het zevende jaar van dezen koning als het punt, waarbij men moet beginnen te tellen (Ezra 7:27) (vgl. vs. 25 1) Wij kunnen met de eerste mening niet instemmen, hoewel de uitwendige klank der woorden er voor schijnt te spreken, daar men daarbij de aangenomene chronologie ten opzichte van den tijd van Artaxerxes regering moet omstoten; daarentegen heeft Auberlen bewezen, dat de tweede mening de ware is, wanneer hij schrijft: "De tijd van Ezra en Nehemia vormt ene samenhangende periode van zegen voor Israël, en het zou reeds op zichzelf opmerkelijk zijn, wanneer niet het eerste begin der periode, dat den grond legde, bedoeld ware, maar een tweede termijn, van welke niets wezenlijk nieuws, maar alleen een verdere ontwikkeling van het reeds door Ezra begonnen werk dateert. Het gewijde verhaal wijst zelf de ondergeschikte betekenis van het edikt aan, dat op Nehemia betrekking heeft, door het niet mede te delen, terwijl Ezra 7:11 vv. uitvoerig te lezen is. Daar komt bij, dat, wanneer wij op de wereldmacht zien, van welke de volvoering van het Goddelijk raadsbesluit haar aards geschiedkundig begin moest nemen, het niet dezelfde koning Artaxerxes is, die Ezra, als die Nehemia laat gaan. Zijn hart is dus reeds in zijn 7de jaar gunstig voor Israël gestemd; toen moet het woord om Jeruzalem te herstellen en op te bouwen reeds van God zijn uitgegaan, toen verkreeg die goede Geest door ene nieuwe overwinning over den Engel van het Perzische rijk de overhand bij den wereldbeheerser. Ezra spreekt zelf het bewustzijn hier duidelijk uit, wanneer hij na het aanvoeren van het koninklijk edikt voortgaat: "Geloofd zij de Heere, de God onzer vaderen; die alzulks in het hart des konings gegeven heeft, om te versieren het huis des Heeren, dat te Jeruzalem is. En heeft tot mij weldadigheid geneigd, voor het aangezicht des konings en zijner raadsheren en allergeweldigste vorsten des konings! (Ezra 7:27 v.) De door God gewerkte verandering bij het wereldmacht ten gunste van het Godsrijk, is hier duidelijk en bepaald uitgesproken. Ezra en Nehemia handelen ook geheel op dezelfde wijze in het bewustzijn, dat zij als volbrengers van het Goddelijke raadsbesluit onder Gods bijzondere leiding en bescherming staan. Van daar die schone, in het dagboek van beide mannen gedurig terugkerende spreekwijze: "door de goede hand mijns Gods over mij. " Wat nu de woorden van den Engel in vs. 24 v. aangaat, zo luiden zij niet slechts: zeven weken zijn bestemd over uwe heilige stad, maar: over uw volk en uwe heilige stad. Dat herbouwen der stad staat dus in een meer innigen samenhang met de herstelling van het volk, en dan weten wij, dat die eerste zeker ene zaak van Nehemia was, de laatste het werk van Ezra. De uitwendige opbouw der stad nu staat tot den termijn van aanvang der 70 jaarweken van Daniël, d. i. tot het terugkeren

van Ezra naar Jeruzalem in dezelfde verhouding als de uitwendige verwoesting der stad door Nebukadnezar tot den termijn van aanvang der 70 jaren van Jeremia. Deze beginnen reeds in het jaar 606 vóór Chr. dus 18 jaren vóór de verwoesting van Jeruzalem, omdat reeds toen de zelfstandige Theokratie ophield te bestaan; gene beginnen 13 jaren vóór den herbouw der stad, omdat toen reeds de herstelling der Theokratie begon. Juist bij onze opvatting wordt dus het parallelismus tussen voorbeeld en tegenbeeld eerst volledig. Hetzelfde zien wij weer aan het slot der 70 weken. Deze duren tot in het jaar 33 vóór Chr; van toen af ging het reeds met Israël naar het einde, terwijl de verwoesting van Jeruzalem door de Romeinen eerst in het jaar 70 valt. Wij vinden dus hier ene algemene wet der Goddelijke wereld- en rijks-regering, ene wet, die wij reeds in het Paradijs hare werkzaamheid zien beginnen. Adam en Eva toch worden dadelijk op den dag hunner eerste zonde aan den dood overgegeven (Gen. 2:17 en toch sterven zij eerst eeuwen daarna. Dat is de blik Gods, die de dingen werkelijk doorziet, ze in het hart ziet en van welke het daarom heet. (1 Sam. 16:7): "het is niet gelijk de mens ziet; want de mens ziet aan wat voor ogen is, maar de Heere ziet het hart aan. " De vervulling dezer berekening kan nu ook niet juist zijn: de 70 weken = 490 duren van het jaar 457 voor Chr. tot het jaar 33 na Chr. Om dezen tijd moet het geweest zijn (meer nauwkeurige chronologische data bezitten wij niet), tot op welken het Evangelie uitsluitend aan de Joden is verkondigd geworden, en de Christelijke gemeente genade had bij het ganse volk (Hand. 2:47; 5:13 v.). Vervolgens braken de vervolgingen van de zijde van Israël over de Apostolische kerk uit, als wier offer Stefanus viel, en nu was ook de tijd der lankmoedigheid, die nog aan het volk gegeven was na de werkzaamheid van den Heere Jezus, ten einde. Wat nu eindelijk de verdeling van 70 weken in 7 en 62 en 1 weken aangaat, zo volgt de laatste, als afgezonderde week, als ene slotweek op de voorafgegane mindere dagen even als de aan God gewijde Sabbath als een slot op de werkdagen volgt. De Messiaanse tijd wordt daarmee als de heilige rust- en feestdag der Israëlietische geschiedenis voorgesteld, op welken God nog eens aan het volk al Zijne genade aanbiedt, op welken echter ook de geschiedenis van Israël tot haar voorlopig einde komt. Deze tijd gaat die der 62 weken vóór; het is een op zich zelf onbeduidende, van Goddelijke openbaring ontblote tijd, welke tot de voorafgaande zeven weken in verhouding staat als de nacht tot de avondschemering, want die zijn de laatste flikkering van de Oud Testamentische openbaring. Maar weer staan de zeven weken in betrekking tot de laatste ééne week, als de avondschemering tot den lichten dag, die den nacht aflost, even als het voorlopige geluk na de ballingschap tot den vollen Messiaansen zegen. " Wanneer nu (afgezien van de uitleggers, welke de voorzegging van den tijd van Antiochus verklaren) anderen onze plaats in eschatologischen zin opvatten, d. i. als ene verkondiging van de ontwikkeling van het Godsrijk van het einde der ballingschap tot aan de voltooiing van dat rijk door de wederkomst van Christus aan het einde der dagen (a) de 7 weken gaan van den tijd van het edikt van Cyrus (Ezra 1:1 vv.) tot op de verschijning van Christus in het vlees, b) de 62 weken doelen op den tijd van het bouwen en het uitbreiden der Christelijke kerk "in benauwdheid der tijden, " c) de 70 weken echter omvat den tijd der laatste wereldweek, welke vooreerst het werk en dan den val van den Antichrist omvat), zo geven wij toe dat ten gunste van deze opvatting veel schoons en treffends dan gezegd worden; want Gods woord heeft in 't algemeen naar verschillende kanten zijne volle waarheid, en even als de geschiedenis van de ontwikkeling van het Godsrijk steeds bij gewichtige voorvallen in zekere parallelijnen uitloopt, zo heeft in 't bijzonder de tijd van de eerste toekomst van Christus veel gelijkheid en verwantschap met dien van de tweede. Wij laten er ons echter niet

van afbrengen dat de profetie is de eerste plaats en vóór alle dingen doelt op de verschijning van Christus in het vlees. Zijnen dood en de verwoesting van Jeruzalem door de Romeinen; eerst in de tweede plaats kan zij ook toegepast worden op den gehelen tijd van de ballingschap tot aan het einde der dagen. Naar onze mening was behalve Bileam's voorzegging van de ster uit Jakob (Num. 24:17) ook die van Daniël van de 70 weken voorbereidend voor de Wijzen uit het Oosten (Matth. 2:1 vv.), dat zij de betekenis van de hun verschenen ster konden verstaan en weten, dat nu de tijd vervuld was en de Koning der Joden geboren, op wien zij met Israël hoopten; zie wat Israël aangaat Luk. 2:26; 3:15.

Zo geeft de profetie van Daniël bijna even nauwkeurig en klaarblijkelijk het verschijnen der verbazendste feiten aan, als de sterrenkunde het verschijnen van nieuwe hemellichten binnen het bereik van onzen gezichtskring verkondigt! Maar de sterrenhemel gehoorzaamt aan onwrikbare wetten, terwijl de geschiedenis der volkeren het schouwtoneel van vrije daden mag heten, bestuurd door duizend omstandigheden, onberekenbaar zelfs voor den scherpzinnigsten blik. Gewis, al ware het begrip van buitengewone openbaring nog nimmer bevredigend vastgesteld, het feit, dat zij hier te vinden is, zal misschien tegengesproken, maar zeker niet gemakkelijk weerlegd kunnen worden.

Het is ene bekende anecdote, dat Frederik de Grote van Pruisen, wiens voorliefde voor Voltaire en het oppervlakkig deïsme der Franse Encyclopedisten bekend is, eens aan den koninklijken dis, zijnen hofprediker in het nauw willende brengen, hem verzocht om in een enkel woord een tastbaar argument te geven voor de waarheid van het Christendom, en dat deze na enig nadenken, dat ééne woord uitsprak: "Israël, Sire!" Het was een zinrijk antwoord. Het volk van Israël in zijne verstrooiing, in zijne onverdelgbare nationaliteit, en toch, naar de wereld, hopeloze toekomst, blijft nog altijd, en zelfs is dit sinds Frederik de Grote meer en meer openbaar geworden het bij iedere naturalistische beschouwing der wereldgeschiedenis onverklaarbaar raadsel. Alle levensvoorwaarden mist het, en toch, ziet, het leeft. Israël is het opgerichte gedenkteken in de wereld voor de waarheid der Schrift.

HOOFDSTUK 10.

VOORBEREIDING TOT VOLGENDE GEZICHTEN.

II. Vs. 1-Hoofdst 11:2. In het derde jaar van Cyrus den koning der Perzen, als Israël weer sedert twee jaren, in het vaderland was teruggekeerd, en men in het heilige land begonnen was den tempel weer op te bouwen, de Samaritanen bezig waren het voortzetten van den bouw te verhinderen (Ezra 3:8-4 :5), en Daniël, gelijk het schijnt, met zijne bemoeiingen, om de aanklachten dier tegenstanders te ontzenuwen, niet veel vermocht, had de Profeet, nadat hij drie weken lang gevast en gebeden had, in wakenden toestand een gezicht aan de rivier den Tiger. Het is de Heere zelf, die hem daar verschijnt; bij het gezicht dezer bovenaardse Persoonlijkheid, die in de gehele glorie van goddelijke Majesteit in zijne nabijheid is gekomen, en bij het horen harer stem en woorden stort de Profeet verplet ter aarde, hij vreest, dat hij moet vergaan. Door ene herhaalde bovennatuurlijke versterking wordt hij weer opgericht en langzamerhand in staat gesteld de openbaring aan te horen. Op typische wijze ondervindt hij zelf, wat Gods volk in de dagen, die komen, zal beleven; want ook uit zal door de zware gerichten Gods, die over hen zullen worden uitgestort, ter aarde worden geworpen, maar door die machtigen bijstand van boven weer worden opgericht en met kracht worden toegerust om de verdrukking te doorstaan.

1. In het derde jaar van Kores (Cyrus), den koning van Perzië, die van 536-529 v. Chr. regeerde, dus omtrent in het jaar 533, werd aan Daniël, wiens naam genoemd werd Beltsazar, denzelfden Profeet, die bij het begin der ballingschap naar Babel gebracht (Hoofdst. 1:1 vv.), en nu een grijsaard van ongeveer 87 jaren was geworden, ene zaak geopenbaard, en die zaak is de waarheid, hoe zwaar het ook den mens valt die te geloven, doch in een gezetten groten tijd 1): en hij verstond die zaak, en hij had verstand van het gezicht, door deze openbaring ging hem een licht op over de openbaring, die hij in Hoofdst. 7 en 8 had ontvangen, zo als hij (Hoofdst. 7:27) gewenst had.

1) In het Hebr. Wetsaba gadol Beter: en aangaande grote verdrukkingen, of ellenden. Hierdoor wordt aangegeven, waarover het gezicht liep, wat aan Daniël werd geopenbaard omtrent de volgende tijden.

2. In die dagen, voordat ik deze openbaring ontving, was ik, Daniël, treurende drie weken der dagen drie weken lang.

3. Begeerlijke, kostelijke spijs, gelijk men in vreugdedagen geniet, at ik gedurende dezen tijd niet, vlees of wijn, zo als men op feestdagen drinkt (Gen. 27:25. Jes. 22:13), kwam in mijnen mond niet, ook zalfde ik mij gans niet, ten teken, dat het mij geheel aan ene vrolijke stemming ontbrak (Matth. 6:17), totdat die drie weken der dagen (in onderscheiding der weken van jaren Hoofdst. 9), welke dadelijk na het feest van de nieuwe maan (1 Sam. 20:5), dus den 3den Nisan begonnen waren, alzo den 23sten vervuld waren 1).

1) Hoewel hij thans een man van zeer hoge jaren was, en hij kon inbrengen, dat de vermindering van zijn natuurlijke krachten vorderde, dat hij versterkend voedsel gebruikte,

alhoewel hij een man van een zeer groot aanzien was, en hij kon zeggen, dat hij smakelijke spijzen gewoon was, en het buiten versterking, zonder zijne gezondheid te benadelen, niet stellen kon, nochtans kon hij, wanneer het geschiedde om de oprechtheid van zijn godsvrucht te getuigen en te bevestigen, zich zelf aldus verloochenen. Dit dient tot beschaming van vele jonge mensen, die wars zijn van de plicht van zelfverloochening.

In deze maand en wel in de dagen van 11-21 Nisan viel het Joodse Pascha, het feest der verlossing uit de slavernij van Egypte; maar hoe werd het gevierd? Sedert twee jaren was Israël in zijn land teruggekeerd, maar slechts gedeeltelijk; het grootste gedeelte was in het vreemde land achtergebleven: het vaderland had zijne aantrekkingskracht verloren. Wanneer nu daar alles ene frisse vrolijke vlucht had genomen, zo zou dit velen hebben aangetrokken, maar niets wilde vooruitgaan. In de zevende maand van het jaar van terugkeren (Ezra 1:11) hadden zij in Jeruzalem een altaar gebouwd om Loofhuttenfeest te vieren, en in de tweede maand van het volgende jaar (534 v. Chr.) den grond tot den tempel gelegd. Toen scheen nieuwe geestdrift het volk te hebben aangegrepen (Ezra 3:1 vv. 8 vv.). Doch de Samaritanen verlangden mede aan den tempel te mogen bouwen; toen dit werd afgeslagen, begonnen zij den tempelbouw te verhinderen en zochten bij het Perzische hof te verkrijgen, dat hij verboden werd. Dat gelukte nu wel niet, zolang Cyrus leefde, maar het werk vorderde ook niet veel en de handen des volks werden slap (Ezra 4:1 vv.). Dat was nu genoeg om te treuren voor hem, die zijn volk zo innig lief had. De maand Nisan was daar, en nog kon Israël geen Paasfeest vieren, nog stond de tempel niet, en wie weet, hoe lang het duren zou, eer hij voltooid was. Daarbij komt, dat Daniël zeker met vreugde het verlof voor het volk om uit de ballingschap te keren begroet had, en er God voor dankte, dat hij hem een nieuw, levensvol begin van het bestaan van den Israëlietischen staat had laten beleven, en nu gaat het reeds achteruit, en hij staat aan het einde zijns levens en moet zonder blij uitzicht voor zijn volk in het graf dalen! Die treurige toestand van zijn volk is de oorzaak zijner treurigheid.

4. En op den vier en twintigsten dag der eerste maand of van Nisan (Ex. 12:2), zo was ik niet in den geest, maar persoonlijk, niet alleen, maar met enige geleiders (vs. 7 aan den oever der grote rivier, welke is Hiddekel, de Tiger (Gen. 2:14).

5. En ik hief, toen ik bemerkte, dat er iets in mijne nabijheid voorviel (Gen. 22:13) mijne ogen op, en zag, en ziet, er was een man 1) met linnen bekleed, in een langen tabbaard van glinsterend witten byssus, en Zijne lenden waren a) omgord met fijn goud van Ufaz 1), met een gouden gordel, ten teken Zijner priesterlijke en vorstelijke waardigheid.

1) Het is de ere derzulken, die beminden van God zijn, dat hen bekend gemaakt wordt hetgeen voor anderen verborgen is. Christus openbaart zichzelf aan hen, en niet aan de wereld.

Het is duidelijk dat hier niemand anders dan de Christus Gods van het N. Testament wordt bedoeld. Hij verschijnt aan hem in dezelfde gedaante, waarin Hij eeuwen daarna verschijnt aan den heiligen Apostel Johannes. Het gewaad van linnen beeldt af zijn Hoge priesterlijke waardigheid. Zijn omgord zijn van de lendenen, Zijn knechtsgestalte en Zijn lichaam wordt

beschreven als van Hem, die in de ogen der zijnen dierbaar en innerlijk schoon is, de schoonste der mensenkinderen.

Volgens sommigen "Indië, " anderen houden het voor ene benaming van Ofir

6. En Zijn lichaam was gelijk een turkoois, een als goud glinsterende Chrysoliet (Ex. 28:20), welks glans door het linnen gewaad heen schitterde, en Zijn aangezicht gelijk de gedaante des bliksems, en Zijne ogen gelijk vurige fakkelen, en Zijne armen en Zijne voeten gelijk de verf van gepolijst koper, en de stem Zijner woorden was gelijk de stem ener menigte (Openb. 1:12 vv.)

Het gewichtigste in dit Hoofdstuk is de persoon van Hem, die zich aan Daniël openbaart; Zijne verschijning maakt den indruk der hoogste Majesteit, bij welker nabijheid de mens in elkaar moet zinken en die Daniël ook niet kan verdragen; maar met deze Majesteit is het zachtste nederbuigen verbonden en tevens een uitvloeien van kracht, waardoor de menselijke zwakheid wordt in staat gesteld, om Zijne nabijheid te verdragen. Daniël verstout zich niet, dat hij Zijnen naam noemt en het geheim van Zijnen persoon uitspreekt, maar wij vergissen ons zeker niet, wanneer wij Hem erkennen als degene, wiens stem hij reeds aan den oever van Ulai uit de verte had vernomen (Hoofdst. 8:16), die aan het slot van deze laatste voorzegging boven het water der rivier stond en het einde der Goddelijke raadsbesluiten over Zijn volk verkondigde (Hoofdst. 12:6 vv.), als degene, die later als Christus, de Vorst zou komen (Hoofdst. 9:25), als de Engel van wien Jehova gezegd heeft: "Mijn naam is in Hem" (Ex. 23:21). Het was de hoogste trap van de nabijheid Gods en vriendschap van God, tot welken Daniël verheven werd, toen hem dit afschijnsel, dit beeld van Gods heerlijkheid verscheen en hij stelt daarin het grootste gewicht. De opmerkelijke lezer zal in de gezichten van Daniël enen voortgang in de nadering des Heeren hebben opgemerkt. Eerst heeft hij een gezicht in den droom, en op zijne bedde ontvangt hij, eveneens in den droom, door enen Heilige de verklaring (Hoofdst. 7), vervolgens heeft hij een gezicht, en een heilige zendt enen anderen heilige, om het hem te verklaren (Hoofdst. 8). Na zijne belijdenis en zijn gebed vloog Gabriël op des Heeren bevel tot hem, en openbaarde hem het geheim van den tijd, wanneer Christus, de Vorst zou komen (Hoofdst. 9); nu verschijnt hem de toekomstige Verzoener zelf in apocalyptische heerlijkheid (Hoofdst. 10), en geeft hem de meest volledige oplossingen (Hoofdst. 11) en ten laatste een heerlijk afscheid (Hoofdst. 12). Zo zijn de gezichten en profetieën van Daniël tevens het gewichtigste gedeelte zijner geschiedenis; zij bevatten den voortgang zijner levensgemeenschap met den Heere.

In de specialiteit der voorzeggingen gaat de materieële met den formelen voortgang hand in hand. Eerst wordt hij slechts in algemene grondlijnen getekend, die langzamerhand meer bepaald en gedetailleerd worden aangevuld; de beide laatste profetieën, het 9de Hoofdstuk met zijne chronologische en het 11de met zijne historische details zijn verre weg de meest speciale.

Aan den pijlsnel voorbij ruisenden Tiger zag hij den ongeschapen Zone Gods zelven, vol majesteit en heerlijkheid. Denzelfde, dien ook Johannes in het midden der zeven kandelaren als Priesterkoning zag wandelen. Het is geen gewone Engel, welke hier geschilderd wordt; de

beschrijving is te verheven. Het is de tegenwoordigheid van niemand anders dan van den Almachtige, welke Daniël, zowel als Johannes ter aarde doet storten. Alleen de Zone Gods heeft ene zodanige menselijke gestalte, Hij, die in het Paradijs wandelde tijdens de avondkoelte, met Abraham sprak over Sodoms begenadiging, van aangezicht tot aangezicht zich met Mozes onderhield; Hij, die aan David verscheen (2 Sam. 7:18-29), die Elia op den Horeb in aardbeving, storm en windgesuis voorbij ging, die de Profeten riep en met zijnen Geest toerichtte, deze volheerlijke persoon is dezelfde, die in ontzagwekkende gestalte aan David verschijnt, en later, van deze heerlijkheid ontkleed, een mens werd, Zich aan het kruis liet nagelen, om als priester door de opoffering van zich zelve onze zonde te verzoenen. De schildering van dezen persoon betreft ons van nabij, en verdient met alle opmerkzaamheid gade geslagen te worden. Eigenlijk verschijnt de Heere hier als priester, gelijk bij den aanvang der openbaring, daar Hij vóór zijne wederkomst, nog niet voor aller oog als Koning der wereld en der mensheid is geopenbaard en Zijne vijanden nog tegenstand bieden. Wat van handen en voeten gezegd wordt, duidt wel reeds den koning aan, maar aan het hoofd ontbreekt nog de kroon, en, in stede van purper, draagt Hij nog het door een gouden gordel bijeengehouden sneeuw witte priestergewaad, het zinnebeeld van onschuld, reinheid en heiligheid. Zijn lichaam, insgelijks ter aanduiding Zijner smetteloze zuiverheid, glanst gelijk het spiegelblanke zilver van Tarsis. Zijn gelaat schittert gelijk de bliksemschicht en vertoont alsoo Zijn ontzagwekkende heerlijkheid gelijk die des Vaders ons uit Zijne trekken tegenschittert, waarvan Hij op aarde ook als mens vervuld was, en die eenmaal op den berg der verheerlijking uit hare omsluiting herwaarts straalde, zodat Mattheüs zegt (Matth. 17:2): "En Hij werd voor hen veranderd van gedaante, en Zijn gelaat blonk gelijk de zon, en Zijne klederen werden wit gelijk het licht. Zijne vuurvflammende ogen zijn het zinnebeeld van alwetendheid en haat tegen de zonde. Zijn stemgeluid klinkt als het donderen van den waterval of der onstuimige golfbranding, welke in het nachtelijk uur plechtig en vrees inboezemend het oor van den wandelaar treft, en in de ziel ene heilige stemming, maar ook een gevoel van schrik ontwaken doet. Die stemgalm verzinnelijkt den hartaangrijpenden ernst Zijner uitspraak, en de rechterlijke majesteit, waarmee Hij reeds als mens door het eenvoudig woord: "Ik ben het", Zijne vangers ter aarde deed storten, en eenmaal, eerst bij Zijne wederkomst én vervolgens duizend jaar later, bij het wereldgericht, Zijnen vijanden hun onherroepelijk vonnis verkondigen zal.

7. En ik, Daniël, alleen zag dat gezicht, maar de mannen, die bij mij waren, volksgenoten van hem, die hij waarschijnlijk had gezocht, om hen op te wekken tot terugkeren naar het vaderland, zagen dat gezicht niet; doch ene grote verschrikking viel op hen ten gevolge der hemelse verschijning, waarvan zij iets gevoelden, hoewel zij die niet zagen (1 Sam. 3:4 vv. Hand. 9:7; 22:9), en zij vloden, om zich te verstoppen.

Het is de ere, dergenen, die van den Heere bemind zijn, dat hun bekend is, wat voor anderen verborgen is. Christus openbaart Zich zelve aan deze, maar niet aan de wereld. (Joh. 14:22). Maar hoewel Daniëls geleiders het gezicht niet zagen, waren zij toch met siddering vervuld, zodat zij vloden om zich te verbergen. Menigeen heeft den Geest der dienstbaarheid tot vreze, die nooit den Geest der aanneming ontvangt, bij wien Christus was en nooit anders zal zijn dan ene verschrikking. Dit bevestigde de waarheid van het gezicht, want het had ene werkelijke, machtige en sterke uitwerking op degenen, die bij hem waren. .

8. Ik dan werd alleen overgelaten, en zag dit grote gezicht, en er bleef in mij gene kracht overig; en a) mijne sierlijkheid mijn glans werd aan mij veranderd in ene verderving mijn gelaat werd doodsbleek; zoverschrikte ik, dat ik gene kracht behield.

a) Dan. 7:28.

9. En ik hoorde de stem Zijner woorden, hoewel ik nog gene bepaalde woorden kon onderscheiden, en toen ik de stem Zijner woorden hoorde, zo viel ik bewusteloos neer als in enen diepen slaap op mijn aangezicht, met mijn aangezicht ter aarde (Ezech. 1:28. Openb. 1:17).

10. En ziet ene hand, de hand van Hem, wiens gedaante ik gezien, en wiens stem ik gehoord had, roerde mij aan, en maakte, dat ik mij bewoog op mijne knieën, en de palmen mijner handen, zodat ik, door deze gesteund, mij weer enigzins kon oprichten.

11. En Hij zei tot mij: Daniël, gij zeer gewenste man(Hoofdst. 9:23)! merk op de woorden, die ik tot u spreken zal, en sta op uws standplaats, richt u geheel en al op, want ik ben als nu tot u gezonden om van aangezicht tot aangezicht met u te spreken; en toen Hij dat woord tot mij sprak, stond ik bevende, sprakeloos en met nedergeslagene ogen tegen over de verschijning (vs. 15).

Kind Gods, aarzelt gij, u dezen naam toe te eigenen? Heeft het ongeloof u doen vergeten, dat ook gij zeer gewenst zijt? Gij, die gekocht zijt door het dierbaar bloed van Christus-als van een onbestraffelijk en onbesmet lam, moet gij niet zeer gewenst zijn? Dat God Zijn eigen, geliefden Zoon voor u overgaf, was het niet, omdat gij zeer gewenst waart? Gij leeftet in zonde en opstand, moet gij niet zeer gewenst zijn geweest bij God, dat Hij zoveel geduld met u heeft gehad? Uit genade werdt gij geroepen en tot den Heiland gebracht, en tot een kind Gods, een erfgenaam des Hemels gemaakt. Is dit alles niet het bewijs ener zeer grote en overvloedige liefde? Sedert heeft uw leven, zij het door smart bemoeilijkt of door genade geoefend, vele bewijzen geleverd, dat gij inderdaad een zeer gewenst man zijt. Heeft de Heere u gekastijd het was niet in toorn; heeft Hij u arm gemaakt, nochtans zijt gij rijk geweest in genade. Hoe onwaardiger gij uzelfen voelt, des te duidelijker is het, dat niets dan onbegrijpelijke liefde den Heere Jezus kan bewogen hebben, zulk ene ziel als de uwe te redden. Hoe onwaardiger gij u gevoelt, des te helderder treedt Gods overvloedige liefde te voorschijn, waarmee Hij u heeft uitverkoren, heeft geroepen, en tot een erfgenaam der zaligheid gemaakt. Bestaat er dus zulk ene liefde tussen God en ons, laat ons dan ook den invloed en de heerlijkheid er van gevoelen, en gebruik maken van ons voorrecht. Laat ons den Heere niet naderen alsof wij vreemdelingen waren, alsof Hij ons niet zou willen horen, want wij zijn zeer gewenst door onzen Hemelsen Vader, "Die ook Zijn eigen Zoon niet gespaard, maar Hem voor ons allen overgegeven heeft, hoe zal Hij ons met Hem niet alle dingen schenken?" Vat moed en kom gelovige! want in spijt van de influisteringen des bozen en de twijfelingen van uw eigen hart, zijt gij zeer gewenst.

12. Toen zei Hij tot mij: Vrees niet, Daniël! want van den eersten dag aan, dat gij uw hart begaaft dat gij uw hand richttet, om te verstaan, en om uzelfen te verootmoedigen voor het

aangezicht uws Gods, zijn uwe woorden gehoord, en om uwer woorden wil ben ik gekomen, om u de toekomst te ontsluiten, maar ook om u enigermate tot rust te brengen.

Bijna alle uitleggers zien in deze en de (vs. 19 v.) volgende woorden, niets dan bemoeiingen van den Engel, om Daniël te versterken, en zonder twijfel bedoelden zij ook dit. Daniël is toch nog bevende (vs. 11) en nog sprakeloos (vs. 15) en is bevreesd ten gevolge van het aanzien van den Hemelse te sterven (vs. 16 v.). Dit alles nu neemt de Engel met zijne reden langzamerhand van hem weg. Maar zij bevatten tevens nog iets anders; de Engel troost er Daniël mede, dat bij hem ene openbaring omtrent de eerste en meest nabijzijnde toekomst geeft. Daniël was bezorgd over de nabijzijnde toekomst, zelfs over den tegenwoordigen toestand van Israël, omdat de zaak bij de koningen van Perzië slecht stond, ten gevolge der intriges van de Samaritanen; daarvoor had hij gebeden. Nu geeft hem de Engel ene geruststellende verklaring, deze ligt daarin dat de Engel in vs. 13 zegt, dat hij door den bijstand van Michaël de overwinning behaald heeft bij de koningen der Perzen. Met deze is het nu van Godswege ten einde, dat aan het volk van God zal worden vervuld, wat in Hoofdst. 9:25 was beloofd. Daarmee kon Daniël omtrent den nabijzijnden tijd gerust zijn. In vs. 14 vv. verbindt de Engel hieraan nog veel meer, en geeft ene andere reden voor zijne komst op, namelijk om hem ook over den lateren dag en lotgevallen van het volk Gods, die veel verder gaan dan de Perzische koningen, verklaring te geven. Voor het tegenwoordige is alles met de koningen der Perzen in orde gebracht; maar Macedonië zal naar Perzië komen, en hij zal ook dit moeten te gemoet treden, en het zal nog een harde strijd voor hem en Michaël zijn, ook dan het volk Gods te verdedigen. Doch opdat Daniël ook ondanks dit rustig zij, wil en zal hij hem ook hieromtrent verklaring geven, en nu volgt de profetie in Hoofdst. 11:2-12 :4, welke spoedig over het Perzische rijk heenloopt, omdat hiermede reeds de zaak geschikt is, maar des te uitvoeriger handelt over den strijd van het volk Gods met Griekenland en over de toekomst, die nog veel later is.

Van den eersten dag, dat wij naar God beginnen te zien in een weg van plicht, is Hij gereed ons te ontmoeten in een weg van genade. Alzo is God gereed de gebeden te horen. De Engel bevestigt, dat hij gedurende de drie weken van Daniëls vasten en bidden is bezig geweest om te waken over de plannen, die er bij het Perzische hof tegen de Joden oprezen. .

13. Doch de vorst des koninkrijks van Perzië stond tegenover mij een en twintig dagen, en ziet, Michaël, een van de eerste van de voornaamste vorsten kwam om mij te helpen, en ik werd aldaar gelaten bij de koningen van Perzië.

De 21 dagen komen overeen met de drie weken van Daniëls vasten en bidden vs 2; gelijk zij echter een dag later beginnen, vs. 12, zo eindigen zij ook een dag later vs. 4. Dadelijk op den eersten dag werd Daniëls gebed verhoord en de Engel, die hem een vertroostend antwoord moest geven, werd door God gezonden; om dit te kunnen doen, moest hij echter eerst den aan het volk Gods vijandigen geest van de koningen van Perzië bestrijden en overwinnen, en de zaak van Israël bij hem tot een gewenst einde brengen. Onder dezen vorst van het koninkrijk in Perzië is zonder twijfel een geestelijk wezen te verstaan, en wel de achter de nationale goden van dit rijk staande bovenaardse geestelijke macht, het daemonion van het Perzische rijk, dat naast de koningen der Perzen stond, om bij hen de in het Perzische heiligdom

liggende motieven tegen hem te doen gelden en de influisteringen der Samaritanen te ondersteunen. Hem uit die stelling te verdringen en de overhand te verkrijgen, zo dat integendeel hij zelf naast de koningen van Perzië kwam te staan, om hem voortaan ten gunste van Israël te bewegen, was het doel van hem, van wien vs. 1 nader gesproken is. Wanneer nu de Aartsengel Michaël hem te hulpe komt, also die onder de verhevene Engelen vorsten, die voor de zaak der gemeente Gods in de onzichtbare geestenwereld tegen de tegenstrevende machten moet strijden Hoofdst. 12:1. gelijk hij ook met den duivel om het lichaam van den stichter des Ouden Verbonds gestreden heeft, Deut. 34:7 zo ligt hierin niet, dat deze Aartsengel den Engel des Heeren in macht en rang overtrof; er in een helpen bedoeld, gelijk ook mensen den Almachtige helpen Zach. 1:15, of krijgslieden hunnen vorst, onder wiens vanen zij strijden, 1 Kron. 12:33 v. en omgekeerd zegt in Hoofdst. 11:1 de Engel des Heeren, dat Hij in het eerste jaar van Darius den Meder Michaël geholpen en gesterkt heeft. Alle ontwikkelingen des mensen ten goede of ten kwade, alle vrijheid van wil in de schepselen en dien ten gevolge ook het laatste gericht Gods berust daarop, dat de Heere Zich zo beperkt, en Zijne Goddelijke almacht terughoudt, om bijna als een gelijke onder gelijken de zedelijke machten der schepselen, de goede en de kwade te beproeven. Deze afdaling bereikt haar toppunt in de menswording en in den kruisdood van Christus, zij is echter ook reeds door het gehele Oude Testament zichtbaar.

Het is zeker, dat al treden de Engelen voor de gelovigen en uitverkorenen op. Christus echter altijd hun hoofd blijft. Ja, dewijl hij is het Hoofd der Engelen, daarom gebruikt Hij hun dienst enkel om de zijnen te beschermen.

14. Nu ben ik gekomen, om u te doen verstaan hetgeen uw volk bejegenen zal in het vervolg der dagen, in het Messiaanse tijdvak (Hoofdst. 2:28), want het gezicht, dat u heden ten deel valt, is nog voor vele dagen, zal eerst na vele dagen vervuld worden.

15. En toen Hij deze woorden met mij sprak, sloeg ik nog steeds (vs. 11) mijn aangezicht ter aarde, en ik werd stom, zodat er eerst nog nadere versterking voor mij nodig was, voordat Hij, die met mij sprak, mij het in vs. 14 beloofde bericht kon geven.

16. En ziet, een, den mensenkinderen gelijk, die mij in vs. 5 v. verschenen was, maar nu eerst in Zijne menselijke gedaante door mij werd erkend, raakte mijne lippen aan, om mijne stomheid weg te nemen; toen deed ik mijnen mond open, en ik sprak en zei tot dien, die tegenover mij stond: Mijn Heere! om des gezichts wil keren zich mijne weeën over mij, keert zij terug, zodat ik gene kracht behoude.

Gärtner meent, dat in vs. 11-13 de Engel Gabriël, een gezondene (vs. 12) gesproken heeft, terwijl hij weer bij dit vers aantekent: "Deze ene is Christus, naar wiens beeld wij geschapen zijn. De Engelen zijn van ene andere natuur, en hebben ene gestalte, verschillend van die der mensen; zij zijn als geesten door den Vader geschapen, terwijl de mensen uit ziel en lichaam bestaan, en ook als zodanig in de toekomst bestaan zullen. Alsdan zullen zij ook volkomener wezen zijn dan de Engelen, en nader aan den troon Gods, dewijl zij naar Christus beeld geschapen en ook het loon Zijns lijdens zijn, zonder dat dit der hemelgeesten ijverzucht verwekken kan. Het onderscheid tussen mensen en Engelen duurt tot in alle eeuwigheid. "

17. En hoe kan ik, de knecht van dezen mijnen Heere spreken met dien mijnen Heere? Want wat mij aangaat, van nu af bestaat gene kracht in mij, en geen adem is in mij overgebleven, zodat ik vrezen moet te zullen sterven (17:17).

18. Toen raakte mij wederom aan een, als in de gedaante van een mens, dezelfde als in vs. 16, en Hij versterkte mij.

19. En Hij zei: Vrees niet, gij zeer gewenste man! Vrede zij u, wees sterk, ja wees sterk! En terwijl Hij met mij sprak, werd ik versterkt en zei: Mijn Heere spreke, want Gij hebt mij versterkt.

Met alle menselijke maat en aanzien te boven gaande van de Engelenverschijning was het, dat op Daniël drukkend en beangstigend werkte; daarom maakt de Engel reeds in vs. 16 zijne gedaante meer dan gelijk, en als de Profeet de nodige rust en kalmte om de openbaring te horen, nog niet verkregen heeft, maakt Hij Zich geheel menselijk, zodat deze zich nu bereid verklaart om te horen.

Nimmer stelde een tedere moeder haar kind, wanneer het door een of ander voorval bedroefd of bevreesd geworden is zo gerust, dan de Engel hier Daniël gerust stelde. Dezulken, die van God geliefd zijn, hebben geen reden om voor enig kwaad te vrezen. Zij hebben vrede. God spreekt niets dan vrede tot hen, en op de boodschap daarvan behoren zij vrede tot zichzelf te spreken. En die vrede, die vreugde des Heeren zal hun sterkte zijn.

Daniël belijdt hier, dat het woord des Heeren hem weer kracht en geest heeft gegeven. En waar hij nu gevoelt dat van den Heere in hem kracht is uitgegaan, daar is hij ook bereid om te vernemen, wat de Heere tot hem zal zeggen. Hij is gesterkt geworden om des Heeren wil te volbrengen.

20. Toen zei Hij: Weet gij nog uit hetgeen Ik u vs. 12 vv. zei, waarom dat Ik tot u gekomen ben? doch nu zal Ik wederkeren om te strijden tegen den vorst der Perzen, dat hij zijn kwaad voornemen tegen de kerk Gods niet volvoere; en als Ik zal uitgegaan zijn van het Perzische hof, nadat mijn werk daar geëindigd is met den ondergang van dat rijk, ziet zo zal de vorst van Griekenland komen, en er zal een strijd met dezen vorst nodig worden.

21. Doch gij moogt u niet laten ontmoedigen, omdat de toekomst van uw volk nog langen tijd ene van verdrukking zal zijn, en gedurende den tijd der Perzische en Griekse regering tot gene vastheid zal komen; Ik zal u te kennen geven hetgeen getekend, geschreven is in het geschrift der waarheid, in het Boek der Goddelijke raadsbesluiten. En er is niet één, die zich met Mij versterkt tegen dezen, tegen den koning van Perzië, dan uw vorst Michaël.

Witsius merkt op, dat hier soms Christus bedoeld is, dan weer een geschapen Engel. Wij zien Michaël in den Bijbel niet met mensen verkeren, maar steeds met den duivel en diens scharen, welke hij ten laatste uit de mensheid uitwerpt (Openb. 12). Hij wordt dus met zijne scharen afgevaardigd, om den duivel hier op aarde ene zekere linie niet te laten overschrijden, en het rijk der duisternis zich tot dien graad te laten ontwikkelen, dat het, aan de ene zijde, geheel

ongedwongen, voor het gericht rijp worde, en aan den anderen kant niet in staat zij Gods plannen met de mensheid te vernietigen. Gabriël heeft dagelijks met zijne scharen de mensen te beschermen, hun de Goddelijke heilswaarheden nabij te brengen, het werk van den terugkeer tot God door bovenzinnelijke inwerking op de mensen te bevorderen, zonder hen in de uitoefening van hunnen vrijen wil te belemmeren. Het goede uit de wereldrijken voortgekomen heeft God door Zijne Engelen te weeg gebracht. Michaël kampt tegen de duivelen, Gabriël strijdt tegen de mensen, wanneer zij iets kwaads in den zin hebben. Het werk van beide Engelen heeft hetzelfde doel, ieder heeft slechts een anderen vijand tegen te staan. "Gabriël strijdt tegen den koning der Perzen" wil dus zeggen: hij tracht het hart van dezen vorst bij de waarheid te bepalen, zodat hij, ten minste naar zijn geweten, doet wat recht is. Deze inwerking der Engelen is gelijk aan een strijd, dewijl de mensen zo lang mogelijk weerstand bieden en den boze gehoor geven. Beide Engelenvorsten staan elkaar dikwijls met hun legers bij, al naarmate het der goddelijke wijsheid behaagt. De eigenlijke koning dezer beide vorsten is Christus. Alzo zijn de Engelen, als dienaars van Jezus Christus, de uitvoerders van het raadsbesluit Gods.

Laat ons van dit hoofdzaak niet scheiden, voordat wij nog eens bedacht hebben, wat gezegd is van Daniëls sierlijkheid, die veranderd is in verderving (vs. 8), als hij den Heilige zag. Hoe majestueus, hoe ontzagwekkend, hoe verpletterend moet het zijn Christus in Zijne heerlijkheid te zien! En wat moet het dan zijn, dat de ziel gevoelen zal na den dood, na van dit lichaam gescheiden te zijn en bij den eersten blik op den Heere Jezus. Hoe majestueus, hoe indrukwekkend ook voor zielen, die waarlijk zijn wedergeboren. Maar wat moet het dan zijn voor hen, die komen uit de diepte des doods, zonder een Borg te hebben, zonder de gerechtigheid des Verlossers en zonder Christus als een voorspraak! Welk ene siddering, welk ene verschrikking moet er in die ziele zijn! Heere Jezus! wees onze gerechtigheid en wil ons vertrouwen zijn door het leven, in den dood, en in den dag des oordeels en voor eeuwig.

HOOFDSTUK 11.

VAN DE KONINGEN IN PERZIE, VAN DEN STRIJD VAN ALEXANDER DEN GROTE EN ZIJNE OPVOLGERS, EN VAN DE VERDRUKKING DOOR ANTIOCHUS.

II. Vs. 1-35. Bij het Perzische rijk wordt de tegen God en Zijn volk vijandig overstaande wereldmacht nog overwonnen en gehouden, zodat de Perzische koningen den goeden geest volgen en Israël toegenegen zijn. Alzo is het niet ouder het Griekse rijk, wanneer het verbondsvolk reeds door de oorlogen der Ptolemeïssen en Seleuciden veel zal te lijden hebben, terwijl er eindelijk uit dit rijk een aartsvijand zal opstaan (vs. 1 en 2). De profetie, die zich hier aansluit, verdeelt zich in drie delen. Zij gaat uit van ene korte schildering der Perzische en Griekse Monarchie (vs. 2-4), zij gaat vervolgens over tot de voorstelling der gewichtigste oorlogen van de Ptolemeïssen en Seleuciden (vs. 5-20 en eindigt met ene uitvoerige en tot in bijzonderheden gaande beschrijving van Antiochus Epifanes en zijne voornaamsten. Het gevolg van diens verdrukking zal zijn, dat hij wel in zijne woede die partij der Joden, die haren God getrouw is zal vertrappen, maar toch daardoor slechts tot hare loutering zal medewerken (vs. 21-35). Luther zegt: "om dezen schelm is voornamelijk het gezicht gekomen tot vertroosting der Joden, die hij met alle plagen zou plagen; " maar, zo voegen wij daarbij, om daardoor tevens een voorbeeld te hebben voor den laatsten tijd.

1. Ik nu, ik stond in het eerste jaar van Darius, den Meder, bij Michaël, die mij nu zo getrouw ter zijde stond, om hem te versterken en te stijven.

In het eerste jaar van Darius den Meder, valt de geschiedenis, die in Hoofdst. 6 is meegedeeld; toen was het Israëls vorst, Michaël, die in den Profeet Daniël den geest der getuigenis verwekte, dat hij zich zo gedroeg, als van hem wordt meegedeeld; de Engel des Heeren stond bij hem, om den muil der leeuwen toe te stoppen, en keerde den uitslag der geschiedenis daarheen, dat Darius den God Israëls erkende voor hetgeen Hij is, en Daniël tot grote eer verhief. Onder den Perzischen koning Cyrus en diens opvolgers, was het te doen om den tegenstand onschadelijk te maken, dien de Joden eerst bij den tempelbouw en later bij het opbouwen der muren van Jeruzalem hadden. Hier was het de Engel des Heeren zelf, die den vorst van het koninkrijk in Perzië uit zijne plaats had verdrongen, en Michaël gaf hem daarbij zijne ondersteuning. Dezelfde verhouding bestaat ten opzichte van de bemachting van den vorst uit Griekenland, d. i. van dat geestelijk wezen, dat achter de koningen der Macedonische of Griekse Monarchie staat en invloed op hen uitoefent ten nadele der Joden. De strijd met dezen vorst zal zwaar zijn en zonder leed voor het volk Gods zal het niet aflopen (Hoofdst. 11:31 vv.), maar de vorst Michaël zal den Engel des Heeren helpen, het volk zal zijnen God erkennen, moed vatten en grote daden doen (Hoofdst. 11:32 vv.), Wij leren uit onze plaats, dat de strijd der verschillende geestesrichtingen op aarde, der goddelijke en der ongoddelijke, der Christelijke en der Antichristelijke, geenszins alleen een strijd is van principen, zo als men zich uitdrukt, en een strijd van mensen tegen mensen, maar dat achter de verschillende principen en partijen in de hemelse onzichtbare wereld ene macht ter bescherming en ter hulp staat, die het ene of andere principe voor het hare erkent, het aanvoeren van de ene of andere partij op zich neemt, en dat de laatste overwinning daarvan af hangt, welke partij des hemels almacht aan hare zijde heeft. De uitdrukkingen: "tandem bona causa triumphat, " "eindelijk

overwint het goede het kwade, de deugd de ondeugd, " enz. zijn enkel abstracties; de Heilige Schrift maakt echter de dode begrippen tot levende gestalten. Zo moeten wij ook in 2 Thess. 2:7 bij het "die hem nu wederhoudt, " namelijk dien boze, dat hij zich openbare in den mens der zonde, het zaad des verderfs, niet aan een bloot abstractum denken (aan iets als: "de zedelijke geest der maatschappij, de staat in zijne hogere betekenis), " maar aan Christus zelve. Zo lang deze nog enigszins leeft in de wereld, in personen en inrichtingen, of in den Geest, die van Hem uitgaat, kan de Antichrist niet tot volkome openbaring komen. Eens zal echter Zijne hogepriesterlijke betekenis voor de mensheid zo in des menschen harten geschokt worden, dat Hem geen macht over de wereld meer overblijft, en Zijne gelovigen zullen eens zo geheel geplaatst zijn buiten het gehele maatschappelijke leven, dat zij zelfs niet meer kunnen kopen noch verkopen, omdat zij het teken van den Antichrist niet dragen (Openb. 13:16 vv.), dan is elke beperking gevallen, die nog voor een tijd de openbaring der zonde weerhield. Aan den opmerkzamen beschouwer der voorvallen en toestanden van onzen tijd dringt zich onweerstaanbaar de overtuiging op, dat alles de laatste dagen aankondigt; niet alleen in het burgerlijk verkeer gaat alles met stoom, maar ook in het Godsrijk spoedt zich alles naar het einde.

2. En nu hebt gij de nodige rust verkregen om aan te horen, wat Ik heb mede te delen; Ik zal u nu de waarheid te kennen geven; ziet er zullen na Kores, den nu regerenden vorst (Hoofdst. 10:1), nog drie koningen in Perzië staan, Kambyzes, Pseudo-Smerdis en Darius Hystaspes (Ezra 1:4) en de vierde Xerxes I, zal verrijkt worden met groten rijkdom, meer dan al de anderen vóór hem, en nadat hij zich in zijn rijkdom zal versterkt hebben, zal hij ze allen verwekken tegen het koninkrijk van Griekenland 1), zal hij tegen Griekenland ene ontzaglijke krijgsmacht zamenbrengen (Esther 1:4 en 2:16 Es).

1) De drie koningen zijn: Kambyzes, de zoon van Cyrus, (529-522) maakte aan de heerschappij der Faraö's in Egypte een einde, en het land tot ene Perzische provincie, Pseudo of de valse Smerdis, gaf zich voor een broeder van Kambyzes uit en regeerde enige maanden, Darius Hystaspes (522-486) was uit het geslacht der Achemeniden. Hij wordt in Ezra 6:1 genoemd. De vierde koning is zijn zoon Xerxes, die door de veroveringen zijns vaders in het Oosten en Westen tot zo grote macht geraakt was (Esther 1:1), dat hij al zijne voorgangers in rijkdom en aanzien overtrof. Reeds zijn vader had de Grieken willen onderwerpen, doch zijne beide veldheren Darius en Artaphernes waren in het jaar 490, in den slag bij Marathon, door Miltiades, den Atheensen veldheer, totaal verslagen geworden. Xerxes meende door zijne grote macht de Grieken onder het juk te kunnen brengen. In het jaar 481 trok hij met een leger van 1. 700. 000 man over den Hellespont, zodat Macedonië en Griekenland met een stortvloed van krijgslieden werd overstroomd, waardoor de Spartaanse koning Leonides gelegenheid bekam om bij de engte der Thermopylen, met zijne 300 dapperen voor het vaderland den heldendood te sterven, nadat hij de Perzen twee dagen lang met goed gevolg bestreden had en slechts door verraad viel; doch niet zonder onsterfelijken roem verworven, en der wereld het onmetelijke onderscheid tussen Grieken en Perzen verkondigd te hebben. Xerxes overstroomde Boeotië en Attika, en verwoestte het door zijne inwoners verlatene Athene met de heiligdommen aldaar, hetwelk door de Grieken werd aangezien als ene misdaad tegen de goden gepleegd, en aan deze oorlogen het karakter van religie-oorlogen mededeelde. Bij het eiland Salamis kwam het nu eerst tot een zeeslag, in welke de Perzische

vloot, 1. 000 vaartuigen sterk, door de veel kleinere Griekse, onder aanvoering van den vastberadenen en nietigen Themistokles, 480, op den 23sten Juli zulk ene beslissende nederlaag onderging, dat Xerxes met zijn leger den Hellespont over, naar Azië, waar hij zich veilig waande, terugweek, en slechts 300. 000 man keurtroepen onder Mardonius achterliet. Deze werden toen door een leger van 110. 000 Grieken onder het bevel van den Spartaan Pausanias, op den 25sten September 479 in den slag van Platea, zodanig geslagen, terwijl de Griekse vloot op dien zelfden dag het overblijfsel der Perzische zeemacht bij Mykale uiteenjoeg, dat de Grieken niet alleen het gehele veroveringsplan van dien rijken en trotsen koning door hun dapperheid en vaderlandsliefde verijdelen, maar ook hun voorwaarts streven op het gebied van wetenschap en kunst tot heil van de nowereld rustig voortzetten konden, en het eenmaal aan Mardonius gegeven antwoord tot waarheid maken, dat de Atheners, zo lang de zon haar baan bewandelde, de Perzen bestrijden zouden, totdat deze voor het verbranden der heiligdommen zouden hebben geboet; ofschoon zij deze bedreiging eerst onder Alexander den Grote vermochten gestand te doen, welke als de eigenlijke wreker der Perzische dwingelandij verschijnt, wien Gabriël ook, terwijl hij de verdere Perzische koningen voorbijgaat, tegenover Xerxes plaatst.

3. Daarna, 129 jaren na Xerxes' dood zal er, van 336-323 v. Chr. een geweldig, een moedig, krijgshaftig koning in Griekenland opstaan, die met grote heerschappij heersen zal, Alexander de Grote van Macedonië, en hij zal doen naar zijn welgevallen (1 Makk. 1:4).

Het behoeft ons niet te bevreemden, dat de Perzische koningen, die op Xerxes volgen (Artaxerxes I, Xerxes II, Sogdianus, Darius II, Artaxerxes III, Arses, Darius Codomannus) niet genoemd worden. De tijd van Xerxes toch was inderdaad het toppunt der Perzische macht (Herod. VII:27 vv. Justin. II 10) en tevens ook het begin van het na hem steeds toenemend verval. Tot aan zijne regering, en voornamelijk door Darius Hystaspes werd aan de inwendige beschaving van het rijk gearbeid en de vergroting daarvan door nieuwe veroveringen bewerkt. Onder Xerxes zien wij dus het inwendige leven van den staat volkomen ontwikkeld, met zijne in Griekenland geledene nederlagen, na welke hij zich geheel aan het haremleven en aan alle denkbare uitpattingen overgaf, begint het verval, dat reeds bij zijnen dood zich begint te openbaren. Op onze plaats wordt tevens gewezen op het verband, als oorzaak en gevolg, tussen hetgeen in vs. 2 en in vs. 3 gezegd werd; want van de oorlogen af, die Xerxes met de Grieken voerde tot aan de overwinning van het Perzische rijk vond ene voortdurende vijandschap van Westen en Oosten plaats, die voor Alexander mede behoorde tot de voorwendsels, om den veldtocht tegen Perzië te openen (Arrian de exp. II, 14, 4).

4. En als hij op het toppunt van zijne macht zal staan, zal terwijl hij op nog jeugdigen leeftijd zonder wettige zonen sterft, zijn rijk gebroken, en in de vier winden des hemels verdeeld worden (vgl. Hoofdst. 8:22), maar niet aan zijne nakomelingen zal de heerschershaf worden overgegeven, ook zal de macht zijner opvolgers niet zijn naar zijne heerschappij, waarmee hij heerste; want zijn rijk zal even als een boom uit de aarde uitgerukt worden, en dat niet voor zijne lichamelijke nakomelingen, maar voor anderen, dan deze.

Alexander hield zich met nieuwe ontwerpen bezig, vooral met het onderzoeken der Kaspische zee, die onderscheid werd met de Zwarte of Indische zeeën gemeenschap te hebben, en met

toerusting tot het onderwerpen van Arabië. In deze belangrijke werkzaamheid werd hij eerst gestoord door het overlijden van Hephestion, degene zijner vrienden, die het best berekend zou geweest zijn, om hem op te volgen en de aangevangene taak in zijn geest te voltooien. Dit verlies trof hem geweldig, en toen hij, na zich drie dagen lang aan zijn smart te hebben overgegeven, zijn bezigheden weer hervat had, werd hij zelf kort daarop, te Babylon, waar hij zich bevond, om het vaarwater van den Eufrat te onderzoeken, ernstig ziek, en stierf (323) tot grote droefheid van geheel zijn leger. Hij had slechts 33 jaar geleefd en al zijn daden verricht in ene regering van 12 jaar en 8 maanden. Het onverwacht overlijden van Alexander had geen opstand of afval der Aziatische landen ten gevolge, maar dewijl hij niets omtrent de opvolging bepaald had, en er niemand in zijn familie was, die den opengevallen troon met onbetwistbaar recht beklimmen kon, ontstond er onder zijn veldheren een strijd om dezen, die tot een reeks van ingewikkelde gebeurtenissen aanleiding gaf.

Uit zijn rijk ontstonden vier rijken "naar de vier winden des hemels"; in het westen dat van Kassander in Macedonië; in het noorden van Antigonos in Opper-Azië; in het zuiden van de Ptolemeïssen in Egypte; in het Oosten van de Seleuciden in Syrië. "Het hoofdstuk zal slechts van twee spreken, dat van het Noorden en het Zuiden in betrekking tot Judea. Palestina zal dan worden ingetrokken in de onderlinge vorsten die ze besturen, beurtelings door hen bezet en vertreden worden, en alzo het onvermijdelijk gevolg ondergaan van gelegen te zijn tussen de strijders. (E. GUERS).

5. En de koning van het Zuiden (van Palestina, het middelpunt van het Godsrijk uit gerekend) Ptolemeus I van Egypte, die een van zijn, van Alexanders vorsten is, zal sterk worden, doch een anderde Seleuciden zal sterker worden dan hij, en hij zal heersen, zijn heerschappij zal ene grote heerschappij zijn.

Volgens de bij Jes. 14:5 ontwikkelde bestemming der profetie heeft zij hier gene volledige wereldgeschiedenis uit den tijd na Alexanders dood ons te tekenen; zij trekt haren kring nauwer, en handelt alleen over de beide rijken, die uit Alexanders nalatenschap zijn voortgekomen, in Egypte en Syrië, welke op het lot van het heilige land den grootsten invloed zouden uitoefenen. Tot recht verstand van dit en de volgende verzen moeten wij eerst de namen en de opvolging der koningen in beide rijken ons voorstellen; in de onderstaande tafel zijn de koningen, die in de profetie vermeld worden, met grotere letters aangewezen, de overigen komen later bij het eerste boek der Makkabeën nader in aanmerking.

Tijdrekenkundige tafel der voornaamste koningen van: I. Egypte en II. Syrië.

Jaren vóór Chr.

I. Egypte:

1 Ptolemeus I. (Lagi of Soter). 332-284.

2 Ptolemeus II. (Filadelphus). 284-247.

3 Ptolemeus III. (Euergetes). 246-221.

4 Ptolemeus IV. (Filopator of Trifon) 221-204.

5 Ptolemeus V. (Epifanes). 204-181.

6 Ptolemeus VI. (Filometor). 181-146.

(Van 171-165 regeert Ptolemeus VII, deels alleen deels in gemeenschap met Filometor, zodat hij daarna het jaar 146 als het 25ste zijner regering rekende).

7 Ptolemeus VII. (Fyscon). 146-147.

(De volgende koningen van Egypte kunnen wij voorbijgaan; wij laten nog alleen volgen:).

12 Ptolemeus XII (Auletes). 59-51.

II. Syrië.

1 Seleucus I. (Nikator). 312-281.

2 Antiochus I. (Soter). 281-262.

3 Antiochus II. (Theos). 262-246.

4 Seleukus II. (Kalinicus). 246-227.

5 Seleukus III. (Keraunos). 227-224.

6 Antiochus III. (de Grote). 224-187.

7 Seleukus IV. (Filopator). 187-176.

8 Antiochus IV. (Epifanes). 176-164.

9 Antiochus V. (Eupator). 164-162.

10 Demetrius I. (Soter). 162-151.

11 Alexander I. (Bales). 151-146.

12 Demetrius II. (Nikanor). 146

(in dit jaar krijgt hij eerst in Antiochus VI een tegenkoning en vervolgens in Tryfon, totdat hij door de Parthers wordt gevangen genomen).

13 Antiochus VI. (Epifanes Dionysius). 146-143.

14 Tryfon (de Usurpator). . 143-139.

15 Antiochus VII. (Sidetes). . 139-130.

(Na den dood van den laatsten had zijne dochter, de beruchte Cleopatra, eerst met haren anderen broeder Dionysos, vervolgens met den jongeren, Puer of de knaap genoemd, met welke beide zij gehuwd was, de heerschappij in bezit. Zij stond echter in overspeligen omgang eerst met Cesar, vervolgens met Antonius, totdat zij tegenover Octavianus zich van het leven beroofde; nu werd Egypte in het jaar 30 vóór Chr. in

het Romeinse rijk ingelijfd).

(De in het jaar 141 na Chr. gevangen genomene Demetrius II keert in 130 vóór Chr. terug en heerst na den dood van Antiochus VII, zijnen broeder, nog enigen tijd, doch stierf in 127 vóór Chr. De overige beheersers komen hier niet verder in aanmerking. De laatste Syrische koning was Antiochus XIII, dien Pompejus in het jaar 64 vóór Chr. verdreef en het land tot ene Romeinse provincie maakte).

Ons vers bevat in weinige maar zeer karakteristieke trekken de verhouding van Ptolemeus en Seleukus Nikator. De laatste, een der generaals van Alexander van den tweeden rang, en onder hem bevelhebber der olifanten, had bij den dood des konings nog geen aanzien genoeg, om zelf ene provincie als stadhouder te verkrijgen; eerst na den dood van Perdikkas, in het jaar 321, ontving hij van den nieuwen rijksbestuurder de Satrapie Babylon. Hij kon zich daarin echter niet staande houden, toen Antigonos in het jaar 315 door overwinning van Eumenes het overwicht in Azië verkreeg, en vluchtte, om zich niet aan hem te onderwerpen, naar Egypte tot Ptolomeüs. Drie jaren later waren de omstandigheden zo veranderd, dat hij in vertrouwen op de gehechtheid der Babyloniërs het konde wagen naar zijne provincie terug te keren. Sedert dien tijd hield hij zich niet alleen staande, maar vergrootte hij ook steeds zijne macht, zodat men dit jaar 312 v. Chr. voor het begin van het rijk der Seleuciden houdt, en hiermede de Seleucidische Aera (tijdrekening) begint. Ook hij nam na den slag bij Ipsus den koningstitel aan, en stichtte gedurende de 18 jarige rust, die daarop volgde, binnen in zijn rijk, dat zich nu van de Middellandse zee tot aan de Indië uitstreckte, ene menigte van nieuwe steden; minstens 43 danken aan hem haren oorsprong, vele andere heeft hij verfraaid en verbeterd. De beide beroemdste van die, welke hij nieuw aangelegd heeft, zijn Seleucia aan den Tiger en Antiochia aan den Orontes, de eerste naar hemzelven, de andere naar zijnen zoon genoemd. Seleucia moest in de plaats van Babel gesteld worden, dat door de menigvuldige overstromingen van den Eufraat in moerassen weggezonden en onbewoonbaar geworden was (vgl. Jes. 13:22). In korten tijd telde de stad meer den 600. 000 inwoners en Babylon werd geheel woest, totdat vervolgens in de 8ste eeuw na Chr. Seleucia door de Arabieren verwoest en in de plaats daarvan Bagdad aan den anderen oever van den Tiger gebouwd werd. Op gelijke wijze ontstond Antiochia; want toen na den slag bij Ipsus Syrië met de hoofdstad Antigonias in de handen van Seleukus viel, wilde hij die stad niet tot zijne residentie maken; hij verplaatste de inwoners in de door hem op ene vele schonere plaats aangelegde stad, waarheen hij zijnen zetel verplaatste, hoewel deze residentie te ver van de noordelijke delen van zijn rijk verwijderd was, en daarom het opzicht houden over deze zeer bezwaarlijk maakte.

Door den oorlog met Lysimachus, die voor dezen zo ongelukkig uitviel, dat hij in den slag bij Kurupedion aan den Hellespont (282 voor Chr.) rijk en leven verloor, verkreeg Seleukus bij die provincies, die hij had, nog Macedonië en Thracië en een gedeelte van Klein-Azië, zodat hij nu het grootste gedeelte van Alexanders nalatenschap in zijn bezit had. Hiermede was, nadat ongeveer 2 jaren te voren Ptolemeus Lagi in het 83ste jaar van zijn leven gestorven was, ten volle vervuld, wat op onze plaats geschreven staat (vgl. Appian Sys. Cap. 55. Arrian. Cap. Alex. VII 22, 9), doch reeds in het volgende jaar vond Seleukus zelf den dood door de hand van den moordenaar Ptolemeus Keraunos (d. i. de bliksem), den oudsten zoon van dien Ptolemeus, dien deze om zijn hevigen, wilden, ja boosaardigen aard van de troonopvolging had uitgesloten, en die nu eerst bij Lysimachus in Thracië, vervolgens bij Seleukus in Azië zijne toevlucht gezocht had. Hij stierf juist toen hij zich naar de Thracische residentie Lysimachia in den Chersonnesus, wilde begeven, om de aangelegenheden van zijn groot, uitgestrekt wereldrijk te regelen, en onderweg een oud altaar uit den tijd van den Argonautentocht bezichtigde. Zijn zoon Antiochus I, hoewel hij door zijne schitterende overwinning over de in het land gevallen Galliërs (275 v. Chr.), zich den bijnaam van Soter d. i. Redder, verkreeg, was niet in staat onder zijne macht te houden, wat zijn vader in Voor-Azië veroverd had; hij moest Macedonië en Thracië overgeven, zelfs Coele-Syrië en de Fenicische steden gingen verloren, en kwamen aan Egypte. In de voor ons liggende voorspelling wordt hij met stilzwijgen voorbijgegaan, omdat zijne regering voor het volk Gods van gene bijzondere betekenis was.

6. Op het einde nu van sommige jaren zullen zij, de koning van het zuiden en de koning van het noorden, zich door huwelijk met elkaar bevrienden, en de dochter des konings van het Zuiden, van Ptolemeus II van Egypte, zal komen tot den koning van het Noorden, tot Antiochus II van Syrië, om billijke voorwaarden te maken, om de onenigheden te doen eindigen en vrede te maken; doch zij zal de macht des arms niet behouden, zij zal het doel niet bereiken, waarom het huwelijk gesloten is, noch hare plaats als koningin kunnen behouden, daarom zal hij, Antiochus II, noch zijn arm zijne kracht niet bestaan, maar zij zal overgegeven worden, aan het verderf worden prijs gegeven, en die haar gebracht hebben, de stoet, die haar vergezelde, en die haar gegenereerd heeft (beter: die zij gegenereerd heeft), en die haar (beter, die zij) gesterkt heeft in die tijden, haar gehele aanhang zal in dat verderf delen.

Antiochus II, die zijn bijnaam Theos (d. i. God) aan de kruipende vleierij der Milesiërs te danken had, die hij van enen tiran had verlost, had zijne halve zoeter Laodice tot vrouw (zulke onnatuurlijke huwelijken waren toen zeer gewoon; Seleukus Nikator had te voren zijne gemalin Stratonice zelf aan zijnen zoon Antiochus I afgestaan, omdat deze door zulk een hartstocht voor haar aangegrepen was, dat hij dodelijk ziek werd); hij verstiet haar echter met hare zonen in het jaar 252 vóór Chr, toen Ptolemeus Filadelphus (d. i. beminnaar van de

zuster-zijne eigene lichamelijke zuster namelijk was na de verstoting van Arsinoë (zijne tweede vrouw) van Egypte, dien hij op een onbezonnene wijze had aangevallen, en die hem in de volgende oorlogen verscheidene provincies van zijn rijk ontruikt had, dit tot een vredesvoorwaarde maakte, en zijne eigene dochter Berenice hem als gemalin aanbood. De laatste werd hem met een huwelijks gift van onmetelijke schatten en een talrijk Egyptisch gevolg gebracht. Toen echter Ptolemeus (dezen naam dragen evenzo alle Egyptische koningen uit den Macedonisch-Grieksen tijd, als de vroegere Egyptische beheersers gezamenlijk den titel van Faraö gedragen hadden) niet lang daarna (op het einde van het jaar 247) stierf, verstiet Antiochus Berenice weer en riep Laodice met hare zonen terug. Deze vertrouwde echter zijne wankelmoedigheid niet, bracht hem door vergif om het leven; terwijl zij slechts voorgaf, dat hij ziek was, enen zekere Artemon, die zeer op hem geleeke, zijne rol liet spelen, verhief zij nu haren oudsten zoon Seleucus II Kallinikus op den troon. In dien tussentijd was Berenice met haar zoontje naar Dafna bij Antiochië (2 Sam. 8:6) ontvlucht; daar liet Seleukus haar door zijne troepen belegeren en voordat haar broeder Ptolemeus III, die haar te hulp snelde, haar kon bereiken, met kind en gevolg ombrengen. Daaruit ontstond ene nieuwe langdurige oorlog tussen beide rijken, op welken de volgende verzen doelen.

7. Doch uit de spruit harer wortelen zal er een opstaan in zijnen staat, Energetes, even eens behorende tot het huis der Ptolemeïssen, haar broeder, die zal, om haren dood te wreken, met heikracht komen, en hij zal komen tegen die sterke plaatsen des konings van het Noorden, van Seleukus, met den bijnaam Kalinikus, d. i. is roemvol overwinnende, en hij zal tegen dezelve doen wat bij zich voorgenomen heeft, en hij zal ze bemachtigen.

8. Ook zal hij hun goden, de goden der veroverde landen van het Syrische rijk, met hun vorsten, met hun gewenste vaten met hun prachtsieraden van zilver en goud in de gevangenis naar Egypte brengen; en hij zal enige jaren staande blijven boven of voor den koning van het Noorden, zich in het bezit van het veroverde handhaven.

9. Alzo zal de koning van het Zuiden in het koninkrijk komen, 1) en hij zal wederom in zijn land terugtrekken: Ptolemeus zal in het land van Seleukus komen, doch door het gericht van een volksopstand moeten wederkeren naar Egypte.

1) De Egyptische koning Ptolemeus III (246-222 voor Chr.) zoon uit het eerste huwelijk van Ptolemeus Filadelfus en broeder van Berenice, die in zijns vaders plaats koning was geworden, trok tegen Seleukus II te velde. In enen veldtocht veroverde hij, in 245 v. Chr. nadat hij Antiochië ingenomen en Laodice gedood had, bijna alle Syrische landen. Nog 20 jaren lang bleef er ene bezetting achter in de zeestad Seleucia, die door natuur en kunst zo sterk en beneden aan de zeeëngte van Issus gelegen was. Toen hij ten gevolge van den bovengemelden opstand naar Egypte terugkeerde, bracht hij, gelijk Hiëronymus, bij onze plaats bericht, 40. 000 talenten zilver en vele kostbare vaten en afgodsbeelden tot ene waarde van 2. 500 talenten mede naar zijn land, onder de laatste ook die, welke ene Kambyzes na de verovering van Egypte naar Perzië had gevoerd. Uit dankbaarheid voor dat alles gaven de Egyptenaren hem den bijnaam van Euergetes, d. i. weldoener. Later scheen het geluk Seleukus Kalinikus weer gunstiger te worden. Hij ondernam daarom een veldtocht tegen Ptolemeus, leed echter weer ene nederlaag, vluchtte door weinigen vergezeld naar Antiochië

terug, en had nog ene lange reeks van moeilijkheden in zijn eigen land door te staan, daar hij zelfs in gevangenschap bij de Parthen geraakte. Enige geschiedschrijvers laten hem ook in deze sterven; volgens anderen vond hij den dood door enen val van het paard, toen hij uit Syrië toesnelde, om Klein-Azië tegen den inval van koning Attalus van Pergamus te beschermen.

Beter: "Alzo zal deze in het koninkrijk van den koning van het zuiden komen. In vs. 16 is daarom sprake van denzelfden koning, die in het rijk van Egypte zou vallen.

10. Doch zijne zonen, eerst Seleukus III en later zijn jongere broeder, die hem in de regering opvolgde, Antiochus III zullen zich in den strijd mengen, ten strijde toerusten, en zij zullen ene menigte van grote heiren verzamelen; en een van hen Antiochus III. bijgenaamd de Grote, zal snellijk komen, en als een vloed overstromen en doortrekken, zonder echter bij dezen eersten aanval iets van betekenis uit te richten, en hij zal wederom komen, en zich in den strijd mengen tegen den koning van Egypte, Ptolemeus IV, tot aan zijne sterke plaats toe.

Seleukus II was een verwijfd man, zowel naar lichaam als naar geest, zodat de bijnaam Keraunos (de bliksem) hem even zo min toekwam, als zijn vader den bijnaam van Kalinikus (zie vs. 7). Dadelijk bij het begin zijner heerschappij moest hij Klein-Azië aan Attalus overgeven. Toen hij echter, ondersteund door Acheüs, een zoon van den broeder zijner moeder, een krachtig man, drie jaren later weer optrok om zijn land te heroveren, werd hij door twee bevelhebbers van zijn leger in Frygië vergiftigd. Acheüs wees de koninklijke waardigheid, die hem door het leger werd opgedragen van de hand, en bracht in den naam van den 15jarigen broeder des vermoorden, van den in Syrië tot koning uitgeroepen Antiochus III, den krijg tegen Attalus snel en gelukkig ten einde, zodat Klein-Azië nu weer tot het rijk der Seleuciden behoorde; nu drong echter de heerszuchtige en twistzieke raadgever van den jongen koning, Hermeias, dezen tot enen oorlog met Egypte, om ook Coele-Syrië, Fenicië en Palestina weer te winnen. Werkelijk veroverde hij ook Seleucia aan den Orontes, en won hij met hulp van enen verrader Tyrus en Ptolemais. Toen hij nog met ene andere stad aan de Fenicische kusten bezig was, bood Ptolemeus Filopator, een wellustig en wreed vorst, met volle recht "Tryfon" (de zwelger) genoemd, die zich over 't algemeen passief tegen de aanvallen van Antiochus gedragen had, hem den wrede aan. In de zekere verwachting, dat ook het overige land bij de onderhandelingen van zelf zou toevallen, en dat van een man als Filopator niets verderfelijke te vrezen was, voerde hij met achterlating van bezettingen in de veroverde steden zijn leger in de winterkwartieren naar Seleucia terug. Nadat de verdere onderhandelingen tot geen resultaat geleid hadden, rustte zich Antiochus op nieuw ten strijde en kwam hij tot de Egyptisch grensvesting Rafija (tussen Gaza en Rhinocoiura).

11. En de koning, van het Zuiden, Ptolemeus Filopator, zal verbitterd worden, zal uit zijne werkeloosheid tot een krachtigen tegenstand opstaan, en hij zal uittrekken, en strijden tegen hem, tegen den koning van het Noorden, Antiochus den Grote, die ook ene grote menigtevoetvolk, ruitery en olifanten oprichten, zamenbrengen zal, doch die menigte zal in zijne hand gegeven worden, het leger van Antiochus zal door Ptolemeus worden overwonnen (volgens ene andere verklaring: "hij zal het opperbevel zelf op zich nemen").

12. Als die menigte zal weggenomen zijn, als hij het Syrische leger zal verslagen hebben, zal zijn hart zich verheffen 1), zal hij overmoedig worden, en hij zal er enige tien duizenden nedervellen; evenwel zal hij niet gesterkt worden, de ogenblikkelijke betoning van moed zal spoedig voorbijgaan en de kracht verdrijven.

1) Beter: Als de menigte zich zal verheffen, zal zijn hart moed vatten. Het gevolg daarvan zal zijn, dat hij tienduizenden zal verslaan.

2) Na de overwinning over Antiochus den Grote (vgl. bij 't volgende vers) verhief zich het hart des Egyptischen konings; hij drong met geweld tot het Heilige der Heiligen in den Jeruzalemsen tempel door, toen hij van Rafia over Jeruzalem terugkeerde. De Joden mishandelden hem bij die gelegenheid zodanig, dat hij half dood uit den voorhof gedragen werd, waarom hij een bitteren haat tegen hen bleef koesteren.

13. Want de koning of Heer van het Noorden, Antiochus, zal wederkeren, en hij zal ene grotere menigte, dan de eerste was, oprichten, en aan het einde van de tijden der jaren 13 of 14 jaren later, zal hij snellijk komen met ene grotere heirkraft, en met groot goed.

Nadat Ptolemeus Filopator al zijn land tot aan de grenzen van Egypte verloren, maar ook Zijne krijgstoerustingten ten einde gebracht had, trok hij met 70. 000 man voetvolk 5. 000 ruiters en 73 olifanten van Alexandrië op, Antiochus tegemoet (217 v. Chr.). Over dit leger had hij zelf het opperbevel op zich genomen; hij sloeg daarmee het bijna even zo sterke leger der Syriërs bij Rafia, en maakte meer den 40. 000 man gevangen. Hij, die gewoon was de dagen met eten en drinken, de nachten in kameren der ontuchtigheid door te brengen, maakte echter van zijne overwinning geen gebruik, en sloot met Antiochus vrede. Deze voerde daarop in de volgende 13 jaren tot aan den dood van Filopator gelukkige oorlogen in het Zuiden, Oosten en Noorden van zijn rijk, hij ondernam zelfs een tocht naar Indië, die hem behalve den bijnaam van den Grote, ook ene menigte olifanten bezorgde. Nu had hij de macht der Seleuciden weer tot zulk een hoog aanzien gebracht, dat, toen in het jaar 204 vóór Chr. de slechts 5 jaren oud zijnde Ptolemeus Epifanes op den troon van Egypte kwam, de koning Filippus II van Macedonië zich gaarne met hem verbond tot ene verdeling van het bezit der Egyptische landen.

14. Ook zullen er in die tijden velen opstaan tegen den koning van het Zuiden, en de scheurmakers uws volks, 1) van Daniëls volk, Joden die tot hiertoe den Egyptischen koning onderworpen waren, maar nu opstaan en de zijde van Antiochus kiezen, zullen verheven worden zullen zich verheffen, om het gezicht van de ellenden, die onder de Syrische heerschappij over het volk Gods zullen komen (Hoofdst. 8:9 vv.) zonder het te weten of te willen (Hand. 13:27) te bevestigen, daar zij zelf behulpzaam zijn om deze heerschappij te weeg te brengen, doch zij zullen vallen, 2) zij zullen zichzelf en het land in een ontzaglijk verderf storten.

1) In het Hebr. Oebeneë partsim amko. Beter En gewelddadige zonen van uw volk. Hiermede worden bedoeld, die Joden die zich verheffen buiten de grenzen der wet. Het zijn de afvalligen van de vaderlijke wet.

2) Over den nog onmondigen Ptolemeus Epifanes had Agathokles de voogdij, die echter op ene zo lage en overmoedige wijze handelde, dat de onderworpenen landen tot opstand kwamen, en in Egypte zelf onlusten uitbraken; zo werd het voor Antiochus gemakkelijk, om Coele-Syrië, Fenicië en Palestina voor zich in bezit te nemen. De woordvoerders onder de Joden welke laatste onder Filopators heerschappij veel hadden moeten lijden, gingen daarbij naar de zijde van Antiochus over, voorzagen zijn leger van levensmiddelen, en hielpen de Egyptische bezetting uit den burg van Jeruzalem verdrijven. Naar menselijke mening komt dit gedrag evenzeer verstandig als gerechtvaardigd voor, en van Jozefus af tot op dezen onzen tijd leest men in gewone werken over geschiedenis slechts een goedkeurend oordeel, maar God, de Heere, heeft in de hier den Profeet medegedeelde voorspelling enen anderen maatstaf van beoordeling aan de hand gegeven, en er zo bij tijds voor gezorgd, dat de gelovigen onder Zijn volk, wanneer de profetie verstomd en er geen Profeet meer zijn zou, ene mening zouden hebben, die alleen waar was, en boven alle bloot menselijke en daardoor aan de dwaling onderworpenen aanschouwing verheven was, opdat zij zich niet door het dwaallicht des verstands op valse wegen zonden laten lokken. "De profetie dringt hier (in dit gehele hoofdstuk) zo tot in de bijzonderheden der historie in, omdat het er op aankwam, dat het Joodse volk in staat werd gesteld bij den aanvang der voorzegde ontzaglijke verzoeking schrede voor schrede te zien hoe het volgens Gods raad geschiedde, dat zij juist onder die omstandigheden en in dien geschiedkundigen samenhang hun overkwam.

15. En de koning van het Noorden, Antiochus III, zal komen, en enen wal rondom de stad, die hij wil innemen, opwerpen, en vaste steden innemen, en de armen, de machten van het Zuiden zullen niet bestaan, zullen niet kunnen verhinderen, dat die steden den belegeraar ten buit worden, noch zijn uitgelezen volk, ja er zal gene kracht zijn om te bestaan, men zal te krachteloos zijn tot een ernstigen tegenstand.

16. Maar hij, de koning van het noorden, die tegen hem, (hier en in het vorige vers is het land op den voor-, de koning op den achtergrond geplaatst, omdat de Egyptische koning toen geheel onzelfstandig was en nog een knaap van ongeveer 11 jaren) komt, die in de steden, van Ptolemaïs en Fenicië, welke tot dit rijk behoren, valt, hij zal doen naar zijn welgevallen, en niemand zal voor zijn aangezicht bestaan (Ruth 4:6); hij zal ook staan in het land des sieraads¹⁾, in Palestina (Hoofdst. 8:9), en de verderving zal in zijne hand wezen, hij zal het dierbaar land, waarop reeds lang de koningen van het zuiden het oog hadden, in zijne macht krijgen.

1) Palestina heet bij Daniël het land des sieraads, dewijl het een zeer schoon land was, hetwelk van melk en honing overvloedde, dewijl dit land als woonplaats van het volk Gods het heerlijkste en meest bevoorrechte was. Antiochus behandelde de Joden, die zich vrijwillig aan hem overgaven, met bijzondere verschoning en gunst en verplaatste ook 2. 000 Joodse families uit Mesopotamië, als ene soort van bezetting, naar Klein-Aziatische steden, wier nakomelingen wij, ten tijde van Paulus, in de Joden en Joden-Christenen dier streken aantreffen. Wat hij besliste was, dat de Joden voor goed onder de Syrische heerschappij geraakten.

17. En hij zal zijn aangezicht stellen, er met allen ernst aan denken, om met de kracht zijns gansen rijks te komen tegen den koning van het zuiden, om ook het overige van diens rijk te bemachtigen, en hij zal in plaats van dit voornemen met geweld ten uitvoer te brengen, liever om politieke redenen list gebruiken, en billijke voorwaarden medebrengen, en hij zal het doen, hij zal een verdrag van vrede en vriendschap met hem sluiten; want hij zal hem ene dochter der vrouwen geven, de prinses Cleopatra tot bruid, om haar te verderven, haar als een werktuig der verderving te bezigen, om door hare hulp dat land tot zich te trekken, maar zij zal niet vast staan, en zij zal voor hem niet zijn, er zal niets komen van alle deze listig beraamde plannen.

Na het wegnemen van Coele-Syrië, Fenicië en Palestina in het jaar 203 v. Chr. kon Antiochus zijne plannen tegen Egypte vooreerst niet verder voortzetten, omdat hij zich in een oorlog met Attalus gewikkeld zag; intussen onderwierp de Egyptische veldheer Skopas die landen weer gedurende den winter van 199 op 198 v. Chr. totdat Antiochus in den daarop volgende zomer uit Klein-Azië terugkeerde, Skopas aan de bronnen van den Jordaan sloeg en hem met de nog overgeblevene 10.000 man in de vesting van Sidon terugdrong. Wel werd hem uit Egypte hulp gezonden om hem te ontzetten, maar deze bracht niets te weeg en Skopas zag zich door honger genoodzaakt tegen vrijen aftocht met de zijnen aan Antiochus de stad over te geven. De laatste drong hierop onophoudelijk voort, en nam weer alle vaste steden tot aan Gaza in. Wat hem nu echter bewoog, om aan de grenzen van Egypte, die bij reeds dreigde over te gaan, plotseling stil te houden in plaats van het land werkelijk in te rukken, en om met Ptolemeus Epifanes een verdrag te sluiten, was, dat hij het oog had op den voorspoed, dien de Romeinen juist om dien tijd tegenover zijnen bondgenoot Filippus van Macedonië in den eersten Macedonischen oorlog hadden. Hij moest vrezen, dat na diens overwinning de Romeinen, die reeds langen tijd de voogdijschap over den jongen koning Ptolemeus Epifanes op zich genomen hadden, en de ontwikkeling der Egyptische zaken in het oog hielden, zich tegen hem zouden wenden; hij zocht dit te voorkomen door bloedverwantschap met het Egyptische koningshuis aan te knopen. Alzo zond hij ene boodschap naar Egypte om ene verlossing te bewerken van zijne dochter Cleopatra (of om hare bijzondere jeugd, of om hare bijzondere schoonheid wordt zij hier ene "dochter der vrouwen" genoemd) met den nog jongen koning, als bruidsschat zou deze, zodra de echt kon voltrokken worden, haren gemaal Coele-Syrië, Samaria en Judea, waarom gestreden werd, aanbrengen. Het aanbod werd bereidvaardig aangenomen. Welke plannen Antiochus nu verder op die verbintenis voor de toekomst bouwde, kan niet nauwkeurig worden opgegeven, daar men in elk geval te veel vermoedt, wanneer men aanneemt, dat Cleopatra haren man òf door vergif had moeten uit den weg ruimen, òf door het verwekken van een oproer van den troon had moeten stoten, om het rijk aan haren vader over te leveren; hoe weinig er van die plannen gekomen is leert de verdere geschiedenis.

18. Daarna zal hij zijn aangezicht tot de eilanden, de steden van de kusten, en de staten der eilanden, keren, en hij zal er vele innemen; doch een overste zal zijnen smaad tegen hem doen ophouden, 1) behalve dat of, doch hij zijnen smaad op hem zal doen wederkeren; die zal zijn trots, waarin hij ieder versmaadt, verbreken, en hem tot een schandelijken vrede dwingen.

1) In het Hebr. Wehisbith katsin cherpatho loo. Hij zal tot zwijgen brengen een overste, zijn smaad jegens hem. Het tot zwijgen brengen, moet toch ook hier weer opgevat worden van den koning van het noorden, wien echter zijn honen en smaden zal vergolden worden.

19. En hij zal zijn aangezicht keren naar de sterkten zijns lands, en hij zal aanstoten, en vallen, en niet gevonden worden; hij zal gedwongen worden om binnen de grenzen van zijn eigen rijk terug te trekken, waar hij den dood vinden zal.

Antiochus had den Macedonischen koning willen ter hulp snellen, toen hij plotseling voor de grenzen van Egypte ophield (zie bij vs. 17); nu vernam hij dat deze bij Cynoscephalae (in het jaar 197) geheel geslagen was en met de Romeinen vrede had gemaakt; intussen liet hij zich daardoor niet terughouden naar het Noordwesten van Klein-Azië voort te rukken, op welken weg hij de landen aan de kusten in Karië en Cilicië, die van Egypte afhankelijk waren, veroverde om zich in Thracië te vestigen, waarop hij beweerde van zijnen overgrootvader Seleukus af recht te hebben. De Romeinen lieten hem door een gezantschap, dat hem in Lysimachia aantrof, hun ongenoegen over zijne ondernemingen te kunnen geven en deden den eis, dat hij daarvan zou afzien. Hij antwoordde daarop, dat Azië den Romeinen niets aanging en zij hem niets hadden te bevelen. De vredebreuk met Rome was volkomen beslist, toen niet lang daarna (in het jaar 195) de uit Carthago verdreven Hannibal bij hem toevlucht zocht. Op diens aandringen besloot hij den strijd tegen de Romeinen zelf, zonder echter tevens den raad te volgen hun in hun eigen land aan te vallen; integendeel besliste hij na een lang twijfelen voor een openen van den krijg in Griekenland, Daarheen brak hij in het jaar 192 v. Chr. op, nadat in den winter te voren het huwelijk van zijne dochter Cleopatra met Ptolemeus Epifanes gevolgd was, zonder dat deze toch het beloofde Coele-Syrië als bruidsschat had ontvangen. Hij trok met een leger van den Thracischen Chersonnesus op, en zetelde zich in Chalcis op het eiland Euboea, om daar te wachten op de aankomst zijner vloot en den gehelen winter in zwelgerij door te brengen. Intussen hadden de Romeinen tijd gewonnen, om zich uit te rusten. Zij wierpen hem het volgende jaar uit Europa en brachten den oorlog naar Azië over. In het jaar 189 kwam het vervolgens tot een slag bij Magnesia in Lydië, na welks voor Antiochus zo ongelukkigen afloop (van zijn leger, dat 70. 000 man voetvolk, 12. 000 ruiters, 56 olifanten en vele sikkelwagens telde, bleven 50. 000 man dood op het slagveld) de Romeinse overwinnaar, Lucius Cornelius Scipio hem de vredesvoorwaarden te Sardes voorschreef. Volgens deze moest Antiochus alle Aziatische landen aan deze zijde van den Taurus afstaan, 15. 000 Eubeïsche talenten (36. 000. 000 gulden) aan Rome en nog andere contributiën binnen de eerste twaalf jaren betalen, bovendien zou hij gene oorlogsschepen en gene krijgs-olifanten meer houden. Zo snel en schandelijk ging zelden ene grote mogendheid ten gronde als het rijk der Seleuciden onder dezen Antiochus den Grote. Hij zelf werd enigen tijd daarna (in het jaar 187 v. Chr.) bij de plundering van den Belustempel in Elymaïs (ten zuiden van de Kaspische zee) met welke schatten hij zijne ledige kasten dacht te vullen, door de inwoners met zijn gevolg gedood; onder de 20 gijzelaars, die hij den Romeinen als onderpand zijner gehoorzaamheid had moeten geven, bevond zich ook zijn zoon Antiochus.

20. En in zijnen staat, in zijne plaats zal er een, zijn oudste zoon Seleukus IV, bijgenaamd Filopator, opstaan, doende een geldeischer doortrekken, in koninklijke heerlijkheid, enen, die

het geld wegneemt en afperst; maar hij zal in enige dagen, nadat hij ook ene schatting op het sieraad van zijn rijk, de heilige stad met haren tempel, door zijnen afgezant, Heliodorus, had laten leggen, gebroken worden; hij zal plotseling om het leven komen, nochtans niet door toornigheden, gelijk zijn vader in een volksoproer omkwam, noch door oorlog maar door de listigheid van denzelfden Heliodorus, van wien hij zich als werktuig tot de ondernomen misdaad tegen Jeruzalem bediend had.

De oorlogsschatting die aan Antiochus opgelegd was (zie bij vs. 19) was nog in lang niet volledig betaald, zijn opvolger Seleukus IV, om toch met koninkrijken luister te kunnen regeren, had het in de elf jaren van zijne, uit zwakheid vreedzame en werkeloze regering (absque ullis proeliis in glorius noemt Hiëronymus hem bij onze plaats) bijna uitsluitend met geldafpersingen te doen. Om nu aan zijnen nog jongen zoon Demetrius ene Romeinse opvoeding te laten geven, zond hij dien omtrent het jaar 123 v. Chr naar Rome, en verzocht van den Senaat in plaats van dezen zijnen broeder Antiochus, die zich daar nog steeds als gijzelaar bevond (1 Makk 1:11). Deze was echter nog niet in zijn vaderland teruggekeerd, toen Heliodorus van de afwezigheid van den erfgenaam des troons gebruik maakte, om Seleukus te vergiftigen, en zich zelve van den troon meester te maken.

21. Daarna zal er een verachte in zijnen staat, in zijne plaats staan, een, die juist het tegendeel is van hetgeen zijn bijnaam zegt; deze toch is Epifanes, de edele, doch in plaats daarvan wordt hij door wereldse geschiedschrijvers Epifanes, d. i. de dolle genoemd, denwelken men de koninklijke waardigheid niet zal geven, daar eigenlijk niet hij, maar zijn broeder Demetrius het naaste recht tot den troon had; doch hij zal in stilheid komen, onverwacht, als niemand het vermoedt (Dan. 8:25), en het koninkrijk door vleierijen bemachtigen; op een listige en doortrapte wijze zal hij zich van het rijk meester maken.

Antiochus IV, de broeder van Seleukus, was juist op zijne terugreis van Rome (zie bij vs. 20) in Athene aangekomen, toen het bericht van den dood zijns broeders en van de troonsbeklimming van Heliodorus tot hem kwam. Hij snelde aanstonds naar Pergamus en bewoog Attalus (dezen naam dragen alle koningen van Pergamus even als die van de Filistijnen in den Bijbel Abimelech heten (Gen. 26:1). Heliodorus (men lette op de nauwkeurigheid, waarmee in ons vers is aangewezen, hoe Antiochus aan de regering kwam, zodat het den Joden, dien deze profetie bekend was, reeds bij het begin der regering van Antiochus niet twijfelachtig kon zijn, dat van hem het voorzegde onheil over hen zou komen) uit de heerschappij, die hij zich aangematigd had, te verdrijven, in de plaats daarvan hem op den Syrischen troon te verheffen. Hij wist vervolgens door zijne gladde tong de Syriërs voor zich te winnen; hij heeft echter den bijnaam Epifanes, dien hij zich zelve gaf, zozeer tot het tegendeel daarvan doen worden, dat hij bijv. dikwijls dronken en met rozen bekranst alleen op de straten rondliep, en toen het feest van de overwinning der Romeinen over Perseus gevierd werd, stond hij van de tafel op, wierp zijne klederen af en danste naakt voor het aanwezig gezelschap, zodat allen vol afkeer daarvan heengingen. Hij bezocht vlijtig de baden der stad, en gaf zich daar aan kinderachtige dwaasheden over; hij dronk in gaarkeukens met ieder die binnenkwam, en wanneer hij vernam, dat ergens jonge mensen tot een gelag zamen waren, trad hij onaangemeld met zang en muziek onder hen binnen, om mededeelgenoot daarvan te zijn, in het kort, het is ene wijze populariteit, waarop hij zich toelagde, verbonden met ene

schaamteloosheid zonder voorbeeld. Daarnevens bezat hij onloochenbaar ook grote bekwaamheden, een krijgsmansmoed en ene bijzondere kunstliefde. Om zijn fanatisme voor den heidensen godsdienst heeft later de Romeinse keizer Julianus Apostata d. i. de afvallige (hij regeerde van 363-361 v. Chr.) hem zo hoog vereerd, dat hij hem zich ten voorbeeld nam. De wereldgebeurtenissen, zo merkt Auberlen ten opzichte van dezen koning op, worden door God en Zijn woord met enen anderen maatstaf gemeten dan door onze profane beschouwing der geschiedenis. Wat hier groot schijnt is daar klein, en omgekeerd. Wat door de wereldgeschiedenis wordt voorbijgezien, wat uit den natuurlijken loop der zaken van zelf schijnt voort te komen, dat is beslissend. Deze beschouwing dringt zich vooral ten opzichte van Antiochus aan ons op; hij was een Syrisch koning midden onder de overigen: in de wereldgeschiedenis trekt hij geen buitengewone aandacht. Ook in de Israëlitische geschiedenis is het desgelijks; de kimmervolle tijd der 62 weken (Hoofdst. 9:25) ging daarna even als vroeger voort, de verdrukking door Antiochus sloot zich natuurlijk aan het velerlei lijden en aan de verdrukkingen aan, welke voor de Joden uit de altijd voortdurende oorlogen der Ptolemeërs en der Seleuciden reeds tot hiertoe waren ontstaan. En toch stond in dat korte tijdsbestek het bestaan van het Godsrijk in de wereld op het spel, zo als nooit te voren; om die reden wordt het ook door de profetie zo sterk op den voorgrond gesteld en te voren zo nauwkeurig beschreven, als nauwelijks enige andere tijd. Wij zien dat grote gebeurtenissen in het rijk van God geheel op den gewonen weg der geschiedenis kunnen ontstaan en voorvallen. Ook in dit opzicht is Antiochus een voorbeeld van den Antichrist. De laatste is toch eveneens oorspronkelijk een kleine hoorn, die slecht langzamerhand opwast, totdat hij groter wordt, den zijne genoten (Hoofdst. 7:8, 20; 8:9) (geheel overeenstemmende hiermede schildert het nieuwe Testament den tijd, die aan de toekomst van Christus voorafgaat (Luk. 17:27 vv. 1 Thess. 5:3 16:9, 11). Men eet, men drinkt, men trouwt, men koopt en verkoopt, men bouwt en plant nog voort, de maatschappij gaat haren geregelde gang, welvaart, nering, handel, onderwijs zijn in den hoogsten bloei, men stelt zich veel schoners in de toekomst voor; men zegt: "Er is vrede en geen gevaar." En al komen ook de meest opmerkelijke Goddelijke gerichten de ogen worden gehouden, dat men ze niet als gerichten of zelfs niet als voortekenen erkent en tot gene bekering komt. Dan zal het verderf snel overvallen als de smart ene barende vrouw en zij zullen niet ontvlieden.

22. En de armen der overstroming 1) de Egyptische legerscharen, die het gehele land dreigen te overdekken, zullen overstroomd worden van voor zijn aangezicht, als hij met zijne legerscharen hen snel heeft weten te voorkomen, en zij zullen gebroken worden, en ook de vorst des verbonds, koning Ptolemeus VI of Filometor van Egypte, die door zijne moeder Cleopatra in zulk ene nauwe betrekking des bloeds tot hem stond, zal geheel en al afhankelijk gemaakt worden.

1) In het Hebr. ozeroöoth hasjêtef. Dit kan wel letterlijk vertaald worden, de armen der overstroming, maar hier is beter vertaald: De overvloeiende strijdkracht. De Heere God voorspelt hier dat hoe machtig de legers zullen zijn, en met hoeveel strijdkracht men tegen hen zal oprukken, deze toch zullen verbroken worden.

23. En na de vereniging met hem, na hem de beste toezeggingen van welwillendheid en vriendschap gegeven te hebben, zal hij bedrog plegen, en hij zal van Pelusium, na dit door ene

enen koning onwaardige krijgslist ingenomen te hebben, optrekken naar het eigenlijke Egypte, en hij zal met weinig volks gesterkt worden, daar hij op ene listige wijze handelt, en zich als een vriend voordoet.

24. Met stilheid onvoorziens zal hij ook in de vette plaatsen des landschaps komen, en hij zal het werk der onderwerping van Egypte doen, dat zijne vaders, of de vaders zijner vaderen niet gedaan hebben, die bestendig in geldgebrek waren; roof, en buit, en goederen zal hij onder hen uitstrooien, en hij zal tegen de vastigheden, tegen de vaste steden, tot Alexandrië toe, zijne gedachten denken, doch tot enen zekeren tijd toe; bij de meerderjarigheid van Ptolemeus zal hij het land weer moeten verlaten.

In het jaar 195 vóór Chr. had Ptolemeus Epifanes (zie bij vs. 17) de heerschappij zelfstandig overgenomen, en hield daarin stand doordat hij zich met de Romeinen in betrekking stelde en zich zorgvuldig wachtte, zijnen schoonvader Antiochus III tegen hen (vs. 19) te ondersteunen. Maar reeds in zijn 28ste levensjaar stortten zijne buitensporigheden hem in een vroegtijdig graf. Hij liet bij zijnen dood twee zonen achter, van welke later de oudste onder den naam van Ptolemeus VI, met den bijnaam Filometor (liefhebber van zijne moeder), de jongere onder den naam Ptolemeus VII met den bijnaam Fyscon (d. i. vetbuik om zijne buitengewone dikte zo geheten) regeerde. Voor het tegenwoordige voerde echter Cleopatra, de moeder van die beide, de dochter van Antiochus den Grote, het regentschap. Hoewel zij nooit de landen ontving, die haar bij haar huwelijk met Epifanes beloofd waren, namelijk Coele-Syrië, Fenicië en Palestina, liet zij om wijze redenen ook gedurende de 8 jaren, dat zij als voogdes regeerde, hare aanspraken rusten. Toen zij echter ongeveer in het jaar 173 vóór Chr. stierf, en de beide Egyptenaars Elaeus en Lanaeus de voogdijschap over Ptolemeus VI opnamen, eisten deze spoedig daarop die landen. Antiochus Epifanes sloeg dien eis af, daar zij de belofte eens door zijnen vader gedaan niet erkende, en begon, daar de Egyptenaar zich tegen hem uitrustte, zelf den krijg. Hij sloeg ook den vijand westelijk van de Karsische bergen in het jaar 171 v. C. hij liet echter, om voor de Egyptenaren als zacht voor te komen en hun harten voor zich te winnen, het bloedbad, dat de zijnen aanrichtten, ophouden, daar hij overal op het slagveld rondreed en hun verschoning aanbeval. Ene onwaardige krijgslist (Polyb. XXVII, 17), en, zo als het schijnt, ook ene overeenkomst met de Egyptenaren opende hem hierop Pelusium, en spoedig was hij in het bezit van het gehele land. Nu knoopte Ptolemeus Filometor door gezanten, onderhandelingen met hem aan, hij begaf zich ten laatste zelf tot hem naar Memfis. Antiochus behandelde den jongen koning zeer vriendelijk, verzekerde hem van zijne welwillendheid. en liet hem ook voor den robijn de heerschappij, wel wetende, dat hij zelf nu toch de eigenlijke heerser was, terwijl een volledig annexeren van het land noodzakelijk de Romeinen tegen hem zou doen aanrukken. Jegens de inwoners betoonde hij zich zeer mild tot verkwistens toe, gelijk dit zijn aard was; in Naukratis bijv. schonk hij aan elken Griek een goudstuk; toch gelukte het niet Alexandrië, waarheen hij van laatstgenoemde stad over den Nijl heenging, in zijne macht te krijgen, integendeel zeilde hij van daar naar Cilicië, om een opstand der bewoners van Tarsus en Mallus te dempen; vervolgens begaf hij zich naar Tarsus, waar zijne scheepswerven waren, om den veldtocht van het volgende jaar voor te bereiden. In dezen tijd valt de gebeurtenis, welke in 2 Makk. 6:27 vv. bericht is.

25. En hij zal in de volgende lente zijne kracht en zijn hart, zijn krijgsmoed, verwekken tegen den koning, van het Zuiden, tegen Ptolemeus Fyscon, die gedurende zijne afwezigheid uit Egypte tot de heerschappij zal komen, een jongere broeder van Filometor; hij zal komen met ene grote heirkracht; en de koning van het Zuiden deze Ptolemeus VII, zal om de aangemattigde heerschappij te behouden, zich in den strijd mengen, begeven met ene grote en zeer machtige heirmacht; doch hij zal niet bestaantegenover den vijand, want zij zullen in zijn eigen leger verraderlijke gedachten, verraderlijke aanslagen tegen hem denken tegen hem bedenken.

26. En die de stukken zijner spijs zullen eten, de voornaamsten van zijn hof, wien hij alle gunst betoond heeft, zullen hem, den koning van Egypte, breken, hem helpen verderven, en de heirkracht deszelfs zal overstromen zal daarheen vlieten en vele verslagenen zullen vallen, want de koning van het Noorden zal, gelijk hij reeds in den vorigen veldtocht deed, op grote schaal zijn systeem van omkoping volgen (vs. 23 v.), en alzo velen tot zijne zijde weten over te halen.

27. En het hart van beide deze met elkaar verbondene koningen, namelijk van Antiochus van Egypte, in wiens belang de eerste den gehelen veldtocht begonnen heeft, zal wezen om kwaad te doen, elk zal trachten den ander te bedriegen; daar elk van beide meester van het land zal willen zijn, zal ieder er op peinzen, hoe hij van den schijnbaren vriend en bondgenoot zal los komen, en aan ééne tafel, hoewel zij uiterlijk met elkaar in verbond staan, en gemeenschappelijk tegen Fyscon strijden, zullen zij tegen elkaar leugen spreken; en het zal niet gelukken, geen van beiden zal nu reeds zijn doel bereiken, want het zal nog een einde hebben ter bestemder tijd, de eindelijke uitslag zal eerst op een anderen tijd blijken.

28. En hij, de koning van het Noorden, Antiochus Epifanes, hoewel hij zijn voornemen niet bereikt heeft, zal in zijn land wederkeren met groot goed, terwijl hij vroeger bezit had moeten uitdelen (vs. 24), en zijn hart zal zijn, op den weg, die hem naar Syrië terugvoert, tegen het heilig verbond van God met Zijn volk Israëel. Dit zal hij naar aanleiding van inmiddels in Judea uitgebroken onlusten met zware straffen bezoeken; alzo zal hij een begin maken met zijne ondernemingen tegen den waren godsdienst, en hij zal het doen, want hij zal de stad innemen, in het heiligdom indringen, den tempel van zijne gereedschappen en schatten beroven, en het huis van Jacob vol van smaadheid en ellende maken, en nadat hij in Jeruzalem een bestuurder heeft aangesteld, die nog woester en wilder is, dan hij zelf, zal hij wederkeren in zijn land.

Nadat Antiochus tegen het einde van het jaar 171 vóór Chr. van Alexandrië was afgetrokken (zie bij vs. 24), stonden de inwoners tegen Filometor op, die hun slechts als een werktuig van den Syrischen koning voorkwam; zij verjaagden hem en zetten in zijne plaats zijnen nog jongeren broeder Fyscon op den troon, over wien zij twee voogden stelden. Het grootste gedeelte van Egypte erkende hem, en nu rustte men zich met alle kracht ten strijde tegen Antiochus, wanneer hij mocht willen wederkomen. Deze had daartoe natuurlijk nu een des te beter voorwendsel, omdat hij zichzelf als den beschermers van den wettigen koning, van Filometor beschouwde, en begon werkelijk in de lente van het jaar 170 vóór Chr. enen tweeden veldtocht tegen Egypte. Bij Pelusium behaalde hij ene overwinning over de

vijandelijke vloot, sloeg vervolgens in haast ene brug over den Nijl, en rukte nu tot voor Alexandrië. Van welken aard het in vs. 26 vv. genoemde verraad onder de hovelingen van Fyscon geweest is, dat Antiochus het snel voortrukken gemakkelijk maakte, wordt door de geschiedschrijvers nader bericht, alleen in 2 Makk. 10:13 wordt gemeld dat Ptolemeus Makron, die over het eiland Cyprus gesteld was, van hem afviel en tot Antiochus overging. De belegering van Alexandrië duurde langen tijd. Bij Antiochus bevond zich ook Filometor, dien hij voorgaf weer aan zijn koninkrijk te willen helpen (Liv. XLV:11. 8). Deze hield zich, alsof hij de leugen geloofde, doch hij wist zeer goed, wat zijn "heer oom, " eigenlijk bedoelde, en zou gaarne van hem willen bevrijd zijn, zo hij zich slechts van hem had kunnen ontslaan. Toen kwam het bericht van de overrompeling van Jeruzalem door den verdreven Hoge priester Jason; men had dus daar niet bedacht, wat aan het slot van het 27ste vers van ons hoofdstuk staat, dat het einde nog niet daar was; maar had lichtvaardig het gerucht van 's konings dood geloofd en moest daarvoor nu zwaar boeten. Om een afvallen van Judea achter zijn rug, dat voor zijne ondernemingen tegen Egypte zo gevaarlijk kon worden, te verhinderen, staakte Antiochus voor 't ogenblik de belegering van Alexandrië, hoewel de nood in de stad reeds zeer groot was, hij liet Filometor als tegenkoning van zijn broeder in Memfis achter, waarbij hij Pelusium, den sleutel van het land, door ene sterke bezetting, die hij in de vesting legde, in zijne hand hield, en spoedde naar Judea; hoe hij hier met Jeruzalem handelde is bij de boven aangehaalde plaatsen van het eerste boek der Makkabeën nader beschreven.

29. Ter bestemde tijd, ongeveer 1 1/2 jaar later, een tijd in Gods raad lang te voren bepaald, zal hij wederkeren, en tegen het land van het Zuiden, tegen Egypte komen, doch het zal bij dezen nieuwen veldtocht niet zijn gelijk de eerste, noch gelijk de laatste 1) reize, toen hij met niet groten buit terugkeerde, den wettigen koning in zijne macht had, en den sleutel des lands behield.

1) Dit wil zeggen, dat deze laatste veldtocht niet zo gelukkig zal aflopen als de eerste, waarvan vroeger sprake was. De reden waarom wordt in de volgende verzen gemeld.

30. Want er zullen schepen 1) van Chittim, van gene zijde van Cyprus (Num. 24:24), hier zowel als uit Italië, tegen hem komen; daarom zal hij met smart bevangen worden, dewijl hij zijne hoogdravende plannen tegen het Zuiden niet verder kan voortzetten, en hij zal wederkeren om zich voortaan bij zijn eigen land tegen het Noorden te bepalen, en gram worden tegen het heilig verbond, tegen Israëls godsdienst, en hij zal het doen, hij zal de uitroeijing van dezen godsdienst met nog veel meer nadruk beginnen, en tot zijn levensdoel maken, dan hij vroeger deed, toen hij daarmee een aanvang maakte (vs. 28), want wederkerende zal hij acht geven op de verlaters des heiligen verbonds, hij zal door beloningen en onderscheidingen de afvalligen ondersteunen, en den Grieksen godsdienst tot godsdienst van het land verheffen. 1).

1) Men zou in verzoeking geraken, om voor tsijim = schepen, tsirim = gezanten te lezen, om zich daarbij het echt Romeinse gedrag van den gezant Popillius nog levendiger voor ogen te stellen.

De geschiedenis meldt ons, dat een gezant van Rome, dat bestemd was om later het vierde wereldrijk te worden, Markus Popillus Lenas, op het zand een kring beschreef rondom den persoon van Antiochus, en dien koning van het Noorden dwong die niet te overschrijden, voordat hij plechtig beloofd had Egypte te zullen ontruimen. (E. GUERS).

2) Nog gedurende de belegering van Alexandrië door Antiochus in den herfst van het jaar 170 vóór Chr. toen daar de nood op het hoogst gestegen was (zie bij vs. 28) had Ptolemeus Filometor in gemeenschap met zijne zuster Cleopatra gezanten naar Rome gezonden, den senaat om een bevel aan den Syrischen koning laten verzoeken, om de belegering op te heffen en zich van alle verdere vijandelijkheden tegen Egypte te onthouden. Zulk een bevel werd ook werkelijk gegeven, daar de Romeinen zich als beschermheren en voogden van al de landen van de aarde beschouwden, doch Cajus Popilius Lenas, die tot bijlegging van den krijg door Rome was afgezonden, opgehouden bij het eiland Delos, vernam intussen, dat Antiochus Egypte reeds had verlaten en stelde zijne tussenkomst tot op een gelegenen tijd uit. In den daarop volgende winter van 170-169 v. C. knoopte vervolgens Ptolemeus Filometor, die, gelijk wij boven zagen, gaarne vrij zou geweest zijn van het protectoraat (beschermheerschap) van Antiochus, met zijnen broeder Ptolemeus Fyscon onderhandelingen aan, en de verzoening der beide broeders, ernstig ondersteund door hun zuster Cleopatra, kwam werkelijk tot stand. Filometor werd in Alexandrië opgenomen en deelde voortaan met Physkon de regering. Toen Antiochus dat hoorde rustte hij zich tot den krijg toe tegen de beide koningen. Met het begin der lente van 168 v. C. rukte hij Coele-Syrië binnen, terwijl zijne vloot het eiland Cyprus wegnam, en zette nu zijn leger naar de zijde der Egyptische grenzen in beweging. Bij Rhinocolura kwam hem een gezantschap uit Alexandrië te gemoet, dat in den naam der beide koningen den vrede zou trachten te bewerken. Hij stelde echter zo zware voorwaarden, dat de vijandelijkheden verder gingen, en reeds in het midden van den zomer daalde Antiochus in langzame dagreizen van Memfis naar het dieper gelegene Alexandrië. Nog slechts enige duizende schreden was hij van de stad verwijderd, toen bovengenoemde Romeinse gezant Popilius hem ontmoette, om zijn last te volbrengen. Antiochus was met dezen man van zijn oponthoud in Rome af bevriend geweest; hij wil hem de hand ter begroeting reiken, maar Popilius reikt hem het schriftelijk bevel van den Romeinschen Senaat over. Na het doorlezen van dit stuk, dat hem beveelt alle vijandelijkheden tegen Egypte dadelijk te staken, verzoekt Antiochus een tijd om zich te bedenken, doch Popilius beschrijft met zijnen staf om den koning een kring en verklaart hem, dat hij daaruit niet zal komen, voordat hij antwoord heeft gegeven. Door zulk een aandrang overrompeld, en overwegende, dat hij niet opgewassen was tegen de Romeinen, die juist thans, nu zij door den gelukkigen slag bij Pydna in Macedonië in het jaar 168 v. C. den koning Perseus geheel en al verslagen had, machtiger waren dan ooit, verklaart Antiochus zich tot den aftocht bereid; nu eerst reikt Popilius hem zijne hand. Terwijl nu het Romeinse gezantschap, nadat het de overeenkomst der beide broeders, om gemeenschappelijk over Egypte te willen regeren bevestigd had, zich naar Cyprus begeeft, om de Syrische vloot eveneens naar huis te zenden, voert Antiochus zijn leger naar Syrië terug, detacheeert echter op den weg een corps van 22.000 man onder Apollonius naar Judea, van wiens handelwijze in Jeruzalem ons de plaatsen 1 Makk. 1:30 vv. en 2 Makk. 5:24 vv. verhalen. Even als in vs. 13 zo treedt ook in vs. 30 Rome eerst van verre in den gezichtskring der profetie van het boek van Daniël, maar hierbij is wel op te merken, dat het bij Bileam (Num. 24:24) nog onder den naam Chittim zamengevatte

Westerse wereldrijk reeds hier begint zich te verdubbelen tot een Grieks en Romeins rijk, en dus aan Daniël reeds een blik wordt gegeven over het Griekse rijk heen.

31. En er zullen, terwijl de hoofdmacht zelf naar Syrië terugkeert armen, strijdkrachten (vs. 15, 22) of gedetacheerde corpsen van zijn leger, uit hem ontstaan, en zich in het land vestigen, en zij zullen het heiligdom ontheiligen, en de sterkte, den burg Sion, waarin Antiochus zijne bezetting had, en zij zullen het gedurige, het dagelijks offer wegnemen, en enen verwoestenden gruwel stellen.

Antiochus bevestigde den burg Zion en legde aldaar ene bezetting, waardoor hij Jeruzalem in bedwang hield. De stad werd verbrand, het heiligdom, de burcht en toevlucht des Israëlietischen volks werd ontheilgd en verwoest, de Joodse godsdienst afgeschaft en het beeld van den Olympischen Jupiter, hier door Gabriël de gruwel der verwoesting genoemd, op het altaar Gods geplaatst. De afschaffing van het dagelijks of bestendig offer, hetwelk, overeenkomstig de Mozaïsche wet, alle dagen gebracht moest worden, staat gelijk met de afschaffing van den Joodsen godsdienst, De afschaffing van het bestendig offer Dan. 12:11 beduidt ook de afschaffing des Jodendoms, in lateren tijd door den Antichrist, aan welke evenwel de afschaffing des Christendoms voorafgaat. Het beeld van den Olympischen Jupiter verwoestte in zo verre het land als het een zinnebeeld des heidendoms was, waardoor onder de Joden en in hun land ene ontzettende verwoesting werd aangericht. Dit verwoestende Jupitersbeeld is ene type van het beeld van het beest, hetwelk een geest heeft en spreekt Openb. 13:15, en ene type van den Antichrist, die persoonlijk aanbeden zal worden en ene ontzaglijke verwoesting onder de mensheid en op Gods aarde aanrichten zal. Aan het einde van het Boek Daniël heet de gruwel, welke Antiochus, de voorloper van den Antichrist, heeft opgericht, de verwoestende gruwel, of gelijk de Heere in Zijne voorspelling van Jeruzalems val zegt, de gruwel der verwoesting.

De tirannieke Epifanes, in zijne ondernemingen tegen Egypte gestuit, liet nu al zijne woede tegen de Joden los. De opperontvanger der schattingen Apollonius werd met een leger van 22.000 man tegen Jeruzalem gezonden. Slechts twee jaren waren er sinds den tempelroof verlopen. Hij trok als vriend de stad binnen, en wachtte den sabbath af; toen zond hij zijne soldaten op roof en moord uit. De Joden boden op den heiligen dag geen weerstand, en velen hunner werden verslagen of als slaven verkocht. De gebouwen in de nabijheid van den burg Sion werden geslecht, en de berg Sion werd tot een citadel met ene Syrische bezetting gemaakt, van waar men den tempel belegerde, zo dat de burgers die aan de wet verknocht waren, uit Jeruzalem vloden; hun heiligdom woest werd en de dagelijkse offeranden ophielden. Dit begon in de maand Juni des jaars 161 en duurde vierde halfjaar, gedurende welken tijd men gene sabbatten en feesten vierde en het heiligdom verontreinigd in de handen der heidenen bleef. Hierop ging Antiochus nog verder. Door zijn gehele rijk werden bevelschriften afgekondigd, waarbij aan alle besnedene volken, Joden, Samaritanen, Idumeërs bevolen werd die gebruiken af te schaffen, waardoor zij zich tot hiertoe onderscheiden hadden. De Idumeërs of Edomieten, afstammelingen van Ezau, bij wie de besnijdenis noch in gebruik was (Jer. 9:25, 26), gehoorzaamden geredelijk, zo ook de Samaritanen, die zich dit geval nu weer haasten, om het bewijs te geven, dat zij met de Joden niets gemeens hadden, en die, om den tiran te believen, vrijwillig aanboden hunnen tempel op den berg Gerizim aan den

Griekse Jupiter Hospitalis (Xenius = de gastvrije) als hun beschermheer, omdat zij vreemdelingen in het land waren, toe te wijden, tot gene geringe ergernis van de goedgezinden onder de Joden, maar tot grote tevredenheid van Antiochus, die hen daarom verder ongemoeid liet.

Al de gestrengheid dezer bevelschriften trof dus hoofdzakelijk de Joden. Hun offeranden en feesten werden verboden, afgodsaltaren opgericht, en zij gedwongen daarop onreine dieren te offeren, en hun zielen te bevleken met gruwel en onreinheid. Wie deze bevelen niet nakwam zou gedood worden, en om voor de uitvoering te waken, werden allerwege opzichters aangesteld. Vele Joden namen hierop, door vroeger voorbeelden daartoe voorbereid, den Syrisch-Grieksen eredienst aan, schandelijk het geloof hunner vaders verzakende. Het was niet zozeer de eerbied voor zijne afgoden, welke Antiochus tot deze maatregelen bewoog, als wel en vooral de begeerte om al zijne onderdanen tot één volk te zamen te smelten, en het uitzicht om bij deze godsdienstveranderingen zich met de onderscheidene tempelschatten, die deels uit geschenken der vroomheid, deels uit in bewaring gegeven goederen bestonden, te verrijken. De tempel te Jeruzalem werd aan Jupiter Olympius gewijd, en op een groot altaar een afgodsouter opgericht; een oud Atheens, heidens priester kwam om de nieuwe afgoderij te regelen. De ware godsdienst was, even als ten tijde van Achab, onderdrukt; altaren rookten op alle heuvelen, en gruwelen werden in ieder bos uitgeoefend ter ere van godheden, welke de verpersoonlijkte ondeugden van den onwedergeboren, natuurlijke mens waren. De vervolging was algemeen. De Israëlieten werden gedwongen, om aan deze offers en de offermaaltijden deel te nemen. Het was genoeg voor een aankleef van den Joodse godsdienst bekend te staan om het leven te verliezen. De ouders, die hun kinderen besneden, waarnaar scherp onderzoek werd gedaan, moesten met hun kinderen den marteldood sterven. De wetboeken van Mozes werden aan stukken gesneden en verbrand, en wie ze in huis had en verborg, of zich tegen hun vernieling verzette, moest dit met zijn leven boeten; zelfs afgevallene geloofsgenoten werden aanbrenghers der beter gezinden, die nochtans in groten getale gesterkt werden om aan hun geloof getrouw te blijven ten koste van goed en bloed. De weinige gelovigen, die getrouw bleven, zochten veilige schuilplaatsen in het gebergte, alwaar zij aan de onderzoekingen minder bloot stonden, dan in de vlekken, steden en dorpen op de vlakten, en waar zij desnoods beter vluchten konden. Daar waren de rotsen en spelonken hun stille verblijven, en zulke plaatsen, die voor hun vijanden gevaar opleverden, boden hun beschutting aan. De 74ste Psalm mag te dien tijde wel door velen gebeden zijn; hij paste toch zo bijzonder op dien toestand "dat velen dien als ene voorzegging beschouwd hebben. "

32. En die goddelooslijk handelen tegen het verbond, diegenen onder de Joden, die zonder dat reeds tot het heidendom geneigd waren, zal hij doen huichelen zal hij tot Heidenen maken door vleijerijen door vleierende reden en schitterende beloften tot volkomen afval bewegen; maar het volk, die hunnen God kennen, zullen zij grijpen en zullen het doen 1) zal doen, wat in zulke omstandigheden moet gedaan worden, zal alles trotseren en aan het verbond met God vasthouden.

1) Eigenlijk staat er, zal hij tot Heidenen maken, dewijl zij de wet des Heeren op zij stellen en zich gans en al door hem laten beheersen om afgodenoffers te offeren en te eten.

2) In het Hebr. Weam jodee Elohaw jachazekoe weasoe. Beter: en het volk van hen, die hun God belijden, zullen vasthouden aan het verbond en het uitvoeren. Wij hebben hier een tegenstelling, tussen de afvalligen en degenen, die aan het verbond Gods vasthouden. Wat zij zullen uitvoeren wordt nader gezegd n. l. het volk onderwijzen in de rechten des verbonds. Zij zullen tevens den heidensen koning slag leveren, maar daardoor zullen er vallen door het zwaard.

Terwijl de heidens gezinde Joden, voorstanders van Griekse beschaving en leefwijze, door de verlokkingen en beloften des konings vervoerd, gewillig den godsdienst hunner vaders afzwoeren, bleven anderen aan het gebod hunner vaders trouw tot in den dood. Ja, juist in dezen tijd van gevaar hielden zij nog meer beslist aan hunnen God vast, en beleden Hem zo onverschrokken, dat zij niet alleen standvastig bleven tot in den dood, maar ook anderen door hun vrijmoedigheid en hun geduld tot getrouwheid opwekten.

33. En de leraars de wijzen des volks, die door hun roeping als priesters den plicht (Deut. 33:10. Mal. 2:7), van wege hun dieper inzicht ook het vermogen hebben, de gemeente in de wegen Gods te onderwijzen, zullen er velen onderwijzen, en zij zullen met velen dergenen, die zich aan hen aansluiten, vallen door het zwaard en door vlam, door gevangenis en door beroving, gelijk de geschiedenis van den strijd der Makkabeën tonen zal; zulk ene vervolging zal echter niet altijd duren, maar slechts een bepaalden tijd, vele dagen (Hoofdst. 12:11 vv.).

Deze belijdenis- en bloedgetuigen, wier woord en voorbeeld anderen zozeer tot beschaming en bemoediging verstrekten, werden met het zwaard gedood of verbrand, of bij levenden lijve geroost, gelijk de zeven broeders met hun moeder; anderen werden naar de gevangenis gesleept en in verre landen als slaven verkocht, lieden, van wie Paulus zegt, dat de wereld hunner niet waardig was. Deze verdrukking der Joden duurde twee jaren tot op de officiële afschaffing van hunnen godsdienst, vervolgens bleef deze gedurende drie jaren verborgen, totdat Judas de Makkabeër hem weer herstelde.

34. Als zij nu zullen vallen, zullen zij ondanks den zwaren nood, dien zij moeten doorstaan, met ene klein hulp geholpen worden door de overwinning, die den strijd der Makkabeën eindelijk ten gevolge zal hebben; doch velen, aangetrokken door den glans van hunnen roem, of verschrikt door de wraak, die zij aan de afvalligen uitoefenen zullen zich door vlejierijen tot hen vervoegen, zonder het ook in het hart met hen te houden.

twqlqlxb komt van qlxglibberig, glad zijn, en betekent metaphoric, zo als in Ps. 55:22 "vleien. " Van daar is de eerste betekenis van ons woord, gelijk Jer. 23:12. Ps. 35:6 "op glibberige plaatsen, " de tweede: "door vleierijen, " gelijk het ook vs. 21 is overgezet. Aan onze Statenoverzetting geven wij hier weer de voorkeur.

Velen sloten zich in dien gevaarlijken toestand bij de Makkabese helden aan, zodat zij tegen de vijanden te velde konden trekken en met Gods hulp de overwinning behaalden (Hebr. 11:34). God schonk hun de zege, ofschoon zij, in geloofszaken het zwaard hadden opgevat, dewijl andere alle Joden tot het heidendom zouden zijn overgegaan, en de gelovigen onder hen uitgeroeid zouden zijn geworden. Deze uitkomst is ene afspiegeling van de ontvluchting

der vrouw in de woestijn en der Joden, onder goddelijke bescherming ten tijde van den Antichrist.

Bij de vertaling onzer Statenoverzetters voegt de verklaring van Lowth: "niet oprechtelijk; " zodanigen waren Jozef en Azarias, welke in de algemene zaak deel namen uit eerezucht en begeerte om enen naam te maken; zodanigen waren die, welke na hunnen dood bevonden werden met gewijde afgodsbeelden onder de klederen. Zodanig een was Rhodokus, die hun geheimen den vijand bekend maakte.

35. En van de leraars, de voorgangers, die tot den strijd tegen den tiran oproepen, en de leiding in dezen strijd op zich nemen, zullen er sommigen, gelijk in vs. 33 gezegd is, vallen, om hen (Hebr. door hen) te louteren en te reinigen, en wit te maken, opdat door hun voorbeeld anderen tot gelijken moed en tot godsvrucht worden opgewekt, terwijl het ook openbaar wordt onder de vervolging, wie het niet oprecht met den Heere en Zijne zaak houden. Doch deze tijd van reiniging is slechts een voorbeeld van de louteringen en reinigingen, die het volk van God nog in de toekomst wachten, en welke door alle eeuwen doorgaan tot den tijd van het einde toe, tot het einde van den tegenwoordigen toestand der wereld, wanneer de gemeente hare door zulke reinigingen bewerkte volkomene reinheid en heiligheid verkrijgt; want het zal nog zijn voor enen bestemden tijd, de vervolging van Antiochus eindigt, maar daarom komt ene andere tot aan het einde, waarvan het volgende handelt.

Zeer opmerkelijk wordt in vs. 34 de overwinning der Makkabeërs ene "kleine hulp" genoemd. Uit de hand van den Antichrist zal het volk daardoor worden gered, dat het in de eeuwige volmaaktheid wordt overgeplaatst, maar de redding uit de hand van Antiochus zal slechts ene tijdelijke, dus ene kleine hulp zijn, terwijl ook na de tijden van Antiochus het volk Gods nog lang in den druk der tijden zal blijven.

Onder het Oude Verbond was ene bijzondere profetie voor den tijd, waarin gene openbaring was, des te noodzakelijker, omdat toen het volk van God in zijn lijden den troost, die ons Christenen is geschonken, namelijk het uitzicht op de onvergankelijke erve in den hemel, nog niet zo volkomen bezat, aan den dood de macht nog niet was ontnomen, en voor den mens de persoonlijke ingang in de hogere wereld van licht en leven nog toegesloten was. De Christelijke gemeente is, wat haren eigenlijken levenskern aangaat, reeds aan den geest dezer wereld ontruikt en in een hemels bestaan overgezet; haar hart en schat, haar wandel en burgerrecht is in den hemel bij haren verheerlijkten Heer, en tevens heeft het kruis van Christus ook het lijden en de beproevingen van dezen tijd eens voor altijd voor haar in het ware Goddelijke licht geplaatst (2 Kor. 4:8 vv. Efeze. 2:6. Fil. 3:20 Col. 3:1 vv.). In 't kort, de betrekking tussen de tegenwoordige en toekomstige wereld, die aan deze zijde en aan gene zijde des grafs is voor degenen, die uit God geboren en reeds nu het eeuwige leven deelachtig zijn, juist het omgekeerde, als voor de vóórchristelijke, ook de Israëlietische mensen. Ook Israël was nog niet geplaatst boven de elementen van den geest der wereld, ook het heiligdom des Ouden Verbonds was nog een aards heiligdom (Gal. 4:3, 9. Hebr. 9:1); de blik van Israël moest en kon nog niet op de hemelse, maar slechts op de aardse toekomst gevestigd zijn, daar de verschijning op aarde te wachten was van Hem, in wien al de bedoelingen en

voorbereidingen Gods onder Zijn volk zouden vervuld worden. Daarom is de kern der Oud-Testamentische profetie ook de leer van het rijk Gods op aarde. Was echter het hart van Israël nog niet in den hemel, zo moest het tegen de aardse verzoeken des te beter worden gewapend. Was volgens Gods bedoeling het oog van het volk op de aardse toekomst gericht, zo moest ook deze tot op den tijd, dat de Messias op aarde verscheen, zeer nauwkeurig worden ontsluit. De specialiteit der profetie van aardse lotgevallen moest aanvullen wat op Oud-Testamentischen bodem nog ontbrak aan het uitzicht in de hemelse heerlijkheid. Daarom worden bij Daniël, en wel juist in het tweede door, die op den vóór Christelijken tijd betrekking hebbende, zo bijzonder gedetailleerde voorzeggingen gevonden, veel meer gedetailleerd dan bij Johannes (in de Openbaring), zowel wat de oud-historische feiten als de chronologische bepalingen aangaat. Ten opzichte van het eerste kennen wij de Openbaring van hoofdstuk II over de Syrisch-Egyptische oorlogen met hun slagen, veroveringen, huwelijken en als de profetie, die van de gehele Heilige Schrift het meest tot in bijzonderheden gaat. Niet minder wonderbaar zijn echter ook de chronologische details, zowel wat den tijd van Antiochus (Hoofdst. 8:14, 12:11 en 12) als wat den Messiaansen (Hoofdst. 9:24 vv.) aangaat. Wat het laatste betreft, zijn voor den gehelen tijd tot op de vervulling der jaren, bij de eerste voor den tijd der vervulling zelfs de dagen nauwkeurig opgegeven.

36.

VAN DEN ANTICHRIST, DE LAATSTE TIJDEN, OPSTANDING DER DODEN ENZ.

III. Vs. 36-Hoofdst 12:3. gelijk vs. 35 reeds aantoonde, gaat de voorspelling van Antiochus nu over tot zijn tegenbeeld, den Antichrist, en de laatste dingen, die op zijnen val zullen volgen. Vooraf wordt een karakteristiek van den Antichrist gegeven (vs. 36-39), vervolgens wordt over zijne daden en zijne geschiedenis geprofeteerd (vs. 40-45), en ten laatste bericht gegeven van de gevolgen, die zijne verschijning voor het volk van God zal hebben. (Hoofdst. 12:1-3).

36. En die koning, die in Antiochus zijn voorbeeld heeft en in Hoofdst. 7:24 vv. reeds is voorzegd, zal doen naar zijn goddeloos, antichristelijk welgevallen, waartoe hem enigen tijd de macht wordt gelaten, en hij zal zich verre verheffende boven hetgeen Antiochus vóór hem gedaan heeft, zichzelf verheffen, en groot maken boven allen God, daar hij zichzelf stelt in de plaats van God (2 Thess. 2:4), en hij zal tegen den God der goden in satanische vermetelheid wonderlijke, gruwelijke dingen spreken (Hoofdst. 7:8. Openb. 13:5 vv. #Re); en hij zal in hetgeen waartoe zijne antichristelijke en godslasterlijke bedoelingen hem leiden, voorspoedig zijn, totdat de gramschap, de tijd van den laatsten toorn, de laatste straf van God (Matth. 24:21 vv.) voleind zij; want het is vastelijk besloten, het zal geschieden; er is in Gods raad aan het lijden der gemeente, door het handelen en drijven van dezen koning teweeggebracht, ene bepaalde maat van grootte en duur gezet, die niet zal overschreden worden.

De verzen 36-39 spreken van den valsen godsdienst, welken de Antichrist in de plaats des Christendoms opricht. In vs 36 schetst Gabriël den Antichrist op dezelfde wijze als Paulus 2 Thess. 2:3-4. Door die plaats wordt ook de onze verklaard. De Antichrist staat op tegen elken

God en godsdienst, tegen den godsdienst der Joden en der Christenen, der Katholieken en der Protestanten, der Mahomedanen en der heidenen. Het ongehoorde en ontzettende, hetwelk hij tegen den waren God zal spreken, verklaart Paulus als werkingen des Satans, als duivelse wonderen en inderdaad onbegrijpelijke kunsten, waarmee hij de goddelozen onder Gods toelating zal bedriegen, omdat zij den waren God volstandig de ere weigerden, zodat zij den verleider voor een bovennatuurlijk wezen zullen houden, en met hem op den dag der slachting des Almachtigen omkomen. Hem zal gelukken wat Antiochus niet gelukt is, namelijk de afschaffing van den waren godsdienst, doch slechts zo lang, totdat de maat van Gods toorn vol is, totdat hij zelf, zonder dat hij het zelf weet, de volvoerder der Godsgerichten aan de afvallige Christenheid, bij Armageddon, ten dage van Christus wederverschijning valt. (Dan. 11:45. Openb. 16:16).

37. En op de goden zijner vaderen zal hij geen acht geven, maar hij zal zich los maken van alles en zich boven alles plaatsen, wat van het godsdienstige is overgeleverd, noch zal hij, ontoegankelijk en ongevoelig als hij is voor alles, wat overigens op den mens invloed uitoefent, ook over verwilderde en zelfzuchtige harten, op de begeerte der vrouwen¹⁾ letten (2 Sam. 1:25); hij zal ook op genen God acht geven, maar hij zal zich, als degene, die van niets dan van zijn "ik" wil weten (vs. 37) boven alles, boven al het goddelijke en menselijke, groot maken.

1) De begeerte, d. i. de liefde der vrouwen wordt hier gesteld in de plaats van de liefde voor den mens, van de liefde tot den naaste. De koning waarvan Antiochus het schaduwbeeld is, zal zowel tegen de eerste als tegen de tweede tafel der wet zich stellen. Niet van liefde tot God, noch van de liefde tot den mens zal bij hem spreke zijn. Hij is de verpersoonlijkte zelfzucht, het vlees geworden eigen Ik.

Van de liefde der vrouwen is hier sprake, omdat zij op aarde de meest aanhankelijke en afhankelijke liefde is.

38. En hij zal den god Maüzzim, d. i. der burchten en vestingen, in zijne standplaats in plaats van alles, wat hij niet acht, en waarvoor hij geen eerbied heeft, eren; hij zal alleen in den oorlog belangstellen, en alleen een hart hebben voor de krijgsmachten, en hetgeen daartoe behoort; hij zal ene nieuwe soort van heidendom, een cultus van den krijg oprichtende, zo als die tot hiertoe nog niet bestond, waarin de gehele op oorlog rustende macht der wereld tot enige wet en tot uitsluitenden godsdienst voor de mensheid wordt gesteld, namelijk een god, welken zijne vaders niet gekend hebben, zal hij eren met goud, en met zilver, en met kostelijk gesteente en met gewenste dingen, met kleinodiën, alles zal hij stellen in den dienst van dezen zijnen oorlogsgod.

Het woord Maüzzim is geen eigennaam. Wij hebben daaronder Jupiter Capitolinus te verstaan, want geen van beide is twijfelachtig, noch het bijzonder krijgs-karakter van deze godheid, noch ook de bijzondere verering, die Epifanes hem gaf. "Hem toch werden de spolia opima gewijd; hij heet ook Jupiter Stator, omdat hij op het smeken van Romulus de voor de Romeinen vluchtende Sabynen tot staan bracht. De bijnaam Capitolinus past bij "den God der burchten" het best. Het kapitoel, de burcht van Rome naast welken zijn tempel stond, was

tevens de zetel van het Romeinse rijk, de arx omnium nationum (Cicero Verr. VII. 72). Daar offerden de veldheren en deden hun geloften, en terugkerende van de overwinning werden zij daarheen in triomf gebracht. Dat Antiochus dezen vreemden god eert zal men begrijpelijk vinden, daar hij hem in zijnen cultus te Rome had leren kennen". Van den Olympischen Zeus der Grieken, dien hij volgens Liv. 41:90; Polyb. 26:10; met bijzonderen ijver vereerde en bijv. in Athene enen prachtigen tempel liet oprichten, hield Antiochus dezen hoofdgod der Romeinen wel niet onderscheiden, hij identificeerde deze als echt-Oosters synkretisch met dien. De prachtige tempel, dien hij volgens Liv. 41:20 in zijne hoofdstad Antiochië liet bouwen, maar die niet voltooid is geworden, was zeker aan de hoofdgodheid der Romeinen en der Grieken, den Capitolijnsen en Olympischen Zeus gewijd.

Verder ziet dit vers op den Antichrist, van wiens oorlogen de profetieën ons spreken, die voor zich goddelijke ere eist, en die hen, die zijn merkteken niet aannemen laat doden. "De grote macht, welke de Antichrist bezit, zal zijn hoogste wezen of zijn God zijn en zijne prachtige hoofdstad, de "vastigheden der sterkten" het grote Babel, hetwelk Hij zich wel niet gebouwd, maar toch als koningszetel verworven heeft. Ingevolge de uitspraken der Openbaring staat het vast, dat de Antichrist in ene prachtige stad, omgeven van de heerlijkheid, welke hij uit alle delen der aarde zal hebben weggeroofd, zich zal laten aanbidden (en aan andere oorden zijne beeldzuilen) en dat iedereen, die daartoe onwillig is, gedood zal worden.

39. En hij zal de vastigheden der sterkten, (der Maüzzim) maken met den vreemden god, hij wil alleen deze erkend zien en vereerd, hij richt uitsluitend zijn oogmerk op deze, de vestingen zijn zijne afgoden; dengenen, die hij kennen die hem belijden zal, zal hij de eer vermenigvuldigen, daar hij de grootste krijgslieden tot de hoogste eer en waardigheden verheft, en hij zal ze doen heersen over velen, en hij zal het land uitdelen om prijs, tot een loon voor hen, als aan onderkoningen en stadhouders.

Het is niet te betwijfelen dat Antiochus ook dit middel zal hebben aangewend, en de verbeurd verklaarde goederen dien afvalligen zal hebben gegeven, zo is hij een beeld van den Antichrist, die den zijnen van den buit, die Europa's verwoesting aanbrengt (Openb. 8) uitdeelt. "De voor hem zich nederbuigenden zijn, in de eerste plaats, de tien koningen, welke hem (Openb. 17:12, 13) hun macht geven, en de koningen van den opvang der zon, welke hij na zijnen eersten tocht in het Morgenland met zich naar Europa meebrengt (Openb. 16:12). Deze zullen de stadhouders van den wereldbeheerser worden, en enkele landen voor hun aandeel bekomen, om die te verwoesten en te plunderen; dan evenwel, wanneer zij onder Gods toelating de maat hunner verwoestingen zullen hebben volgemaakt, zullen zij huns Meesters bevel tot ene tweede heirvaart naar het Oosten, om de Joden in Jeruzalem te vernietigen, gehoorzamen (Openb. 17:14) en bij Armageddon vallen. " .

Dächsel herinnert hier aan Napoleon I, op wien reeds de Hoofdst. 2:45 wezen, en zegt: "door dergelijke verschijningen van den nieuweren tijd verkrijgen wij een voorlopig begrip, hoe dit ten einde der profetie zal plaats hebben. "

40. En op den tijd van het einde, in het laatste gedeelte van den aan dezen koning toegekenden tijd, die in Hoofdst. 7:25 in een tijd, en tijden, en een gedeelte eens tijds verdeeld

is geworden, zal de koning van het Zuiden tegen hem met hoornen stoten, om aan zijne macht een einde te maken; en de koning van het Noorden zal tegen hem aanstormen, om hem zijne heerschappij te ontrukken, met wagenen, en met ruiters, en met vele schepen; en hij van zijne zijde den strijd met deze tegenstanders in het bewustzijn van zijne overmacht opnemende, en dien ook zegerijk doorstaande, zal in de landen, dier beide koningen komen, en hij zal ze als een voortbruisende watervloed overstromen en doortrekken, daar zijn doel nog verder gaat, dan om die beide tegenstanders te overweldigen.

41. En hij zal komen in het land des sieraads, het gewenste land (Hoofdst. 8:9; 11:16) en vele landen zullen ter neer geworpen worden (liever: velen in het land); doch deze, door hem als vrienden en geestverwanten begunstigd, zullen zijne hand ontkomen, en gene verdrukking van hem ondervinden, namelijk Edom en Moab en de eerstelingen, de edelsten, voornaamsten der kinderen Ammons, waarschijnlijk zijn hier de burgers bedoeld van Rabbath-Ammon, de hoofdstad van het land (2 Sam. 11:1 vv.).

42. En hij zal zijne hand aan de landen leggen, die aan zijnen scepter tot hertoe nog niet waren onderworpen; ook zal het land van Egypte in het Noord-Oosten van Afrika niet ontkomen.

43. En hij zal ten gevolge van zijn zegevierenden veldtochtheersen over de verborgene, de opgelegde, de afgeperste schatten des gouds en des zilvers, en over al de gewenste dingen van Egypte, en die vande naburige landen in het Westen en het Zuiden, van Libië, en de Moren, Ethiopië zullen in zijne gangen wezen, zullen zijne voetstappen volgen, zullen in zijn leger zijn.

44. Maar de geruchten, waarschijnlijk van opstanden en aanvallen, waartoe men zich tegen hem gereed maakte, van het Oosten en van het Noorden zullen hem verschrikken, wanneer hij zo op het toppunt van zijne heerschappij is gekomen; daarom zal hij van het middelpunt zijner heerschappij uittrekken met grote grimmigheid, om velen te verdelen en te verbannen, zonder te vermoeden, dat deze veldtocht voor hem zelven ten val zal zijn.

45. En hij zal de tenten van zijn paleis, van zijn veldheerstentplanten tussen de zeeën, de Middellandse zee in het Westen en de Dode zee in het Oosten (Zach. 14:8) aan den berg des heiligen sieraads, waarop Jeruzalem met Davids koninklijken zetel en de tempel ligt, dus juist die, waar eens Sanherib zijn leger plaatste, niet denkende, dat hij hier zijn ondergang zou vinden (2 Kon. 18:13-19 :37); en hij zal tot zijn einde komen, en zal geen helper hebben 1); zijne macht is voor altijd te niet (of: daar, omdat hij de tenten van zijn paleis heeft opgeslagen enz. zal hij enz.).

1) Daniël profeteert hier ongetwijfeld van de eindelijke overwinning van den Christus Gods over den Antichrist. De Antichrist zal geen helper hebben. Wanneer hij meent op het hoogste toppunt van zijn macht te staan zal hij volkomen overwonnen en zijn heirlegers vernietigd worden.

Dächsel zegt bij het laatste gedeelte van Daniël weinig meer, dan dat het niet van Antiochus te verklaren is. en zij, die dit willen doen, bij de bekende veldtochten van Antiochus (vs. 22-39) nog enen laatsten moeten verdichten, waarbij zij zich op de getuigenis van Porphyrius, enen bekenden tegenstander van het Christendom (233-304 na C.) moeten beroepen, die van zijne 15 boeken een geheel boekdeel heeft gevuld met de bestrijding van Daniël, om te bewijzen, dat zij door een Jood ten tijde van Antiochus als ene profetie zijn geschreven. Werkelijk weten dan ook de oude geschiedschrijvers Livius, Polybius en Appianus, niets van een vierden veldtocht van Epifanes tegen Egypte. Wij geloven daarom even als Zöckler met Dereser, v. Lengerke, Maurer, Hitzig, Ewald en Kamphausen, dat in vs. 40-45 ene verkorte mededeling vervat is van hetgeen reeds in vs. 22-39 was gemeld; in deze worden niet meer de veldtochten onderscheiden, maar slechts in het algemeen het karakter der aantallen op dat land en de nadelige werking op Palestina voorgesteld. Dat geen 4de krijg kan bedoeld zijn, blijkt duidelijk uit vs. 40, waar de Egyptische koning voor den koning van het Noorden wordt genoemd, Men zou dan moeten aannemen, dat Ptolemeus Fyskon en Filometor, steunende op hun bondgenootschap met de Romeinen, den oorlog tegen de Romeinen zouden hebben ondernomen, en dat de Romeinse geschiedschrijvers in 't bijzonder Livius daarvan niets zouden geweten hebben is niet te geloven.

Even als Moab en Ammon zo betoonden zich onder de naburige verwanten van Israël, vooral de Edomieten voortdurend en in 't bijzonder ook bij het begin der Chaldeeuwse katastrofe over Juda, de hatelijkste bondgenoten van Israëls verdrukkers, en sedert dien tijd wordt nog heviger dan tegen Babel zelf de klacht en de wens naar wraak over dit trouweloze broedervolk uitgestort (vergl. Obadja. Jes. 49:7-22. Klaagl. 4:21 en 22. Ezech. 25:12-14. Ezech. 35; 36:5. Ps. 137:7 v. Mal. 1:1-3). In zoverre nu juist Edom, Moab en Ammon door banden van verwantschap met Israël verbonden waren, en men ene vriendschappelijke betrekking mocht verwachten, zo staan ook juist zij, deze onnatuurlijke verdrukkers van Israël in de voorstelling van elken Theokraat, en in 't bijzonder van de profeten, als de geschiedkundige vertegenwoordigers van alle vijandschap tegen de Theokratie in 't algemeen, en gelijk hun overweldiging de Messiaansen, verwachtingen opwekt (Ps. 60:10 Jes. 11:14; 25:10), zo wordt ook de Messiaanse zegetocht onder het beeld van de bloedige vernedering van Edom voorgesteld in Jes. 63:1-6.

Nu is dit de aard der profetie, gelijk wij reeds in de Psalmen herhaaldelijk aanwezen, dat de ogen van den Ziener onder zijn voorzeggen hoe langer hoe helderder worden, gelijk de Geest Gods bijv. in de gebeden ons hoe langer hoe sterker kan beginnen te dringen tot smekingen. Heeft Daniël dan nog het oog op Antiochus, het voorbeeld van den Antichrist, langzamerhand begint hij dezen uit het oog te verliezen, omdat hij zijn tegenbeeld ziet. Van hetgeen nog voor ons in de toekomst ligt is natuurlijk niet met juistheid aan te wijzen hoedanig de vervulling zal zijn, toch zal de Openbaring van Johannes nog veel duidelijker maken. Dächsel zegt alleen dit: "voor het tegenwoordige merken wij slechts op, dat Edom, Moab en de eerstelingen der kinderen Ammons (vs. 41) natuurlijk niet in ethnographischen maar in symbolischen zin moet verstaan worden van de erf- en aartsvijanden van Gods volk. Wat het heilige land betreft, zo verklaart ook de overige Bijbelse voorspelling, dat tegen het einde het Israël naar het vlees zich tot Christus zal bekeren, naar zijn land Kanaän zal teruggaan, en daar als een Christenvolk zal leven; daarom zal het zonder twijfel door de macht van den

Antichrist nog op bijzondere wijs bedreigd worden, maar ook door onmiddellijk ingrijpen des Heeren van zijne hand worden gered. Uit de zeer uitvoerige verklaringen van Gärtner geven wij het volgende uittreksel: "De hoofdzetel der volksheerschappij of van het beest uit den afgrond, bij zijne eerste verschijning zal Europa zijn en voornamelijk de zuidelijke landen van dat werelddeel; de volken van het Noord-Oostelijk Europa blijven onder een machtigen vorst voortbestaan. Wanneer de volksheerschappij in het Westen haren veldheer uitzendt, om het Oosterse vraagstuk op te lossen, zullen de koning van Noord-Oostelijk Europa en Azië en de koning van het Zuiden en Voor-Azië, de zieke man, zich net elkaar vinden; de koning van het Noorden voert krijg met wagenen en ruiters, en ene talrijke vloot in de wateren van Voor-Azië, de Mohammedaanse wereld brengt alleen landmacht op de been. De volksheerschappij overwint en trekt door. Op dien tocht komt hij in het heilige land (vs. 41) Edom, Moab en Ammon zijn een type der Vóór-Aziatische volken, in het bijzonder der Mohammedanen, en hun bewaring duidt aan, dat God ook nog een overblijfsel der Moslim-wereld zal behouden, hetwelk niet met den Antichrist zal heulen, maar zich tot Hem zal bekeren. Door dezen eersten tocht van den Antichrist in het Morgenland worden Palestina en Jeruzalem van de Mohammedanen bevrijd, zodat de Joden, nadat de Antichrist naar Europa is teruggekeerd, daar, gelijk Zacharia zegt, rouwklagend aankomen. Na die overwinningen heeft de Antichrist zulk ene macht, dat hij (vs. 42) zijne hand over de landen kan uitstrekken om ze te overheersen en te plunderen. Onder deze landen zijn de Aziatische, en wel de meest bij ons bekende te verstaan. Ook Egypte en Noordelijk Afrika zal hij zijne heerschappij laten gevoelen. Hij maakt zich meester van alle schatten van Egypte (43), namelijk van Europa de grote stad, welke geestelijker wijze Egypte heet (Openb. 11:8 #Re). Zodra hij naar Europa is teruggekeerd heeft de staatsgreep plaats: Openb. 17:12, 13. Daarop volgt de vervulling van Openb. 17:16-18 en Openb. 18. Met al die kostbaarheden zal hij enen god vereren, dien zijne vaders niet kenden, namelijk hij zal zich zelve aanbidden. "Libiërs en Cuschiëten zullen zijne voetstappen volgen. Deze voorspelling is voor Europa van vreeslijken inhoud (vgl. Ezech. 38:5 Openb. 16:12) Cusch betekent eenvoudig de Aziatische volken (Gen. 10:7), de koningen van den opgang der zon bij Johannes en de Libiërs de volken van het Noordelijk Afrika. Deze koningen van den opgang der zon met hun horden van barbaren en de tien, die hem hun macht geven en op ééne ure als koningen met hem macht ontvangen, zullen onder Apollyon en Abaddon (Openb. 9:11), gelijk Attila de Nieuw-Testamentische voorloper van den Antichrist met zijne Hunnen, in het beschaafde Europa huishouden, en daar alzo te werk gaan, dat de drie klassen van weeklagers optreden om zijne verwoesting te bejammeren (Openb. 18) Wanneer hij nu alzo in den tempel Gods zit en zijne wereldheerschappij opgericht, de laatste sporen van het Christendom uitgewist, de Christen en gedood, uitgehongerd en uitgevoerd heeft, dan wordt hij door geruchten uit het Noorden en Oosten verschrikt (vs. 44). Deze geruchten komen van God (Ezechiël 38 en 39) het gerucht uit het Oosten is, dat in Jeruzalem ene Joodse tot Christus bekeerde gemeente verzameld is; het gerucht uit het Noorden, dat een deel der gelovigen uit Europa door de vlucht naar het Noordelijk Europa aan zijn moordend staal is ontkomen, en de vrouw (Openb. 12) nog in leven is. Deze mare zal als een vuurverspreidende bliksemstraal en als een wereldberoerende donderslag zijne ziel treffen, zodat hij, vol woede, omdat er nog een Christen in leven is, en er nog lieden zijn, die den leugengodsdienst niet willen erkennen, gezwind oprukt, om hen in Jeruzalem, hetwelk hij op zijne schepen spoedig bereikt, te vernietigen. Zo verzamelt onder Gods leiding zijn leger te Armageddon, zonder te weten welk

lot op hem wacht en door welke vreeslijke nederlaag hij met zijne scharen den roofvogelen zal worden prijs gegeven (Openb. 19:17, 18. Ezech. 38:18-23. 39 Des duivels oproeping aan de heidenen en het bericht aan den Antichrist schildert Joël 3:14-16. Zo trekt hij vol grimmigheid naar Palestina (vs. 45) om de gemeente van Joden-Christenen te vernietigen. De heilige berg is zoveel als Armageddon, hetwelk "berg der zaamvergadering" betekent, waar de Antichrist alle volken zal bijeenvergaderen, om met Christus te strijden (Openb. 16:16). In het dal van Josafat komt hij met zijne scharen door de hand der Engelen om, die hem, op bevel van den op den Olijfberg wederkomenden Christus doden; uit de hand des hemelsen Konings redt hem niemand. "En het zal geschieden, dat allen, die den naam des Heeren aanroepen, zalig zullen worden, want op den berg Zion en te Jeruzalem zal ontkoming zijn, gelijk de Heere gezegd heeft, en bij de ontkoming, welke de Heere roepen zal.

HOOFDSTUK 12.

1. En te dier tijd, wanneer de ure daar is, dat het met dien koning een einde zal nemen (Hoofdst. 11:45), zal, om dit einde te bewerken, wat voor menschenkracht onmogelijk is, en alle tegen hem verbondene krachten ook niet konden uitwerken (11:44, Michaël 1) (= wie is Gode gelijk?) opstaan ten strijde tegen hem, Michaël, die grote vorst, die voor de kinderen uws volks staat, wiens zaak hij in de onzichtbare wereld der geesten moet verdedigen (Hoofdst. 10:13, 21). Hij zal ten strijde komen, als het zulk een tijd der benauwdheid zijn zal, als er niet geweest is sinds dat er een volk geweest is, tot op dienzelven tijd toe; wanneer de koning is uitgetrokken met grote grimmigheid en de tenten van zijn paleis om den heiligen berg heeft opgeslagen, dan zal het een tijd zijn, waarin de macht der boosheid haar toppunt heeft bereikt; en werden deze dagen niet verkort door onmiddellijk ingrijpen van boven, zo zou geen mens zalig worden (Matth. 24:21 vv.); en te dier tijd, wanneer zulk een machtige hulp komt, welke in de kleine (Hoofdst. 11:34) haar voorbeeld heeft, zal uw volk verlost worden, en met uw volk zal gered worden al wie gevonden wordt geschreven te zijn in het boek 2) (Ex. 32:32. 1 Sam. 25:29. 69:29. Jes. 4:3. Luk. 10:20. Fil. 4:3. Openb. 3:5 enz.).

1) Wie is Michaël? Waarschijnlijk een uitnemende Engel (Judas 1:9), die de in hun land wedergekeerde Joden moet beschermen (Dan. 7:21), tijdens de langdurige tonelen van oorlog en verwoesting, die in de profetie geschetst zijn, en die hen vooral bewaren zal gedurende het laatste tijdperk der gramschap en wanneer Judea, het toneel van de ergelijkste gruwelen, daarna een uitgestrekt en vreselijk slachteveld geworden, meer dan ooit door de heidenen zal worden vertreden. Wonderbare tussenkomst ten gunste van het volk. Op ene onzichtbare wijze beveiligd door den Aartsengel Michaël, tot zijne bescherming aangesteld, zal het evenwel eerst volkomen verlost worden door de verschijning van den Messias (Zach. 14).

Michaël is de Engel der opstanding. Het was ook daarom dat hij met Satan twistte om het lichaam van Mozes. (Judas 1:9). Michaël wilde het opeisen op bevel Gods, maar Satan eist, omdat ook Mozes eens gezondigd had, en daarom niet in Kanaän mocht komen, het lichaam op als aan hem toebehorende. Ook daarom wordt, in verband met vs. 3, hij hier voorgesteld als de Engel der opstanding.

2) Dit boek is hetzelfde als dat op de gelijk luidende plaats Jes. 4:3 wordt vermeld door het boek des levens (vgl. Hoofdst. 7:10). Het is natuurlijk gene lijst der levende Israëlieten (vgl. Ps. 69:20. Ex. 32:32), en even zo min zal hierbij te denken zijn aan ene lijst dergenen, die in het uur der beslissing gered worden en in leven zullen blijven. Het is ene aanwijzing van hen, die het eeuwige leven zullen beërven, ene lijst der burgers van het hemelrijk, ene optekening van hen, die in het gericht zullen bestaan, hetzij zij dien tijd beleven of tot dien (vs. 2) opgewekt worden.

Toen Daniël deze profetie ontving was het deelgenootschap aan het volk van God nog uitwendig door de afkomst uit Abraham bepaald, zodat daartoe nog goeden en bozen behoorden. Wanneer echter de Antichrist zal verschijnen, zal het op andere wijze bepaald worden of men tot het volk Gods behoort, namelijk door het geloof in den zegen Gods, zodat daartoe kunnen behoren dezulken, die niet van Abraham afstammen, wanneer zij dit geloof

bezitten, en daarentegen geborene zonen Abraham's er niet toe kunnen behoren, wanneer zij dit geloof niet hebben. Omdat dit zo zal zijn, wil de toevoeging aan het einde van het vers het begrip van het volk Gods duidelijk bepalen, zo als dat van den antichristelijken tijd past: Gods volk zal dan uit de gehele wereld en uit alle tijden worden gered, maar noch alle Abrahamieten zonder uitzondering als zodanige, noch alleen de Abrahamieten, maar diegenen, die in het Boek des levens geschreven werden bevonden, maar ook deze allen, van welke natie zij ook mogen zijn. Even als nu door bovengenoemde bijvoeging aan de ene zijde, de kring dergenen, op wie de belofte toepasselijk is, nauwkeurig wordt omschreven, zo wordt daardoor aan de andere zijde ook het begrip van redding nader bepaald; dit zal niet alleen ene redding zijn uit de wereld en haar angst, maar ook ene redding ten leven en ter zaligheid. Daardoor voert ons vers dadelijk tot het volgende, waarin na elkaar van opstanding, gericht, zaligheid of verdoemenis, van eeuwige heerlijkheid wordt gesproken.

Zo dan, Gods volk is zeker en veilig, niettegenstaande deze verdrukking. Noch leven, noch dood zullen ons kunnen scheiden van de liefde Gods, welke is in Christus Jezus. Wanneer deze dingen zullen geschieden, wanneer de grote benauwdheid komt, wanneer de aardbeving den bodem doet golven, vorstengeslachten van hun zetels worden geworpen, en als drijfhout op de stromen des tijds ronddobberen, zijt dan niet verschrikt, maar heft uwe hoofden omhoog, wetende dat uwe verlossing nabij is. Terwijl gij het oor op den grond legt, en beproeft den voetstap der bezoeking, die in de verte nadert, waar te nemen, zo bedenkt dat des werelds zwaarste benauwdheid het uur is van des Christens heerlijkste verlossing. Terwijl gij u voor die ure bereidt, verzamelt de lichtstralen, uitgaande van het woord Gods, als een schat in uw binnenste, en in den donkersten nacht en avondtijd zal een heldere glans u omgeven. Laat ons wel verstaan, dat niets van hetgeen wij wensen te behouden, of van hetgeen God heeft gemaakt, in die grote verdrukking schade zal lijden. De zonde zal worden vernietigd; wie wenst hare voortduring? De ziekte zal verdwijnen, wie verlangt dat zij zal blijven bestaan? De smart zal wegvlieden; harten nu gebroken, zullen dan van vreugde kloppen, wie begeert dat het anders zij? Al wat God gemaakt heeft, van de ster aan het uitspansel tot de bloem in den hof, van het ephemerisch insect, dat in den zonnestraal dartelt, tot den aartsengel, die aanbidt voor den troon, het zal alles blijven bestaan. Het verkeerde zal terecht gebracht worden; wat satan overweldigd heeft, zal aan zijne rust worden ontruikt, en deze onze aarde, die zo lang geweend, geleden en gezocht heeft, zal van haar toestand van slavernij geëmancipeerd worden, hersteld in oorspronkelijke kracht en schoonheid, en de wereld zal eindigen met een paradijs, heerlijker en schoner dan dat, waarmee zij in den aanvang begon.

2. En velen van die, die in het stof der aarde slapen, zullen, daar de verlossing en het gericht van dezen laatsten tijd zich niet alleen zal uitstrekken over diegenen, die dan op aarde leven, maar over allen tegelijk, die ooit op aarde wonen, ontwaken door de stem van de laatste bazuin uit den doodslaap opgewekt (1 Thess. 4:16); a) dezen, wier namen geschreven staan in het boek (vs. 1) ten eeuwigen leven, en genen, zovelen tot den Antichrist en zijn volk behoren, tot versmaadheden, en tot eeuwige afgrijzing (Jes. 66:24), zodat, even als de tijd van Antiochus ene scheiding heeft bewerkt tussen rechtvaardigen en goddelozen (Hoofdst. 11:34 vv.), deze laatste tijd ene scheiding der rechtvaardigen van de goddelozen teweegbrengt.

a) Matth. 25:46. Joh. 5:29.

3. De leraars nu zullen onder degenen, die ten eeuwigen leven ontwaken (vs. 29), die door de grote hulp (vs. 1) gered worden, allen, die in de Christelijke kerkgeschiedenis, voornamelijk in dien laatsten, antichristelijken tijd (Hoofdst. 11:36 vv.) voor anderen tot leidslieden op den rechten weg zijn geworden, niet alleen even als de anderen de zaligheid van het eeuwige leven deelachtig worden, maar zullen blinken, als de glans des uitspansels, hun is ene bijzondere heerlijkheid bereid; en die er velen rechtvaardigen, 1) gelijk de sterren, altoos en eeuwiglijk, 1) gelijk de Makkabeën in hunnen tijd eeuwigen roem en grote eer hebben verkregen (Matth. 13:43).

1) Hier herhaalt hij met andere woorden het zelfde. Want spreekt hij nu van de sterren, waar hij zooeven van den glans des uitspansels heeft gesproken, hij doet het in denzelfden zin in betrekking tot de met verstand begaafden, deze noemt hij hier als die hebben gerechtvaardigd. Het is niet twijfelachtig of de Engel spreekt hier voornamelijk van de doctoren, echter naar mijn mening omvat hij hier alle vrome dienaars Gods. Want er is niemand van de kinderen Gods aan wie het ten eigen bate is toegewezen, maar hij moet, zoveel als in hem is, ook zorg dragen voor het heil van zijne broeders. Want onder deze voorwaarde heeft God bij ons deze kennis gedeponneerd, niet opdat iemand haar zou achterhouden, maar om zich te oefenen om den weg tot het heil aan alle anderen te tonen. Dit wordt derhalve tot vele kinderen Gods uitgestrekt, namelijk dat zij zich moeten toeleggen op het heil der broederen. Dit nu verstaat de Engel onder het woord: rechtvaardigen, niet omdat het in de macht van den mens is, iemand te rechtvaardigen, maar omdat het eigendom Gods overgedragen wordt op zijne dienaren.

Niet dus de leraars rechtvaardigen iemand, in den zin dat zij iemand voor rechtvaardig verklaren, hem de schuldvergeving schenken, maar dewijl zij hem den weg tot schuldvergeving en dus tot rechtvaardiging door het geloof, hebben aangewezen en het middel, het instrument Gods zijn geweest tot hun toebrenging tot de gemeente, die zalig wordt.

2) Wie kan zich den aanblik voorstellen, wanneer Jezus op den Olijfberg wederkomt, omringd van de mensen Gods, die eenmaal op deze wereld zijn gekruisigd, onthoofd, verbrand, gestenigd, gemarteld, gefolterd, in stukken gezaagd, geschonden, door wilde dieren verscheurd, of die wel een natuurlijken dood gestorven zijn, maar levenslang ten bloede werden vervolgd? Al te maal lieden, welke de wereld niet waardig was. Deze zullen in hun heerlijkheid den verheerlijkten Heiland het meest nabij komen. Al naardat een mens den Zaligmaker in den tijd der genade navolgt, vraagt zijn verheerlijkt lichaam ook een hoger graad van heerlijkheid; hoe meer een mens aan het Lam gelijk wordt in dezen tijd der genade, des te meer zal hij het Lam gelijken ginds in de heerlijkheid.

Het is niet genoeg de wijsheid te weten, indien gij een ander niet onderwijst.

Welnu, gij leraars van het Evangelie? wordt niet moede in uwe bediening. Wijst steeds meer met moed, ijver en leven op Christus als de ware gerechtigheid! Lijdt getroost alles wat u daarom door de boze wereld wordt aangedaan! De grootheid van het loon der genade voor u is zulk een vlijt en zulk een geduld wel waard.

4.

VI. Vs. 4-13, Daniël ontvangt bevel van den Engel om de profetie te sluiten, niet alleen deze, maar ook alle vroegere hem ten deel gewordene openbaring, die in een boek goed te verzegelen en veilig voor de toekomst te bewaren, opdat zij velen ten zegen worde. Vervolgens verandert op eens het toneel: de Engel die tot hiertoe met hem heeft gesproken, zweeft over het water van den Tiger; aan elk der beide oevers staat eveneens een Engel, en nu begint in de eerste plaats ene verhandeling over den duur van den antichristelijken tijd; vervolgens van het voorbeeld, de Antiocheense periode, waarop Daniël uit zijn profetisch ambt wordt ontslagen en op zijn naderend levenseinde wordt voorbereid.

4. Na deze aanwijzing van hetgeen geschieden moet (Hoofdst. 11:2a) ging hij, die reeds lang (Hoofdst. 10:18 vv.) met mij had gesproken, voort: En gij, Daniël! sluit deze woorden, die ik van Hoofdst. 11:2b tot u gesproken heb, toe, opdat daarvan niets verloren ga, en verzegel dit boek, met al hetgeen u bekend is gemaakt, ook de vroegere openbaringen, die gij hebt ontvangen, breng het alles in een bijzonder boek zamen, en zorg dat het tegen elke vervalsing beveiligd zij tot den tijd van het einde, want hetgeen omtrent de toekomst geopenbaard is, is tot op dien tijd van rijken inhoud en grote betekenis; velen zullen het in den loop der tijden naspeuren, zullen de in het boek zich bevindende voorzeggingen doorzoeken, en de wetenschap van de wijze waarop God met zijn volk heeft gehandeld zal vermenigvuldigd worden, men zal in de tijden der vervulling de betekenis er van begrijpen, en de vooraf verkondigde verdrukkingen op de rechte wijze leren verstaan.

Het verzegelen is niet letterlijk zó bedoeld, dat de opgetekende openbaring werkelijk gesloten, en door een zegel ontoegankelijk moest gemaakt worden; ook wordt niet, bij wijze van een beeld, daarmee gezegd, dat Daniël het geschrift geheim moest houden, maar alleen: 1) dat dit geschrift tot in den laatsten tijd, voor welken het voornamelijk bestemd is, moet worden bewaard, 2) dat vóór den laatsten tijd de zin daarvan en het doel niet geheel en al zal kunnen worden ontcijferd: Jes. 29:11 vv.

De gehele opmerking heeft duidelijk ten doel de vermaning tot geheim- en heilighouding der medegedeelde profetie, en haar verre houden van profane handen te motiveren. Zij is toch niet iets gerings, maar een middel, om eens velen, die haar ernstig doorzoeken, tot dieper inzien in de wegen van God, den bestuurder van alle aardse lotgevallen, te brengen. Het ware daarom zonde, ze gemeen te maken.

Tot dusver zijn deze woorden bewaarheid en vervuld, in iedere eeuw dezer wereld, en op elke plek gronds dezer aarde. Ten allen tijde had er ene voorwaardse beweging plaats; gedurig wies het kapitaal van gewijde en ongewijde kennis aan. Maar de woorden der profetie schijnen te kennen te geven, dat deze vordering en toeneming door zonderlinge inspanning tot voorbeeldeloze hoogte geklommen, eenmaal een karakteristiek feit zal worden, en dat naarmate de wereld ouder wordt, en de schemering harer ondergaande zon al meer en meer mat en flauw, de kennis van allerlei aard in rijkdom, diepte en uitgebreidheid, over de gehele ruimte der aarde, meer den ooit te voren aanwinst op aanwinst zal doen.

5. En Ik, Daniël, zag, toen de Engel zo tot mij sprak, en ziet er stonden op eens twee anderen, de een aan deze zijde van den oever der rivier Hiddekel (Hoofdst. 10:4), en de ander aan gene zijde van den oever der rivier.

6. En hij, een van deze beide, kleetde de vraag, die mij op het hart lag, in woorden, en zei tot den man, bekleed met linnen, die tot hiertoe tegenover mij staande gesproken had (Hoofdst. 10:5 vv.), maar nu van standplaats was veranderd, en die nu boven op het water der rivier, even als de in Hoofdst. 8:16 vermelde tussen Ulai was: Tot hoelang (liever: hoe lang) zal het zijn, dat er een einde van deze wonderen zal wezen, hoe lang zullen die wonderlijke dingen, die in de voorgaande afdeling verhaald zijn, aanhouden, hoelang zal deze eindkatastrofe der laatste dingen duren?

In om vers is niet gezegd, wie van de beide Engelen de vraag deed. Zou men daarom het woord, dat zonder subjezt is gelaten, dat wel in den singularis staat, maar toch in elk geval op de engelen in vs. 5 slaat, ook zo kunnen verstaan: ieder der beide tegen elkaar overstaande engelen, de een zowel als de ander, deed de vraag; zij riepen elkaar de vraag toe, die aan den boven het water zwevenden Engel of aan God gedaan was? Ook Theodotion en de Syriër zetten in den pluralis over. Dan zou de rivier het beeld zijn van den tijd, die in zijn voortvlieten de eeuwigheid zoekt, en de beide aan de beide oevers van den stroom des tijds staande engelen riepen elkaar de vraag toe omtrent het einde van den tijd en het begin der eeuwigheid, opdat de Engel, die boven den stroom des tijds staat, die in Gods naam beantwoordde.

7. En ik vol verwachting hoorde dien man, bekleed met linnen, die boven op het water der rivier was, welk een antwoord hij geven zou op de vraag, die als uit mijn hart was gedaan, en hij hief om op de allerplechtigste wijze zijne woorden te bekrachtigen, zijne rechter- en zijne linkerhand op naar den hemel, en zwoer, om den wille van hen, die ten tijde der verdrukkingen een zekeren troost en een vast steunpunt ten opzichte van maat en duur moesten hebben bij Dien, die eeuwiglijk leeft (Openb. 10:6), dat na enen bestemden tijd, na een jaar, bestemderna twee tijden, twee tijden elk van een jaar, en ene helft, een half jaar (dus in het geheel 3 1/2 jaren, vroeger reeds aangekondigde duur, (Hoofdst. 7:25 .), en als Hij zal voleind hebben te verstrooien de hand de macht des heiligen volks 1), als er aan de verstrooijing van Gods volk, van Israël een einde zal komen, daar dit toch met het begin van den laatsten tijd weer uit de gehele wereld naar zijn land moet verzameld worden (Jes. 43:5 vv.), al deze dingen voleind zullen worden, met dat tijdpunt namelijk beginnen de 3 1/2 jaren 2),

1) Onder "de hand des heiligen volks" hebben wij te verstaan met Zöckler "een deel" of liever "de macht des heiligen volks, " zodat ene gehele weglating van het woord hier ons wel den juisten zin zal geven.

2) Van dit alles is nog niets vervuld; de koning, die voorspoedig moet zijn tot het einde der gramschap Gods tegen Jeruzalem, en de Joden drie en een half jaar moet vervolgen, is er nog niet; de verstrooijing des heiligen volks duurt nog voort, en de verlostten slapen nog in het stof der aarde; dit alles is dus aanstaande.

Het is Christus, de Koning der wereld, zelf, die de eedzwering volbrengt, welke in zijnen mond veel meer gewicht heeft dan in den mond van Gabriël. Gelijk een aards koning bij de aanvaarding van zijn bestuur ene plechtige verklaring aflegt van de rechten des volks onschendbaar te zullen handhaven, zo bekrachtigt de hemelse Koning hier met opgeheven handen deze voorspelling als de echte, waarbij het in den raad Gods blijft. De Koning der mensheid wil bij den in eeuwigheid levenden Vader aan Zijn hier geopenbaard raadsbesluit vasthouden en daarnaar regeren. Niet voor eeuwig zal de duivel hier op aarde heersen, niet altoos zullen de zondaars hun handen met het bloed der heiligen bevleken, wanneer de drie tijden en een halve tijd des Antichristendoms verstreken zijn, en het oude bondsvolk gedurende dat tijdperk wederom in Jeruzalem is verzameld, dan nemen deze ontzettende dingen der satanische machten, verleidende geesten en logenwonderen een einde, en het duizendjarig sabbatsrijk begint, waarin den heiligen de heerschappij zal gegeven worden. Zo hebben wij hier een profetisch woord, plechtig door den Zoon bij den eeuwiglevenden Vader bezworen. Zo ongeschokt als hemel en aarde staan, staat ook het woord der profetie.

Het is duidelijk dat hier een blik gegund wordt op het laatste der dagen. Niet alleen zal er vertroosting zijn, maar ook verlossing. Als eenmaal de bestemde tijd vervuld is, als het rijk Gods voleind zal zijn, en de opstanding der doden plaats heeft, dan zal ook alles vervuld zijn, wat hier aan Daniël, Gods knecht, is geopenbaard.

8. Dit hoorde ik, Daniël duidelijk en nauwkeurig, hoe de man in linnen klederen, die met hemels ook verre heen tot aan het doel der gehele wereldgeschiedenis zag, de laatste dingen openbaarde, doch ik, die met mijne gedachten bij de meer nabijzijnde toekomst van mijn volk en het einde daarvan bleef staan, verstond het niet, omdat uit het gezegde daaromtrent nog niets kon worden afgeleid, en ik zei, om nadere verklaring daarover vragende: Mijn Heere! wat zal het einde zijn van deze dingen? wat zal na den tegenwoordige stand van zaken komen, want ik zal het antwoord hierop beter verstaan, daar het meer nabijzijnde zaken geldt.

9. En Hij zei: Ga henen, Daniël! in vrede en verontrust er u niet over, dat gij niet hebt verstaan wat over de verre toekomst tot u gezegd is, want deze woorden zijn toegesloten en verzegeld tot den tijd van het einde, de volle betekenis daarvan zal eerst ten tijde der vervulling worden verstaan; onderwerp u met ootmoed onder het verborgene van het Goddelijk raadsbesluit.

10. Bij de toekomstige geslachten, wien het nader aangaat dan u, zal het zijne kracht en uitwerking hebben. Velen, die zich gelovig aan het geopenbaarde woord overgeven, zullen er door de droefenissen der toekomstige tijden (Hoofdst. 11:35) gereinigd, en wit gemaakt, en gelouterd worden, doch de goddelozen, die zich ganselijk niet willen laten raden en helpen, zullen goddelooselijk handelen, zonder zich te laten bekeren, en gene van de goddelozen zullen het verstaan, en daarvan groot voordeel hebben, maar de verstandigen zullen het verstaan.

Wat de Engel aan Daniël ter geruststelling over zijn niet verstaan zegt is het volgende: "Stel u tevreden Daniël, ook wanneer gij deze voorzegging nog niet geheel verstaat. Deze profetie zal toch worden bewaard door alle tijden heen tot het einde der dagen; de tijden zullen toch alle

dingen met zich brengen, die de mensen reinigen en daardoor tot het verstaan van geestelijke zaken opvoeden; en zo er ook velen deze loutering en opvoeding weerstaan, en in hun goddeloosheid blijven, en daarom deze profetie niet verstaan, zo zullen toch zijn, die zich ten allen tijde door de verdrukkingen laten louteren, en tot het verstaan van geestelijke zaken laten opleiden, deze voorzegging verstaan, en hoe verder de tijden voortgaan en komen tot hetgeen de profetie verduidelijkt, haar des te beter te verstaan. Al verstaat gij dan die voorspelling nog niet, zo is zij daarom voor het volk niet nutteloos maar zal door alle tijden heen tot aan het einde hoe langer hoe meer worden verstaan.

Deze uitdrukking vinden wij in het zevende hoofdstuk der Openbaring van Johannes terug, waar een der ouderlingen vraagt: Deze, die bekleed zijn met lange witte klederen, wie zijn zij, en van waar zijn zij gekomen?" En het antwoord is: "Deze zijn het, die uit de grote verdrukking komen"; volgens Daniël zouden zij gereinigd en gelouterd worden, zij hebben hun lange klederen gewassen en wit gemaakt in het bloed des Lams. " "Velen zullen worden wit gemaakt, " dat is, velen zullen onschuldig worden verklaard, vrijgesproken. Zie hier ene verandering van staat, door overgang uit de betrekking, in welke wij van nature tot Adam staan, tot de gemeenschap met Christus, in welke wij worden opgenomen door de genade. Ieder onzer is van nature in zonde geboren; wij behoeven gene misdaad te begaan, om schuldig te zijn in Gods oog; wij zijn geboren zondaars, erfgenamen ener gevallen natuur; door onze verwantschap met Adam zijn wij die natuur deelachtig; en wij verzwaren onze schuld door onze eigene persoonlijke overtredingen. Doch wij worden thans welkom geheten en uitgenodigd, om door het geloof uit onzen toestand van nature over te gaan in den toestand van deelgenootschap aan Christus en Zijne gerechtigheid, van welke wij, na alzo begenadigd en verheerlijkt te zijn, nimmer kunnen worden vervreemd. Gij wordt aangemaand de wrakken van het oude Paradijs te laten varen, tot hetwelk de Cherubim met het vlamvend zwaard den toegang beletten, en u te laten aandoen zonder dat iemand geld of prijs van u vraagt, dat kleed, hetwelk gij niet hebt te weven, hetwelk gij niet hebt te maken, waarvoor gij niet nodig hebt te betalen, hetwelk gij alleen als ene vrije en onverdiende gift hebt aan te nemen, om alzo door het geloof van God rechtvaardig te zijn, met Hem bevredigd in Christus Jezus. Dit is hetgeen ik u aangaande de grote verandering van staat wilde mededelen. Doch er is meer; er wordt bovendien gezegd, dat de aldus rechtvaardigen zullen worden gelouterd. "Gelouterd"; dit is het lot van al het volk Gods. Het is een der kenmerken van Gods kinderen, dat zij door vele verdrukkingen het koninkrijk der hemelen moeten binnengaan. In de schone taal der Apokalypse luidt het: "Zij komen uit de grote verdrukking. " Wij vleien ons vaak, dat wij op gemakkelijker en zachter wijs door de wereld zullen gaan dan onze vaders eenmaal gingen; doch het is niets anders dan zelfmisleiding. Gij kunt er op rekenen, zo waar als gij leeft, dat indien gij een Christen zijt, gij iets zult hebben, waardoor gij gelouterd en beproefd wordt, enige zorg die u bezwaart, enigen last, die u drukt, enige kwelling, die gij niet kunt verwijderen, de ene of andere stoornis in uwe rust, de ene of andere wisselvalligheid met opzicht tot uwe hoop, de ene of andere onzekerheid aangaande uwe bezitting, ene ongedachte verdrukking. Zo zeker als gij een Christen zijt, zal God u beproevingen toezenden; de wereld zal ene beproeving voor u zijn, gij zult ondervinden dat beproeving het u toegeschikte deel is, maar dat het u als bestemming is weggelegd haar door almachtige en ondersteunende genade te overwinnen. Tot aan het einde schijnen er twee krachten in deze wereld zullen blijven werken, de kracht der heiligheid en de kracht der zonde; de hemel is het toppunt van

volkomenheid, waartoe de eerste opvoert, de hel is de diepte, werwaarts de laatste heenleidt. Gene van de goddelozen, zullen het verstaan. Om den Bijbel te verstaan, om zo vele redelijke en schriftelijke waarheden te verstaan, is er niet zozeer een schrander verstand, als wel een geheiligd hart nodig. Op zonderlinge wijze kan de hartstocht onze rede verduisteren, en het vooroordeel onzen geest bezwaren, totdat de mens zo diep in zijne verdorvenheid is weggezonden, dat hij oog noch gevoel meer heeft voor zedelijke uitnemendheid. Wij weten zeer wel, hoe moeilijk het is, een bloot natuurmens van sommige dier eenvoudige waarheden te overtuigen, welke den Christen zo duidelijk voorkomen. En de oorzaak hiervan is, dat, even als door het geldstuk dat onzen oogappel bedekt, het uitgestrekte panorama voor ons verborgen wordt gehouden, zo ook ene enkele woedende of stormachtige drift, gierigheid, haat, wraakzucht, 's mensen denkvermogen zodanig benevelt, dat hij noch de eenvoudigste waarheden, noch de plichten, die het meest van zelfsprekend inzien.

11. En, om over de naderende toekomst, naar welke gij gevraagd hebt (vs. 8), u ten minste nog enige verklaring te geven, zo weet: van dien tijd af, dat het gedurig, het dagelijks offer zal weggenomen worden, van het einde van October 168 v. Chr. en de verwoestende gruwel zal gesteld zijn, gelijk in Hoofdst. 11:31, dus anderhalve maand later, tot op den dood van den verwoester van het heiligdom, omstreeks het midden van Mei 164 v. Chr. zullen zijn duizend twee honderd en negentig dagen.

Bij Daniël 8:14 verstonden wij de 2300 avonds en morgens van 1150 gehele dagen. Even als aan de oprichting van den gruwel der verwoesting een tijd van 45 dagen voorafgaat, sedert het dagelijks offer werd afgeschaft, zo volgt ook een tijd van 45 dagen, eer het bericht daarvan in Judea komt, en daar ene nieuwe wending veroorzaakt, dit is het parallelismus der geschiedenis, die meermalen voorkomt en ook bij wereldgebeurtenissen buiten den Bijbel in talloze voorbeelden kunnen aangewezen worden, maar in den Bijbel, waar de getallen een zo groot gewicht hebben, op ene bijzondere besturing der goddelijke Voorzienigheid wijst. Met den dood van Antiochus werd voor Israël ene betere toekomst geordend, daar de nu volgende twisten over den troon in Syrië, den strijd tegen dit rijk werkelijk verlichtten, en ten slotte daartoe moesten leiden, dat Judea tot gehele politieke zelfstandigheid kwam.

Dagen. a t/m c = 1150 dagen (Dan. 8:14). a t/m d = 1290 dagen (Dan. 12:1).

a. van de afschaffing van het dagelijks offer tot op de oprichting van den gruwel der verwoesting (1 Makk. 1:46-57) of van het einde van Oct. tot het midden van Dec. 168 v. C. = 45 dagen.

b. van toen af tot het eerste afgodenoffer op den 15den Chrisleu (1 Makk. 1:62) = 10 dagen.

c. vervolgens tot de reiniging van den tempel na drie jaren, of op 25 Chrisleu, 165 v. C. (1 Makk. 4:52 vv) = 1005 dagen.

d. tot op den dood van Antiochus, omstreeks het midden van Mei 164 v. C. = 140 dagen.

e. van diens dood tot de aankomst van het bericht daarvan in Palestina = 45 dagen.

12. Welgelukzalig is alzo hij, die verwacht en raakt totaan den tijd, wanneer het bericht van dien dood in het heilige land aankomt, en deze daar nog wel niet de bevrijding van alle verdrukkingen, maar toch de verzekering van ene nieuwe en betere toekomst veroorzaakt, namelijk tot 1290 + 45, dat is duizend drie honderd vijf en dertig dagen, 1) want die heeft het gevaar, waarin de ziel verkeerde gedurende den ontzettenden tijd, zegevierend doorstaan, en het is nog slechts een korte tijdelijke druk.

1) Ook hier heeft het getal 1135 een allegorische betekenis, en wel o. i. aanduidende dat de tijd der verademing meer zal zijn dan de tijd der verdrukking, en alsdan zal het einde wezen. Aangeduid wordt dan, dat eenmaal de tijd zal komen, dat aan de verdrukking der kerk een einde zal komen, dat alle vijanden van God en van Christus zullen vernietigd worden en de lijdende en strijdende kerk geheel in de triumferende zal overgaan. Vreeslijke tijden zullen er voor de gelovigen aanbreken, aler de laatste dagen er zijn zullen, maar de verdrukking zal niet eeuwig duren, en welgelukzalig degenen, die de dagen der verdrukking nog overleven.

13. Maar gij, Daniël, ga henen tot het einde dat u voor dit leven wacht, gelijk nu reeds het einde van uw profetisch werk gekomen is, want gij zult rusten in het graf, en zult opstaan in uw lot¹⁾, om uw aandeel te ontvangen in de erve der heiligen, in het einde der dagen, waarvan in vs. 2 sprake was.

1) Hier herhaalt de Engel, wat hij gezegd had, n. l. dat de tijd nog niet rijp was voor het volle licht, dewijl God wilde dat de gemoederen der zijnen zouden gericht zijn op de openbaring van Christus. De Engel derhalve laat den Profeet gaan, en beveelt hem heen te gaan, alsof hij wilde zeggen: Wees tevreden met uw deel. Want God wil de volle openbaring van deze voorspelling uitstellen tot een anderen tijd, welken Hij zelf als den geschikste acht.

Eindelijk eindigt het lijden der vromen in vreugde, dan volgt de rust en zoete verkwikking, en ten laatste ene heerlijke opstanding, wanneer zij met hun verheerlijkte lichamen ingaan in de vreugde des Heeren. Wel hem, die met Daniël een gelijk lot ontvangt! Amen.

Hier vernemen wij ene behartenswaardige stem tot elken Daniël in de Christenheid, tot elken uitlegger en onderzoeker der profetie, tot iederen Christen in deze dagen gericht: Ga uwen weg, totdat het einde kome; want gij zult rusten en opstaan in uw lot, in het einde der dagen. Drie belangrijke wenken worden in dit voorschrift gegeven; in de eerste plaats, dat roeping en plicht in het minst niet behoren veronachtzaamd te worden, door de mogelijkheid van sommige gebeurtenissen. Ga uw weg, totdat het einde kome. De mening is; behartig uw bezigheid, volvoer uwe taak, betracht uw plicht. Ten tweede komt ons hier ene profetische toezegging ter ore, waarvan de vervulling niet zal achterblijven. Gij zult rusten; er blijft ene rust over voor het volk van God; en ten derde treffen wij hier ene persoonlijke, bepaalde en opbeurende verzekering van: gij zult opstaan in uw lot, aan het einde dagen. Het wordt in dit gedeelte der Schrift ons voorgesteld, waarvan de dichter Burns zei, dat hij het nimmer zonder schreien lezen kon: "Wie zijn deze en van waar zijn ze gekomen? Deze zijn het die uit de grote verdrukking komen; en zij hebben hun lange klederen gewassen, en hebben hun lange klederen wit gemaakt in het bloed des Lams. Daarom zijn zij voor den troon van God, en dienen Hem dag en nacht in Zijnen tempel en die op den troon zit, zal hen overschaduwten. Zij

zullen niet meer hongeren, en zullen niet meer dorsten, en de zon zal op hen niet vallen, noch enige hitte; want het Lam, dat in het midden des troons is, zal hen weiden, en zal hun een leidsman zijn tot levende fonteinen der wateren; en God zal alle tranen van hun ogen afwissen. Ziedaar het lot; in dat lot, dat heerlijk lot, zal een Daniël, en zullen allen, die het geloof van Daniël navolgen, opstaan. Doch wellicht is er nog iets meer bijzonders in de belofte: gij zult opstaan in uw lot. Er zijn trappen in de heerlijkheid, alle Christenen hebben gelijkelijk recht om den hemel in te gaan, maar er zijn hoogten in den hemel, er zijn tronen; er zijn trappen in de heerlijkheid. Deed ik een vat te water gaan dat tien kan, een ander dat vijftig, een ander dat honderd kon bevatten, zij zouden allen worden gevuld, maar het ene, dat vijftig kan bezat, zou niet voller zijn dan het andere, hetwelk slechts vijf kan inhield. Zo, wanneer de Christenen den hemel ingaan, zullen ze allen van gelukzaligheid vervuld worden, maar de een is vatbaarder voor een hoger genot van zaligheid dan de ander.

In of tot uw lot sluit zich aan aan de verdeling van het rijk hier beneden, aan allen die er hun deel van ontvangen. Zo had Israël ieder zijn lot, zijn deel ontvangen van het Joodse land. Alzo wordt aan Daniël hier een lot beloofd in het Messiaanse rijk, dat is hier in de erve der heiligen in het licht. Daniël wordt hier de heerlijkheid der zaligheid vast en zeker beloofd.

SLOTWOORD OP DEN PROFEET DANIEL.

Wie het Profetisch Boek van Daniël, wat zijn inhoud betreft, vergelijkt met dat van de andere Profeten, zal terstond een niet gering onderscheid bemerken.

Zowel in vorm als in inhoud onderscheidt het zich van al de andere.

Een Jesaja, een Hosea en al de andere Profeten treden op tegen de zonde en ongerechtigheden van het volk, manen tot bekering, spreken van straf voor den onboetvaardige, van verlossing en redding van hem, die zijne zonden belijdt en nalaat, maar van dit alles bemerken wij bij onzen Profeet niets.

Van zinnebeeldige handelingen als welke we in het Boek van Ezechiël aantreffen, vinden we ook in Daniël geen spoor.

Traden de andere Profeten op binnen de grenzen, zo niet van het Joodse land, dan toch van het Joodse volk, Daniël treedt op te midden van de Heidense wereldmachten, of, zoals het ook wel eens is uitgedrukt "Hij trekt de theokratie in de geschiedkundige ontwikkeling der wereldrijken. "

Hij is geen Profeet binnen de theokratie, en vandaar dat de rangschikkers van de Boeken des Ouden Verbonds zijn boek niet hebben geplaatst onder de Profeten, maar onder de dusgenaamde Ketoebim, zijn plaats aangewezen tussen Esther en Ezra, en hem daarom beschouwd als een Profetische geschiedschrijver van dat tijdvak van het Rijk Gods, hetwelk begint met de ballingschap.

Wel was hij een Profeet des Heeren, maar als in den dienst van de macht der werelden.

Was door de ballingschap de theokratie getrokken in de geschiedkundige ontwikkeling der wereldrijken, stond de voortdurende en de ontwikkeling der theokratie in het nauwste verband met de ontwikkeling van de wereldmachten, en wel zo, dat de ondergang van de laatste eerst moet plaats grijpen, al eer de eerste tot volkomene ontplooiing van hare heerlijkheid kwam: aan Daniël, den balling van het volk des Verbonds, maar tevens een der hoogste staatsdienaren van de toen heersende wereldmacht werd het gegeven, dat alles onder de meest indrukwekkende symbolen aan te kondigen.

Heeft hij in zijn persoon afgebeeld, dat het Rijk Gods niet ten onder kon worden gebracht, wel tijdelijk verdrukt door de wereldmachten, in zijne redenen heeft hij, door Gods Geest gedreven, het zinnebeeldig voor ogen gesteld, hoe de ontwikkeling der wereldmachten in den loop der eeuwen zich zou openbaren, hoe het ene wereldrijk uit het andere zou te voorschijn treden, hoe de anti-goddelijke wereld macht zich zou stellen tegen den bloei en de vooruitgang van het Goddelijke, maar ook hoe ten leste de overwinning zou zijn, niet aan de zijde van de wereld, maar wel aan Hem, die leeft en regeert tot in alle eeuwigheid.

De wijsheid der Chaldeeën werd op verscheidene wijzen in de schaduw gesteld door de wijsheid Gods, die uit hem sprak, maar hij verkondigt tevens, dat eenmaal, aan den eindpaal der eeuwen al de wijsheid en de macht der wereld zou te schande worden en alleen de wijsheid en kracht Gods zou blijken heerlijk te zijn.

Zo werden zijne profetieën inzonderheid een verzameling van troostredenen voor het verdrukte volk Gods, om het te midden van lijden en ellende vast te zetten in het geloof aan en in de hope op de eeuwige kracht en hulpe van Hem, aan Wien de overwinning verblijven zou.